ex filiis, in tertia, & quinta parte bonorum: nott eſt iſte locus accommodatus, forſan tangetur infrà §. 26. quia pulchra & quotidiana quæſtio eſt, & pro animarum ſalute ſatis neceſſaria.

¶ Deſignata autem legitima filiabus per legem, ſubiungitur in l. permittimus tamen parentibus, quod in contractu vel teſtamento poſſint, ſi voluerint, ratione dotis augere legitimam filiabus obedientibus, & matrimonii ſui parentum volnorate & conſenſu contrahentibus, vſque ad quantitatem antiquæ legitimæ, deſignatæ per dictam Lregni. Tunc enim filia (vt maiorem conſequatur dotem) parentibus obediens erit, & abſque eorum conſenſu matrimonium non contrahet: ner aliquis eam aliter accipiet in vxorem. Et conſequeoter per hunc modum tam parentibus quàm filiabus nprimè conſuletur. ¶ Hanc autem legem cõtra matrimonium fote, aut ipſum quoquomodo intimidare, dicet nemo: quoniam ex quo legitimam & alimenta relinquit filiæ, quæ in omnem eucorum habitura eſt filia: non eſt de quo quæratur. Si tamen parentibus obediens fuerit, eiſque (bono ducta conſilio) placeat, cum eorum conſenſu matrimonium contrahens, maiori fruetur dote. Et ita lucri ſpe inuitabitur filia, ad faciendum id, ad quod (ſaltem de honeſtate) naturali tenebatur ratione, parentum conſenſum in ſuo matrimonio adhibendo. Quod tam Pontificio, quàm Cęſareo iure permittitur: vt concludunt doctores noſtri in *c. gemma, ſup. de ſponſ. & legiſta in l. Titia, ff. de verb ob.* Poteſt enim filia, vel quæuis alia
B 1 mulier, † inuitari ad matrimonium contrahẽdum, cum aliqno viro, vel certo modo, vel cum aliqua qualitate, ſub ſpe lucri: vt eſt text. valdè ſing. & ad propoſitum noſtrum ſatis accommodatus in *l. Titio centum, §. Titio centum, ff. de condi. & demon.* vbi litera dicit, Titio centum relicta ſunt, ita vt Mæuiam vxorem, quæ vidua eſt, ducat: conditio non remittetur: & ideo nec cautio remittenda eſt. Huic ſententiæ non refragatur, quòd ſi quis pecuniam promittat, ſi Mæuiam vxorem non ducat: præter actionem denegat. Aliud eſt enim eligendi matrimonij pœnæ metu libertatem auferri: aliud ad matrimonium certa lege inuitari. Hęc ſunt aurea verba illius text. Ad idem text. notandus in *l. cùm ita legatum ſit, cum l. ſeq. eo titul.* vbi inter cætera dicitur, videamus: & ſi ita legatum ſit, ſi Titio nupſerit: & quidem ſi honeſtè Titio poſſit nubere, dubium non erit, quin niſi paruerit conditioni, excludatur à legato. ¶ Concordat text. ſingul. in *l. vter ex fratribus ff. de condi. inſtitu. & in l. 1. & 2. C. de inſtit. & ſubſtit. ſub condi. fac.* Vbi vide doctores, ſignanter *Iaſ. in vltimo no.* A quibus ſumpta fuit *lex regni, 6. partis. titul. 4. l. 14. que incipit, Encmenda.* ¶ Idem firmat *Bartol. in l. ſi ita ſtipulatus fuero ſiſti. §. final. ff. de verb. oblig.* vbi dicit, quòd poteſt mulier inuitari ad matrimonium, etiam à marito, ſpe lucri (ceſſante cauſa turpitudinis) per vltimam voluntatem, vel contractum, vel aliàs: refert & ſequitur *Alexandrinus in dict. cap. gemma 3. col. verſicul. ſed pro clariori.* ¶ Ex quo datur limitatio ſignanda ad *l. §. fin.* & alia iura, quæ dicunt, quod mulier non poteſt inuitari ad matrimonium contrahendum à viro ſpe lucri, à viro prouenientis: quia contrahere matrimonium, eſt merè libertatis: pro quo non imponitur aliqua pœna, ſi contrahatur. Vnde ſi vir promittit lucrum pro matrimonio, cùm abſolutè poſſit ducere aliam, non eſt mirandum, ſi lex præſumpſerit hoc fieri ex inordinato affectu: vbi tamen ceſſat iſta præſumptio, & cauſa turpitudinis, valebit matrimonii inuitatio: vt dicebat *ibi Bartol.* quod eſt bene notandum. Et ſecundum hoc intellige text. in *c. de illis. ſup. de condi. appo.* vbi notabiliter probatur, ſecundum *Abb.* quòd hæc † condicio eſt 2
honeſta, Accipiam te in vxorem, ſi centum mihi donaueris. nam ſi non eſſet honeſta, non ſuſpendiſſet ſponſalia, de quibus ibi, ſed haberetur pro non adiecta: vt *c. ſi. eod. titul.* debet enim intelligi, quando ceſſat præſumptio inordinati affectus: quia interuenit iuſta cauſa, & honeſta iſtius promiſſionis: vt ſi nobilis contrahit enim plebeio, vel iuuenis cum ſeoe: non eſſet inhoneſtum, ſi promitteretur aliquid ipſi nobili, vel iuueni, in compenſationem nobilitatis, vel inuentutis: ſecundum *Bartol. vbi ſuprà & Abb. in d. c. de illis.* de quo latè dixi in rub. §. Vno tamen caſu. & iſte intellectus ad illum text. eſt planus & nitus, quamuis diuinet, & aliqualiter reſtringat text. ſecundum *Franciſc. Aret. in d. §. ſi tibi nupſero, 1. col.* qui aliter loquitur, & finaliter cogitandum relinquit. Sed in caſu, de quo agitur, nulla eſt calumnia: cò quòd lucrũ nno promittitur à viro mulieri: quod eſt prohibitum ratione præſumptionis inordinati affectus. Sed promittitur à lege, vel à parte, quod fieri poteſt: vt ex prædictis ſatis apparet. Si igitur in caſu noſtro filia non adimpleuerit illud, ad quod ſub ſpe lucri inuitatur, matrimonium contrahendo abſque parentum conſenſu: lucrum minimè conſequetur. Hoc ferè in terminis noſtris decidit *Oldr. conſil. 16. incip. rhema eſt.* vbi dicit, quòd † ſi teſtatur inſtituit filios hæ- 3
redes, & mandat eis, quod non contrahãt matrimonium, niſi cum filiabus mercatorum. & ſi contraxerint, priuat eos hæreditate vltra legitimam: iſtud præceptum valebit, & ſi non ſeruatur à filiis, perditur hæreditas: quia hic amittitur lucrum, cuius amiſſio toleratur, ſi aliquis inuitatur ad matrimoninm ſub ſpe lucri. Hanc deciſionem, vt ſingularem, reaſſumit *Anchar. in regula, nemo poteſt. de reg. iur. Libr. 6. 2. charta. in repeti. Paul. de Caſtr. in l. hoc genus, ff. de condi. & demon. Franciſc. Aret. in l. ſi ita ſtipulatus, in fi. & in d. l. ſi ita ſtipulatus fuero, §. ſi tibi nupſero, colum. 2. ver. dicit etiam hic Bartol.* & latius, in *l. Titia, columna 3. verſicul. in gloſ. poſita ſuper verbo, ob ſtatutum, & c. ff. de ver. obl. Felin. in c. 2. in fin. ſuprà, de treugâ & pace.* ¶ Ad cuius confirmationem
ſatis, quod in ſimili dicimus, ſtipulatio † pœ- 4
nalis

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

nalis non poteſt impedire matrimonium contrahi, nec ipſum contractum diſſolui: vt *d. l. ſi ita ſtipulatus. ff. de verb. oblig.* poteſt tamen quis inuitari ſpe lucri ad matrimonium non diſſoluendum: vt probatur in *l. ea quæ. ff. ſoluto matr.* ſecundum vnum intellectum. ita dicit *Franciſc. Aret. in d. l. ſi ita ſtipulatus.* repetans hoc valde communiter in iſta materia, ſic limitans ſingulariter illam l. quòd licet diſſolutio matrimonij non poſſit impediri per pœnam: poteſt tamen impediri per amiſſionem lucri, etiam ſi procedat ab altero ex coniugibus: quoniam ex promiſſione, quam facit maritus vxori, vel econtra promittendo lucrum, volens per hoc euitare diſſolutionem matrimonij, non præſumitur inordinatus affectus: quia vult idem, quod lex, ſcilicet, quòd matrimonium non diſſoluatur, imò duret, & conſeruetur. Verum eſt, quòd huic decitioni multum aduerſantur text. not. in *l. vxorem, §. hæres, ff. de leg. 3.* vbi ſi teſtator prius diſponit purè, & poſtea iniungit aliquod onus hæredi, & ſi illud non adimpleat, priuat eum relicto: nunc diſpoſitio pura non fit conditionalis, ſed eſt pœna adiecta à teſtatore, quæ reſoluit ius purum, & quæſitum. Vide in caſu Oldradi prius videtur legatum purum, per quod filius acquiritur, ſi poſtea adijciat onus conditionale, videbitur legatum purum ſibi adimi, deficiente conditione. & ita non adimit lucrum quærendum, ſed quæſitum, quod eſſet pœna. Nam amiſſio lucri iam quæſiti eſt damni incurſio: vt dicit gloſſ. valde not. in *l. 1. §. ſi quis autem. ff. de iſti. actuque priua.* niſi dixeris, quod damnum, quod habet originem à lucro, computatur vt lucrum, ſeu vt amiſſio lucri: vt ſentit gloſſ. C ſing. in *l. ſi duo. in verſic. ſi ita potuit.* ibi: rum quia originem habet à lucro. *ff. de acquir. hæred.* & propterea ſicut poteſt alicui auferri lucrum quærendum, ſic & lucrum iam quæſitũ. ad hoc eſt gloſſ. in terminis, in *cap. cùm ſecundum leges, de hæret. lib. 6. in verbo, certo caſu.* quæ vult, quòd ſi mulier rapta, quæ ex iuris diſpoſitione lucrum acquiſiuit ex bonis raptoris, eidem raptori poſtea conſentiat, matrimonium cõtrahendo: perdit lucrum iam quæſitum: quam gloſſ. approbant ibi aliqui docto. non leuis auctoritatis, & *Anton. in c. 1. ſup. de ſpon.* & multi alij, de quibus ſuprà habita eſt mentio, colum. 240. verſic. benè facit. pro qua gloſſ. eſt text. multum commendandus, & non ſolùm allegari ad hoc, in *l. ea quæſt. ff. ſoluto ma.* ſecundum verum intellectum. vbi eſt caſus ſingularis, quòd ſicut ad matrimonium poteſt quis inuitari ſpe lucri. ita poſſit inuitari per amiſſionem lucri iam quæſiti. ad hoc allegatur & commendatur ille text. per *Franciſc. de Aret. in d. l. ſi ita ſtipulatus, in finalibus verbis.* Et quòd ſic debeat intelligi text. in *d. l. ea quæ.* ſentit gloſſ. in *l. 2. C. de inutil. ſtipul.* dicens, quòd damnum, quod incurrit mulier, erat potius amiſſio lucri: attento, quod illam pecuniam illa mulier erat lucrata ex donatione viri. quam gloſſ. ad hoc tene menti. & hunc intellectum videtur ſequi *Bertol. & alij in d. l. Titia, & ibi Franciſc. Aret. 3. colum.*

¶ Sed quamuis iſta vera ſint, vt tamen omnis tollatur occaſio, turius erit, quòd pater faciat inſtitutionem conditionalem, dicendo, inſtimo filios hæredes: vel, lego filiis, ſi matrimonium contraxerint, &c. Nam tunc inſtitutio vel legatum eſt conditionale, & inuitat ad matrimonium ſpe lucri. quod ſi non fiat, admittit lucrum quærendum, non quæſitum. & hoc modo ſuſtinebitur deciſio Oldradi. ¶ Ex qua deciſione ſic qualificata, infertur vnum magni faciendum in propoſito noſtro: quòd non ſolum per legem prædictam arctabitur filia in ſuo matrimonio requirere parentum conſenſum: verumetiam poterunt parentes eam arctare ad requirendum conſenſum filiorũ poſt mortem parentum: ſi in ſuo teſtamento dicatur, Inſtituimus filiam hæredem in decima, vel duodecima parte bonorum, quę habemus. Si tamen contraxerit matrimonium ad votum fratrum ſuorum, vel Titij fratris ſui, legamus ſibi vltra legitimam talem rem, vel tantam pecuniæ quantitatem. benè enim poterunt parentes hoc facere, meo iudicio: vt ex prædictis apparet. quod reputo valde notandum.

¶ Nec obſtat, ſi dixeris, quod licet ad matrimonium contrahendum aliquis poſſit inuitari ſpe lucri: vt ſuprà dictum eſt: hoc non procedit in filio, ſub conditione hæredis inſtituto: vt eſt text. ſignandus in *l. ſi quis in teſtamento, ff. de condi. inſtit.* & ibi not. *Bart.* quia ſi filius non implet conditionem, non dicitur perdere lucrũ: quoniam hæreditas eſt ſibi quaſi debita: vt *l. ſi patronus, ff. de donat.* & in *l. & quia. in text. quaſi debita. ff. pro ſoc.* & in *l. ſi quis legatum, in fin.* & ibi gloſſ. *ff. ad l. Cornel. de fal.* & in *l. fin. §. 2. C. de cur. fur.* & *l. vnica, C. de his qui ante apert. tab.* & *l. 2. §. pen. C. de caduc. tol.* gloſſ. in *l. ſi emancipatæ, C. de in. rit. fac. ign.* & in *l. ſi duo. ff. de acquir. hæred.* & in *authen. de hæred. & fal. §. ſi autem non impleuit.* Et licet text. in *d. l. ſi quis in teſtamento.* non loquatur in matrimonio, ſed de adoptione: eadem tamen ratio eſt in vtroque: quia † adoptio etiam prohibetur fieri metu pœnæ: vt *d. l. vxore, §. hæres de lega. 3.* & videtur de mente *Bartol. in d. l. ſi quis in teſtamento.* dum dicit, quod extraneus poteſt inuitari ad adoptandum ſpe lucri, per *d. §. Titio tantum.* & ſic materiam adoptionis trahit ad matrimonium, & econtra. ¶ Ad iſta reſponderi poteſt, quod *d. lex, ſi quis in teſtamento.* ſi benè aduertatur, probat contrarium eius, ad quod inducitur: quod licet hæreditas patris dicatur filio quaſi debita, in diſpoſitione tamen iuris, quæ agit de amiſſione huius hæreditatis, computatur tanquam lucrum: vt voluit gloſſ. not. in *d. l. ſi emancipatæ.* & ibi not. *Bald.* dicens per eam, quod quando lucratur quis illud, quod eſt ſibi quaſi debitum, dicitur lucrari: & iudicatur, ſicut de eo qui lucratur: quod dicit eſſe notandum. de qua gloſſ. faciunt ſi ſum multi, de quibus ibi per *Iaſon.*

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

colum. 1. in fin. vers. circa secundam partem, & Felin. in c. 1. colum. 10. supra, de rescrip. Paulus de Monte Pico, in solemni repetitione l. in quartam, ff. ad leg. Falcid. Franciscus Arc. in d. l. Titia. 4. colum. ff. de ver. ob. faciunt iura præal. Sed quamuis hæreditas patris dicatur quasi debita: de illa tamen indicatur tanquam de lucro, non tanquã de damno euitando: vt notantes dicunt *Bartol. & Bald. in d. l. si emancipata. per gloss. ibi positam*: quæ hoc vult. de quo meminit *Bartbol. Socin. consil. 2. in fin.* & inferi ad casum, de quo ibi per eum. Si autem legitima est quasi debita filio, & patet eam filio in vitam concessit: videtur debitum, vel quasi debitum soluere, & consequenter: nõ enim meliorare in re concessa, nisi tunc de-
l. 10. tit. 6. lib. 5. mum, quando vltra legitimam ei concessit. ita intelligenda est *lex regni, in curijs Taurinis. 26. incip.* [*si el padre.*] quod tene menti, quia plures in hoc decipiuntur. vide quæ dico inf. §. 22. ad fi.

¶ Et secundum hoc videtur *Arretinus* sentire, quòd potuisset pater inuitare filiam ad contrahendum matrimonium sub spe lucrandæ legitimæ: & consequenter posset hoc gratamen filio in legitima apponere: quod mihi non videtur tutum, propter *l. quoniam in prioribus, & leg. quoniam nouella. C. de inoffic. test.* ¶ Quapropter ego aliter dicerem, & forsan melius, quòd *Oldrad.* non loquitur de gratamine apposito in legitima: nam in casu, quo ipse loquitur, non inuitat pater filios ad lucrum legitimæ, sed ad lucrandum id, quod vltra legitimam sibi relinquitur. ita etiam gloss. loquitur quando legitima filiæ erat per legem designata: quod posset pater aliquid vltra legitimam filiæ relinquere in testamento, si cum fratris consensu matrimonium contraxerit. Et per ista arbitror de iure legem posse fieri, & sustineri circa matrimonium filiæ. Cogitabis tamen, quia non reperio ita declaratum per aliquem. ¶ Alij tamen dicebant, quod fieret lex apertè requirens in matrim. filiæ parentum consensum: & si eo prætermisso contraheret, posset exhæredari. postea approbaretur per Romanum Pontificem. Ego non sum huius consilij particeps: quia ex quo reges nostri Christianissimi modo prædicto possunt legem condere, non est opus in suis legibus requirere Papæ confirmationem.

¶ Vnum demum ad prædicta duxi addẽdum,
6 quod etsi † stipulatio pœnalis non possit interuenire cir̃ca matrimonium contrahendum, vel vt contractũ non dissoluatur: vt sup. latè ostensum est. pro conseruando tamen matrimonio, vt coniuges honestè & pudicè viuant, & vt occasio adulterandi rollatur, benè potest interuenire pœnalis stipulatio: & propter ea potest vxor à marito stipulari pœnam, si redierit ad cõcubinam, vel concubinam acceperit: vt est casus literis auteis scribendus in *l. ex ea parte. §. mulier. ff. de ver. obl.* vbi litera dicit, Mulier ab eo, in cuius matrimonio conueniebat, stipulata fuerat ducenta, si concubinæ tempore matrimon. consuetudinem repetisset. nihil causæ esse respondi, cur ex stipulatione, quæ ex bonis moribus concepta fuerat, mulier impleta conditione, pecuniam assequi non possit. Propter bonos igitur mores conseruandos inter coniuges, admittitur inter eos pœnalis stipulatio, quod est benè notandum, secundum *Odofr. Bart. & alios ibi. & Bald. in l. fin. in fi. C. de spon.* quin licet matrimonium debeat esse liberum, tamen executio matrimonij debet esse honesta, & non debet aliquid fieri, nec per virum, nec per mulierem, lædens podorem matrimonij: vt *d. §. mulier.* idem dicit *Odof. Bart. Pald. Angel. Ioan. de Imol & Paul. & Franc. Aret.* per illũ text.
si aliquis † ludat multum, & faciat instrumentum amico suo, in quo promittat non ludere: 7
& si ludat, promittit sibi dare tantum nomine pœnæ. nam valebit instrumentum, & stipulatio. facit quod not. in *l. fin. C. de alea.* & per hoc sumitur cautela, per quam quis retrahitur à ludo, sicut à tenendo concubinam propter bonos mores conseruandos. exasperantur enim mulieres, quarumcunque castissimæ, per retentionem concubinæ à maritis: vt *Leon sinfu, C. de repu. & auth. de nupt. § minores, col. 4.* ¶ Et inde est,
quòd † sicut pro fœtitia marin potest vxor ab 8
eo recedere: nec erit ei restituenda nisi cautio- E
nem idoneam præstet de eius indemnitate, c. *transmissa & literas, sup. de rest. spol.* ita si vir tenet concubinam, potest vxor ab eo recedere: nec erit ei restituenda, nisi præstet cautionẽ de expellenda concubina, & non tenenda, vel reassumenda, etiam per appositionem pœnæ, vt dictum est: quia non benè conueniunt, nec in vno lecto morantur vxor & concubina: quia fucaria solet insidiari vitæ vxoris. Ad hoc facit gloss. not. in simili, in *l. non aliter ff. de vsu & habit.* quæ dicit, quòd scholaris † non potest in do- 9
mum inducere ganeas. ita not. voluit *Bal. in c. 1. sup. vt lite non contestat. 1. col. ver. ibi*, impunitate. refert, & sequitur, & multum cõmendat *Alexandrinus in c. ex parte. in fin. sup. de spon.* dixi sup. in rub. §. 64. ad fin. ver. & hinc est. Adde, quòd † 10
dimittens vxorem, & adhærens concubinæ, tandiu debet esse communione priuatus, & à cœtu hominum alienus, quandiu à consortio vxoris fuerit separatus. & si semel, bis, & ter monitus non redierit, priuatur sua dignitate, & non potest ferre testimonium donec ad vxorem redeat *c. præceptũ. 32. q. 5.* Poterit ergo vxor ciuiliter agere contra maritum, vt cõcubinam dimittat, ipsam etiam concubinam accusare potest ciuiliter, & condemnatam facere incarcerari, donec soluat pœnam: ita not. dicit *Salyc. in l. 1. col. 27. in 4 oppositione, C. de adult.* quod tene menti. Si tamen fieri potest melius, faciet à principio procurare, totisque viribus laborare, obuiando marito, ne concubinam accipiat: vt pulchrè docet *Fran. Barbatus, in suo libello, de re uxoria lib. 2. in princip.* quem tugo videas. vbi etiam subdit, quod vxor, quæ zelotypiæ causa marito grauis est, & de repudio meditatur, ac cogitat: & sic sancta loquitur A.

Vbi

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Vbi nam pellex, cuius odio me in pistrinum dedo, lætior erit ac fortunatior, quàm si me pene naufragam videret: cùm ipsa secundis ventis adnauigans, in luce genitali toro secure statuta est: vt ibi plenius pet enim. Satagat igitur vxor, quantum potest, vt marito placeat, ne eiusdem vxoris tædio deterior efficiatur, verecundia omnino posthabita. & si quando inter eos discordia fuerit, vxor concordiam omnibus viis procuret. Antiquitus enim apud Romanos, quando dissensio inter virum & vxorem incidisset, viri Dianæ deæ templum introibant, vbi remotis arbitris, collocuti liberius, concordes domũ redibant. Vnde cum matrona orbata vito, amicæ alteri matronæ Hispanæ rogasset, vt virum Hispanum sibi in maritum quæreret, ætate media inter senem & iuuenem, qui eam deseoderet honoraretque. At Hispana sagax atque callida, post aliquot dies talem inuenisse virum Romanæ matronæ nunciat, Gallico tamen morbo mentulam amisisse: tũc Romana tristari cœpit, elinguisq. effecta, magis erat mœsta, Hispanæ vero tristitiæ causam petenti respondit: Me miseram, si aliquando inter nos nxæ ac dissensiones contingant, quo medio ad pacem deuenietur? Significans per
14 hoc, † mentulam esse medium, per quod coniuges discordantes ad pacem reduruntur.

§ Si tamen noluerit à marito recedere, poterit
F *f* compellere maritum ad dimittendam cõcubinam per iudicem ecclesiasticum sub pœna excommunicationis: vt *c. si concubinæ, inf. de sent. excom.* not. *in c. Romana, ea tit. lib. 6. rer. offenditur.* facit quod habetur in *authen. vt li. ma. & auia. § si quis in sua domo.* Posset etiam iudex secularis compellere remediis secularibus, cùm ad eius officium pertineat, vt homines honestè viuant: vt *Iustitia. ff. de iust. & iur.* & ibi *Martinus de Fan. & Albe.* ita dicit not. *Paul. in d. §. mulier.* cui in hoc vltimo contradicit *Francisc. Aret.* ibi mons: quia concubinatus de iure canonico est reprobatus, etiam non habenti vxorem 22. q. 1. *c. nemo & c. seq.* secus tamen est de iure ciuili: vt *l. in concubinatu. & ibi Bart. ff. de conubi.* Si autem est crimen solùm de iure canonico, dicit quòd iudex secularis non poterit se intromittere, *c. ap. vt inquisitionis, §. prohibemus, de hæreti. l. 6.* & quod plenè not. *doc. in c. cùm sit generale, de for. compet.* Tu dicas, quòd illud procedit in concubina secreta: secus in publica: vt in simili notanter decidit *Antiar. consil. 197. in 2. quæst. incipit, magnific.* de quo statim fiet mentio. & præsertim hodie, secundum iura regni, quæ prohibent expresse concubinarum, & imponunt pœnam ei, qui habet concubinam publicè, & etiam ipsi concubinæ. nam si coniugatus publicè teneat concubinam, perdit quintam partem bonorum suorum, vsque ad quantitatem decem millium nummorum proipsa maritanda: & si illa matrimonium contrahere noluerit, tertia pars applicatur accusatori, alia verò tertia iustitiæ, reliqua fisco: vt statuit rex Ioannes primus, in oppido de Birriesca, era. 1387. l. 18. *l. c. tit. 19.* quæ incipit, [Ordenamos, & l. seq. statuit eun- *lib. 8.*
tra concubinas publicas clericorum, quòd vltra alias pœnas concubina publica clerici vnam argenti marcham soluat, tertia pars accusatori, duæ verò partes regis cameræ applicentur. Supetuenerunt postea reges nostri Christianissimi Toleti ann. 1480. l. 71. incipit, [Muy *l. 1. d. lib.*
honesta cosa.] approbauerunt leges prædi- *8. tit. 19.*
ctas, statueruntque, quòd concubina clerici, vel monachi, vel coniugati, pro prima vice soluat vnam marcham argenti, prout dictæ leges disponunt, pro secunda vice exulet concubina à ciuitate vel loco, vbi moratur: pro tertia, centum flagellis publicè fustigetur, vt latiùs in d. l. continetur. ¶ Et quia nonnulli errant intellectu & executione istarum legum (quibus metas propositi nostri excedamus: quia nõ erit in hoc opusculo accommodatior locus ad declarandum) breuiter, quantum possibile sit, declarabo, ne imperiti iudices in tantum errent, sicut hactenus errauerunt. ¶ In 1 pri- G
mis igitur ponderate debent iudices verba illius legis signanter, inquantum dicit, [Qualquier muger que fuere fallada ser mancebà de clerigo, o casado.] quòd non propterea requiritur, quòd debeat capi in eodem lecto, vel mensa: prout aliqui opinantur, & malè, moti ex eo, quòd nunquam dicitur aliquis † inuen- 12
tus in delicto, nisi à apprehendatur: vt est text. 11
not. secundum *Bartol. Bald. & Angel. & alios in l. si Barsatorem, C. de fidei. & in l. 1. in princ. ff. de acquiren. poss. & ibi Bartol. columna 6. verb. quartò principaliter quæro.* ad idem *l. nunquam, §. thesaurus, ff. de acquir. rer. do. & in §. thesauros. Institut. de rerum diui.* & ibi not. *Angel. de Aret. in fin. vt c. cum non ab homine, sup. de iudæis. & ibi gloss. in verbo, deprehensus.* Ex quo inferunt *Bartol. & alij in d. l. si Barsatorem.* quòd si dicat statutum, quod si quis inuentus fuerit cum armis, perdat arma: si non est captus, non dicitur inuentus, quia non sufficit sola visio, sine captione. Idem si dicat statutum, si quis inuenerit lupum, habeat centum: intelligitur, si eum interfecerit, secundum *Baldum.* Idem si dicat, quod si quis fuerit inuentus in ludo: quoniam oportet, quòd apprehendatur per familiam in ludo, secundum *Angel. ibi.* Idem si dicat statutum, quod si dominæ inuentæ fuerint cum perlis, soluant decem: nam si sunt visæ per officialem, & non retentæ, non debent soluere decem: secundum *Bald. in l. item lapil. §. 1. ff. de rerum diui.* refert & sequitur *Angel. de Aret. in tractatu malefitiorum, in parte, dicit. Aud. armatum 34. colum. ver. & facit ad statutum, & Augustinus in additionibus ad Angelum ibi, & in parte, fama publica, super quæst. 13.* vbi dat remissionem, quam videas. Ad idem facit *c. ad abolendam, §. qui verò inuenti, de hæretic. c. excommunicamus, primo. versi. qui verò inuenti. eodem tit.* ¶ Ex his aliqui iudices decipiuntur, & consueuerunt aliquas mulieres & nonnullos clericos infamare, multis

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

tis inſidiis & cauillationibus vrentes, vt clericos & mulieres occultè ſimul coëuntes, in eodem lecto iacentes capiant: quaſi de tali inuentione & captura loquatur lex. Quo fit, vt occulta delicta publicentur, & manifeſta fiant, Conſtantinum imperatorē ſanctiſſimum malè imitantes: Verè ſi proprijs, inquit, oculis vidiſſem ſacerdotem Dei, aut aliquem eorum, qui monachali habitu circomamicti ſunt, peccantē, chlamydem meam expoliarē, & cooperirem eum, ne ab aliquo videretur: vt habetur in *cap. in ſcripturis. 96. diſt.* ex hoc enim infamātur rei, & populus ſcandalizatur. Nunc autem leue clericorum delictum inexpiabile cēſetur, cunctique prophani illud palàm facere omnibus geſtiunt, nefarium ac ſceleratum Cham imitati, qui dormientis patris pudenda nō operuit, ſed aliis ridenda monſtrauit *Geneſ. 8. c. 2. q. 7. 1. ſententiam.* quæ res nonniſi ab extrema malignitate procedit. ¶ Et propterea aliqui audebant dicere, quòd ſtatutum laicorum edi-
13 tum contra concubinas † clericorum non va-
I let, quia ſunt de foro Eccleſiæ: vt dicit gloſ. in *cap. eos, in verſic. indulgemus, 32. diſt.* & ſequuntur *ibi Archid. & Dominicus, Abbas poſt Anton. in capit. cùm ſit generale, de foro competen. column. 13. Abb. in cap. ſi concubinæ. infrà, de ſentent. excomm.* Sed illud poteſt intelligi de concubina occulta: ſecus de publica. vt not. decidit *Anchar. conſilio 197. incipi. magnifice & illuſtris princeps. & in regula, ea quæ de reg. iur. lib. 6. penult. charta. verſicul. 23. quæro.* cum qua deciſione tranſit *Ioannes de Anania in rubrica, de adulteriis. vltim. colum.* de quo videas Modernos, ſignanter *Felin. in capit. eccleſia ſanctæ Mariæ. ſupra, de conſt. col. 77. verſi. 16. quæro.* vide quæ dixi ſuprà, in mbrica §. 39. in princip. & plenius in *cap. 2. de iudic. in ſeptima illatione, in meis recollectis.* ¶ Redeundo ad rem, illa verba [fuere fallada,] nō habent illum intellectum. Sed voluus, quod debeat probari per teſtes,
14 vel aliam legitimam probationem. Nam † ille dicitur inuentus in delicto, contra quem maleficium probatur vt *l. 2. ff. de cuſto. reo. & l. 1. C. de rap. vir.* & ita tenent *Angel. & Ioannes de Imol. & alij in l. 3. §. Neratius. ff. de neg. ge. Bald. in cap. propoſuit. ſuprà, de appel. & ibi Alexandrinus in 2. colum.* quem vide. Iſta autem probatio debet eſſe talis, quæ concludat mulierem eſſe concubinam publicam clerici, monachi, vel coniugati, vt requirunt leges prædictæ: vt puta, ſi publicè tenebat iſtam mulierem, ſcientibus & videntibus vicinis, dando ei publicè neceſſaria. argu. *l. ſi vicinus ſcientibus, C. de nupt.* ita dicunt doc. ſignanter *Hoſtienſ. & Ioan. Andr. in c. de illo, ſupra de eo qui cogno. conſang. vxo. ſuæ.* quod dictum valde commendat *ibi Abb. ad materiam, c. veſtra. ſu-*
15 *pra de cohabit. cle. & mul.* vt fornicatio † clerici dicatur notoria, ſine alia probatione, ſi publicè teneat concubinam. pro quo videtur text. in *capit. tua eod. titul. iuncta gloſ. in verſicul. nec tu euidentia.* quæ hoc clarè vult, & eam oportet ſecundum *Abb. in d. c. de illo.* facit text. in *caput. tranſmiſſæ, de eo qui cog. conſan. vxo. ſuæ, in verbo, publice, & in cap. exceptionem. ſuprà de excep.* quod expoſuimus ſecundum Catholicon, id eſt populicè. eſt dicere, quod communiter ſcitur in populo, ſaltem apud vicinos, apud quos eſt communiter notum. Itaque in plus ſe habet verbum publice, & potentius eſt, quàm verbum, palàm. Nam palàm † dicitur factū, quod 16
ſit etiam ab vno coram aliquibus, *l. palam. ff. de ver. ſig.* Sed verbum, publicè, maiorem requirit notorietatem, ſeu publicitatem: vt notanter declarat *Saly.* melius, quàm alius de his quos vidi in *l. ea quidem, chart. pen. ver. quarto iuxta hoc quæro. C. de accuſ. allegat. l. 1. §. publicum, ff. de inſtit. & iur. & l. ſeruum quoque. §. publice, ff. de procur. & Inon erit. §. ſi quis. ff. de tutelæ. & l. de pupillo, §. ſi quæ virgo, ff. de non oper. nun.* vbi publicè exponitur, id eſt populice. & *gloſ. in rub. ff. de public. iudic. & Inſtit. in princ. & inſt. de ſuſpect. tutor. §. conſequens.* exponit publica accuſatio, id eſt, populica. Ad prædicta allego gloſſ. valde ſingularem & magiſtralem in *cle. 1. in ver. publice. de ſepul.* quam multum commendat *ibi Abb. & in d. c. exceptionem, ſup. de excep. & multi alij, de quibus ibi per Felin. col. pen. ver. item dom abbas.* Ad idem facit text. in not. in *l. cum qui. C. de ſal.* vbi dicitur, poblice notum, quod populice innoteſcit & publice reprobatur, quod vniuerſaliter & generaliter reprobatur: vt *d. l. non erit. §. ſed ſi quis.* facit etiam text. in *c. inſinuatum, inſ. de ſimo. in c. cum deſideres, inſ. de ſent. excomm.* & ibi dicitur aliquis laborare poblica infamia, quando omnes vel multò de populo hoc ſciunt. Ad idem text. in *authen. vt iudices ſine quoquo ſuffrag. §. ſequunt. colum. 2.* vbi publicæ turbæ dicuntur, id eſt, rixæ & contentiones, non quia publica fiant authoritate, ſed quia publicè patent. ad idem *clem. 1. §. ſi verò, de for. compet.* vbi dicitur † 17
publicè fieri, quod ſit in eccleſia multis aſtantibus. & not. per *Innoc. & alios in c. ſtatuimus, de maledic.* ad idem *c. fin. in fin. ſup. de dolo & contu.* Ex quibus omnibus, attenta mente legis K
regni, quæ publicitatem requirit, ne aliæ mulieres hoc videntes in ſimile delictum cadant, dicetur publica conenbina clerici, monachi, religioſi, vel vxorati, quæ communi opin. vicinorum pro tali eius concubina reputabatur: quia ſcientibus & videntibus vicinis, ille domum eius intrat, & conuerſatur: & econtra illa domum eius frequentat, & alimenta & alia neceſſaria recipit. Iſtam ego dicerem publicam concubinam, vt debeat puniri per leges regni, quas ſic intelligo. Vnde non ſufficeret, quod fuerit in delicto, vel concubinam deprehenſa. Sola enim deprehenſio in delicto non reddit delictum publicum, vel notorium, niſi aliter quis cognoſcatur: vt eſt gloſſ. not. iuncto text. in *c. literarum, ſup. de eo qui duxit in matrim. quam polluit per adult.* & ibi notant *Hoſtien. Ioan. And. Abb. & alij.* Ad hoc bonus text. in *l. 1. C. de per. ho. ſub. libr. 10.* vbi deprehenſus in crimine, dicitur de eo conuictus. vide ibi *Bartol. Ioan. de*

Plat.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Plat. & Lucam de Penna, & Alex. and. in addi. Addem *c. pe. infrà de hæreti. & c. ad abolendam, eod. tit.*
18 vbi illi dicuntur † deprehensi in hæresi, qui facti euidentia sunt hæretici: puta, quia publicè prædicant hæresim, vel legitima probatione, scilicet, per testes, vel ex sua confessione. Ex quo infertur, quòd si semel lapsus in hæresim, post abiurationem iterum labitur: de cuius relapsu apparet per solam eius confessionem, dicetur relapsus: vnde quamuis pœniteat, & lacrymetur sponte veniens, non erit admittendus, quanquam per alias probationes de eius relapsu non constet: quoniam per suam confessionem satis dicitur deprehensus in delicto. quod est bene notandum. Quamuis contrarium teneatur *Decanus Segouiensis, in tractatu hæresis, q. 14.* Cogita. Ex istis habes, quando dicatur quis deprehensus in delicto, cum quibus concordat *Alexandrinus in c. nunc autem 21. dist.* vide *c. de his, l. dicunt gl. 1.* Non igitur in casu, de
19 quo agitur, sufficit, quod † concubina sit deprehensa in delicto, ad hoc vt dicatur publica: sed oportet aliter de publicitate constare: puta quòd multitudini pateat. expones, sicut de meretrice publica. 34 *dist. c. vidua.* Sicut etiã dicitur publicus aleator, vsurarius, maledicus, excommunicatus. *de excep. c. exceptionem, de maledi. c. 2. de excess. prælat. c. inter dilectos, c. 1. de vsur. in 6.* Secus ergo, si secretè intrat domũ propriam, vel alienam detineat cõcubinam: nam tunc pœnã publicæ concubinæ non incurrit, cũ vnius tem secretam non publicam denotet: vt legitur & not. *ff. de iurcur. l. si quis demum.* hoc tenet *Guil. in cle. quoniam, de vi. & ho. cle. in ver. publicè.* nec edim
20 ad hoc, quòd † aliquid dicatur publicum, sufficit quòd sciatur ab aliquibus tantùm: vt not. idem *Guil. in clem. 1. § fin. de concess. præben.* dicit, est aliquid publice sciri, id est, communiter, quando fit coram multis: vt not. *Ioan. And. in c. præterea 2. de spon.* Non ergo sufficit, quòd semel vel bis talis publicè videatur: vt not. decidit *gl. in constitutionibus Anglicanis, de concubinis clericorũ publicis, supra verbo publicæ.* Tunc igitur fornicatio vel concubinatus dicetur notorius, vel publicus, quando quis habet concubinam, sicut vxorẽ, publicè nutriendo filios ex ea procreatos, ita quòd non auderet difficeri, aut negatiu nulla esset: vt dicit gl. *in l. sententiã, in ver. celari. C. de pa.* facit *l. illud. § sed & si. ff. de testi. cã. & 32. dist. c. nullum & c. præter.* Si autẽ non est ita notoriũ, sed probabiliter potest tergiuersari: vt quia tenet concubinam cum matre, & dicit esse pediffequam matris, & huiusmodi non dicetur concubina publica, vel manifesta: nec ille concubinarius publicus vel manifestus, *cap. ficut, de coha. cle. & mu. c. si quis. 81. dist.* tenet *Abb. post alios in cap. vestra. de cohabi. cle. & mu. Angel. de Clauasio in summa, in parte, a concubina. ver. 4.* facit tex. *in cap. inter dilectos, ibi:* missas publicas, *16. quæst. 1. & c. 1. de cele. miss. ibi:* publicè compleantur. vbi exponit *Innoc.* publicè, id est, coram populo. ad hoc, *c. fin. § 2. de clandestina desponsa.* vide *glossã & Pinciu. in c. porrò, §. præterea, de diuor.* vide quæ scripsi in *c. 1. inf. de pœn. & remiss. in meis recollectis.* L †
§ Et admitterem † has leges habere locum in concubina clerici in minoribus beneficiati, per id quod not. voluit *Ioan. And. in regula, ne culpa, de re. iur. lib. 6. in Mercuri.* vbi decidit, quod † filius talis non legitimatur per subsequens matrimonium: a * quod est valde notandum, de 21 A *
quo meminit *Abb. in c. peruenerabilem, pe. colum. ver. sed dubitari potest. sup. qui filij sint legit.* de quo vide *Bartol. in l. in concubinatu. ff. de concubinis per Bartol. & Bald. in l. & si contra. C. de nupt. Bald. in c. naturales, circa medium, in verficul. quæro an natus ex clerico, in titul. si de feu. fuc. contro. inter do. & agna. lib. feudorum, & in §. fin. Institut. de nupt. per Angel. in l. Paulus, ff. de fid. bo. per Salyc. in leg: qui contra C. de incest. nupt. Antonium de Rosellis in tract. legitimationum, fol. 1. colum. 3. verfic. vltimo quæro. & fol. 2. colum. 2. verficul. primo casu, & singulariter per Nicol. de Vbaldis in tract. de succes. ab intestato, prima parte, fol. 7. fin. col.* quem rogo videas, quia pulchrè loquitur. adde *Bald. in l. parentes, ff. de in ius voc.* cuius meminit *Nicol. de Vbald. in d. tract. de succesio. ab intest. nitum. 13. in fin. & Matth.* similiter in *suo tract. de succes. ab intestato. col. 9. verfic. Ioan. de Imol. in clem. si in fi. hæresis.* § Adde etiã, quòd istæ leges non haberent
M locum contra molierem nuptam, quamuis esset publica concubina clerici, monachi, religioti, vel vxorati. arg. *l. si vxor. §. diuus Seuerus, ff. de adulter.* vbi meretrix vxorata potest accusari de adulterio: & sic statutum loquens de meretrice, non haberet locum in ea, quæ est vxorata: secundum *Ioan. Andr. in addi. ad Specul. titul. de iniur. in rub.* de quo facit festum *And. Sicul. in c. lator. 1. colum. versic. & adde Ioan. Andr. supra de pig.* ex quo infert, quòd † mulier * nupta 22 N
non potest carcerari pro debito: quod expresse volunt *Bal. in l. consentaneum. C. quomodo & quãdo iudex.* dicens, quod stante statuto, quod meretrix posset capi personaliter: nõ capietur illa, quæ est coniugata, licet turpiter viuat. de quo etiam meminit *Andr. Sicul. in c. pastoralis. 6. colum. versic. sed ego quæro, supra, de iudic.* ex quo infert, quòd † licet aliàs * mulieri luxuriosæ detur cu- 23 O
rator, quia est prodiga personæ, famæ, & bonorum: vt *l. mulieri. ff. de cura. fur.* viro autem luxurioso non: b * vt notanter decidit *Spec. titul. de aduoc. §. item opponitur contra aliorum, ver.* A *
sed quæritur. Mulieri tamen nuptæ, etiamsi luxuriosè viuat, non dabitur curator. Sed finaliter *Andreas Siculus.* videtur tenere contrarium, quia est fauor mulieris, vt detur sibi curator. quia sicut est prodiga personæ, multo magis præsumitur prodiga bonorum. & ideo siue sit maritata, siue non, dabitur sibi curator: quod est menti tenendum, secundùm eum. Vide eundem *Andream Siculum in c. pastoralis, 6. colum. de iudiciis.* Facimus multa, quæ do muliere luxuriosa dixi suprà in rubr. §. nunc demum. cum sequentibus. Sed in casu nostro agitur de odio & pœna. meritò non punietur pœnis

pœnis legalibus disponentibus contra concubinas, & sic aliàs practicari. Sed P
si tanta est notorietas, quòd maritus illud sciat & patiatur: quamuis ipso tacente & consentiente, nemo possit adulterium accusare: vt *Feno legum l. 4. ti. 7 l. 3. & 7 partit. titul. 17. l. 2.* quæ aliter disponit, corrigendo ea, quæ not. in *l. quamuis, C. de adult. & in §. 1. Instit. de public.* ille tamen venit puniendus, si fuit adulterij causa, vt *7 partit. tit. 17. l. 7. qua incipit, [remaner.]* imò si ille fuit leno vxoris suæ, mortis pœnam incurrit: vt *eadem 7 partit. tit. 22. l. 2. incipit, [a los alcahuetes.]* & traditur in *l. mercalem, C. de cond. ob turp. caus.* hanc pœnam contra tales libenter deberent iudices imponere, ex quo ita impudenter matrimonij fœdus & individuitatem fœdare & diuidere non erubescunt: vxorem & carnem (vt ita dixerim) propriam polluendo: peccatum quasi contra naturam committunt, vbi est illa animorum coniunctio, siue coniugario, quæ ex matrimonio procedit: vbi illa fides coniugalis, quâ non debet vnus alteri prodere, quam enîm ipsi gentiles commendarunt. Nam vt *Aristot. 3. Oeconomicorum* narrat, Vlysses deprecante ipsum Atalantis filia cohabitare secum, & promittente immortalem facere, & beatum omni tempore: nec vt immortalis fieret, ausus est prodere vxoris suæ amicitiam, affectionem, & fidem maximam: sibi pœnam arbitratus fieri, si malus existens, immortalitatem promereatur.

¶ Vbi illa immaculata proles, quæ secundum matrimonij bonum appellatur: quæ proles dici non potest, nisi nuptiis nata sit. quæ nascitur primò Deo, secundo patriæ, tertio parentibus, quarto suis, quinto extraneis per vinculum charitatis: & de his intelligendũ est, quod *Plato* dicere solebat, vt eum refert *Tullius Officiorum lib. 1. c. 4.* Non nobis solùm nati sumus, ortusque nostri partem patria vendicat, partem amici, &c. de quo per *Bal. in rubric. C. de priuileg. datis, in princip.* ¶ Vbi ille nexus diuinus, & fœdus perpetuum, quod per copulam inter coniuges habitam contrahitur, per quem efficiuntur vna caro, ita quod non possunt separari, nisi separetur anima à corpore. imò etiam post mortem mariti debet mulier seruare honorem viri & filiorum (si qui sunt) & suum proprium: vt tradit *Bald. in dicto loco*, & dixi in rubr. Qui ergo hanc vnionem & indiuisibilitatem non seruant, pessimi & abominabiles Deo, & hominibus effecti, non sunt vitâ digni, occidantur. Ex istis merito reprehenditur Seleucus, qui cum videret Antiochum filium in grauem languorem incidisse, ex veſano nouercæ amore, & hoc esset à medicis deprehensum: pater coniugem filio aburendam concredit: offerens fortunæ, quòd in amorem incidisset: pudori imputans, quod dissimulare esset paratus vsque ad mortem: vt refert *Valerius lib. 5. c. 7.* cuius meminit *Valensis in communiloquio, parte 2. dist. 2. c. 1.* legitur in vitis Philosophorum, in vita Erasistrati medici, qui floruit tempore Oniæ pontificis. hic fuit ille medicus, qui pulsu cognouit amantem prædictum: vt ibi dicitur. de bonis matrimonij dixi in rub. §. 29. in princ. ver. bona enim matrimonij. de adulterij grauitate dixi in rub. §. 78. in princ. ver. vxoris enim adulterium. & pereat memoria eorum cum sonitu. Et nisi temporis angustia, & rei (quam inter manus habemus) altum pelagus me retraherent, vtique tam citò non filerem: quoniam hoc abominabile vitium multorum maculauit famam, animasque ad infernum proiecit. Sufficiant hæc ad iudices minus doctos instruendos, vt sciant qualiter se habere debeant, in huiusmodi pœnis imponendis; exequendisque. Et ne deamus ad viam, à qua (vt hos etiam mitteremus fasciculos, quos sumus egressi) credimus aliquibus profuturos. An autẽ lex regni prædicta locum habeat contra mulierem meretricem, quam clericus vel coniugatus habet in concubinam, & aliquando domi retinet: ipsa tamen multorum libidini patet: satis potest probabiliter dubitari.

ADDITIONES.

¶ Adde *Ludouic. de Sardis in tract. de legitimatione, fol. 6. colum. 3. §. tertio quæritur.* qui latius loquitur. A*

¶ Adde pro prima conclus. *Thomam de Ferra. in suis cautel. vltra Cap. in cautel. 6.* & vide *Francisc. Aret. in l. is cui bonis, col. fi. ff. de verb. oblig.* B*

? IOAN. BERNARD.

¶ Ex quo infertur vnum quotidianum.] Vide *auctorem sup. §. 4. num. 3.* & quæ latè scribit *Suarez, in l. quoniam in prioribus, limit. 2. ad legem regiam, C. de mortis. testa. & Bernard. Diaz. regul. 143. & Villalob. inter communes sentent. verſic. legitima, nu. 62. & Mynch. de success. progress. p. 1. libr. 2. §. 20. nu. 304. & seq. & in multis præcit.* Addeque plures, quos adiunxi sup. d. §. 4. qui loquuntur de minuenda legitima propter primogenium constituendum. cæterum, an aliàs possit legitima minui vel in totum tolli, præter sup. dictos, vide *Rip. lib. 1. respons. c. 7. & Berengarium Ferdinand.* præceptorem meum iudicio & doctrina virum vtique singularem in *Lin quartum, ff. ad l. Falcid. num. 245. cum sequent. & Fabian. de Giocbis, in anth. nouissima, C. de inoffic. testa. num. 183. cum multis sequent.* & prius *ibid. num. 179.* & pluribus citatis *Stephan. Bertrand. in l. hac edictali, num. 14. C. de secund. nup. Boerium, decis. 188. num. 6. Alciat. regul. 1. præsumpt. 8. Decium in consil. 19. & cundẽ & Cagnol. in Lin. sanguinis, de reg. iur. & Rotam in nouis, de consuetud. decis. 1.* & rursus in *antiquis in tit. decis. 7.* & vide quæ dicentur inf. §. 26. A

¶ Poteſt enim filia,] Adde *Iaſ. in l. 1. num. 4. C. de inſt. & ſubſt.* & latè *Conar. de ſponſal. p. 2. c. 3. §. 3. numer. 8.* B

¶ Gloſſ. ſingul. in l. ſi duo.] Vide *Conar. d. §. 3. n. 8. ad ſ. & Pinel. de bon. mater. l. 1. p. 3. nume. 52. verſi. inferitur 16. & p. 58. ver. ex quo infertur*, & plu- C

ribus

ribus addit. *Traq. in l. si vnquam verſic. donatione, largitus nu. 218. C. de reuoc. donat. & Segur. am in l. coheredi. §. cum filius, num. 153. de vulg. & pup.*

D ¶ Quoniam hæreditas eſt quaſi debita.] Intelligè de legitima filiorum, & ſuper iſta quæſtione vide *Conar. ſup. & Mant. conſil. illuſtr. c. 94. num. 15.* quod autem legitima cenſeatur quaſi debita filiis, vide plores, quos adiunxi ſup. in rubric. §. 16. num. 14.

E ¶ Nec ei reſtimenda niſi cautionem idoneam.] Vide *Pet. Gerard. ſingul. 65, & Guid. Pap. deciſ. Gratianop. 439. Alexan. conſil. 78. vol. 5. Con. de ſponſa. p. 2. c. 7. §. 5. num. 2. & Plaçam de delict. c. 7. num. 3. verſi. Caterum.*

F ¶ Poteris compellere.] Adde *Did. Per in l. 23. tit. 3. li. 2. Ord. col. 171. & Greg. gl. 6. in l. 2. tit. 17. p. 7. & Arim in l. 9. Taur. num. 82. & ſeq. & Ioan. de Arnou. ſingul. 67. & ſcrip per Conar. in 4. p. 2. c. 8. §. 5. nu. 17.*

G ¶ In primis igitur ponderare debet iudices.] Proſequitur hic autor modum legitimum, qui iudicibus eſt obſeruandus in procedendo aduerſus concubinarios, & frequenter in praxi locus hic allegari ſolet in hiſce cauſis agendis. Adde tu circa iſtam materiã, & eius articulos, quos hic proſequimur autor, *Ber. Diaz. in pract. crimin. ver. concubinarij t. 73. Anend. in cap. pratot. p. 2. c. 26. & Anil. ibid. c. 47. & Did. Per l. 23. ti. 3. li. 2. Ord.* qui, cæteris tum ſtudioſius, tum copioſius materiam procedendi aduerſus publicos concubinarios maximè iure regio, complectuntur, qui ſtruſtatim verò caſus aliquos tangunt, inferius adducentur. Et ſi plora optes, vide *Io. Bermudum de public. concubinariis*, plenè ſcribentem.

H ¶ Niſi apprehendatur.] Adde *Didac. Perez. in l. 23. ad fin. tit. 3. lib. 1. Ordin. & rurſus in l. 1. tit. 1. verſi. præterea aut pragmat. lib. 4. Ordin. colum. 1332. & ſeq. & l. 2. tit. 14. lib. 2. Ord. & Capoll. in l. ſi fugitiui. C. de ſeruis fugit. & Chaſſanæum in conſuet. Burgund. rubric. 1. §. 1. & Plaçam de delict. c. 8. num. 19.* quibus adiunge ſup. citatos addit. proxima, & plura per *Iaſon. in l. 1. num. 87. de acquir. poſſ.*

I ¶ Quia ſunt de foro Eccleſiæ.] Vide *autorem ſup. in rub. §. 39. num. 7. & Anil. c. 47. ver. [vt clerigo.] & Anend. 2. part. c. 26. num. 7. Didac. Perez. in l. 21. tit. 3. lib. 3. Ord.* & ante eos *Boer. decis. 72. & Zaſium lib. 2. reſponſ. c. 17. & Roman. ſing. 665.* & latiſſimè *Marc. Mant. in conſilt. Neapoli. in conſt. maieſtatis noſtræ in prin. tit. de adulter. coercend.* & paucis definientem *Matth. de Afflict. in d. conſt. Neapolit. lib. 3. rubric. 43. de adult. coercend. num. 9. & Ant. Gomez. l. 80. Taur. num. 21.*

K ¶ Ex quibus omnibus attenta mente legis.] Circa hic tradita per autorẽ eſt maximè attendendum. quia ſolet à iudicibus interdum ignorantia, interdum ob pecuniæ ſpem, quam à legibus habent, præter earum ſenſum procedi. vide *Did. Perez l. 23. tit. 3. lib. 1. Ord. & Anend. d. c. 26. num. 7. & nu. 15. & Anil. d. c. 47. verſi. [mancheba publica.] & Ant. Gomez. l. 80. num. 22. & l. Taur.*, quorum lectione quàm facillimè inſtructus eris ad praxim. & adiungito ſingularem text. in l. 45. tit. 6. p. 2. Illud tamen non pœnitendum, atque repeti dignum docuit *Anend. num. 16.* huius, ſcilicet, criminis, quod iam ceſſauit, non eſſe memoriam refricandam, quia præter id, quod docet *Bar. in l. eum qui, §. in populatibus ff. de iure iurab.*, leges Hiſpanæ propter præſens ſcandalum huic peccato pœnam conſtituunt, rectiuſque facient iudices ſi præteriti, quod iam ceſſauit, criminis, delationem non admittant. Cæterum quid publicum dicatur, vide *Bart. l. 1. §. conſequens, de ſuſpect. tut. & Franc. Aret. conſil. 110. & Traq. de retract. lignag. §. 26. glo. 2. nu. 44. & Matth. Afflict. conſtit. Neapol. lib. 2. rub. 2. num. 24. & Conar. de ſponſ. p. 2. cap. 6. in prin. num. 10.* Addeque tradita per autorem hic, *Meſiam in l. Tolet. 2. p. fundamento 4. num. 13. & ſequent.*

¶ Admitterem.] Adde *Anile d. c. 47. verſi. [dico.] num. 3. & Anendan. d. c. 26. num. 10.* vtrum vero huiuſmodi clerici filios legiõmetur per ſequens matrimoniom, vide *Tauriſt. in l. 9. Tauri. Conar. de ſponſal. p. 2. c. 8. §. 2. nu. 5. Duen. regul. 350 limit. 7. Meneſes, in l. cum acutiſſimi, nu. 36. C. de fideicommi.* & vtrum ſit damnatus, & inſucceſſibilis, vide per *Suarez in l. 1. tit. 6. lib. 3. for. verſi. hm in ſucceſſione, & Tauriſt. d. l. 9. & Plaçam de delict. c. 41. nu. 33. Conar. d. c. 8. §. 5. n. 17.* in quo loco habes per eum doctiſſimè mote ſuo, qui coitus, & cõcubitus ſint reprobati, vel non: quamuis tamen quidam non dicantur à lege damnati, vt pœna imponatur foro exteriori, veluti ſoluti & ſoluta, nihilominus ob aſſiduitatem, quæ publicum ſcandalum parit cognoſcet iudex ſecundum tradita per *Anendan. d. c. 26. num. 4. & Anile d. cap. 47. verſic. [caſado.] num. 6.*

¶ Non haberent locum contra mulierem nuptam.] Adde *Conar. de ſponſal. parte 2. c. 8. §. 11. nu. fin. & Anile c. 1. verſic. [mugeres.] nu. 11. & Meneſ. in l. tranſigere, num. 93. C. de tranſact.*

¶ Mulier nupta non poteſt incarcerari.] Adde *Tauriſt. in l. 62. Tauri. Anile c. 1. verſi. 2. num. 27. in capitul. pratot. Plaçam de delictis c. 34. num. 11. cum ſeq.* & latiſſimè multis deductis & allegatis *Duen. regul. 312.*

¶ Mulieri luxurioſæ dem̃ curator.] Vide *Traq. in connubial. l. 9. nu. 91. & Did. de Segura* pluribus addit. per *Did. Perez. ibi in l. imperatum num. 138. ff. ad Trebell. & Pinelum, in l. 4. num. 24. C. de bon. mater. & Ant. Gomez. in l. 24. Taur. num. 14.* ac multis allegatis & deductis vide *Baetium de decimis tutor. c. 14. quaſi per totum*, & *Thom. Ferrar. cautela 6. Franc. de Aret. & alios in l. ii cui bonis, de verb. oblig.*

¶ Sed ſi tanta eſt notorietas.] Circa hoc magnum & vile crimen, vide quæ dicuntur per *Villalob. inter communes ſententias verſi. hæres, num. 21. & Anton. Gomez. l. 81. Tauri num. 73. & Conarru. de ſponſal. parte 2. c. 7. §. 2. num. 4. & Greger. gloſſ. c. & gloſſ. 6. in l. 2. tit. 22. p. 3.* & circa quæſtionem præſentem vide Anendan. *d. c. 26. num. 8. & Conar. d. c. 8. §. 11. num. fin. & Anile d. c. 47. in verſi. [mancheba publica.] num. 3.*

Doct. Ioan. Barahona.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

SVMMÆ RERVM.

1. *Dotis constitutio cadere non potest, vbi non sunt facultates.*
2. *Dos debet esse congrua, inspecta quantitate patrimonij, numero liberorum, & qualitate ingalium.*
3. *Consuetudo patriæ & familiæ considerari debet in secundis nuptijs.*
4. *Dos filiæ excedens legitimam, an possit à fratribus reuocari, & num. 6. & num. 10.*
5. *Patruus non potest reuocare alienata per libertum viuentem.*
7. *Dos constante matrimonio, reliquum viri, est titulus mercedis.*
8. *Lucrum dotis, quod emeditur marito, propter expensas, non dicitur titulus lucrativus.*
9. *Libertus si dotauit filiam, non videtur hoc ipso fraudare patronum.*
11. *Dos remuneratoria quæ dicatur. & num. 14.*
12. *Voluntas datur intelligi facto.*
13. *Dotis constitutio est quodammodo donatio.*
15. *Filij possunt reuocare ea, quæ pater perdidit in ludo illicito, usque ad legitimam ipsorum.*

§. XXII. A IN constituenda tamen dote, quam pater filiæ dare tenetur, multa a debet iudex attendere, scilicet, ad quantitatem patrimonij patris, vt *l. quero cum l. sequenti & l. cum post. §. gener. ff. de iure dotium, & l. si filia de legat. 3. cum similibus*, de quo videas singulariter *Franciscum de Aretio, consilio 17. colum. antepenult. versic. ad quintum dubium incipit, in Christi, &c. considerato.* Vnde si B pater b est egenus, & multis debitis inuolutus, ita quòd non sit sufficiens ad dotandam filiam, non tenetur eam dotare. imò dato, quòd tunc pater dotem filiæ constituat, constitutio est nulla. ita mirabiliter dicit *Bald. in l. final. 3. colum. C. de dotis promis. versic. sed quid si pater. Ludouic. Roman. in l. 1. ff. solut. matrimon. motus per Lait. prætor. §. si cum mulier, & l. fin. §. si à socero, ff. de his qua in fraud. cred. & l. si successione, C. de reuoc. his quæ in fraudem credit.* Itaque vbi non sunt facultates, 1 non potest cadere † dotis constitutio, cùm non entis nullæ sint qualitates. *l. cum qui §. penult. ff. si tes. per.* hoc dictum multũ enmmendauit *Iason in dict. §. fuerat ante 37. colum. versic. secundo notate.* C Patre tamen existente inope, si c mater est diues, illa tenetur filiam dotare, secundum *Bart. & Bald. in authentic. res quæ C. communia de leg. Bald. in l. mater, C. de iure do.* de quo per *Angel. in lege, filia. in princip. ff. ad Trebell. & in l. fin. C. de do. promis. & Ludouic. in dicta l. prima, ff. sol. ma. & Ias. vbi sup. & in d. authen. res quæ. 4. col. versi. 4. not.* vide quæ dixi sup. in rub. §. 1. ver. hoc tamen intelligo. & §. 66. post prin. ver. si tamen vir. An d autem filius teneatur dotare matrem, dicas quòd non. textus est vnicus in *l. tutor secundum dignitatem, §. si. ff. de administ. tutor.* notatur per *Guil. & Bald. in l. vna C. de inoffi. do.* tenet *Bal. in l. si vinea C. de præscrip. long. temp. & in prooem. Digestorum 6. col.* ¶ Secundò debet iudex aduertere ad numerum liberorum: vt *d. l. si filia.* ad qualitatem & dignitatem ipsius patris, & etiam filiæ, & generi, vt *d. §. gener, & d. l. quero.* ¶ Et adeo verum est, quòd debet attendi conditio personæ: quòd etiam si legitima nõ sufficeret, secundum conditionem, & nobilitatem personæ: ad hoc vt ipsa dos sit congrua, potest & debet iudex excedere ipsam legitimam: vt no. probat. text. in *auth. de illi. & ea quæ. §. quamobrem. colla. 4.* Ad idem text. in *auth. res quæ, C. communia de leg.* vbi dixit *Bal. in pen. col.* quòd † dos debet esse con- 2 grua, inspecta quantitate patrimonij, numero liberorum, & qualitate ingalium: vt ibi & *d. l. filia.* & refert Ouidium dicentem: Si cui vis aptè nubere, nube pari, idem dicit *Io. Fa. Insti. de nupt. in rub.* & tradit *Paul. de Cast. co. 232. incip. pro memori. 2. col. post princip. in ver. nam etiam de iure communi.* idem fuit de mente *Bal. in authent. res quæ. in prin. C. communia de leg.* vbi dixit, quòd si filia non reperiat maritum sibi condignum, nisi det omnia bona in dotem, poterit omnia dare. arg. text. *in authen. contrà rogatus, C. ad Trebel. in fine.* ad de prædictis *Plutarchum in libello, de educatione liberorum in fi.* qui dicit: Eas autem spoodere filiis vxores, quæ nec multo nobiliores, nec diuites sint. Sequẽtia refert, Cum itaque prouerbium, æqualem tibi mulierem inquirendã, qui se ipsis longe ampliores capiunt vxores, non earum maritos, verum dotis mancipia fecisse, si se nescirũt. hæc ille. Et alibi idem *Plutarchus in præceptis connubialibus, præcepto septimo.* Qui autem nobiles, opulentasque vxores acceperunt, haud se quidem præstantiores reddunt, sed illas cõmouunt, & debilitant, vt illis demissioribus vilioribusque facilius imperent. sicut faciunt hi, qui equos ascendere imbecillitate aut mollitia corporis impediti nequeunt, eos sese flectere, & procumbere docẽtoportet autem, vt equi magnitudinem, sic vxoris dignitatẽ conseruantem vti fræno. hæc ille. ¶ Idem videtur dicendum, si consuetudo patriæ, & maximè familiæ † dicti 3 patris, & suorum maiorum, esset ab antiquo. vt dos fœminarum dictę domos esset excessiua legitimę. Nam tunc sine dubio dos non diceretur congrua, si dictam legitimam non excederet: dummodo supperant facultates patris, arg. *l. imperatores, ff. de contrahen. emp. & l. nummi, de leg. 3. & l. quod si nolit. §. quia assidua. ff. de edil. edicto. & l. Titianus, ff. quod cum eo.* Communiter tamen mos regionis regulatur in plus, vel minus, prout se habet conditio personarum, & vires patrimonij paterni, & numerus liberorum: & in his debet versari discretio & e arbitrium boni viri, E non curãdo an commensuretur cum legitima, vel non: imò etiam vltra mensuram legitimæ poterit arbitrari per supradicta, & maxime per text. in *d. §. quamobrem.* & ita tenuit *Bald. in consilio incipiente, antiquum statutum, & consil. incipiente: hec quæstio habet quatuor capita. & consilio incipiente, hac materia diuiditur in duas partes,* & in plurib⁹ aliis consiliis. Idem tenet *Salyc. in quadam sua disputatione, quæ incipit statuto cauetur. Angelus consil. 310. incipien. Gregorius.* Ex istis pater, quòd filia vel mulier dicetur congruè dotata arbitrio boni viri, considerandis considerandis: vt per *Paulum de Castro, consi. 110.*

& per

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

& per Leonardum in repetitione, §. & quid si tantum. l. Gallus, ff. de liber. & posthum. colum. 67. ¶ Et *f* quod plus est, istam dotem quamuis excessiuam † legitimæ non poterunt alij fratres ipsius mulieris reuocare, in eu quod excedit partem viuente. vt videtur velle *Ioan. And. in additio. ad Specul. in tit. qui filij sint legitim. in rubri. princip.* vbi dicit, de patre habente duos filios, qui alteri donauit omnia bona sua vino patre, non potest alter filius petere à fratre legitimam, nisi post mortem patris propter donationē immensam, vt *l. 2. & l. si totas, & l. si mater, C. de inoffic. donat.* Fatetur tamen *Ioan. And.* quod poterit frater petere alimenta iudicis officio, quæ tenetur frater donatarius sibi ministrare, ex quo non vult legitimam sibi reddere, viuente patre, qui donationem fecit. ¶ Idem sentit *Ioan. And. in additionibus ad Specul. tit. de rer. eccles. non alien. §. 3. col. ver. caterum.* vbi dicit, † patronum non posse renocare alienata per libertum viuentem, cùm posset casus euenire, quod nil sibi deberetur, puta si filios haberet: vt *Instit. de successio. liber. §. sed nostra, & §. seq.* idem erit in casu nostro, cum possit euenire casus, in quo filij nihil debeant habere de bonis patris, committendo aliquam causam, propter quam possint exhæredari: cùm præsertim ipsi in vita patris nullum ius habeant in eius bonis, nisi solam spem: vt *l. nec ei. ff. de adop. per Bartol. in l. 2 u potest, ff. de acquirend. hæred.* Hæc autem spes vilis est filio etiam in vita patris, ratione legitimæ, quæ sibi est debita, vel quasi debita, vt dixi suprà in rubri. §. 16. ante finem. versi. patet verò. & suprà, eo. §. 21. versi. non obstat si dixeris. & infrà, ad finem huius §. ver. ad idem.

¶ Mortuo tamen patre, & soluto † matrimonio filiæ, bene possunt filij agere ad reuocationem dotis immensæ, quamuis 30. anni sint elapsi, parte viuo: vt sentit *Ioan. Andr. vbi suprà.* quod tenet mentio. Secus *g* tamen est constante matrimonio filiæ: non enim possunt petere interim quòd est nupta, per text. in *l. dotis quidem, C. de collat.* ita no. sentit *Bart. in l. fi. §. si à socero, ff. de his quæ in fraud. credi. & ibi Angel.* & sequitur *Bald. in authen. ex complexu, C. de succes. inter. Angel. de Aretio in §. si res, Instit. de legatis. Nicolaus de Vbaldis in suo tractatu de successionibus ab intesta. 6. char. fi. col. & Campetrus in suo tractatu de dote 1. part. quæst. 48.* Isti mouentur, quia † dos constante matrimonio respectu viri, qui ea habet sustentare onera matrimonij, est *h* titulus oneros: vt *d. l. fi. §. si à socero.* & ibi notat *Bart. & l. ex promissione ff. de actio. & obligation.* text. in *l. vna §. lucratiuas, C. de impo. lucra. descript. lib. 10.* & ibi notat *Bart. & Platea.* ad idem *l. pro oneribus, C. de iure dotium.* & ibi not. *Bart. & in l. fi. eod. tit.* & ibi etiam *Bald. gloss. in l. Mœuia. §. 1. in ver. ipsi mouere, ff. solut. matrimon.* & ibi notant *Bart. & alij gloss. in Lignori, C. de rescis. his quæ in fraud. credi. & ibi Bart.* Iarius per ipsum in *l. Mœuium §. duobus 14. col. ver. 2. quæro, in repet. ff. de leg. 2. Bald. in l. 2. C. de rescis. his quæ in fraud. credit.*

Palacios Rub.

¶ Et adeò *i* verum est, quòd respectu mariti titulus dotis dicitur oneros: quòd etsi ex post facto consecuturus sit locrum ex tali dote, puta propter pactum, quod fecerat de dote lucranda, vel vigore statuti disponentis, quòd decedente muliere in matrimonio, vir lucretur dotem: tamen nunquam dicetur habere ex causa lucratiua, cum præcesserit causa onerosa, id est, titulus dotis, gloss. singularis in *l. si donaturus, in §. si in ver. duntaxat, ff. de condic. ob causam.* pro qua est text. not. in *d. l. vna. §. lucratiuas, in verbo, si verò vel socer, C. de impo. lucra. descript.* vbi si socer dederit dotem pro filia vel nepte, licet casus eu enerit res eius, cui data est, veritatur ad lucra, non tamen inter causas lucratiuas numerabitur, quem text. ad hoc ponderat *ibi Angel.* & refert & sequitur *Lesson in §. item si quis in fraudem 7. col. Instit. de action.* Hinc est quòd † lucrum dotis, quod conceditur marito propter expensas, non dicitur titulus lucratiuus: ita dicit *Bald. in l. hac edictali, in princip. 3. col. ver. pone quòd appositum, C. de secundis nupt. & in l. cùm multa 2. col. C. de donat. ante nupt. & in authent. præterea, per tot. C. vnde vir & vxor.*

¶ Et quod plus est, titulus dotis est onerosus, non solùm ex parte mariti, vt dictum est, sed etiam *k* ex parte filiorum dotem maternam perentium, vt mirabiliter sentit *Bart. in l. si constante in princip. 10. qu. 2. partis principalis, ff. solut. mat. in repet.* * Intellige prædicta non solùm in dote vera, sed etiam in putatiua, seu marito putatiuo: vt est gloss. singularis, & vnica, in *l. Proculus, aliàs incipit, ancillæ, ff. de iure dotium.*

¶ Si autem dos est titulus onerosus, & gener non participauit in fraude, quamuis dos sit immensa: non reuocabitur saltem constante matrimonio, argu. *l. quod autem §. hoc autem edictum & §. simili modo, ff. de his quæ in fraud. cred. & §. item si quis in fraudem, cum ibi not. Instit. de action.* Hoc videtur fuisse de mente legis regni, quam Christianissimi reges nostri constituerunt: quæ vult, quòd data à rege propter dotem, non possint à rege reuocari, vel moderari, constante matrimonio, de qua lege infrà fiet mentio.

¶ Bene facit iudicio meo text. not. *in l. cum post mortem, ff. de admini. tuto. in l. si donaturus, §. si quis in debitam, ff. de condictio. ob caus.* vbi si quis iodebitam pecuniam promisit, & tradidit marito, non condicit ab eo. ¶ Ad idem text. in *l. fi. ff. de collat. dot.* vbi dos etiam immensa data genero, non repetitur à fratribus, sed etiam promissa potest à fratribus peti. ¶ Ad idem text. in *l. 1. §. at si transigit, ff. si quid in fraudem patroni.* vbi litere dicit, Si libertus filiam dotauit, hoc ipso † quòd dotauit, non videtur fraudare patronum: quia pietas patris non est reprehendenda: ratio est secundum *Azon. vbi in summa.* quia titulus dotis non est lucratiuus. ¶ Sed quamuis hāc opin. aliquando vidi obseruari in practica; cùm tamen casus actu differt in cancellaria, in quo vnà cum aliis habui iodicare, non fuimus eam secuti: imo contra eam pronunciauimus,

10 uimus, ſcilicet, quòd † etiam conſtante matrimonio, dos exceſſiua legitimæ, in eo quod exceſſit in præiudicium aliorum filiorum, alij filij poſſunt reuocare, modò ſit dos aſſignata ex voluntate patris: vt frequenter contingit: quia pater dat vel promittit largas dotes, interim quòd non remanet legitima filiorum maſculorum, modo ex aſſignatione indicis, inuito patre.

¶ Non eſt enim inſtum, quòd propter dotationem ſororum alij filij debeant carere legitima. ad hoc allegaui *Bald. in l. ſi emancipati in fin. lib. verſ. C. de collat.* vbi hoc ſenſit, dicens, quòd qui non vult ſuccedere vniuerſaliter, non tenetur conferre, niſi ad legitimam, *authent. vnde ſi parens, C. de inoffic. teſta.* vbi hoc probatur, ſecundum *Paul. de Caſt.* qui hoc in expreſſo firmat, in *l. vnica in ſ. C. de inoffi. do.* ſic intelligens gloſſ. ibi. & tenet hoc menti, quia quotidianum eſt, & dabit tibi bonorem, & communiter ignoratur

L hæc deciſio Pauli. ¶ Intelligo[l] autem dotem

11 immenſam, quando † aliis filiis prætio dicatur in

B ſua legitima, [b]* poterit patet dare filiæ io dotem quintam & tertiam partem bonorum ſuorum, & inſuper legitimam de reſiduo: nec dicetur tunc dos immenſa, vel inofficioſa: quia vt ſcis, hodie omnia bona patris ſunt legitima filiorum excepta quinta parte, quam poteſt cui voluerit donare: vt *Foro legum lib. 3. tit. 5 l. 9. & eodem lib. tit. 12 l. 7.* excepta etiã tertia parte reſidui, quam

* M vni ex filiis poteſt prælegare: vt *d. l. 9.* Dando* ergo dotem magnam, videtur filiam meliorare, vel in quinta, vel in tertia parte bonorum ſuorum vltra legitimam, arg. text. in *l. cùm pater §. ceciliꝰ, de legat. 2.* vbi diuiſio etiam inæqualis facta inter filios, debet obſeruari: quia habet vim prælegati, vt tes valeat eo modo, quo melius valere poteſt: vt *l. ſi miles, ff. de teſtam. milit.* & ibi not. *Bart.* facit *l. qui quartam, de leg. 1.* ad idem facit *l. vxori de leg. 3.* vbi dicitur, quòd quãdo ex verbis teſtatoris apparet, quòd voluit pater filio prælegare, prælegaſſe videtur. not. *ibi Bart.* imo etiam ſi ex verbis non appareat, ſatis

12 eſt ex factis apparere: quia † facto datur voluntas intelligi: *l. de quibus ff. de legit. & l. reprehendenda, C. de inſtit. & ſub ſub cond. ſcr. cum concordantijs*, de quibus per gloſſ. in *c. tenor. de rt*

l. 10. tit. 6. lib. 5. indic. Hoc fuit poſtea conſtitutum per legem regni, in curiis *Taurinis l. 26. quæ incip.* [*ſi el padre.*] quæ ſimpliciter vult, quòd donata à patre, vel matre filio, intelliguntur fieri iure prælegati, vel meliorationis, intellige, etiam ſi fiant ad dotem, vel donationem propter nuptias, vel ob aliam cauſam, propter generalitatem illius

13 legis. Item quia † dotis conſtitutio quodammodo eſt donatio: vt colligitur ex *l. vna C. de*

l. 13. tit. 2. li. 5. & l. l. 10. *ex vxo. alt. & ex alia lege Tauri 29. in princip. quæ dotem & donationem propter nuptias conferri iubet.* Intellige etiam prædictam legem 26. quando talis donatio eſſet facta in quantitate legitimæ filio debitæ, & vltra. nam in eo, quòd eſt legitima, magis videtur pater debitum ſoluere, quàm donare, cùm legitima filij in bonis patris fit quaſi debita filio. glo. *in l. ſi emancipata, C. de iur. & fac. ign. cum alijs*, de quibus paulo antè diximus. In alio ergo quod legitimam excedit, donatio videtur fieri melioratio: vt ſentit *illa lex in ſ.* & ſic practicamus, & intelleximus, quando legem illam edidimus. Idem ſenſit *lex 29. prælegata*, quæ diſponit, tales donationes debere ad collationem deferri, vt tantum minus filius donatarius recipiat, vel de legitima, ſi non eſt vltra donatum, vel ex melioratione ſi vltra legitimam donatum fuit: non tamen intelligas, quòd per hanc collationem videatur prima donatio reuocata, prout aliqui ineptè volunt: ſed de tantum minus accipiat, ſicut de dote conferenda dicimus: vt *l. illam C. de collat.* Tene iſta memoriæ: quia ſingularia ſunt, & practicabilia. In dubio autem videbitur meliorare in tertia, vt quinta pars pro anima relinquatur, & hoc fauore animæ: cuius fauore Stylus curiæ habet, quòd ipſa prius deducatur: vt *l. Styli 214.* Ratio, quare in dubio videtur meliorare in tertia, non autem in quinta, eſt, quia tertia reſpectu extraneorum eſt legitima filiorum: quamuis inter ipſos filios ſit prælegatum: vnde tanquam legitima eſt prius detrahenda. argu. text. & quod vbi ooc. *Bald. in l. ſi verò compoſita §. quid ergo ff. de teſtam. milit.* Vt ergo* videatur an ſit N inofficioſa, conſidera totam hæreditatem, & † 14 ſi dos non excedit quintam & tertiam partem bonorum patris, & de reſiduo legitimam, non iudicabis illam immenſam vel inofficioſam, & per conſequens nec dum conſtare matrimonio, ſed nec eu ſoluto poterit per fratres reuocari, cùm nihil ſit factum in eorum præiudicium: vt ex prædictis ſatis apparet. & benè facit text. in *l. 2. & l. ſi mater, & l. ſi totas, C. de inoffi. donat.* ad idem quod voluit *Bal. in l. ſ. 5. col. ver. item facimus prædicta C. de pact.* vbi dicit, quòd ſtatutum ounquam valet, quo ad legitimam filiorum: quia illa non defertur, vt lucrum, ſed vt debitum: vt eſt glo. quam ibi not. omnes in *l. 2. C. de iuris & fac. ignor.* Sed in eo quod eſt ſupra legitimam, bene poteſt filio per ſtatutum tolli, ſicut per teſtamentum: ita ergo etiã in caſu noſtro, ad idem facit, quod voluit idem *Bald. in l. 1. in fin. C. ſi in frau. patro.* vbi dicit, quòd filij † poſſunt reuo- 15 care ea, quæ pater perdit in ludo illicito, vſque ad legitimam ipſorum. Hoc idem videtur fuiſſe de mente *legis regni, For legum lib. 3 tit. 12 l. 3.* quæ dicit, quod ſi poſt annum, quo matrimonium eſt contractum inter coniuges, maritus aliqua donauit vxori, non ſtantibus filiis: valet ſtatim talis donatio: ſed* ſi poſtea naſcantur filij, re- O uocatur donatio, excepta quinta parte bonorum ipſius donatoris: quia quantum ad illam, non reuocatus, vt ibi dicitur. ratio eſt, quia, vt dixi, quantum ad filios, omnia bona parentum ſunt legitima filiorum, excepta quinta parte eorum, quæ poteſt cui voluerit, donare. & propterea quo ad illam, non reuocatur. Idem dicendum in tertia parte inter filios, quàm poteſt, cui voluerit prælegare: vt ſuprà dictum

eſt,

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

est. Dos ergo, quæ potest cadere in quinta, & tertia, & insuper legitima, non dicetur inofficiosa, nec poterit à fratribus reuocari, etiam soluto matrimonio: nisi pater, quo ad tertiam partem, reuocaret, vel alteri prælegaret: quod potest: vt *l. cum pater. § à filia, iuncta glos.* & quod ibi not. *Bart. de leg. 2.* non tamen potest reuocare quoad quintam, vt latè aliàs consului, in meo consil. ro. incip. [dona Mariz de Gaeta.] dixi in *praedicta Regni Fo. legum lib. 3. tit. 5. l. 9. fo. 9. 2. col. ver. an pater, qui filium meliorauit.*

ADDITIONES.

A * ¶ Adde *Segur. in rep. l. coheredi. §. cum filia, ff. de vul. & pu. fo. 16. col. 3. in medio & fol. 17. col. 3. & Lasi. in §. item si quis in fraudem, col. 4. Inflit. de actio.*

B * ¶ Addè in materia omnino *Segurum in rep. l. coheredi. §. cùm filia, ff. de vulg. & pupil. fol. 20. col. 3. cum ri. col. sequen.* vbi mirabiliter loquitur, faciendo regulam cum extensionibus & fallentiis.

IOAN. BERNAR.

A ¶ Multa debet iudex aduertere.] Variæ fuere nostratium sententiæ, iuxta quæst. hanc mensuræ dotis. Alij enim instam dotem existimarunt, quæ legitimæ par esset. Alij, quæ alimenta supperetet: alij mille ducatis taxabant: alij & hi quidem cordatius, pro qualitate; ac diuitiis patris arbitrio iudicantis moderandam existimarunt, cuius auctore nostro, infrà nu. 3. qua in re tot sunt nostratum scripta, & omnia controuersa & in tanta pugna, vt satius sit eos digladiantes in lato campo indicare: quæ repetes apud *Baetium de dotibus c. 1. num. 1. & sequent.* vbi multa dicit, plurimos citat. doctèque profectò loquitur, sicut solet vir ille ingeniosus, ac de literis, & nobis etiam valdè bene meritus. Inter tot tamen vide: *Gregor. glos. c. l. 8. tit. l. 4. part. 5.*

B ¶ Si pater est egenus & multis debitis inuolutus.] Vide *Cornetum, cons. 282. Ripam in l. quæsitum §. si sponsa. ff. de priuileg. credit. Baetium de dot. c. 8. num. 21. & c. 16. num. 6. & c. 28. num. 1. & sequent.* præterea quod dotium est, in omni comparatione bonorum deducenda debita, quasi illa non sint in bonis. vide tu nominatim quæ de dote reuocanda per creditores, dicitur per *authorem supra in rubric. §. 65. num. 23.* vbi not.

C ¶ Si mater est diues illa tenetur filiam dotare.] Vide *Alexand. num. 21. & Ripam. num. 79. in l. 1. ff. solut. matr. Corasium, in l. qui liberos num. 113. de vit. nupt. Boerium decisione 129. Curt. Senior cons. 22. & Socin. consil. 22. lib. 4.* atque his, & aliis adductis in vtramque huius quæstionis partem, disputantem & resolutem *Baet. de dotibus cap. 11. num. 6. & 7.*

D ¶ An autem filius teneatur dotare matrem.] Vide *Coras. d. l. qui liberos, numer. 115. de vit. nupt. Guiller. Benedict. in c. Raynutius vers. dotem num. 70. de test. Boerium decis. 129. Petrum Rauz. in singu. 196. Tiraq. de primogen. qu. 61. num. 13.* & rursus in *connubial. l. 2. glos. 9. & Baet. de dotibus c. 12. num. 46. cum sequent.*

¶ Et arbitrium boni viri.] Secundum hoc arbitrium æquius est dotem taxari, vt dixi sup. additione 1. nec cessat hoc, propter dispositionem pragmat. Carperanetis anni 34. quam habes hodie *l. 1. tit. 2. li. 1. in nono volumine*: quia illa lex, licet prohibeat vltra quam duo canetur dari in dote, non tamen minorem summâ oegar instam videri, & esse posse. vt rectè multisque cautis admonuit *Baetius de dot. c. 2. num. 31. & sequen.* illud notat, dotem aliàs certę summæ, vel valoris, posse iustè minoris æstimari ratione loci, remporisque dilati, vt cónsuluit *Curtius Senior consil. 27.* cuius meminit, aliud agens, *Baet. de dot. c. 28. ad fin.* E

¶ Et quod plus est.] Adde *auctorem l. 29. Taur. num. 23.* & latè *Castil. in l. 10. Tau. n. 24. & sequent. Baetium de dotib. c. 34. num. 8. & sequent. Tiraquel. in l. si vnquam, C. de reuoc. don. in præfatu. num. 93. & in glos. penult. num. 3.* F

¶ Secus tamen est constante matrimonio.] Vide *auctorem l. 29. Taur. num. 24. Castillo l. 19. nu. 4. ibid. Cuear. de sponsal. part. 2. c. 8. §. 6. nu. 12. Bern. Diaz. regul. 215. Segurum in l. coheredi. §. cum filia, nu. 130. cum multis sequens. ff. de vulg. & pupil. Matth. de afflict. decisio. 86. ad fin.* & quæ scribit *Tiraq.* do reuocanda dote data abextraneo, etiam durante matrimonio: ex *capite illius legis, in ver donatione largitus nu. 245. cum præced. in l. si vnquam, C. de reuoc. donat.* atque nominatim, & ex professo huius quæstionis examen susceptum, vide per *Baet. de dotibus c. 32. per to. & infrà §. 24. num. 5.* G

¶ Est titulus onerosus.] Vide præter *Couar. Segur. Baet. & alios sup. proxime citatos Lasi. in l. Nesennium 3. not. de re iudic. & Pinel. de bon. mater. l. 1. par. 3. num. 62. vers. infertur 31.* Addeque infra citandos additione sequenti. H

¶ Et adeo verum est.] Adde *Castil. l. 17. Tau. nu. 105.* & latè *Tiraq. in l. si vnquam C. de reuoc. don. ver donatione largitus nu. 217. cum seq.* & plenè, ac ex professo *Fanuc. de luc. do. gl. 8. per tot.* I

¶ Sed etiam ex parte filiorum.] Adde *Iason. in §. item si quis in fraudem 4. col. de act. Arias in l. 29. Taur. num. 11. Castillo in l. 17. num. 105. Segurum in l. coheredi. §. cum filia num. 152. de vulgar. & pupill.* & rursus *ibidem num. 159.* K

¶ Intelligo autem dotem immensam.] Adde *Gregor. glo. 1. in l. 8. ti. 4. par. 5. & gl. 4. in l. 3. ti. 15. par. 6. & Arias in l. 27. Taur. nu. 5. Segur. in l. coheredi. §. filia nu. 156. & nu. 160. de vulg. & pupil. Barr. Diaz. in fallent. regu. 213. fallen. 4. & Baet. de dotibus c. 1. nu. 19. & num. 27.* nec dubium erat, quin potestas esset patri, præter legitimam, quintam & tertiam dandi filiæ nomine dotis, donec superuenit *l. 1. ti. 2. lib. 5. in volumine nouo.* L

¶ Dando ergo dotem magnam, videtur filiam meliorare.] Laborat author circa intellectum duarum legum Tau. 26. & 29. in quo etiam variè senouunt & scribunt Tauristæ, atque extremam manum nouissimè feliciterque imposuit *Tellus Fernan. ibid.* quæ iura habes hodie *l. 10. ti. 6. & l. 3. o. 8. li. 5.* Adde to circa easdem, quæ scribit *Suar. in Lquoniam in prioribus q. 5. C. de inof. test. & Duen. in regul. 222. limitatione 5. & Couar. in c. Raynaldus §. 2.* M

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

num. fin. vers. iuxta autem regio. & Bart. de dotibus c. 1. nu. 29. Segura in l. vnum ex famil. §. sed si fundum, num. 57. de leg. 2. & Gregor. Lop. in glos. l. in l. 3. tit. 4. part. 5.

N r ¶ Vt ergo videatur.] Quadrat hic difficilis & optima quæstio, quid dicendum quidue faciendũ misero testatori, qui cum de bortorum fructuum tertia & quinta parte disposuerit in vita, reliquumque sit legitima filiorum, nihil liberum inueniatur de quo testari possit? dubitabile est & notabile. vide Gregor. glo. 8. in l. 8. tit. 3. par. 5. Suarez. in l. quoniam in prioribus, ad fin. totius operis, C. de inoffic. test. & authorem nostrum in l. 26. Taur. num. 18. & Arias in l. 28. ad fin. & Anton. Gomez. in l. 17. Taur. num. 10. & Tello. num. 7. & sequent. & vide infra eum Suarez. vbi sup. & Tello; in l. 28. Taur. num. 5. & Bart. de dot. c. 27. num. 6.

O x ¶ Sed si postea renascantur filij.] Ex sentit autor donationem quæ sit filio, non reuocari, ex l. si vnquam, C. de reuoc. donat. & l. 8. ti. 4. par. 5. nisi quoad legitimam, nõetiam quoad tertium & quintum. vide Castillo in l. 12. Taur. vers. [siguiente.] & Conar. lib. 1. resolut. c. 19. nu. 4. Arias in l. 29. Taur. nu. 8. Segura in l. 2. §. si vir vxori nu. 78. de acquir. possess. & Bart. de dotibus c. 9. nu. 45. & vide quid dicam infrà §. 24. dum 3.

DOCT. IOAN. BARAHONA.

SVMMÆ RERVM.

1. Dos ex sit inofficiosa, iuxta quæ tempore inspici debeat.
2. Legitima si à patre viuente filio assignetur, & pater aliqua bona postea acquirat, an de illis habere debeat filius.
3. Filia quæ recepit centum pro integra sua legitima, an augmentatis facultatibus patris, possit petere legitimam ex supercrescentia bonorum.
4. Dotare filiam, vel naturalem, an teneatur pater, & num. 22.
5. Presbyter qui matrimonium filiam suam in presbyteratu procreatam, non poterit ei de suo dotem dare, & nu. 13.
6. Erga uxorem habentur pro mala fide.
7. Filia naturalis vel spuria, si habeat vnde se alat, pater non tenetur eam alere, nec dotare.
8. Lactare filium, vel filiam, tenetur mater, vsque ad triennium.
9. Alere quo teneatur aliquem, sufficit, si faciat eum recipi in aliquo hospitali, vel domo Dei, vel procurare ei aliquem præbendam.
10. Alendus si non potest ali sine verecundia, in domo eam, qui præstare debet alimenta, alibi alimenta abetur.
11. Alimentatus ab alio, an debeat illum assecurare.
12. Alere filium incestuosum, legitimum, naturalem, & spurium, tenetur pater.
14. Legitima filiorum publicari non debet, licèt bona patris propter eius grauissimum delictum publicari debeant.
15. Filius hæretici propter hæresim condemnati, non priuatur sua legitima si sit catholicus.
16. Succedens in bonis hæretici, tenetur filios alere, & filias dotare.
17. Filij nati post delictum patris, non debent primari legitima, licèt bona patris publicari debeant.
18. Filij orthodoxi hæreticorum ante crimen hæresis per patrem commissa, non afficiuntur pœnis inductis à iure.
19. Filius natus anté superuenientiam dignitatis in personam patris, an consequatur priuilegium, vel honorem.
20. Ingratitudo patris non nocet filijs antea natis.
21. Vasallus si commisit felonium, non auferi feudum à filijs antea natis.
23. Debitor fisci ante tempus soluere tenetur necessitate imminente.
24. Princeps potest dotare filias suas spurias.

SEo pulchrum est videre, quo tempore inspicietur, an † dos sit inofficiosa: an tempore quo dos fuit constituta, quando bona patris sufficiebant ad illud, quod dabatur in dotem: an tempore mortis patris, quando bona fuerũt diminuta. Et videtur, quòd tempore constitutionis dotis: per ea quæ not. Bald. in l. in successione, C. de reuoc. his quæ in fraud. cred. & in l. fina. §. fina. penultim. col. C. de vsuris res iudic. & in l. quamuis in fine, C. de fideicommiss. Angel. & alij in l. si proponas, §. hæreditatem, ff. de inoffic. testam. Angel. Ioan. de Imol. Ludou. & Alexand. in l. stipulatio hoc modo concepta, ff. de verbor. obligat. Alexand. in l. patrem, ad finem, C. de collat. Ioan. de Imol. & Ancha. in rubrica suprà, de testam. Bald. & Salycet. in l. 1. §. qu. C. de inoffi. dot. Cynus in l. fin. col. pen. C. de pactis. quem alij sequuntur. qui omnes dicunt, quòd si pater assignauit † filio legitimam in vita, licet postea pater aliquos bona acquisierit, de illis nihil habebit filius. facit l. si ita legatum, ff. de auro & argento legato. ibi, hac demonstratione præsens, non futurum tempus ostendit. Ad idem l. si. §. qui indemnem, de leg. 2. in ver. non facere voluntatem, &c. bene facit quod voluit Cyn. quem alij sequuntur in d. l. si. penul. col. C. de pact. dum loquitur de eo, qui non habebat nisi vnicum filium, vt ibi per eum: qui dicit hoc procedere, etiam si pater dixisset, dono tibi talia bona post mortem meam. nam debet attendi tempus donationis, licet Salyc. ibi in hoc sit contrarius quem videtur sequi Alexand. in d. l. stipulatio hoc modo concepta. saluãdo in vno solo casu, scilicet quandõ per dicta verba induceretur causa mortis donatio: vt ibi latius per eum. Quamuis ergo bona patris postea pereant, filius habebit dictam legitimam, vbi filia dotem: vt sentiunt Bal. & Saly. in dict. l. 1. C. de inoffi. do. præsertim si appareret ex mente patris, ex verbis vel factis. quoniam in hoc sequenda est voluntas disponentis: vt d. l. si ita legatum, & ibi Bart. intellige quando filius fuit contentus cum illa legitima, & renunciauit cum iuramento toti hæreditati paternæ, & eius successioni: aliàs secus, secundum Bald. in dict. l. quamuis. & videtur etiam de mente text. in c. quamuis pactum de pact. lib. 6. vbi videas Georg. in repet. maxime in 5. col. in 1. limitatione. Et secũdum hoc forsan debet intelligi, quod voluit Bald. in c. cum M. de constit. col. 7. ver. & est arg. vbi arg. illius tex. dixit, quòd † filia quæ recepit centum pro integra sua legitima, augmentatis facultatibus patris, potest petere legitimam ex supercrescentia bonorum: quod dicit esse valde

A 1

B 2

3

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

valde not. & facere text. in *l. his oneribus § sancim ff. de vsufr. mum.* de quo dicto facit festum *Barba. in repetitione rubr. C. qui admit. ad bon. possess. charta 8. fi. col.* vbi cumulat multa similia, quæ videas per te. ¶ Et C ista faciunt ad quæstionem quotidianam: Pater per viam donationis meliorauit filiam in tertia, & quinta parte bonorum, vel in tertia sola, vel quinta sola: quod tempus attendi debeat, an tempus donationis vel mortis, tetigi succinctè in rubri. ver. item si mater. A * a * Cogitabis. Videas *Lauren. de Palatiis in tractatu de statuto feminas excludente col. 21. ver. sed an filia.* qui de prædictis pulchrè loquitur.

¶ Considerabit etiam index in arbitranda dote dignitatem, vel indignitatem mariti: quia ratione suæ indignitatis, vel ignobilitatis, minuetur dos, vt voluit gloss. in *l. vnica, C. si aduer. dotem, & in l. nulla, C. de iure dot. & in l. cum post mortem § fi. ff. de admin. tut.* est bonus text. in *d.l. filia, de leg. 3. & in d.l. quæro, ff. de iure dot.* vbi litera dicit, quòd in constituenda dote modus ex facultatibus, & dignitate mulieris, maritique constituendus est: ponderanda est ergo dignitas, vel indignitas mariti, in dote constituenda. Vnde ad terminos conclusionis nostræ videtur dicendum, quòd isti filiæ, quæ matrimonium cum indigno contraxit, minor dos assignabitur propter indignitatem, vel vilitatem mariti, & hoc sub verbo forte venit *Ioan. de Imol. in d.c. accedens suprà, de procurat. & in l. 1. ff. solut. matr. & ibi Alexan. 13. col. ver. sed Imola ibi, & Lasan in dicta authent. sed si post 25. in fi. & Campetum in dicto suo tractatu de dote 1. parte quæst. 13.* Et secundum hoc est modificanda & intelligenda ista conclusio: ad quod bene facit text. cum gloss. in *c. nullum 30. qu. 1.* ¶ Considerabit etiam iudex, vtrum ista filia sit naturalis & legitima: quo casu indistinctè procedunt prædicta: an 4 † naturalis tantùm, vel spuria: quo casu multi doctores nō leuis authoritatis tenuerunt, quòd D *d* pater non teneatur eam dotare: vt voluit *Iaso. de Arct. in l. vxorem § pater naturalis de leg. 3. Bartol.* vi *& Bald. & Alexand. in dict. l. 1. ff. solut. matri. Bald. & Angel. in l. fi. C. de dot. promiss. Bald. in cap. 1. § donare in princ. qui fem. da. pp. li. studiorum, Angel. in l. à filia, in princip. ff. ad Trebel. Salyc. in authen. res quæ. C. communia de legat. Angel. consil. 209.* Idem fuit de mente *Nar. consil. 119. incip. dominus Dominicus.* vbi concludit, quod cum presbyter, † 5 qui maritauit filiam in presbyteratu procreatam, non potuerit ei de suo dotem dare: potest repeti per hæredes dotantis, petitione hæreditatis, vel condictione ex lege, etiam si ipsa E filia *e* possedisset dictam dotem spatio 30. annorum, & plus: quia aut sciebat se non posse capere, sed ad successores dotantis pertinere: per *l. 1. C. de nat. liber.* & tanquam malæ fidei possessor non præscribit: vt in *c. fi. de præscript. & in regula, possessor, de regul. iur. lib. 6.* Aut credebat se posse capere, & apud eam iustam esse possessionem: & tunc errauit in iure, qui iuris error nunquam in vsucapione prodest: vt *l. nunquam in vsucapionibus, & l. fi fur est, § 1. de vsucap.* Quantum enim ad præscriptionem, iuris † error *f* F 6 habetur pro mala fide, vt not. per *Dyn. in dicta regula, possessor.* & ita tenet *Bartol. in dicto consilio.* De ista quæstione vide *dominum Latabinum de sancto Georgio, in tractatu feudorum, in parte, qui inuestiti præstiterunt iuramentum fidelitatis, final. col.* & ibi potuit de filia religionem intrante: vt per eum videre poteris. Ista tamen debent intelligi, quando filia naturalis, vel spuria, † vel G 7 incestuosa, habet vnde se alat. vt puta si habet aliqua bona, vel aliquam honestam artem, vnde possit se sustentare: nam tunc pater non tenetur eam alere: vt *d. l. si quis à liberis.* & per consequens nec dotare: vt sentiunt doctores prædicti. & tenet *Bald. in dict. l. mater, C. de iure dot.* quem refert & sequitur *Ludo. in dict. l. 1. ff. sol. mat. Lesen in authen. res quæ. 13. colum. ver. septimò limita. C. communia de legat.* text. gloss. *Barto. & Bald. & alij in l. si maritus ff. sol. mat. Anton. in dict. c. cum haberet, prope finem,* refert & sequitur *Baptista in repetitione l. si qua illustris, C. ad Orfitianum, pen. col.* & subdit fortius, quod si dictus filius efficeretur in futurum diues, vel ex arte aliqua posset alimenta habere, nedum non teneretur pater alimentare, verumetiam *b* euanescet reli- H ctum pro alimentis, & remanet apud hæredes dicti patris. *b* * quod est valde not. Si tamen B * superueniret filio necessitas, resurgeret legatū, secundum eum. Adde prædictis *Ioan de Platea,* idem tenentem, *in l. vnica in fi. C. de mendicantibus validis lib. 11.* vide quæ dixi supra §. 4. in princip. Sed *i* quod dixi de honesta arte, procedit I nisi esset filia naturalis alicuius magni nobilis: quia forte non excusaretur, si diceret, quòd ipsa filia posset se alere, & sic etiam se dotare ex arte aliqua, quando illa non esset condecens suæ conditioni, puta in texendo, vel similibus. ita dixit *Bald. Nouellus in suo tractatu de dote 6. parte 16. priuilegio.* mouetur per illud, quod in simili not. dixit *Aza in summa, C. de patria potest. in fine.* de quo meminit *Bald. in l. alimenta, C. de negot. gestis, & Vitalis in lib. clausularum, charta 218. fi. col. aliàs in clausula, sed an iuri alimentorum possit renunciari. in 6. col. & Barth. Verse. in tractat. de re militari, charta 8. in fine, & Iacobus de Arct. in l. si marium, ff. solut. matrimon.* vbi dixi quòd licet mater non teneatur alimentare filium, vel filiam, tamen te- K neatur † lactare vsque ad triennium, vt *l. nec filium, C. de patria potest. & c. fi. in fi. de conuers. coniugat.* Tamen si mater esset nobilis, cui secundum morem patriæ esset dedecus lactare filium, vel filiam: tunc excusatur. idem tenet *Bartol. in l. 1. C. de mendican. valid. libr. 11. & in tractatu de alimentis 6. qu.* refert eum, & sequitur *Angel. de Aret. Instit. de iure natur. in fine princip & Abb. in d. c. final. de coniug. conin.* idem voluit ipse in *d. c. cum haberet, & ibi Prepositus 3. colum. & Baptista in d. l. si qua illustris, col. antepenul. in fi.* dicens, quòd si filius est nobilis, ita quòd non obstante spurietate, dedeceat ipsum artem

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

exercere: debentur ſibi alimenta. Bene facit ad hoc textus, & quod ibi not. *Bald. in l. ſi quis ad declinandam. C. de epiſc. & cler.* vbi dicit, quòd ſi
K aliquis eſt nobilis, qui habet alimẽta, ſed † ſuam dignitatem conſeruare non valet: poteſt per executores teſtamenti deputatos ad diſtribuenda bona inres pauperes, aliquid ſibi concedi, tanquam pauperi: de quo dicto facta eſt mentio ſup. eod. col. 279. ver. ad cuius confirmationem. Ad hoc bene faciunt, quæ de nobilitate dixi ſuprà, in rubries §. Limitabis tamen, & §. Iſtud autem, cum ſequentibus, multa cumulat *Barth. Veronenſis, vbi ſup.* ¶ Ad idem facit illud, quod not. dicit *Bald. in l. 1. §. ſed ſciendum, C. de Lati. lib. tol.*
9 vbi dicit, not. hic mirabile, quod ſi aliquis † teL netur aliquem alere, ſufficit ſi faciat eum recipi in aliquo hoſpitali, vel domo Dei: vel procuret ei aliquam præbendam. Illud tamen de hoſpitali dicit intelligendum, ſi ille, qui debet alimentari, poteſt ibi morari ſine dedecore, vel propter nobilitatem hoſpitalis, vel quia eſt viliſſima perſona, vt ſeruus: vel ſi ad eius curam ipſe non ſufficiat: aliàs ſecus ſecundum quem refert & ſequitur *Ioan. de Ana. in c. vnic. infrà de infan. Ian. vel expo. 4. col. & Præpoſitus in d. c. cùm haberet 2. col. in fi.* qui dicunt hoc fore ſingulare, de quo meminit ſup. §. 14. verſ. facit in ſimili. Sentit ergo *Bal.* quod arbitrio iudicis relinquitur, quando is, qui debet ali, habeat aliunde alimẽta, vel vn10 de ſe alat honeſtè. Adde, quod ſi † alendus non poteſt ſine verecundia ali in domo eius, qui debet præſtare alimenta, alibi alimentabitur: vt per *And. de Iſer. in conſtitutionibus regni Sicilie, fol. 176. col. 3.* quem rogo videas. vbi etiam ponit, an
11 ille, qui † alimentatur ab illo, debeat illum aſſociare. vide etiam ad prædicta, quæ dixi ſup. §. 12. in principio. ¶ Si tamen filia naturalis, vel ſpuria, non haberet vnde ſe honeſtè aleret, vel dotaret, pater eam dotare tenetur: quia negari non poteſt, quin pater teneatur filiam alere, ſi filia non habeat vnde ſe alat: vt *dict. l. ſi quis à liberis, ff. de lib. agno.* non ſolùm parer legitimus, ſed etiam naturalis, vel ſpurius, vel quicunque alius: quia cùm ius alimentandi deriuetur à quodam iure naturali: vt *l. 1. in fi. ff. de inſt. & in.* quæ natura eſt communis omnibus filiis, tam legitimis, quàm non legitimis: vt *l. hos accuſare §. omnibus, ff. de accuſ.* Et propterea omnes filij à principio
1 liberi naſcebantur: vt in *authent. quibus mod. nat. effi. ſui. §. licet colla. 7.* & dictum eſt ſup. Sequitur ergo, quòd omnes filij alendi ſunt à parentibus: & hanc conſiderationem habuit æquitas canonica, quæ voluit, quòd pater teneatur alere filium
12 † legitimum, naturalem, ſpurium, vel inceſtuoſum: vt in *c. cùm haberet. de eo qui duxit in mat. quam pol. per adult.* quod omnes æqualiter obligar, patrem & matrem, ſecundum eorum facultates. vt videtur de mente illius text. ſecundum *Abbatem ibi, fi. col. in princip.* hoc idem voluit *Bald. conſil. incip. erant tres fratres.* quam refert & ſequitur *Baptiſta in repetitione dicta l. ſi qua illuſtris, colum. antepe.* dicens, quòd licet filij ſpurij non ſuccedant matri, alimenta tamen de dote materna habere debent, ſi non habent aliunde, vnde ſe alant, vt *d. c. cùm haberet.* nam per æquitatem illius c. quilibet ſucceſſor bonorum paternorum, & maternorum, tenetur alimenta præſtare de clementia iuris canonici, & legis diuinæ. ſi autem teneatur alere, per conſequens & dotare, cùm dos ſuccedat loco alimentorum: vt ſæpius dictum eſt. ita in terminis noſtris decidit *Bart. in d. l. vxorem, §. pater naturalis de leg. 3. & in l. fi. ff. de his quibus vt indig. & in authen. ix complexu, C. de inceſt. nupt. Bart. & Imol. in l. Maximo, §. duobus de leg. 2. Bald. & Angel. in l. mater, C. de iure do. Ioan. de Imol. & Ludo. & Franc. Aret. & Barth. Socinus in l. 1. ff. ſolut. matrim. Abb. in d. c. cùm haberet 2. colum. vltimo not. & in c. tanta pen. colu. ſup. qui filij ſint legi. Matthæus Matheſi. in ſingulari 148. incipit, not. ſingulare dictum.* Idem voluit *Bald. in d. conſilio, & alio conſilio incipiente, recolo.* ſecundum quod eum refert *Baptiſta, vbi ſup.* dicens, quod *dictum c. cùm haberet.* facit inſurgere ius naturale, quo ad dicta alimenta, & dictam dotem. Et ſubdit, quod dicere contrarium eſſet vna crudelitas, nam ſi puellæ ſpuriæ non poſſent dotari, cogerentur meretricari ad vtrecundiam progenitorum, quod tenderet ad infamiam. Ideo concludit, quòd ſecundum Deum, & ſecundum mundum filiæ ſpuriæ poſſunt dotari, non obſtantibus conſtitutionibus iuris ciuilis. ¶ Ex iſtis infertur, quòd clericus etiam in ſacris † poterit filiam ſuam do- 13
tare, ſicut alimentare: & eſt de mente doctorum, de quibus ſuprà. & tenet *Bartol. in l. fin. §. ſi à ſocero, ff. de his quæ in fraud. cred.* & alij, de quibus paulo antè dicebam. quod procedit, non ſolùm de bonis patrimonialibus, in = qui- M
bus clericus cenſetur laicus: vt not. dicit *Anton.* quem ſequitur *Abb. in c. conſtitutus de relig. dom.* eſt text. ſecundum *Abb. in c. cùm dilectus de iure pat.* de quo exclamat *Felin. in c. quæ in eccleſiarum de conſtit. 20. col. verſ. tertia declaratio. & in tractatu, quomodo litera ap. nocent patronis in 5. ampliatione.* Sed = etiam de bonis irruitu ecclеſiæ N
acquiſitis, vel de reditibus beneficiorum: vt eſt bonus text. com gloſſ. in *c. omnino 31. diſtin.* vbi dicitur, quod proptiam vxorem, & filios ſuſtinere debet clericus de bonis eccleſiæ. & licet loquatur de filiis ante clericatum habitis, idem eſt in filiis habitis per illicitum coitum. Nam licet clericus malè fecerit, tamen ex quo ſunt geniti, non ſunt perdendi, ſed eis tanquam pauperibus ſubueniendum, pro hoc *c. cum haberet.* & quod ibi not. *ſup. de eo qui du. in matr. quam polluit.* ita not. dicit *Abb. in cap. 1. ſup. de cohab. cler. & mul.* Si autem alimentare poteſt ex reditibus beneficij: ergo & dotare, cum dos ſuccedat loco alimentorum. vt ſæpe dictum eſt. ad hoc benè facit text. in *c. perueniat de arbit.* & ibi not. *Abb. 2. not.* dicens, quòd cum bona conſcientia, ſi clericus non habet bona patrimonialia, poteſt dotare ſororem, vel aliam conſanguineam inopem, de reditibus eccleſiæ,

per

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

per *d.c.1.de cuba.cler.& mul.* Idem ergo erit de filia. Cuius contrarium statuit *Card. Sabin. sub tit. de vi.& honest. cle. inci. cùm non solum.* vbi dicitur, quòd clericus nno potest dotare filium, vel filiam, neptem, seu alios descendentes, de redditibus beneficij, quod tene menti, quia illæ constitutiones fuerunt approbatæ per Papam: vt dixit *Angel. Perusi. in l. apertissimi, C. de iudic.* refert *And. Sicu. in c.2. de loc.2. col. in fi.* & per ista datur limitatio ad prædicta, vt clericus possit dotare filiam, vel descendentes ex proprio matrimonio, non autem ex redditibus beneficij. ¶ Ex istis attentari potest vnum nouum, & singulare dictum, quòd licet pater grauissimum committat delictum, propter quod eius bona publicentur
14 non publicabitur legitima filiorum, quæ † sibi debetur de iure naturæ. vt *l. cùm ratio. ff. de bonis damnatorum, & authent. bona damnatorum, C. eo.* notain *c. Raynutius suprà, de test.* Ex inde est, quod
15 si † pater committit hæresim, & vt hæreticus
O condemnetur: eius filij catholici non priuantur sua legitima: vt *l. Manichæi & l. quicunque C. de hæret. & l. regni 7. parti. tit. 76. l. 3.* quæ iura hodie sunt correcta per text. in *c. cum secundum leges, de hæreti. lib. 6.* cui standum est, cùm sit crimen ecclesiasticum, *c. vt inquisitionis, §. prohibemus, eo. tit. & lib.* not. *Abb. in c.1. suprà, de offic. ordin.* Sed quamuis publicentur bona, & applicentur domino temporali: dicunt aliqui, quòd is qui succedit in bonis hæreticorũ, saltem de quadam æquitate, & humanitate, deberet eorum filios alimentare, vel aliquid pro alimentis relinquere. quoniam ex quo geniti sunt, non sunt perdendi: vide gloss. *Foro legum, ti.* [*de las mandas.*] *l. 9. ver.* [*no pueda.*] & cùm vita sibi relinquatur, quam sine victu conseruare nõ possunt, iustum esse dicunt, vt alimentari debeant, vel aliquid pro alimentis concedi. videmus enim, quòd reprobantur à iure successiones in filiis clericorum, quo ad ipsos clericos. Sed ius canonicum piè considerãs respectu alimentorum, fecit eos ad aliquid ex successione seu donatione parentum capaces: vt *d. c. cum haberet.* Et sic pium & humanum esse dicunt, quòd fiscus seu dominus temporalis aliquid istis pro alimentis daret, aut tales ad alimentandum reciperet. ita dicebat *Ioan. Lupi, Decanus Segobiensis, in suo tractatu hæreses q.19.* qua pœna mulieres & filij catholici hæreticorum ex condemnatione paterna puniuntur. ¶ Ex quo, si verum est, potest inferri,
16 quòd † quemadmodum fiscus, aut dominus temporalis qui successit in bonis hæretici, tenetur filios alere: sic teneretur filias dotare, ex quo dos succedit loco alimentorum: vt sæpè dictum est. hoc in terminis nostris reperio tenere *Bald. in l. fi. col. 2. ver. & idem dico, C. de dot. promiss.* vbi formaliter inquit. Et idem dico, si bona sint confiscata ex forma statuti, quod fiscus teneatur dotare filiam ex bonis confiscatis, per *Lanfulum in prin. ff. solut. matrimon.* Et omnium istorum ratio pendet ex naturali vinculo, quo patres tenentur ad dotandum: vt *Labligamur, §. lege ff. de actio. & obliga.* hæc ille, quem nemo refert, de his quos vidi approbando, nec reprobando. ¶ Benè facit ad hoc no. *consilium Paoli de Cast. 23.* vbi eleganter decidit, patrem teneri ad dotandum filiã: quæ obligatio inhæret bonis eius, & transit cum eis, ad quemcunque vadant: vt ibi per eum, de quo feci mentionem suprà in rubric. ver. pater verò, &c. ¶ Ad cuius confirmationem addnci posset illud mirabile dictum *Guil. de Monte. in clem. pastoralis. §. cæterum de test. & ibi Ioan. de Imol.* vbi dicit, quòd portio iure naturæ debita filiis si aliàs prnitus egeant, nõ est eis propter delictum, etiam grauissimum auferenda: vt *dict. c. Raynutius, cum alijs, de quibus suprà.* Vnde subdit, quòd si filij audita condemnatione patris suam partem naturalem furtim, vi, vel dolo asportent: non tenentur saltem in foro animæ restituere principi: quia iure sibi retinent, vide *gloss. in dict. l. 9. ver.* [*no pueda.*] ¶ Quod vltimum ego intelligerem, quando filij essent constituti in
/ extrema necessitate, quæ omnia faceret: iuxta ea quæ dixi in rubri. ver. intellige prædicta. Itaque necessitas sit causa retinendi alienum, non autem int, quod filij in bonis patris prætendunt, ratione legitimę. nam illa in hoc casu omnino perditur, & perdi potest, propter delictum hæreticos: vt *cap. cum secundum leges.* imo etiam per contractum & æs alienum patris: vt *l. Papinianum §. quoniam, ver. quarta autem,* ergo & per delictum: quia de iure ciuili debetur, quamuis instinctu naturali: ideo per statutum municipale tollitur: vt not. per *Dyn. in regula, indultum, de reg. iur. lib. 6.* & per alios, de quibus sup. 3. no. §.4. in prin. ver. & inde. & per hæc doctores in *d. clem. pastoralis*, reprehendunt dictum *Guil.* signanter *Bertrandum ibi, prope fi. super ver. naturalis exsilat. & Bonifacium pe. col. ver. constat autem, & Ioan. de Imol. 9.no. ver. in §. cæterum.* ¶ Possent fortè ista dicta procedere (saltem de æquitate, licet non de iuris rigore) respectu † filiorum, 17
qui nati fuerunt ante delictum patris: quoniam ex quo antequam pater delictum commisisset, ipse eiusque bona erant obligata pro alimentis filiorum, & pro dote filiarum, vt suprà dictum est, ad quemcũque vadant eius bona, transeunt cum onere suo: vt dicebat *Paul. de Cast. in d. consilio.* & facit text. in *c. pastor. sup. de deci. cum concordantijs.* Secus si nati essent filij post delictum patris: quis tunc eo ipso bona paterna sunt confiscata, & tanquam alienata non potuerunt obligari pro alimentis, vel dotibus filiorum. ¶ Ad
P hanc concordiã bene facit illa pulchra decisio *Calderini, consil. 3. sub tit. de hæreti. incip. an filij orthodoxi.* vbi notantes decidit, quòd † filij ortho- 18
doxi hæreticorum ante crimen hæresis commissæ per patrem, non afficiuntur pœnis inflictis à iure: & maximè illa, qua excludantur ab honoribus, & officijs publicis. monetur per text. in *l. emancipatum. ff. de stat. cum materia sua.*

¶ Item quia † filius antea natus, ex superueniente dignitate in personam patris, non consequitur primilegium, vel honorem: vt *l. si senatori* 19

C. de

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

C. de dignit. lib. 12. & l. filij §. Senatores, ff. ad municip. & per conſequens, ſi non honorem, ergo nec pœnam, vel onus: vt l. ex qua perſona, ff. de re iur. De iſta deci. Calder. meminit Dominic. in c. 2. de hæret. lib. 6. & Ioan. de An. in c. vergentis, prope fi. eod. tit. in antiquis. ¶ Ad quæ faciunt l. 1. §. fin. ff. de bon. poſſeſſ. contra ta. & l. ſi necem, §. ſi deportatus, ff. de lu. li. per quæ intra filij iam nati, propter ſuperuenientem caſum in perſonam patris, non repelluntur à ſucceſſione. ¶ Item quia plus debet operari fauor prouenientis ex perſona aui, & aliorum de progenie orthodoxorum, quo ad exitationem pœnæ in orthodoxos filios iam natos, quàm odium paternum ad pœnæ inductionem: arg. d. l. 3. de interdictis & relegatis. maximè ſi ſit circa ea, quæ à patre non prouenerunt, ſed omnino extrinſeca: vt l. 3. ibi: quæ ciuitatis vel natura, &c. & ita dicit terminare Pet. per d. l. municipatum, & per l. Ioan. Marco, C. de quæſtion. pro qua determinatione ſatis videtur expreſſus caſus in l. 2. C. de liberis, & eorum liber. vbi † ingratus patris non nocet filiis antea natis. ex quo notat ibi Bald. in princip. quod delicta parentum non nocent filiis antea natis, ſed poſtea naſcituris. Ex quo dicebat ibi gloſ. quod ſi † vaſallus committit feloniam, non auferi feudũ filiis primò natis. de quo dic latius per Bal. in l. qui ſe patris, C. vnde liberi col. 6. & in l. lege duodecim tabularum, C. de leg. hæredibus. Ratio diuerſitatis eſt, quia filij poſtea nati, naſcuntur ex ſanguine improbato, & contrahunt rubiginem à linea iam infecta. vnde præſumendum eſt, quòd laborabunt eodem morbo, & vitio, quo pater: vt l. quiſquis C. ad l. Iul. maieſta. canonizata 6. q. 1. ſi quis de potentibus, à quibus ſumpta fuit lex regni 7. parti. tit. 12. l. 2. Quod non eſt in filiis antea natis, in quibus ceſſat illa præſumptio, ex quo illo tempore pater erat bonus, fidelis, & catholicus. Et ſubdit Calder. quòd hic intellectus magis fauorabilis, & conſonat æquitati, maximè vbi de admittendo filium orthodoxum ante natum ad officia & honores agitur: quæ acquiſita filio non tranſierunt ad patrem: vt l. duo fratres. & ibi notatur ff. de iure pat. Nec obſtat, ſecundum eum, quod iura indiffinitè loquuntur de filiis, quia cùm ſit eadem ratio particularium contentorum ſub indiffinita, diſtinguendi ſunt filij antè nati à natis poſtea, vt eſt dictum. Et ſecundum hoc intelligit, & limitat c. quicunque & c. ſtatutum el 2. de hæret. li. 6. quia licet fateamur, quòd loquantur de filiis illorũ, qui talca eſſe, vel tales deceſſiſſe probantur, tamen intelligi debent, non indiſtinctè in omnibus filiis, ſed in natis tantum poſt crimen commiſſum, & non in natis antea per iura prædicta. Iſta ſunt ferè verba Calderini, vbi ſuprà, cuius non eſt leuis authoritas, de quo meminit Dominicus in d. c. 2. §. hæretici, in fi. de hæret. lib. 6. & doctor de Villa Diego, epiſcopus Oxetenſis, in ſuo tractatu hæreſes. qu. 23. prope fi. qui dicit, quòd ad huius confirmationem poteſt addùci, quod in ſimili not. Cy. in d. l. quiſquis circa filios illius, qui commiſit crimen læſæ maieſtatis. Sed in contrarium facit quod not. ibi Salyc. qui tenet illam pœnam etiam habere locũ in antea natis, cùm non minus in eis hæreditarij criminis exempla ſint mutanda: & quia iura generaliter loquuntur. Nec obſtant iura in contrarium adducta, quoniam propter grauitatem criminis contrarium ſtatuitur in eo. & per eaſdem rationes idẽ dicit epiſcopus in crimine hæreſis, cùm ſit longè maius: vt c. vergentis infrà, de hæret. Ad hoc facit tex. apertus ſecundum eum, in d. c. ſtatutum §. ſi ibi: vel talis etiã deceſſiſſe probatur. Ex quo inuitur ſufficere, quod patres eorum in morte fuiſſent hæretici, nec poteſt dari conueniens ſolutio ad illum tex. Ad idem facit c. filij in ſi. & li. quod loquitur de illis, qui oſtendunt ſigna hæreſis, cùm decumberent in lecto, propter infirmitatem, de qua deceſſerunt. Hæc, quæ ſunt in hoc articulo, ſcripta reperio: quibus nihil addẽdum duxi quamuis nonnulla ſe offerebant dicenda. omiſi tamen, quia articulus eſt non parum dubitabilis, & ſatis periculoſus: quam ob rem cogitandum & decidendum relinquo his, quibus decidendi authoritas eſt conceſſa, & redeo ad propoſitum. ¶ Tenetur pater † alere & dotare filiam illegitimam, quæ alibunde non habet, non ſolùm in terris eccleſiæ, vbi ius canonicum & æquitas canonica d. c. cùm haberet, ſine dubio ſeruanda eſt, vt dicebat Ioan. de Imol. in l. Lucius §. inteſtato de leg. 1. & Alexan. ibi, & in l. 1. ff. ſol. mat. & conſil. 74. incip. circa primum dubium 2. tom. & fin. in 3. volum. & Fran. Aret. ſolenniter, conſ. 48. incip. reuocatur in dubium. facit quod in ſimili dixi ſup. in prin. Sed etiam in terris imperij, & vbique locorum. quia vbi militat ratio naturalis, & æquitas, qua pater tenetur alere filiam, & conſequenter dotare: vt ſentit gloſſ. & clarius Anton. in d. c. cùm haberet, Angel. de Aret. Inſtit. de iure nat. in princip. col. 2. qui latius loquitur. de quo etiam per Franc. Aret. conſil. 48. incip. in Chriſti, &c. Non obſtat ſubtilis inductio Alexand. in l. 1. ff. ſolut. mat. quam pro contraria adducebat ſententia, dando diſſimilitudinem inter dotem & alimenta: de qua fecit mentionem ſuprà. ver. ad ſimile. nec inconueniens, quod dicit reſultare patri ex vnica ſolutione dotis, cum minutatim teneretur alimenta præſtare: vt ibi latè per eum. Quoniam facilis eſt reſponſio. Primò, quòd aſſignetur vſusfructus rei pro dote: nam tunc non vnica eris præſtatio, ſed per menſes, vel annos, prout eſt reditus rei l. dotis fructus, §. ſi vſusfructus, ff. de iure dot. vel ſi integra ſoluatur dos, & antequam pater teneretur alimenta integra præſtare, hoc tolerandum eſt fauore matrimonij, & dotis. iuxta not. in d. l. 1. ff. ſolut. matrim. Nam ſi † debitor fiſci immineute neceſſitate, tenetur ſoluere ante tempus: vt dict. l. 1. C. de condi. ex lege. pari, imò fortiori ratione, pater pro dotanda filia, vt non meretricetur, & vt peccatum euitetur: præſertim cùm in dubio fauenda ſit opinio, quæ ſtat pro matrimonio, & dote, l. ambiguis, ff. de iure do. c. quamuis, de re iudic. Adde præ-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

24 prædictis, quòd † princeps potest dotare filias suas spurias: vt no. voluit *Bald. in c. 1. eo. 2. ver. videdubitari supra de constit.*

ANNOTATIONES.

A * ¶ Adde, quod hoc est hodie decisum per *l. 24. de Tort.* vbi dicit, quod inspicitur tempus mortis.

B * ¶ Considera, quod hoc videtur intelligendum, quando esset relictum aliquid annuum pro alimentis, quia tunc pro illis annis, quibus filius esset dines, vel posset ex arte alimentari, euanesceret relictum, vt nunc. Si autem semel esset relicta certa quantitas pro alimentis, cum statim sit filio quæsiet, propter superuenientiam diuitiarū, nihil posset repeti à filio ex illo relicto. Sed ipse poterit de eo liberè disponere: quod videtur corroborari ex *l. 10. in legibus Tau.*

IOAN. BERNAR.

A ¶ Quo tempore inspicietur an dos sit inofficiosa.] Quia confusè aliquantulum proponitur ista quæstio per authorem, tu distinguendo dic, aut quæritur de tempore definiūdæ dotis, eunquam legitimæ, inspecto iure succedendi, quod filiæ competit, mortuo patre, & eo casu si de inofficiosa dote agatur, electio temporis, datur iure regio, filiæ dotate, per *l. 29. Tauri.* quā habes hodie *l. 3. tit. 8. lib. 5. in nouo volum.* aut quæritur de tempore constituendæ dotis congruæ inspectis officio, & obligatione paternis, & eo exitu ratio temporis dotis statuendæ habetur. Ita eleganter distinguit *Decius cons. 277.* & circa ista vide *Alex. cons. 33. li. 4. Corne. cons. 1. li. 1. & cons. 290. li. 3. Paris cons. 26. li. 3. Bal. Nouel. de dote 6. par. princ. 17. Cbaffana in consuet. Burg. rub. 7. §. 12. num. 23. & Tauriff. in d. l. 29. Taur. Bacr. de dot.* vbi plurib⁹ citatis, & adductis pulchrè loquitur, in *cap. 31. per to.*

B ¶ Si pater et assignauit filio legitimam in vita.] Adde *Conar. in c. quamuis pact. par. 3. §. 1. nu. 2.* & vide *Suarez in l. quoniam in prioribus, limitat. 4. ad leg. regiam, C. de inof. test. & Conar. in c. Raynutius §. 1. nu. 7. & 8. de testam. Mincha. par. 1. lib. 2. de succes. progres. §. 18. nu. 83. cum praced. & sequent.* & pulchrè resoluentem *Tello, in l. 23. Taur. num. 11. & ibid. Castillo.* apud quos multis allegatis traduntur varij casus, scilicet, legitimæ simpliciter acceptæ in vita patris, aut cum renunciatione iurata vel non, aliisque articulis. Quid autem in filia quæ accepta certa summa pro dote, renunciauit reliquis simpliciter vel cum iuramento? vltra prædictos, vide *Conar. in c. quamuis pactum, part. 3. in princip. & Mincha. de succes. progres. lib. 1. §. 3. num. 26. Tello l. 6. Taur. num. 39. cum multis sequent. Ant. Gomez in l. 22. Taur. per tot. Bacr. de dot. cap. 5. num. 27.*

C ¶ Et ista faciunt ad quæstionem quotidianam.] Hoc habes decisum hodie per *l. Taur. 23.* quæ fuit est *in l. 17. tit. 6. lib. 5. in volum. nouo.*

D ¶ Pater non tenetur eam dotare.] Circa dotem & alimenta, quæ liberis illegitimis debentur, cōgessi plures supra in §. 10. addition. 1. funtque iuris regij text. capitales, in *l. 9. & 10. Tauri.* quas habes hodie in *l. 7. & 8. ti. 8. lib. 5. in nouo vo-*

lu. & nominatim, vide *Tellum in l. 10. Taur. nu. 11.* & plures allegantem *Bacr. de dotibus c. 13. num. 16.*

E ¶ Etiam si ipsa filia possedisset dictam dotem spatio 30. annorum.] Vide *Francisc. Balb. de præscrip. 4. par. 4. partis principalis q. 18. & Ripam in l. 1. nu. 8. ff. quorum bonorum. Alex. cons. 74. lib. 3. Bacr. de dot. c. 33. n. 9. & c. 34. n. 14. & Pinel. in rub. de bo. mat. 2. part. num. 43. & Dueñas regul. 366. ampliatione 5.* & adiunge sequent. additione proxima.

F ¶ Iuris error habetur pro mala fide.] Vide latè docteque *Conar. in regul. possessor. par. 2. §. 7. Minchac. qu. frequent c. 9. n. 33. & seq.* & lxons *eundem lib. 2. qu. illustri c. 77. & Pinel l. 2. part. 2. c. 4. nu. 40. C. de rescin. vendit.* & rursus *C. de bon. mat. in 2. part. rubr. n. 43. Bacr. de dot. c. 33. nu. 9. & c. 34. n. 14.* apud quos præter multa, quæ docentur, allegatur etiam ingens doctorum numerus.

G ¶ Ista tamen debent intelligi.] Adde *Aymon. cons. 199. & Boeri. decis. 127. nu. 7. Soci. cons. 121. nu. 47. lib. 4. Decium cons. 576. Curtium cons. 148. nu. 1. Petrum Rauu. sing. 27.* & ex nostris præter *Tauristas in l. 9. & 10. Tau.* lege *Dida. Perez in l. 22. tit. 3. li. 1. ordin. vers. vtrum autem clericus, & Villalob. inter communes fratrem. vers. pater, num. 30. Dueñas regul. 367. limitatio 1. & Conar. de sponsal. par. 2. c. 8. §. 6. num. 9.* apud quos alij plures allegantur. & hoc idem in dote dicit *Conar. vbi sup. n. 11.* & in vtroque vide *Tell. l. 10. Tau. nu. 7. & seq. vsque ad 12.*

H ¶ Vemm etiam euanesceret.] Hoc limitat *Bern. hic in addit. suis*, vt non procedat quin certa quantitas simul & semel pro alimentis data est, quia potest tunc filius etiam post mortem de ea disponere, ex *l. 10. Taur.* vbi not. Tauriſt. quam habes hodie *l. 8. ti. 8. li. 5. in nouo vol.* & vide *autorem infr. §. proximo num. 4.* & quos ibi addidi.

¶ Sed quod dixi.] Adde hoc quos adiunxi supra additio. penultim. & vide text. *l. 6. tit. 19. par. 4. & Molinam de Hispan. primog. lib. 2. c. 15. num. 46. cum sequentibus.*

K ¶ Sed suam dignitatē conseruare non valet.] Ista est notab. & aurea propositio pro nobilibus paupertate oppressis, quorum hodie sunt non pauci, in quos quadrabit vide *autorē sup. in rub. §. 11. n. 11. & §. 41. ad fi. & sup. 3. nu. §. 12.* & adde *Bacr. de dot. c. 8. n. 14. & Menes. l. cum quidam n. 22. de leg. 2.*

L ¶ Sufficit si faciat eum recipi in aliquo hospitali.] Adde *Petr. Ranen. singul. 29.* & quæ dicit *Rem. num singul. 538. & Peregrin. vers. alimenta. Castillo in l. 10. Taur. num. 6. & autorem supra §. 14. n. 6. Conar. de sponsal. part. 2. c. 8. §. 6. num. 9.*

M ¶ In quibus clericus censetur laicus.] Vide authorem & quæ ibi dixi sup. in rubri. §. 39. ou. 11. *& Molin. in consuet. Burg. §. 46. num. 20. part. 1.* & multa quæ scribit *Tiraquel. de retract. lignag. §. 32. glos. 1. num. 80. cum sequent.*

N ¶ Sed etiam de bonis intuitu ecclesiæ quæsitis.] Vide *autorem infra §. 27. num. 4.* vbi plures adiungentur.

O ¶ Eius filij catholici non priuantur.] De iure istorum, vide *Gregor. glos. d. l. 7. tit. 7. part. 6. Simanc. de hæretic. c. 9. Quemadmo. de confis. bon. hæret. q. 24. Arias l. 6. Taur. nu. 92. & seq. Dueñas regul. 545. limita.*

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

limita.2.Bart.de dot.c.15.nu.24.& seq. Castill.l.77. Taur.num.9.Didac.Perez.l.4.glos.4.ad fin.tit.9.lib. 4.ord.& infrà,§.proximo num.9.

P ¶ Pulchra decisio Calderini.]Adde *Gregor. glo.a.l.2.tit.2.part.2. Couar.lib.2.resolu.c.8.num.5. Sumaccas de haret.ca.29. Anton.Gomez.de delict.c.2. num.fin.Castro de iusta haret. punitio.c.vlt.& de lege penal.ca.7.* & aliis adductis *Didac. Perez.l.3.tit.9. lib.4.ordin.*

D.IOAN.BARAHONA.

SVMMÆ RERVM.

1. *Pater non potest relinquere vel legare filio spurio pro alimentis, vnum magnum podere: sed solum vsque ad modum alimentorum.*
2. *Executor testamenti, vel episcopus, an possit concedere hereditatem spurijs testatoris.*
3. *Alimenta, quæ dantur miserationis causa, non debentur secundum dignitatem, sed secundum necessitatem.*
4. *Dos data, vel assignata filiæ illegitimæ, vel spuriæ, an transeat ad suos heredes.*
5. *Legatum factum spurio pro alimentis, non transit ad heredes spurij.*
6. *Legatum annuum factum pauperi, censetur legatum ad alimenta.*
7. *Ius accrescendi non habet locū in legato alimentorū.*
8. *Ius accrescendi an habeat locum in legato dotis.*
9. *Filius in bona paternis succedens, an teneatur filiam alere aut dotare.*
10. *Filia spuria, vel incestuosa, an possit pater aliquid relinquere vltra alimenta.*

§.XXIV. IN constituenda tamen dote à iudice, vel à patre, pro filia naturali, vel spuria, non sunt habenæ laxandæ: sed solum vsque ad modum alimentorum, & non vltra: secundum *Bal.in d.l. fi.ff.de his quibus vt indig.2.col.& consi.inci.ad videndum.* quem refert & sequitur *Baptista in d.l.si quæ illustris antepe.col.* dicens, quod pater filiam spuriam dotare potest vsque ad quantitatem alimentorum, ita quod habeat alimenta perpetua, secundum qualitatem status sui: quia quod ad hanc causam permittitur, ab eius causa limitatur, & moderatur, quod arbitrio iudicis committitur. & ita ius canonicum, & ciuile, concordant: vt *d.c.cum haberet & l. Lucius de instit.& substit.* De doctrina *Bal.in d.l.fi.* meminit *Alexandrinus in c.1.§.similiter in fi.ti.de capitulis, Corrad.lib. feudorum.* Et propterea dicebat ipse *Bal.in l.eam quam 10.col.C.de fideicomm.* & refert & sequitur *Ange.de Are.in § nouissime 2.col.Instit.ad Orficianum. And.Sicul.in c.cum tibi 17.col.supra de testam. Nicol. de Vbaldis, in tractatu de success. ab intest.char. 6.3. col.& Bal.Nouel.in tract.de dote 6.part.16.priuilegio 4.col.* quod pater † non potest relinquere vel legare filio spurio pro alimētis vnum magnum

A podere, sed[a] solum vsque ad modum alimentorum, & non vltra, arg.*l.fi.ff.de exercita.* vbi dicitur, quod si in ea causa fuerit nauis, vt reficī deberet: multo tamen maior pecunia credita fuerit, quam ad eam rem esset necessaria: non deberet in solidum aduersus dominum nauis actio dari, quia causa certis finibus circumscripta, effectum producendum limitat, & restringit: vt *ff.de acquir.pos.l.fi in qui animo, & l.in agris, ff.de acquir.re.do.& l.lege cum Gemmiano, C.de transact. cum simil.* de quibus per *Felin. in c.cùm ordinem, de rescript. 5.col. ver. limitatæ causæ.* Idem in effectu voluit *Bal.in l.1.5.in. ver. iuxta hoc quæro, C.de sacrosanct.ec.& in l.sed quod pauperibus pe.col.ver. aduerte, C.de epis.& cler.& conf.75.3. volum. incip. videtur quod electus.* vbi dicit, quod † executor 2
b testamenti, vel episcopus non potest liberaliter concedere hereditatem spuriis testatoris: alimenta tamen potest eis concedere: vt *d.c.cum haberet.* non tamen præterea alimentorum potest sibi conferre omnia bona, vel maiorem partem bonorum, arg.*d.l.fi.ff.de exer.* quam ad hoc reputat valde nota. Idem sentit ille io *l. illa instituta. ff.de haret.instit.2.colu.ver. iuxta hoc quæro.* ¶ Et istud teneas, quamuis aliud sentiat *idem Bald. in c.1.furtum 1.col.de pace iura.fir.li.feudorum.* de quo A
meminit *And.Sicul.in c.Raynutius de testam.8.col. in repetit.* ¶ Si autem detur in magna quantitate, ita quod excedat modum: tunc præsumitur fraus, arg.*l.1.C.de natur.li.* secundum *Bar.in d.l.fi.ff.de his qui.vt indig.* & bene facit *l.omnes §. Lucius ff.de his quæ in fran.cre.* secundum *Bald.in l. eam quam 10.col.ver.sed hic subiungitur.* Vt autem scias, vtrum excedat modum alimentorum, vel non: æstimabitur quantum viuere potest, cui alimenta relinquuntur, *ff.ad l.Fal.l.hereditatem,* & si res legata non valet plus, quàm iste dubius euentus, capiet etiam plenam proprietatem, & perpetuam. secus si testator eam rem legasset in alimenta: quia tunc extingueretur legatum: legatarij morte: vt *no.ff.de transac.Leum bi.§.fi vni.* Ista sunt verba *Bald.consi.380.in fi.inci.quæritur in primis in 3.volu.* de quo tamen latius differemus. ¶ Quinimo noo valet in eo, quod excedit: vt sentit *Bald.in l.eam quam,1a.de Aret.* quem refert & sequitur *ibi Bald.in l.fi maritus, ff.sol. mat.* dicens, quòd † alimenta quæ dantur miserationis causa, non debentur secundum dignitatem, sed secundum necessitatem viuendi: quod est valde not. Cùm autem spuriis debeantur alimenta miserationis causa: vt *d.c.cum haberet:* non debet haberi respectus ad dignitatem eius, cui præstantur, pro alimentis quæ miserationis gratia præstantur, hodie est quinta pars bonorum, vt *l.Taur.9.& 10.* & ibi relegi. *l.7.& 2.li. 6.lib.5.*

¶ Ex quo sequitur, quòd in eo quod excedit modum alimentorum, mortuo patre, possint eius heredes petere à filia, postquam ad filiam est dos reuersa, soluto matrimonio: quia filia habet titulo donationis lucrativo: sed pater filio spurio non potest donare: vt *l.1.C. de na.li.* & sic debet intelligi, quod voluit *Bart.in d.consil.119.* A *d* matrio tamen constante matrimonio, cum habeat titulo onerolo, non poterit reuocari: vt mirabiliter decidit *Bart.in d.l.fi.ff. de his quæ in fra.cred.* quem sequitur *ibi Angel. & in l.ignoti. C. de reuoc. his quæ in fraud.cred. Bald. in authent. ex complexu, C.de incest. nupt. Ang.de Aret. in §. si res aliena. 2.col.Instit.de legat. & in §. item si quis in fraudem 3.col. Instit.de actio. Campe-*

D

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

tum in suo tractatu de dote, 1. part. quæst. 48. ad cuius confirmationem facit lex regni, de qua supr. §. 22. ver. si autem dos. ¶ Sed quamuis hæc doctrina communiter teneatur, reperio tamen, quòd Nicol. de Vbaldis, in suo tractatu, de success. ab intest. char. 8. fin. col. eam reprehendit, sic dicens. ¶ Ego credo, quod etiam constante matrimonio, quatenus excedit, possit reuocari: quia si à principio non valuit constitutio, secundum ipsummet Bartol. in dicta l. fin. ff. de his qui. vt indig. qui dixit videri factum in fraudem. & Bald. in dict. l. cum quam. non potuit ex postfacto conualescere: vt regula, non firmatur, de regul. iur. libr. 6. cum vulgaribus. Imputare ergo debuit sibi maritus, qui cum tali contraxit: debuit enim cautius negotiari. argum. cap. super, infr. eod. Et hoc videtur mihi de iure verius: nam si dotem immensam dari filiæ legitimæ à patre, eo mortuo, possunt filij reuocare in eo, quod excedit, etiam constante matrimonio, vt dixi suprà, ver. sed quamuis. formus erit in filia illegitima. ¶ Vnos tamen casu posset saluari decisio Bart. & sequacium, si maritus, quando matrimonium contraxit, ignorabat eam spuriam, vel aliàs illegitimam, nam tunc ex quo valet matrimonium, per ea quæ not. in cap. 2. suprà, de coniug. seruo per Anton. in rubric. de sponsal. valebit etiam constitutio dotis, quo ad commodum mariti. talis enim error facti non habet nocere marito, qui eam legitimam putauit. argum. cap. latum, & cap. ex tenore, supr. qui filij sint legit. & l. regula, ff. de iur. & fac. ignor. & l. qui contra, C. de incest. nupt. ibi, ea ceptis tam fœminis, quàm viris, qui aut errore acctissimo, non affectata simulatione, nec ex causa vili decepti sunt. Vnde ex quo maritus de fraude non participauit, iustum est, quòd ab eo dos data non auferatur: ita dixit Nicol. de Vbaldis, vbi supr. quod mihi satis placet, & est decisio paucis data. ¶ Aliud adhuc non est dimittendum, quod ista † dos data vel assignata filiæ spuriæ, vel aliàs illegitimæ, debet esse penes ipsam dum viuit, non tamen eam ad suos hæredes transmittit: immo ea mortua, dos redit ad patrem, vel eius hæredes. Istud fuit de mente Bald. in dict. l. cum quam, 10. colum. C. de fideicommiss. & consil. 456. in fin. incip. quidam Franciscus. vbi dixit, quòd † legatum factum filio spurio pro alimentis, non transit ad hæredes spurij: quia non ratione proprietatis, in qua non valuit legatum, nec ratione alimentorum: quia cum vita finiuntur: vt l. cum hi. §. si vni, ff. de transact. & l. dominum, §. fin. ff. de vsufruct. Idem sentit Bal. in dict. §. si vni, & in l. final. ff. de his quib. vt indig. in repet. refert & sequitur Baptista in repetit. l. si qua illustris, C. ad Orfit. columna antepen. dicens per hoc, quòd si pater legasset filio suo spurio pro suis alimentis domos, & massarias, & prædium: tamen si ea fructibus potest ali, proprietas remaneret apud hæredes dicti patris. quod mihi satis placet, & secundum hoc intelligo prædicta. facit quod voluit Bald. in l. antiquitas, C. de vsufruct. 2. columna. vbi dicit, quod legatum † annuum factum pauperi, censetur legatum ad alimenta: vt dict. l. cum hi, §. si vni, ff. de transact. Sed legatum alimentorum impossibile est transmitti, quia personæ cohæret. facit dict. l. dominum. §. 1. ff. de vsufruct. vbi dicitur, per fideicommissum fructu prædictorum ob alimenta libertis relicto, partium emolumentum, ex persona vita decedentium ad dominum proprietatis recurrit. ¶ Ex quo infernnt ibi Bald. & Angel. quòd in legato † facto ad alimenta, non habet locum ius accrescendi: quia istud legatum naturaliter est à iure taxatum. Vide non recipit augmentum. Idem dicit in legato vestitus. ¶ Hoc in fortioribus terminis voluit Bald. in l. 1. §. ius naturale, in fin. ff. de iustit. & iur. vbi dicit valere statutum, tollens vel minuens legitimam præterquam in alimentis quæ peti possunt, non obstante statuto, fauore alimentorum. idem Bald. in l. 1. §. ius naturale, in fin. ff. de iustit. & iur. & in l. sanctos populos, colum. 2. ver. hoc primo quæro. C. de sum. Trin. & fid. cap. & in authent. nunc autem, & in l. cum lege, C. de epis. & cleric. & in l. fin. §. ipsum, C. de bon. quæ li. Abb. in cap. Raynutius, 4. column. ver. ego crederem, de testam. suprà, cuius memini suprà, versi. ex quo infertur, & subdit Bald. in dict. §. 19. naturale. mirabile verbum, quod cùm sit personale, non transmittatur ad hæredes filij. & ita vult Baldus. quod licet statutum possit tollere legitimam filij legitimi, nihilominus filius potest alimenta petere: hoc tamen, quod pro alimentis sibi dator, non transmittit ad hæredes. vide eundem Bald. in l. cum lege, ad fin. C. de epis. & cler. & consil. 380. in fin. 3. volum. cuius paulo ante memini. vide quod est admiratione dignum, amplians ea, quæ de filio spurio vel illegitimo dicta sunt: vt procedant etiam in filio legitimo. quod tamen non est mihi sine scrupulo, cùm legitima, quæ debetur filio, sit eius patrimonium. quod est transmissibile ad hæredes: ergo & illud, quod pro alimentis sibi datur, transmittitur. Cogitabis. Si autem illud, quod pro alimentis datum est isti filio, finitur cum vita sua, & non transmittit ad hæredes: ergo nec per consequens dotem sibi loco alimentorum assignatam: quia subrogatum in locum alterius, debet sapere eius naturam, vt c. ecclesia sanctæ, supr. vt lite pen. cum concordantiis. de quibus ibi per gloss. ¶ Istud tamen debet intelligi, quando pater inuitus ad mandatum iudicis, assignaret dictam dotem. quia tunc non transit ad hæredes filiæ illegitimæ. secus si pater volens eam assignauit, & voluit eam transmitti ad filios eiusdem filiæ, quod potest facere, vt l. fin. C. de na. li. tenet Bart. in d. l. fin. ff. de his qui. vt indig. Franc. Cardon. in d. cùm haberet. Bart. Vtrouensis in suis cons. 37. incip. nunc videamus. ¶ Et videtur de mente Bald. & Angel. in d. l. dominum, §. 1. dum dicunt, quod in legato † dotis habet locum ius accrescendi, quia recipit augmentū & diminutionē: vt l. quod dicitur. ff. de impens. & ideò si puellis maritandis relinquatur certa dos, ita quòd inter eas fu coniunctio realis vel verbalis, aut vtraque,

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

vtraque, altera earum tantùm, non cedente die legati, eius portio accreſcit reliquis, ſecundum *Angel.* quia videtur hoc præceſſiſſe à voluntate diſponentis, in caſu noſtro.

L ¶ Alio etiam caſu, dos prædicta, mortua filia, non redit ad patrem, vel eius hæredes, ſcilicet quando ſtatutum eſt in loco, quod vxore præcedente in matrimonio ſine liberis, vir lucretur dotem, vel certam partem ipſius: nam tunc lucrabitur maritus ſuperuiuens totum fundum datum in dotem pro alimentis, vel partem ipſius, prout dictat ſtatutum: quia cùm tale lucrum cauſetur ex iuris neceſſitate, in illo pater nil poteſt contra filiam, ſed maritus lucrabitur in compenſationem onerum matrimonij. Et dato, quòd diceretur merum lucrū, quoad virum: idem dicendum eſſet, quia non repertur iure cautum, quòd pater non poſſit donare marito talis filiæ, imò etiam potuiſſet facere per pactum ſine ſtatuto, ex quo ex tali pacto nihil filiæ quæritur. Ita tenet *Bald. Nouell. in ſuo tractatu de dote, 6. part. 16. ſpeciali.* quod dixit fore not. refert & ſequitur *Bulgarinus, in repetitione, l. 136 columna ff. ſolut. matrim.* quod tamen ipſe intelligit, vbi ille fundus eſſet datus in dotem. ſecus vbi fructus ipſius fundi eſſent dati in dotē pro alimentis: iuxta tex. in *l. dotis fructus, § ſi vſusfructus. ff. de in dot. & l. 4. ff. de pact. dot.* tunc enim, quia ius datum in dotem perit morte: vt *§. finitur inſtit. de vſufruct. cum ſim.* non poterit maritus aliquam partem lucrari *l. quod in rerum, §. 1. de leg. 1. & l. vxor patrui, C. de leg. & vtrobiq; not.*

¶ Alio etiam caſu crederem prædictam dotem tranſire ad filios, quando res legata erat parua, vel modicæ æſtimationis, ita quòd illa vendita, ſeu eius proprietate, vix ſufficeret ad alimenta: ſecus ſi eius fructus ſufficerent. Nam tunc redire debent ad patrem, vel eius hæredes. vt expreſſè voluit *Baptiſta, in repetit. dict. l. ſi quæ illuſtris, C. ad Orficia. colum. antep.* vt ſuprà dictum eſt. & ſatis mihi placet. ¶ Immo plus arrentari poſſet, quòd cùm hodie per leges regni patri permittatur donare quintam partem bonorum ſuorum, cui velit, etiam inuitis filijs legitimis, quòd hanc quintam poteſt dare in dotem, vel in donationem propter nuptias, filiæ, vel filio ſpurio: non ſolùm quo ad vſumfructū, verùm etiam quo ad proprietatem, cùm ex hoc in nihilo præiudicetur filiis legitimis in ſua legitima, intelligo, dummodo non excedat modum alimentorum, quorum ille eſt capax: per *dict. cap. cùm haberet.* ¶ Ex quo alias in contingentia facti dicebam, quòd ſi clericus in ſuo teſtamento inſtituit aliquem hæredem, qui accommodauit tacitam fidem, de reſtituendo filio clerici, quamuis ex iuris diſpoſitione auferuntur ab hærede inſtituto bona tanquam ab indigno, nihilominus ſpurius filius habebit alimenta ex bonis patris, cùm reſpectu alimentorum erat capax, & publicè & occultè ſibi relinqui poterant. præſertim cùm † fiſcus in bonis
9 M paternis ſuccedens, teneatur m filiam alere, aut dotare, vt ſuprà dixi. quod not. & eſt magna extenſio ad *dict. cap. cùm haberet.* ¶ Cogitabam tamen, quòd ſi fortè dici poſſit, quòd iſta procederent in † filia ſpuria, vel inceſtuoſa: cui 10
ſi pater vellet aliquid vltra alimenta relinquere, non poſſit; vt ſuprà dictum eſt. nec n pater N
teneatur eam dotare, eo quod dos ſit debita, ſed quia alimenta debentur. Vnde hoc caſu mortua filia, res illa in dotem data reuertitur ad patrem, vel eius hæredes, quia intelligitur fuiſſe data reſpectu alimentorum, quæ finiuntur: vt ſuprà dixi. & ita finita cauſa alimentorum, finiatur etiam ipſa dos, quæ pro ipſis alimentis fuit data. Sed vbi eſſemus in filia naturali, cui pater potuiſſet relinquere, & donare, & quam dotare tenetur pater naturalis, virtute legis, quæ ad hoc ipſum obligat, vt ſenrit *Ioan. de Imol. in dict. l. 2. ff. ſolut. matrim. & in l. Meuius, §. duobus, de leg. 2.* dixi ſuprà, ver. conſiderabis etiam. ergo & dotare, dummodo non excedat quintam
partem bonorum patris. Vnde meritò transmitti ipſam dotem ad ſuos hæredes, vel poſteros. Hoc reperio tenuiſſe *Bulgarinum in repetit. dict. l. 135. colum. num. 25. ff. ſolut. matrim.* quod eſt ſatis notandum pro filiabus naturalibus, nec alibi reperio tactum. Super his omnibus in curijs Taurinis ſæpè clamaui, vt fieret lex, quę huiuſmodi ambiguitates remoueret: & tandem me inſtante, edita eſt *lex 19. quæ incipit,* [*Ius hijus l. 7. & 8. baſtardos.*] *& lex 10.* vbi dicitur, quòd pater vt *l. 8. in. 10.*
mater poteſt tebnquere filijs ex damnato, & punibili coitu natis, in vita, vel in morte quintam partem bonorum ſuorum, de qua filij poſſint ad libitum diſponere in vita vel in articulo mortis, etiam quantum ad proprietatem. Nec facit differentiam illa lex, an illa quinta excedat modum alimentorum, nec ne: immo indiſtinctè vult, quòd illa, etiam quo ad proprietatem, poſſit tali filio relinqui: vt ibi, & l. 10. quas leges tnoe perpetuò memoriæ, quia vtiliſſimæ ſunt ad prædictorum indubitatam deciſionē. Intellige tamen, niſi ex paterna diſpoſitione O
aliud appareat, videlicet, quia vult, quòd habeatur ratio ad neceſſitatem alimentorum in vita, & non vltra: vt in præcedentibus tactum eſt. & ſecundum hoc pater in ſolidum filio naturali poterit donare quintam partem bonorum ſuorum in vita, vel in morte, vt *l. omnes, §. Lucius. ff. de hu quæ in fraud. cred.* & ibi notauit *Bar. & alij,* ad idem *l. Lucius. ff. mandat. per Ludouic. conſil. 43. in princ. per. ad ſecundum.* verumetiam ſpurio, ex quocunque coitu nato: quamuis de iure ciuili contrarium eſſet diſpoſitum: immo quòd ſpurio nil poterat relinqui, *authent. ex complexu, C. de inceſt. nupt.* Hanc igitur donationem, vel dotis conſtitutionem, ſpuriæ filiæ datam, filius legitimus, vel quinis alius proximior eius, renocare non poterit: cùm datum ad alimenta reuocari non poſſit, & eadem ratione oce datum pro dote, quod ſuccedit loco alimentorum: quoniam iſta ad paria indicantur: vt ſentit *Cyn. in l. non omni, C. de adminiſt. tutor. ſecundum*

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

dom Bart. Flor. & alios, in l. Maxim. §. duobus, in fin. de leg. 2. & dictum est in præcedentibus.

ADDITIONES.

A ¶ Sed solum vsque ad quantitatem alimentorum.] Huc addendum, quòd licet modus hic dotis & alimentorum sit taxatus, ex *l. 9. & 10. Taur.* bodie *l. 7. & 8. tit. 8 lib. 5.* tamen est notabile & dubitabile, vtrum excedi possit, si quintum non sufficiat alimentis. De quo vide *Couarru. de sponsal. part. 2. cap. 8. §. 6. num. 8. & Did. Perez, l. 22. tit. 3. lib. 1 ordin. vers. verùm etiam, & Bact. de dotib. cap. 8. num. 28. & 29.* ac pulchrè disputantem *Tellum Ferdinan. in l. 10. Taur. num. 3.* vbi etiam *num. 9.* tradit, nunquid minus quinto si sufficiat alimentis dari possit, & debeat, & quod in excessu præsumatur fraus, præter authorem, infrà, num. 2. vide multis citatis *Dueñas regul. 367. ampliat. 3.*

B ¶ Executor testamenti vel episcopus non potest.] Adde *authorem in l. 9. Taur. num. 16. & Boerium decision. 27. & Phil. Cornei consil. 236. vol. 2. Alexand. consil. 54. vol. 7. Guiller. Bened. in cap. Raynutius, vers. & vxorem nomine Adelasiam, nu. 122. de testam. Couarru. de sponsal. part. 2. cap. 8. §. 5. num. 3.* & pluribus allegatis *Dueñas regul. 366. ampliat. 6.* Poterit tamen executor hic testamentarius suum filium spurium eligere quasi datum procedat à testatore, secundum *Paul. Alexan. & Ias. in l. si in qui, ff. de vulg. & pupil.* quos refert, & sequitur *Anton. de Menes. in l. vnum ex famil. §. si de falcid. num. 2. de leg. 2.* & circa vtrumque vide *Peral. in dict. l. vnum ex famil. num. 27. vsque ad finem.*

C ¶ Dicens quod alimenta quæ dantur.] Vide *authorem supr. §. 65. num. 52. & Couarru. de sponsal. part. 2. cap. 8. §. 6. nu. 7. Tellum Fernan. in l. 10. Taur. num. 2. Bact. de dotibus, cap. 8 numer. 10. Ias. in §. fin. Institut. de act. & Tiraquell. de primogenit. quæst. 4. numer. 33.*

D ¶ A marito tamen constante matrimonio.] Vide *authorem supra, 3. not. §. 12. num. 6.* & quos ibi circa hoc idem adiunxi. Addeque, quod viuente patre, repetitioni locus non erit, vt tradit, sequutus authorem hic, *Bact. de dotib. cap. 34. num. 9.*

E ¶ Quatenus excedit.] Non ergo in totum, & vide quæ dixi & adiunxi supra §. 12. ad fin. & *Castillo, l. 10. Taur. num. 32. & ibid. Tell. num. 13. & Couarru. de sponsal. part. 2. cap. 8. §. 6. num. 12. & Bact. de dot. c. 35. num fin. & c. 13. num. 15.*

F ¶ Vno tamen casu.] Adde *authorem in §. 12. supr. 3. not num. 8. versic. bene facit iudicio meo. & Couarru. de sponsal. part. 2. c. 8. §. 6. num. 12. & Bact. de dotib. c. 32. num. 10.* Quibus adde quæ tenbit *Didac. de Segur. in Asbaridi, §. cum filiæ, de vulg. & pupil. num. 137. cum præced. & sequent.*

G ¶ Non tamen eam ad suos hæredes transmittit.] Adde *Suarez. in l. 9. tit. 6. lib. 3. For. vers. secundum est. & Couar. de sponsal. part. 2. c. 8. §. 6. nu. 15. Taurisi. in l. 9. & 10. Taur.* maximè *Tell. num. 16. cum sequent.* & pluribus allegatis, *Petrum Duñ. in Palacios Rub.*

regul. 396. bodie habes de hoc dispositionem expressam in *dict. l. 9. & 10. Taur.* dubitabile tamen, & notabile est, an illi text. loquantur de habitudine tantùm, scilicet vt filius sit habilis & capax proprietatis transmittendæ ad hæredes. si hoc sibi expressè concedatur, quasi in dubio secus sit, actus antiquum seruari debeat. Aduerte ad hoc, & vide *Tellum* distinguentem *vbi suprà.* Et adde huc *Baerium de dotibus, cap. 27. in numer. 7.* & rursus *Dueñas regul. 397. ampliatione 3.* & quæ dicam infrà in additione penult. & finali.

¶ Non habet locum ius accrescendi.] Vltra H *Doctor. in l. secundum fi. de leg. 3.* vide *Ias. l. qui quæritam, §. si quis vnam, de leg. 1. & Arias l. 9. Taur. n. 42.*

¶ Valere statutum tollens vel minuens legitimam.] De hoc promisi supra §. 4. & dixi, §. 21. I in princ. vbi plures adiunxi. Adde modò *Tellum l. 10. Taur. num. 3. & Villalobos inter communes sent. vers. legitima, num. 62.*

¶ Quod tamen non est mihi sine scrupulo.] K Adde *Gregor. gloss. c. l. 11. tit. 4 part. 6. & Couar. de sponsal. part. 2. c. 8. §. 6. num. 15.* Et vide quæ scribit *Suarez in l. 1 tit. 6 lib. 3. For. vers. secundum est.*

¶ Alio etiam casu.] Adde *Roland. quæstione 94.* L *incipit, vel scit.* & quæ eo citato, traduntur per *Farinac. de lucro dotis, gloss. 10. num. 61.*

¶ Teneatur filiam alere aut dotare.] Vide M authorem suprà, & quos ibi adiunxi, in §. proximo, num. 16. vers. eius filij catholici non priuantur. maximè *Gregor. & Quemadam.* quos ibi allegaui, & adiunge *Dueñas, reg. 367. ampliat. 4.*

¶ Nec pater tenetur.] De hac obligatione N adiunxi plures suprà, §. 16. additione 1. & adde huc *Bulgarinum in l. 2. num. 35. ff. solut. matr. & Camil. Visitatum. ibid. num. 214. cum sequentib.* & quos adiunxi suprà, vers. transmittit.

¶ Nisi ex paterna dispositione.] Ecce, quod O supra exposui, deciditur per authorem hic. & vide *Tellum* quem ibi allegaui, vers. transmittit suprà hoc §.

D. IOAN. BARAHONA.

SVMMÆ RERVM.

1 *Testator debet habere liberam testandi facultatem.*
2 *Filia monegrue dotata, an possit agere ad supplementum dotis.*

§. XXV. ISTIS ergo sic confidetatis, iudex compellet patrem assignare congruam dotem filiæ: & si pater ad hoc condemnatus, recusat soluere, poterit cogi mulctæ indictæ, vel pignoribus captis, & etiam si opus fuerit, ponendo ipsum in carceribus, prout ad ipsum cogi poterit, circa alimenta filio præstanda: vt *d. l. si quis à liberis, § si quis ex his, ff. de lib. agn.* cũ hæc sit obligatio quædam legalis: vt *d. l. fin. C. de dot. promiss & l. quis liberos ff. de rit. nupt. & l. obligantur, ff. de act. & obligat.* ratione cuius obligationis potest quis præcisè compelli ad factum. per id quod habetur in *d. l. Stipulatio. §. finè autem, ff. de verb. oper. num.* & per *Bartol. in l. stipulationes non dividuntur, in 8. quæst.*

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

ff. de verbor. oblig. facit quod not. in l. 3. §. tutores, ff. de suspect. tutor. ¶ Et hoc non solùm, cùm filia hoc peteret, vel maritus pro ea adeundo Prætorem, & querimoniam exponendo contra patrem, & per modum honestum cupiendo maritari, diceret, volo esse matet, volo filios procreare: prout similis locutio ponitur in cap. ad fidem, supr. de frig. Sed etiam si prædicta filia præ rubore pudicitiæ non auderet per seipsam comparere coram iudice: nam tunc possent consanguinei & cognati in hoc casu sine alio mandato comparere coram iudice, & petere talem patrem debere cogi ad maritandum, & congruè dotandum dictam filiam, cùm ratione contingij possint aliàs cognati adire prætorem: vt l. si cùm dotem. § fin autem ff. solut. matrim.

A ¶ Quinimmo, * quod plus est, si fortè consanguineos non haberet, vel si haberet, nolunt tamen suscipere hoc onus adeundi iudicem, & ipsa foret iam matura viro: tunc iudex ex officio suo debet, & potest impartiri officium suum, & cogere talem patrem constituere congruam dotem: vt est textus not. in l. 3. post princ. ff. de iure dot. ex officio suo supplendo fauore matrimonij, dotis, & reipublicæ, qui fauor versatur super dote: vt dict. l. ff. solut. matrimon. fauor enim publicus hoc operatur, vt traditur per Innocent. & alios in cap. ad nostram, el 2. supr. de sponsal. & in cap. bona, supr. de postul. prælat. facit in simili text. in l. cùm rem, ff. de testam. secundum in-

1 tellectum Odofr. † vbi probatur, secundum eum, quòd si aliquis vellet testamentum facere, & non auder, propter timorem proximorum, & consanguineorum, qui impediunt ipsum, forte ægrotantem, & tendentem ad accelerationem mortis, potest iudex ex officio suo accedere ad talem infirmum, & adhibere testes, & notarium, vt sic illi non tollatur libertas testandi: quam quidem libertatem, quilibet

A * debet habere, vt l. 1. C. de sacrosan. eccles. * ratio est, quia versatur fauor publicus, vt testamenta fiant, & suum possint habere exitum: vt l. vel negare ff. quem ad. testam. ape. Sed est pulchra du-

2 hitatio, an † filia incongruè dotata à patre vel fratre, consideratione bus, de quibus suprà po-

B terit b agere ad supplementum dotis congruæ, vide Bald. in authent. res quæ, C. communia, de leg. Cyn. meminit Lan. de Palatio, in suo tractatu de statuto feminas excludente. quem rogo videas, quia pulchrè loquitur. vide etiam Paul. de Castr. consil. 206. Item est alia non minus vtilis dubitatio, pater habeos filiam ex prima vxore præmortua, & bona matris, habet etiam filios ex secunda, est inops, nec habet alia bona, nisi illius vxoris prædefunctæ: an cogitur illa bona dare in dotem filiæ, quo ad proprietatem, & vsumfructum: an poterit sibi vsumfructum, vel partem ipsius sibi pro alimentis retinere? Vide Andr. de Iser. in constitutionibus regni Appulie. fol. 171. colum. fin. vbi post alios latè ac diffusè prosequitur. videas per te.

ADDITIONES.

¶ Adde Segur. in rep. l. 1. § si vir. ff. de acquir. poss. A * fol. 13. col. 1.

IOAN. BERNARDVS.

¶ Quinimmo quod plus est.] Adde autorem supr. §. 12. num. 5. & Bocrium decis. 230. Anfrerium, quæstione Tholos. 230. Bald. Nouell. de dote, 7 part. priuileg. 17. Chassan. in consuetud. Burgund. rubr. 7. §. 12. num. 24. & Bald. de Bartolin. in l. 1. num. 156. ff. solut. matrim. Bact. de dotibus, c. 15. num. 7. A

¶ Poterit agere ad supplementum dotis congruæ.] Vide Decium consil. 280. Alexan. consil. 136. num. 27. lib. 6. & consil. 69. lib. 1. Nouell. de dote, 7 part. 8. speculi, Paul. paris. in consil. 126. lib. 1. num. 14. & tursus Decium consil. 277. & Chassaneum, d. rubric. 7. §. 12. & plurib. citatis Bactum de dotibus, c. 5. num. 28. & rursus vide eundem ibid. cap. 2. num. 14. B

SVMMÆ RERVM.

1 Præferens filium omnium meritum, an peccet.
2 Eligere meliorem an teneatur, qui eligendi habet potestatem.
3 Executor datus ad eligendum pauperes, vel alios, satisfacit eligendo idoneum pauperem, licet alius sit pauperior.
4 Eligi an semper debeat melior, & num. 10.
5 Feudum ad omnes filios æqualiter pertinet: potest tamen pater in testamento vni ex filijs illud prælegare.
6 Pater an de bonis paternis possit meliorare vnum ex filijs plus quam alios.
7 Primogenitus an debeat semper præferri.
8 Feudum si æqualiter duobus fratribus pertineat, dominus eligit quem vult.
9 Sacerdos an licitè reuelare possit ea, quæ sibi dicta sunt in confessione.
11 Prælatus promouens indignum, an teneatur ecclesia ad interesse.
12 Melior quis dicatur.
13 Episcopus in conferendo beneficium, an debeat præferre meliorem bono.
14 Melior dicitur quis dupliciter.
15 Electores prælatorum an teneantur eligere meliorem.
16 Theologus in electione ad prælaturam, vel episcopatum, an sit præferendus Canonista.
17 Promouentes scienter indignum ad ordines, vel curam, peccant mortaliter.
18 Actum faciendi si alicui datus libera potestas, debet in eo seruare cautelas formam.
19 Quilibet præsumitur bonus, nisi probetur contrarium.
20 Facultas, vel rescriptum dotem alicui, ad faciendum maiorat um de bonis suis, vel maiore parte, est odiosum, & non fauorabile.

RESTAT nunc examinare vnum quotidianum, & pro animabus suis vtile, cùm pater possit dare filiæ in dotem tertiam & quintam, & insuper legitimam bonorum suorum, vt dixi suprà §. 12. ver. intelligo autem. nunquid * A hoc facit salua conscientia? Eadem quæstio est de b illo, qui habet facultatem à rege, vel prin- B cipe, ad faciendum maiorati de bonis suis: nunquid peccat, si illa vtatur facultate? Pulchra est §. XXVI.

quæstio

quæstio, quam tetigi suprà, §. 21. & promisi discutere. Præsupposito igitur, quòd lex prædicta est iusta, ex quo assignat filijs legitimam pro alimentis, vel facultas regia, ad maioratum faciendum, intercedente iusta causa, quando alimenta alijs filijs relinquuntur. quo casu non solùm potest minui legitima filiorum, sed in totum tolli, vt ibi dixi. videtur, quòd pater hoc possit facere salua conscientia, quoniam lege permittente hoc facit, quando filia dotata vltra legitimam, vel filius aliàs melioratus, vel electus ad maioratum esset dignus, & benemeritus: aliàs secus. Vnde si ex affectione pater vel 1 ¶ mater † præferret filium minus meritum, peccaret: quoniam lex regni, aut facultas regia, ipsum patrem inter filios quodammodo iudicem constituit, dando facultatem eligendi, quem maluerit filium, & (vt ita dixerim) distributiuã iustitiam exercendi. Si ergo sua abutatur facultate, minus dignum magis digno præferendo, 2 non erit peccato immunis. Ille † enim, qui eligendi habet facultatem in foro poli, debet eligere meliorem, nec satisfacit dignum eligendo, si magis dignum eligere poterat: vt ootanter voluit *Feder. de Senis, consil. 90. cum in punctum dubitationis, Archid. in c. licet ergo, 8. quæst. 1. Ant. Abb. Philippus & Præpositus in cap. constituris, supr. de appel.* allegantes ad hoc text. valde not. *in cap. pen. de elect. lib. 6.* & not. per *Bart. in lege, cùm quidam, de legat. 2.* vbi etiam alij moderniores, signanter *Bald. in fin. & Paul. de Castr. post gloss. idem Baldus in l. 1. C. de sacrosanct. eccles. in repetit. columna. 19. versic. item quæritur, & in l. id quod pauperibus, penult. col. versu. 22. quæritur, C. de episcop. & cler.* vbi dicunt, 3 quòd † executor depuratus ad eligendum paupetes, vel alios, satisfacit eligendo idoneum pauperem, licet alius sit pauperior, debet intelligi de inre fori, vt *l. cùm pater, §. rogo, de leg. 2. Alb. in l. Barbarius, ff. de offic. quæst. colum. 9.* vbi post alios quærit, an valeat consuetudo, quòd primogenitus succedat in maioratu, exclusis fratribus. Et adde, quòd verbum, elegerit, verbum discretionis est, ideò is, cui datur electio, debet dignum eligere, vel benemeritum: ita dicit *Petrus de Bellapertica in lege, vnum ex familia, 1 colum. versi. quæritur gloss. ff. de leg. 2.* facit *l. peto, §. rogo, eodem tit. gloss. & dict. in dict. l. cùm quidam, & in dict. cap. constitutis. Ioan. Maior. 4. distinct. 25. quæst. 5. col. 16. & distinct. 24. quæst. 3. post sanctum Thom. ibi quæst. 1. artic. 3. quæst. 4. & 3. part. quæst. 36. artic. 4. in additionibus.* vide *Archiepiscopum Flor. 3. part. 14. cap. 16. §. de confitentibus, Archid. 1. quæstion. 12. cap. si qui episcopi*, & quamuis illi nõ dicant, idem voluit *sanctus Thomas 2. 2. quæstion. 13. artic. 2.* signanter in *solutione tertij argumenti, & quæstione 185. articul. tertio, & quodlibeto 8. articul. 6. in solutione vltimi argument.* dicens, quòd † in foro animæ eligendus est melior. Hoc idem concludit *Robert. Sapient. 8. cap. lectione 119. 2. column. versiculo vltimo hæc dubitatio. & Aug. de Ancona, in libro de potest. eccles. quæst. 47. artic. 3. in corpore.* vbi formaliter inquit: In foro interiuris conscientiæ, Papa æqua facilitate potest habere meliorem, nulla alia causa considerata, & scienter præfert bonum meliori, * non potest esse sine acceptione personæ: multum enim ipse haberet grossam conscientiam, quando, absque consideratione debitæ causæ, scienter præferret bõnum meliori: ex quo vtrumque æqua facilitatè posset habere. hæc ille. Adde *Archiepiscopum Flo. 4. part. titul. 9. cap. 3. & Aristot.* & commentatores, signanter *Buridanum, Ethicorum 5. §. cùm verò in iustus.* vide de hoc *Villa Diego, in tractat. cardinalium, quæst. 5. column. 17. cum sequentibus*, qui pulchrè loquitur. vide *Magistrum de Iram. 2. Politicorum cap. 4. in fin. tractat. 2.* ego primus scripsi in politica catholic. institutione, cùm de iustitia distributiua agebam. Facit illud, quod habetur *Deuteron. 1.* Non accipietis cuiuscunque personam, quia Dei iudicium est. super quo verbo dicit gloss. quòd in iudicando summi pontifices vicarij Dei sunt, qui personam hominis non accipiunt, sed si Papa bonum præferat meliori, non est sine acceptione personæ. Ad idem facit *cap. licet, 8. quæst. 1.* vbi ad prælaturam ecclesiasticam non eligit, nisi qui cæteris doctior & sanctior habetur. ad hõc allego text. non solùm allegari in *l. femina, C. de secund. nupt. in ver. in quem contemplationē meritorum liberalitatis suæ*, &c. vbi est casus singularis, quòd ¶ pater vel mater ex legis dispositione habet electionem relinquendi certa bona alicui filiorum primi matrimonij, quem elegerit, debet eligere filiũ benemerinum. Posteaquam ista scripsi, reperi allegatum illum textũ ad hoc propositum, per *Paul. de Castr. consil. 165. incipient. in causa quam habet.* quem refert *Iacob. in tractat. fendorum, in part. & cum patte, quod de ipso feudo possint ipsi vassalli, col. 4. ver. vlterius quæro*, quem tego videas. & quamuis hodie illa lex sit correcta in sua dispositione, per *authent. hoc iustum cod.* nr. per quam illa lucra æqualiter deferuntur filijs primi matrimonij, nihilominus ratio legis durat, & ex ea, vt ex lege, possumus argumentari: vt voluit gloss. not. licet vulgatã, *in c. nouit, in ver. quacunque, sup. de iudic.* & ibi not. exm *Abb. cum simi.* de quibus per *Ioann. de Anan. in cap. fraternitas, infr. de hæret.* per *Fel. in cap. 1. suprà, de constit. column. 7. ver. excipiuntur tamen, & in cap. super de rescript. col. 22. versic. considera. per Ioan. de Plat. in §. 1. in fi. Inst. de satisdat.* ¶ Hoc idem constitutum est apud Longobardos, sub *tit. de his quæ pater habuit necesse filijs relinquere, lex. si quis Longobardus* quæ dicit, quòd † pater non potest meliorare vnum ex filijs in plus, quàm alios, de bonis suis: nisi ille sit bene meritus, & alij malè meriti. de quã lege facit mentionem *Alber. de Rosa. in authent. nouissima, rub. 8. ver. item de iure, C. de incest. testam. & in l. quoties, column. 1. ver. & ideo, C. famil. hercis.* Et quamuis illa lex apud nos legis auctoritatem non habeat, eius tamen ratio vbique viget, vt scilicet, meritis filiorum in prælegato filijs faciendo attendantur. ¶ Ad prædictorũ confirmationem adduco elegantem decisionem *Io. Andr. in addit. ad Spec.*

in rubric. de feudis, columna. 5. ver. ſed hoc præſuppoſito. vbi dicit, quòd in feudo indiuiſibili, quod deberur primogenito, ſi ex eodem partu naſcuntur duo filij, dominus feudi, ad quem hoc caſu eſt recurrendum, debet aſſignare illud feudum filio prudentiori & honeſtiori ex eis.

¶ Ad iſta bene facit, quod de feudo aliqui doctores antiqui dicebant, & refert *Bald. in cap. 1. de prohibit. feud. alien. per Feder. col. 4.* quòd licet
6 feudum ad omnes † filios æqualiter pertineat. *cap. 1. §. ſed cum hoc, qui feudum dare poſ. t. 1. de feudis ſucceſſione.* nihilominus pater in teſtamento poteſt feudum vni ex filijs prælegare, dum tamen ſit bene meritus. & ſic attendere debet pater in tali electione merita, vel demerita filiorum, bene facit *c. cum nobis olim, ſupr. de elect. & in cap. cum tanctis, & cap. innotuit, in ver. propter prærogatiuam meritorum, eod. tit. & cap. de multa, ſup. de prebend. & cap. ſtatutum, in princ. de reſcript. lib. 6.* in quibus iuribus ponderantur merita eius, cui aliquid conceditur. ¶ Ex his infertur † vnum ſa-
7 tis ſingulare, quòd ſi ex linea fœminina regali ſunt duo proceres ad regni ſucceſſionem, ex regia ſtirpe deſcendentes æquales in gradu: iuſtum eſt, quòd ille præferatur in regno, cuiuſque regimine & adminiſtratione, qui eſt prudentior, ſanctior, & eminentior virtutibus, ac iuſtior altero in gradu æquali: iſta eſt aurea deciſio *Anchar. conſil. 351. in cap. pro maiori intelligentia.* per bona fundamenta, quæ videas per te. Adde hic, quòd ante diluuium non ſuccedebat in regno primogenitus, ſed qui magis amabatur à patre, vel erat virtuoſior, vt inquit *Auguſt. in lib. 15. de ciuit. Dei cap. 20.* ¶ Allegat inter cætera *l. cum ita, §. in fideicommiſſo.* ibi, vt proximus quiſque *de leg. 2.* voluit allegare *Lpeto, §. fratre, eodem tit.* potuiſſet allegare illud 4. *Reg. 10.* Eligite meliorem de filijs domini veſtri, & ponite ſuper ſolium patris ſui. Ad prædicta facit illud quod ſcribitur *Gen. 27.* vbi Iſaac benedixit Iacob natu minorem, non Eſau maiorem: quanquam errore ductus: ille tamen error non ſine myſterio euenit, quia melior erat: vt plenè tradit *ibi epiſcopus Abulenſis.* & plenius in *tractatu ſuper errore, & benedictione Iſaac, ducto ad epiſcopum Palentinum, incipit, tantum veneratus.* Præterea *Gen. 48.* cùm veller filios Ioſeph benedicere Iacob; commutatis manibus, benedixit dextera manu Ephraim iuniorem filium Ioſeph. Sed caue: quia nunc temporis, licet iura primogenituræ tranſirent ad primogenitum, non tamen ius regnandi: vt noenter tradit epiſcopus *Abulenſis, 2. Paral. cap. 11. quæſt. 27.* quem rogo videas. ¶ Ad idem, quod habetur *Gen. 37.* vbi Iacob diligebat Ioſeph filium ſuum iuuenem præ cæteris filijs ſuis, ſeu ſuper omnes filios, eò quòd in ſenectute genuiſſet eum. Cauſa huius dilectionis, ſecundum Burgenſem ibi videtur attribuenda ſapientiæ, ſeu moribus ſenilibus ipſius Ioſeph, quæ vigebant in ipſo, ſuper omnes alios fratres maiores: & quod ibi dicitur, eò quòd in ſenectute genuiſſet eum, exponit, id eſt, quia habebat ſenſum ſenilem, iuxta illud *Sap. 4.* Senectus æras venerabilis eſt, vbi per eum. Cauſa ergo dilectionis fuerunt merita, virtutes, prudentia, & ſapientia Ioſeph. & propterea Iacob fecit Ioſeph tunicam polymiticam, vel ſericã, in ſignum maioris dilectionis, ſecundum *Burgenſem.* prætulit igitur Ioſeph iuniorem, alijs filijs maioribus natu. Idem fecit Iſai, vt habetur *1. Paralipom. 26.* præmulit enim Sichi filium ſuum iuniorem, fratribus ſuis natu maioribus, eò quòd valentior erat, & præpoſuit eum principem inter eos. ¶ Idem fecit Dauid, qui prætulit Salomonem, quamuis iuniorem, alijs fratribus ſuis, & præpoſuit eum in regno, vt regnaret poſt eum, propter eius ſapientiam & probitatem, vt habetur *3. Regum, capitul. 1.* Hoc tamen factum eſt inſtinctu Spiritus ſancti: vt dicit gloſ. in *cap. Moyſes, 8. quæſt. 1.* vide *Lucam de Penna in leg. finali. C. de tyrannis, colum. 9. lib. 10.* ¶ Idem fecit Roboam rex, qui Abiam filium iuniorem conſtituit ducem ſuper omnes fratres ſuos. Cogitauerat enim eum facere regem propter eius ſapientiam, & potentiam: vt habetur *2. Paralip. 11. cap. & 3. Reg. cap. 15.* & rogo videas in *dict. cap. vndecimo Abulenſem, quæſt. 28. in princip.* qui ponderat has duas cauſas, propter quas pater eum præfecit in regno, ſcilicet, ſapientiam, & potentiam. concordat in hoc, quod de Iuda ſcribitur. *1. Machab. 2. cap. in fine, & 2. Paralip. cap. 5. in princip.* vbi dicitur quòd propter ſuam furtiuidinem datus eſt ſibi principatus, excluſis alijs primogenitis. Et refert *Bald. in authent. hoc amplius, C. de fideicomm. colum. 2. verſic. quæro an filij regis.* dicens per hoc, quòd ſi primogenitus ſit inſufficiens, poſſet ſecundogenito regnum dare. Nam conſuetudo regni de præferendo primogenitum non debet interpretari, contra vtilitatem totius regni. *C. de legib. Licet ſanxerit.* Idem voluit *Bald. ſupr. in proœm. Greg. §. ita pacificum, 3. colum. verſic. rex poteſt.* vbi dicit, quòd rex poteſt determinare in vita ſua, quis ſit rex, an ſecundogenitus, an filius primogenitus: per id quod not. *Arch. in §. item obiicitur, 2. quæſt. 7.* eſt de mente *Bald. in cap. 1. §. hoc autem notandum, qui feud. dar. poſ.* † vbi notanter dicit, quòd de duabus fœ-
8 minis, ad quas feudum peruenit, dominus eligit quam vult: ſecundum eum, quem refert *Iacobin. in tractatu feudorum, in parte, & fœmin. col. 3. verſic. ſed ſupra dicta.* Idem forte de duobus filijs ſimul natis, cuius prioritas diſcerni non potuit, pater poterit quem maluerit eligere ad maioratum. de quo per *Baldum in prima conſil. Digeſtorum, in §. itaque, colum. 2. & in l. ex hoc iure, ff. de milit. & iure.* ¶ Quod *a* intellige, ſecun- D
dum ea, quæ dixit *Bald. in cap. 1. in fin. princip. de ſucceſſ. feud.* vbi dicit, quòd ſtante conſuetudine, quod primogenitus ſuccedat in regno: ſi primogenitus eſt à natura demens, ita quòd impedimentum ſit naturale & perpetuum, ſecundogenitus erit rex, quia conſuetudo debet intelligi de eo, qui naturaliter naſcitur habilis. Si autem ex accidenti efficitur demens,

tunc

tunc dabitur curatorequia in persona sua radicarum est ius regiæ potestatis: vt *cap. grandi, de sup. neg. prælat.* & quod not. per *Arch. in dict.* § *item obiicitur.* & vide *Bald. in l. final. column. 1. C. de fun & legit. hæred. & glos. Fuero leyum lib. 1. tit. 1. [de la guarda de los hijos del rey.]* vide in *extrauaganti, de Iudæis, cap. 1.* ¶ Plus est quod fecit Alexand. in exemplis positus: interrogatus, quem sibi imperij successorem relinquere volebat, respondit, nobiliorem, fortiorem, pleniusque virtutibus decoratum: & ita extraneum digniorem voluit præferre filijs proprijs minus dignis, & posthumo ex vxore prægnante nascituro. Indecens enim iudicauit, quòd tanti imperij amplitudine alius eo inferior frueretur, volens per hoc magis reipublicæ, quàm filijs, & sibiipsi consulere: vt reuerà fieri debet, vt tradit *Tullius 3. de Offic.* inquirens, an si tradere patriam conetur pater, filebítne filius? Et respondet, quòd primò patrem obsecrabit, ne hoc faciat: deinde si nihil proficit, accuset: & ad extremum, si ad perniciem patriæ res spectat, salutem patriæ saluti patris anteponat: nimirum, quia vt ait ibi, si duo sapientes sint super vnam tabulam in mari, quæ non possit simul vtrumque deferre: minus sapiens debet defere sapientioti, eo quòd ille vtilior est reipublicæ. *l. minime, ff. de relig. & sum. fu. Milites, § desertorem. ff. de re militari.* facit *cap. legi. 23. quæst. fin. & cap. final. 24. quæst. 1.* vide *Lucam de Penna in Leuiunque. C. de sacrosanct. lib. 12. ad finem, & Platinam* quasi idem de Socrate referentem *in dialogo de vera nobilitate, fol. 4. col. 2.* Idem tenet *Goffred.* & sequitur ibi *Abb. cap. peruenit, in princip. supra, de immun. eccles.* quem vide, qui inter cætera dicit, quòd salus patriæ filiorum saluti est præferenda: *vt dicta lege minime.* Vnde Brutus filios secuti iussit percuti, eo quòd aliquid contra tempublic. moliri sagebant. Leouegildus Gothorum rex, Hermegildum filium occidi iussit, quia sectæ Arrianæ consentire renuit. *24. quæst. 1. cap. final.* dixi supra, §. 17. versiculo, idem si alio modo, vide *Bartolum in l. postliminium.* § *filius, ff. de capt.* hoc facit *cap. 1.* E *quinta. quæstione quinta.* Ex his • infertur, quòd si filius scit patrem in hæresim lapsum, & non solum sibiipsi, sed etiam aliis nocere, prava doctrina corrumpens, potest & debet illum accusare, vel apud iudicem patris delictum pandere: vt notanter decidit *Alexand. de Ales 3. parte summæ,* dum tractat de quarto præcepto. *cap. deinde quæritur.* refert & sequitur *Henricus Herp. in quarto præcepto sermone 5. penult. column. versic. sexto consequenter.* quod tene menti. Adde hic, quòd iniquum est auferre filijs legitimam, vt notat *Bald. in authentico, nunc autem, C. de episcopis & clericis.* Potest tamen ex causa minui, si aliquid loco legitimæ relinquatur alijs filiis, vel pro alimentis, vt ibi sentit *Baldus, & in lege, cunctos populos, C. de summa Trinitat. & fide cat. column. 17. versic. hic primo, & in l. cùm legem. C. de episcopis & clericis. & in lege, cùm non solum,* § *ipsum, C. de bon. quæ lib.* Ex qua prædicta ratione aliqui audent dicere quòd † quando sacerdos, cui aliquis in confessione scit aliquem hæreticum, nolentem alios hæreticos vel fautores deregere, nec ab huiusmodi abstinere, poterit sacerdos reuelare his, qui possunt prodesse, & non obesse, propter damnum reipublicæ, & Christianitatis in futurum. ita tenet *Raymundus,* quem refert & sequitur *Archid. in cap. sacerdos, de pœnit. distinct. 6. & Alber. in rubric. C. de hæret.* Sed *Hostiens. in summa, de pœnit. & remiss.* § *in quo tenetur, versic. quid si aliquis confitetur.* dicit, quòd nullus est quod sacerdos dicat in genere, &c. de quo ego scripsi latè in *cap. omnis vtriusque sexus, eod. titul.* Ad prædictorum confirmationem facit textus in *l. fratre, ff. ad leg. Pomp. de parricid.* vbi filius tenetur reuelare proditionem patris carnalis fiendam: aliàs punitur pœna relegationis, fortius tenebitur reuelare proditionem patri spirituali, per patrem carnalem perpetrandam hoc ipsi Deo, cùm non minus graue sit æternam, quàm temporalem lædere maiestatem, *cap. vergentis, de hæret.* intellige, *f* dummodo habeat probationes F cuntra patrem, vel alium ad probandum eius delictum, secundum *Bald. in quodam consil. incipiente, quamquam allegata sint multa.* cuius meminit *Ioann. de Platea, in* § *1. final. col. Instit. de public. iudic. Angel. in tractatu maleficiorum, in parte, ubi mihi tradito, column. 5. Felin. in cap. de cætero, final. column. de re iudic. Doctor de Villa Diego in tractatu hæreticos. quæst. 10. in fin.* facit *cap. final. in fin. 6. quæst. 2.* scripsi plenius in *cap. offici, de pœnit. & remission. in meo recollecto.* Redeo ad propositum, vnde paululum me auerti, & confirmo prædicta ex sequentibus. Primò notanda verba *Plutarchi in suo libello, de liberis educandis, in princip.* cùm de præceptore à patre filio dando agit. Inquirendi sunt, inquit, filijs præceptores, quorum vita nullis obnoxia criminibus, in reprehensi mores, & optimum experimentum honestatis, cum fontem simul ac radicem esse liquet, legitimam consequi disciplinam. Ac veluti coloni sepes arbustis circumponunt, ita & æquissimi præceptores consona pueris instituta inserunt, vnde rectissima morũ germina pullulent. & pulchris verbis increpat genitores, improbis hominibus & imperitis liberos suos commendãtes. & subdit inter cætera: Possunt agere illum qui præstantissimo gubernatore dimisso, obsequentibus amicis probat ignarum. Proh Iupiter, dijque omnes, estne paternæ quispiam appellationis, qui pluris obsecrantium gratiam, quàm liberorum eruditionem faciat: Hæc & alia complura, non parumpendenda verba, ad hoc propositum deleruientia profert. Ex quibus non ab re ad rem nostram arguere rectè possumus: nam si in eligendo pædagogo ad filios instruendos, vbi de sola filiorum educatione agitur, tanta cautela procedendum: multo magis id agendum erit, cùm de reipublicæ ministris agitur, vbi communis versatur vtilitas, & animarum salus. Adde, quòd in simili scribit *Chrysostomus,* vt refert *Albertus Matthæi 2. cap. vers.*

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

ecce magi. vbi dicit, quòd ex quo Balaam reliquit diſcipulos, & de ſtella oritura prædixerat: illi, qui magi vel magiſtri dicti ſunt duodecim inter ſe eligentes, ſtatuerunt peiiores & honeſtiores per generationes ſuas: qui ſingulis annis poſt meſſem triticeam ſecum deferētes neceſſaria victui, aſcenderunt in montem, qui lingua eorum Victorialis vocatur, & ibi obſeruabant ortum ſtellæ verſus terram Iacob, quam orituram dixerat Balaam: & ſi quis eorum moriebatur, alius poſt eum honeſtior & ſtudioſior de genere ſuo, vel filijs eius inſtituebatur, ne forte præteriret eos tantum ſtellæ indicium, &c. Itaque præficiebantur honeſtiores & ſtudioſiores. In quacunque ergo prælatura, vel dignitate, officio, ſeu magiſterio, vel quocunque miniſterio, præferendi ſunt meliores, & accommodatiores ad rem de qua agitur. ¶ Ex iſtis colligitur doctrina ſalubris pro omnibus habentibus facultatem eligendi vnum ex pluribus,† vel faciendi maioratum pro vno ex filijs, quem duxerit eligendum, vel meliorandi vnum ex filijs in tertia vel quinta parte bonorū ſuorum, vel etiam conſtituendi iudices, vel officiales, vel examinandi ad dignitates, vel officia: vt in doctoribus, qui habent examinare ſcholares, vt approbent dignum, & eligant meliorem virtutibus ac moribus præditum, non autem indignum, ob aliquam commoditatem temporalem eligentium, vel emolumēti ſpem, nec ob humanam interceſſionem, ſuaſionem, aut comminationem, nec ob inordinatam ad perſonam eligibilem affectionem, aut carnalē cognationem. ¶ Taliter enim eligendo peccarent electores mortaliter: vt notanter firmat *Albertus Magnus*, dicens quòd promouentes ad ordines, vel curam ſcienter indignum, abſque dubio peccant mortaliter, nec nobilitas excuſare poteſt, quòd promoueatur malus: quia quanto nobilior, tanto nociuior. de quo meminit *Robert. in loco ſtatim allegando*. Idem tenet *Archiepiſcopus Florentinus tertia part. titul. 5. cap. 2. § de vitijs*, vide *Ioannem Surget. in ſuo enchirid. fol. 10. columna. 2.* & quæ dico infrà in fin. huius §. ¶ Ex quo infertur, quòd licet aliàs in electione officialis conſideranda eſt nobilitas, & literatura: vt dixi in rubr. ver. vnde dicebat. conſequenti. debet intelligi, dummodo aliàs ſint boni: quod tene menti. Ait enim dominus ad Moyſen, *Leuitic.* 8. Congrega omnem cœtum ad oſtium tabernaculi, in electione Aaron, & filiorum eius, vt ſciant omnes, quòd qui præſtantior eſt ex omni populo, doctior, ſanctior, & virtutibus eminentior, ille eligatur ad ſacerdotium. & *Origenes ibi in gloſſ.* dicit, qui alijs modis eligunt, quàm prædictus, timeant Dei iudicium, & ſibi imputari damna, & perditionem animarum, & ruinam eccleſiæ, quæ deſtruitur in inſtitutione mali prælati. Vnde narrat *Greg. Dialog. 4. cap. 9. de Paſchaſio*, qui reſpondit, quòd loco pœnali deputatus fuerat, nulla alia cauſa, niſi quia in partem Laurentij contra Symmachum ſeoſit, in eligendo eum ad ordinem pontificatus. Refert hoc *Iac. Valenſis in communiloquio part. 4. diſtinct. 3. cap. 4.* Vt enim ait *Gregor. prima Regiſtri*: Neceſſe eſt, vt omnes culpas & negligentias ſibi imputet, qui miniſterium virtutis infirmo commiſit: & loquitur de miniſterio prælationis, & quia eligentes quodammodo committunt miniſterium electo, ſi ille ſit defectuoſus & negligens, culpæ, & negligentiæ illis imputandæ ſunt. Huic ſententiæ concordat *Petrus Anch.* quamuis de prædictis mentionem non faciat, *in clem. 1. in fin. de ætat. & qua.* dicens, ‡ Ego credo quòd prælatus † promouens G II indignum, tenetur eccleſiæ ad intereſſe, quam læſit ad ſimilitudinem magiſtratus, qui minus idoneo turelam pupilli commiſit. tenetur enim ſibi, ſi contra tutorem male adminiſtrantem non poteſt habere regreſſum: vt notatur in *lege 1. § nunc tractemus, ff. de tut. & ratio diſtra. & quaſi per totum, & C. de magiſtrat. conuenien. per totum.* Quam deciſionem extollit *Feli. in cap. ſi quando, ſuprà, de temp. or. colum. 8. ver. de inferioribus.* dicens eam fixo oculo notandam prælatis hodiernis, qui aliquos ordinant, vel præficiunt officijs vel dignitatibus indignos, tenetur enim quis de mala electione, vt *l. fin. § 2. ff. nau. can. ſta. & l. vna, C. de colle. illic.* vbi tenetur quis eo ipſo, quòd admiſit ignotum. Ad idem text. cum gloſſ. in *cap. tales, 23. diſt. & gloſſ. pen. in cap. ad apoſtolicam, inf. de regularib.* Contra hos indignos ſurgit illa gloſſ. ſtupenda, in *l. qui cum vno, in princip. in verſ. temperario, in fin. ff. de re milit.* dicens, quòd epiſcopus indignè promotus, meretur decapitari. Hi etiam ſunt, de quibus meritò dicebat Pius ſecundus, vt refert *Platina, de vitis Pontificum*, indoctum epiſcopum aſino comparandum. quod verbum tractum fuit ex vulgata gloſſella *Ioan. Mo. in cap. ex te, de elect. lib. 6.* vbi ſuper textum, dum dicit, eccleſiam permaximè indigere viris literatis, addit, non aſinis ferratis. vt refert *Felin. vbi ſuprà.* Idem tenet *Gabr. 4. diſt. 15. q. 7.* Inſtituens ergo, ſi minus idoneum inſtituat ad gubernandum, aut malè inſtitutum, ſe male gerentem in adminiſtratione, non remoueat, tenetur de his quæ malè ſunt geſta. gloſſ. in *cap. 1. de ſupplen. negli. prælat. & in cap. ad hoc, de offic. Archid. & in capitulo, eos de temp. ordin. lib. 6.* tenet *Alexand. in cap. imperium, 8. diſtinct. in princip.* dixi plenè in politica inſtitutione Caroli, cùm de inſtitia diſtributiua agebatur. Adde *Cardin. in clementina 1. in fin. de ætate & qualit.* facit ad prædicta *l. 1. & 2. C. de pericul. nominato, lib. 11.* vbi nominantes aliquem indignum ad officium, tenentur de his, quæ malè in officio geſſerunt. tenet *Hoſtienſ. in ſumma.* facit *cap. Valentinianus, 63. diſtinct. ad medium.* cùm dicit: Super vos eſt talis electio, & ibi gloſſ. non dicit, quòd electio eſt pericolo elegentium. Ad idem *cap. ſeruos, 1. quæſt. 1.* contra illos reges & principes, qui malos prælatos in dignitatibus præficiunt. Ad idē *cap. ſi compromiſſarius, de elect. libr. 6.* vbi compromiſſarius malum eligens prælatum, venit puniendus,

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

niendus, quia suspenditur à beneficijs, quę obtinet in illa ecclesia, quam sic eligendo offendit. Similis text. in *cap. cum missa, in fin. eod. titul. & lib.* offenditur enim ecclesia, quando in ea præficiuntur indigni, & per consequens offendens tenetur damnum resarcire, *cap. si culpa, de vsur. c. cum tu de vsu. cap. quod sicut, in fin. supra de elect.* tradit *Hostiens. in summa de pœnit. & remiss. §. quibus & qualiter. ver. quid de prælato.* dixi suprà in rubr. §. 66. vers. si tamen prælatus. vide *Lucam de Penna, in l. agentes pen. colum. C. de agentibus in rebus, lib. 12.* vbi allegat plura iura, & doct. ad hoc propositum, videas per te. Qualis autem debet eligi ad prælaturam, tradit *Hugo Psalm. 77. ad finem.* ¶ Meliorem autem, seu dignum, intelligo secundum qualitatem personæ, officij, vel rei, ad
12 quam †eligitur: talis enim potest esse bonus, & dignus ad monachatum, qui sit inutilis ad abbatiam, vel priorarum: & talis potest esse bonus ad canonicatum, qui sit malus ad decanatum, vel prælaturam: & talis poterit esse bonus ad prælaturam, & pessimus ad præfecturam, & è contrà. Ista doctrina colligitur ex his, quæ nominatim dixit *Abb. in cap. cùm in cunctis, in princip. de elect.* dicens, quòd sufficientia eligendi consideratur arbitrio boni viri: secundum qualitatem loci habet iste vivere & conuersari, & secundum qualitatem officij sui, vel rei, ad quam eligitur. Idem voluit *S. Thom. quodlibet. 6 artic. 9.*
13 vbi dicit, quòd licet †episcopus conferendo beneficium debeat præferre meliorem bono, vt *dict. cap. licet, 8. quæst. 1.* De isto quodlibeto meminit ipsum sequendo *Archiepiscopus Flo. 3. part. tit. 22. cap. 2. §. 4.* Tamen posset aliquis dici me-
14 lior † dupliciter. vno modo simpliciter, qui est sanctior, plus habens de charitate. alio modo dicitur aliquis melior, quo ad aliquid. Vnde aliquando contingit aliquem esse meliorem simpliciter, qui tamen non est melior, quantum ad hoc, quòd beneficium perficiat: quis alius potest ecclesiam magis iuuare, vel consilio doctrinæ, vel auxilio potentiæ, vel quia diutius seruiuit in ecclesia. Non ergo episcopus tenetur dare melioti simpliciter, sed meliori quo ad hoc. hæc ille. cui concordat *Robertus Sapient. 8. c. lectione 169 colum. 1. versic. oritur hic dubitatio lite-*
15 *ralis.* vbi formaliter inquit, an † electores prælaturam teneantur eligere meliorem. dicendũ, quòd non semper ille qui est melior, simpliciter est melior ad prælationem: ille enim inter homines est simpliciter melior, qui est charitate perfectior. Vnde *Augustin. in Enchiridio*: Quanto charitas in quocunque melior est, tanto melior est in quo est. Cùm enim quæritur, vtrum quisque sit homo bonus: non quæritur quid credat, aut quid speret: sed quid amet. Contingit autem frequenter, quòd illi qui est perfectissimus in charitate, multa deficiant, quæ necessaria sunt prælato: puta scientia, valetudo corporis, & huiusmodi. Electio autem eorum, quæ sunt ad finem, debet fieri secundum conditionem finis. Et ideò dicendum, quòd electores quicunque talem eligere tenentur, qui sit melior ad statum illum, cui per electionem prouidere tenentur, non autem tenentur eligere meliorem. hæc sunt eius notabilia verba.
¶ Ex quibus infertur, quòd † si ad eandem 16
prælaturam, vel episcopatum concurrant duo, quorum vnus est theologus, alius canonista: si in loco magis ventilantur causæ, & lites, præferendus est canonista: quia ille est melior ad illam dignitatem. Si autem pullulant hæreses ibi, vel locus est hæreticis vicinus: præfertur theologus. Mixtus tamen præfertur vtrique. Ita notanter decidit *Hostiens.* quem alij sequuntur, signanter *Abb. in cap. 1. supr. de consang. & affin.* idem *Abb. in cap. licet, 1 colum. in fin. sup. de prabend. & in cap. tua, circa fin. supr. de cleric. non resid.* quæ distinctio resultat ex prædictis, & videtur satis æqua. quamuis *S. Thom. in quodlibet.* teneat indistinctè, quòd præferendus est theologus. Idem tenet *Augustin. de Ancho. in lib. de potestate Papæ, quæst. 3. artic. 5.* qui pulchrè loquitur. Ad quod bene facit, quod voluit *Innocent. in procem. huius volum. in illa q.* vtrum clericus parochialis debeat laborare circa scientiam canonicam, an circa theologiam: concludit, quòd circa theologiam. Adde *Archiepiscopum Flor. part. 3. tit. 22. cap. 2. §. 6.* vide bonum textum, & quæ ibi notantur in *cap. officij, de elect.* ¶ Ex his ergo infertur, quòd in electione officialis consideranda est nobilitas, vel literatura eligendi, vt ille cæteris paribus dicatur melior, qui est nobilis, vel literarus: vt dixi in rubrica. Intellige, dummodo alias sit bonus, vt paulò antè dicebam.
¶ Ex his etiam infertur, quòd habens facultatem faciendi maiorarum de bonis suis, vel volens aliquem ex filijs meliorare in tertia, vel quinta parte bonorum suorum, auctoritate legis regni, vel habens potestatem præficiendi aliquem in administratione: debet attendere rei qualitatem, & si est iurisdictionalis, vel ciuitas, vel locus populosus, requirens scientiam, literaturam, vel aliam similem qualitatem, ad rectè gubernandum, vel administrandum: præferat filium vel personam doctam & sapienté, quæ sciat reipublicæ enim gerere, vasallos & subditos bene tractare: quoniam iste talis dicetur melior, & dignior, respectu rei cui præficiẽdus est, quamquam alius sanctior reperiatur: vt ex prædictis satis apparet. Quod tamen intellige sanè, nisi pater, vel alius, qui habet eum eligere, sciat istum filium, vel eligendum vtiliorem ad gubernandum esse aliàs malum: tunc non debet talis præfici: & qui scienter eum præficeret, peccaret certè, & teneretur de omni damno ab eo facto: vt colligitur ex prædictis. tenet magister *Robertus de electione. in suo quadragesimali, serm. 23. incipien. si quis voluerit maior fieri.* dicens, quòd si superior, qui habet prælatum in ecclesia præficere, sciat eum, quem præficere vult, esse vtiliorem ecclesiæ, aliàs fore malum, non debet eum eligere: quia quamuis possit iuuare ecclesiam per suam industriam,

vel

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

vel ſcientiam, vel aliàs: tamen in talibus requiritur, permaximè bonitas vitæ: aliàs ſine peccato non poteſt exercere curam. Et iſtud non eſſet præferre minus bonum, ſed ſimpliciter malum, quod eſſet graue peccamm. allegat *Albertum Magnum*, dicentem, quod † promouentes ad ordines, vel curam ſcienter indignum, abſque dubio peccant mortaliter: nec nobilitas excuſare poteſt, quòd promoueatur malus: quia quanto nobilior, tanto nociuior, ſecundum eum, quem refert & magni facit *Felin. in cap. cùm ades, penultim. column. verſic. limita. ſuprà de reſcript.* quamuis enim quis habeat liberam facultatem eligendi, quem voluerit: non tamen poterit indignum eligere, vel non idoneum: ita notanter dixit *Dominicus in cap. ſi pro debilitate, ſuper. de offic. deleg. in notabilibus.* quod tene menti. 17

¶ Bene facit, quod voluit *idem Dominicus, in cap. eos. §. 1. de temp. ordin. lib. 6. in princip.* vbi per illum textum dicit, quod data alicui libera poteſtate faciendi actum, quem facere non poterat: tamen in eo debet ſeruare canonicam formam: quæ dicta commemorat *Felin. in cap. 1. ſuprà de temp. ord. column. 9. verſic. 2. declara.* vbi aliqua ſimilia cumulat, quæ per te videas. Si autem quis ſcienter eligit indignum, non ſeruat canonicam formam. Volunt enim canones, quòd dignum debeat quis eligere, & propterea ſi indignum † ſcienter eligat, ea *b* vice facultate eligendi priuatur. Si ergo pater ſcienter prælegat filio virioſo tertiam vel quintam partem bonorum ſuorum, vel pro eo maiorem faciat: prætermiſſis alijs filijs idoneis, & bene morigeratis, quamuis in rebus fuiſſet moderatus, & arbiter *cap. de his, de ſepul. cum concor.* nihilominus dicetur malè vti ſubſtantia ſua, & peccare, iuxta doctrinam *Sanct. Thom. 2. 2. queſtion. 185. artic. 7. in corpore queſtionis.* 18 H

¶ Si ignoranter eligat, ſemper electus præſumitur dignus & bonos, & contemplatione meritorum electus: quia † quilibet præſumitur bonus, idoneus, & dignus, niſi contrarium probetur: vt *cap. vno, de ſcrut. & cap. final. de præſumpt.* ad idem bon. text. in *l. nec adiecit, ff. pro ſocio.* vbi litera dicit, nec adiecit Sabinus hæreditatem, vel legatum, vel donationes mortis cauſa, ſiue non mortis cauſa. forſaſſis hoc ideò, quia non ſine cauſa obueniant, ſed ob meritum aliquod accedunt. ¶ Quem textum tanquam ſingularem ad hoc propoſitum, allegauit *Bald. in diſt. l. furtiua, C. de ſecund. nupt. 1. column.* in 1. lec. exponens text. cum dicit, contemplatione meritorum, quod in dubio præſumitur: vt *d. l. nec adiecit.* Quando ergo pater, vel quiuis alius eligit aliquem, videtur meritorum contemplatione elegiſſe, & in de eſt, quòd ſi auus aliquid donat nepoti, in dubio præſumitur donare propter nepotis merita, non propter merita filij. ita notanter dicit *Bald. in l. certum, in finalibus verbis, C. famil. herciſc. per diſt. leg. nunc adiecit.* de quo facit feſtum *Paul. de Monte, in repetit. l. in quartam, ff. ad l. Falcid. colum. 88. in fin.* vide *Bartol. in l. ſi verò, §. item quicquid. ff. ſolut. matrim. & in l. fin. in fin. C. de vſufruct.* facit *l. 3. in fin. ff. de interd. & rel. ſecundum eum.* ¶ Si tamen poſtea malus & indignus detegatur, vel fiat, non eſt culpa electoris, nec ſibi imputari poteſt. argum. text. quod ibi not. *Ang. in l. ſi à bona fide. ff. de rei vend.* cũ aliis, de quibus feci mentionem in rubr. 27. col. in prine. & in fin. ver. & per iſta dicebat. Adde *Alex. and. in l. ſi cùm dotem, §. 1. column. 3. ff. ſolut. matr.* & quæ dicam infr. eod. in 6. notabili, §. 7. ver. ſed ſi tutor, vel quiuis alius. vbi multa adduco ad probandum, quòd ſi aliquis communi opinione reputabatur bonus, non eſt quod electori imputetur, ſi poſtea detegatur, vel efficiatur malus. 19

An autem princeps ſalua conſcientia, ſine cauſa poteſt dare facultatem alicui faciendi maiorum de omnibus bonis ſuis: item an ille, qui obtinet maioratus, ſit rutus in foro conſcientiæ, item an iudex, qui ſecundum maioramm vel conſuetudinem, quæ omnia bona defert maiori, iudicat, ſit rutus quo ad Deum, ſi locus iſte eſſet accommodatus, & temporis anguſtia non arctaret, libenter examinarem, vide quæ dixi ſupr. §. 21. verſ. an autem in foro conſcientiæ. Adde quòd ſecundum prædicta eſt intelligendum, quod tradit *Ioſephus de Antiquitatibus Iudæorum, cap. 4. poſt medium.* dum dicebat, quòd pater, qui ex vna vxore minus dilecta habuit filium maiorem, debet illum præferre filio habito ex alia fecunda vxore magis dilecta, intellige dummodo pater ſit idoneus, & bene meritus, per iã dicta. de hoc plenius dico in tract. de maioritate, ſeu de primogenitura. hæreditas enim patris æqualiter eſt deferenda filijs. *l. inter filios, C. de famil. herciſc. & ibi Bald.* qui dicit, quòd ſtatura contrarium diſponentia, ſunt contra ius, & naturalem æquitatem. natura ſiquidem filios ad ſucceſſionem vocat indiſtinctè. *l. cum ratio. ff. de bonis damn. l. ſcripta, ff. vnde liberi.* Vnde *Apoſtolus* dicit, Filius ergo hæres. hæc autem hæreditas omnibus filijs æqualiter defertur: vt diximus. lex enim æqualitatem vult inter fratres. *l. cum pater, §. cuiſtu, de leg. 2.* propterea ſtatuit æqualitatem inter liberos ſeruari. *l. final. C. communia vtriuſque iudic. Lilud, §. fin. C. de coll.* hinc lex ſuadet patri, & æqualiter inter liberos teſtatur, *authen. de nupt. §. pen. col. 4.* hinc prætor iubet æquales liberos fieri. *l. ſi poſt mortem, §. fin. ff. de contrata.* Hinc ſubſtitutio inter liberos pariter inter liberos interpretatur *l. cum hoc iure, & l. Lucius ff. de vulg. & pupill.* Hinc etiam ſtatura diſponentia, quòd ſtantibus maſculis fœmina non ſuccedat, quia faciunt filios inæquales, dicuntur odioſa & irrationabilia, vt *l. maximum vitium. C. de liber. prate.* idcirco non extendenda, ſecundum *bart. in l. cunctos populos, C. de ſum. Trin. colum.* 10. Pater ergo, qui abſque ratione, & cauſa legitima, offert filijs legitimam, vt filio natu maiori totam hæreditatem, vel maiorem partem relinquat, legis auctoritate, vel ex regia facultate, peccat, quia non ſeruat æqualitatem inter 20 21

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

ter filios: vt videtur de mente *Cyn. in l. rescripta, column. 3. in fin. C. de prec. Imperat. offer.* cuius meminit *Henric. in cap. ex parte, el 2. in fin. prima col. supra de offic. deleg.* vide *Anton. de Ros. in tractat. de legitimatione, fol. 8 column. 2. versic. quid plura.* vide etiam *Alb. in l. Barbarius Philippus, 9. column. ff. de offic. prator. Cyn.* meminit. *Iason in l. quoties, 9. col. C. de fideicommiss.* vide *Ioan. Fab. in §. testatorum, in princip. Institut. de hared. quæ ab intest. deferuntur, & Anchharranum in regula, possessor. de regul. iur. lib. 6. column. 29. versic. quidam vero.* vbi increpant eos, qui filijs vel propinquis exclusis, bona sua extra mare relinquunt, de quo etiam per *Archiepiscopum Florent. 3. part. tuul. 10. cap. 1. §. 2. in fin.* fauor enim institutionis filij est amplectendus, & ampliandus: ex hæredatio verò reprobenda & restringenda *Iason quidam ff. de lib. & posth.* & ibi not. *Bart.* Hæc omnia sunt intelligenda, quomodo ex sola voluntate non intercedente causa legitima, fierent, per ea quæ dicta sunt. Ex istis infertur ad vnum quotidianum, quòd facultas, vel rescriptum datum † alicui, ad faciendum maioratum de bonis suis vel maiore parte illorum, ipsumque fateri est odiosum, non fauorabile, quia causat inæqualitatem inter filios, loquor de patre, respectu filiorum, & idem forsan in alio volente excludere propinquos suos, sine causa, vt extraneus præferat: est enim contra naturalem rationem, & contra ius communne scriptum, & propterea non est hominis interpretatione extendere, iuxta notata in *authent. quas actio. C. de sacrosanct. eccles.* pro hoc quod not. *Bart. in l. si constante, in 9. column. ff. solut. matrim.* ita dicit *Anton. Rose. in præallo tract. fol. 8. column. 2. versic. quid plura.* bene facit textus in *cap. 1. & 2. de fil. presbyt. lib. 6. & in cap. non potest. de prabend. eod. lib.* facultas enim talis, eiusque vsus, est quædam dispensatio, vel iuris relaxatio, quæ citò tanquam res odiosa non est amplianda, sed potius restringenda *regul. odia de reg. iu. lib. 6.* ita notanter vult *Abb.* loquens in materia dispensationis vel legitimationis, *in cap. in præsentia, de probat. column. 6.* cùm dicit, si verò tractatur de odio, maximè pœnali, tunc non intelligeremus naturales, quia non apparente ratione dispensationis, isti naturales veniunt potius ex quadam benigna interpretatione, quàm ex propria significatione. quæ interpretatio cessat in odiosis. hæc ille. Itaque siue rescriptum ad maioratum faciendum à principe impetratum habeat verba ambigua, siue ipse maioratus eius virtute conditus, in dubio debent interpretari, vt minus lædant ius commune & legitimam filiorum, vel propinquorum. Ex quibus posset attentari vnum satis singulare. Quòd si aliquis virtute rescripti regij, vel aliàs, fecit maioratum, dicendo, relinquo bona mea, vel tertiam & quintam bonorum meorum, filio meo maiori, per viam maioratus, nisi aliter personas, quæ post filium succederent, nominaret, mortuo filio maiore, cui bona relinquit, non deuenient ad filium maiorem ipsius filij testatoris, vel disponentis nepotem, quin saltem valoris & æstimationis rerum partem legitimam alijs fratribus præstaret. Saris enim esset, quòd illa verba inducerent, quòd bona illa essent indiuisibilia, & transirent ad maiorem filium cum illo onere. argum. *c. 1. §. præterea ducatus, de prohib. feud. alien.* Immo posset attentari fortius, quòd illa verba solùm importarent, quòd illa bona non diuiderentur nec alienarentur ab ipso filio, cui relinquuntur. Ista tamen prohibitio non egrederetur illius personam, per text. cum glos. in *authent. de restit. fideicommiss. §. nos igitur, column. 1.* vbi prohibitio alienationis vltra filium non extenditur, nisi expressè dicatur. arg. *l. filius fam. §. diui. de leg. 1.* sentit *Bald. consil. 44 n. 1. volum.* facit quod voluit *Ioann. Andr. in Specul. titul. de feudis, post princip.* est de mente *Paul. de Castr. consil. 165 column. 3. in princip. & Abbas 85. column. 3.* volentis, quòd si ad maioratum vocatur filius maior, siue primogenitus, excluditur secundogenitus, etiam mortuo primogenito: quia nec tunc dicitur primogenitus. argum. *l. si ita res. ff. de hared. instit.* Cautos ergo esse oportet eos, qui volunt maioratum constituere, vt expressè dicant, quòd primogenitus, & eius filius, etiam primogenitus, habeat maioratum, & deficiente primogenito absque filijs masculis, succedat filius secundogenitus. Hæc tamen non fumo, sed cogitanda relinquo.

ADDITIONES.

§ Adde *Felin. in cap. cùm adeo, de rescript. penult. column. versic. nobilitat.* A

IOAN. BERNAR.

§ Nunquid hoc faciat salua conscientia.] A Hæc ponsimè disputantur per autorem isto §. vnum prælegatum vltra legitimam tertij & quinti, possit per patrem legari alicui filiorum sine labe peccati. secundò, quid iuris vbi excedit hæc meta legalis ex priuilegio principis ad constituendum primogenitum. Tertio, & latius libera ne facultas sit quemuis filium eligendi ad huiusmodi primogenia, non habita ratione dignitatis, & habilitatis filiorum: circa primum, quod est clarius, quis procedit ex legis communis auctoritate, vide *Castillo in l. 18. Tauri, num. 6.* & rursus in *l. 28. n. mer. 49. & ibi Tell. num. fin. & Mincha. de success. creat. & progress. part. 1. lib. 1. §. 1. numer. 16. versic. illud autem.* Addeque quos in reliquis articulis inferius adiungam.

§ De illo, qui habet facultatem à rege.] Circa B hunc articulum videndus *Suarez. in l. quoniam in priorum, 2. limitat. ad legem regiam, C. de testam.* & plures, quos præter eum, adiunxi supra, §. 21. additione 1. Ad resolutionem quæ huius articuli, plurimum iuuabit lectio authorum, quos inferius adiungam illo §. versicul. ex istis infertur. apud quos vtiliter & doctè traditur, vtrum quis primogenia constituere, sit reipublicæ conueniens: & vtrum illorum fundationes sint odiosæ, vel non, & an in foro conscientiæ vtræ.

§ Pec-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

C ¶ Peccaret.] Vide *Couarru. in regul. peccatum, part. 2. §. 7. num. 7. Anton. Gomez in l. 17. Taur. num. 18. & ibi Arias, num. 90.* & rursus *eundem Anton. Gomez in l. 45. Taur. num. 56. & Cifuent. in l. 18. nu. 6. Anton. de Padilla, & Peralt. in l. cum eandem, num. 18. de leg. 2. Segur. in l. vnum ex famil. §. sed si fundum, num. 71. de leg. 2. Simancas de hæretic. cap. 9. num. 128.* & quæ scribunt pluribus citatis *Mynch. lib. 2. quæstion. illustr. cap. 28. & Ductus regul. cha. lib. 2. quæstion. illustr. cap. 28. & Ductus regul. 236. & frater Dominic. Sot. de iustitia & iure libr. 3. quæst. 6. artic. 1. & 2. & Lud. Molin. de Hisp. prim. lib. 2. c. 1. à num. 1.*

D ¶ Quod intellige secundum ea quæ dicit Bald.] Circa articulos, quos author hic prosequitur de inhabilitate successoris in primogenio, propter quam debeat excludi, vel admitti, vide multa per *Carol. Molin. in consuetudin. Paris. part. 1. §. 8. gloss. 1. num. 25. cum sequent. & sequent. Tiraquell. multis allegatis de primogenitura, quæst. 23. per tot. & in sequent. & sequent. & Gregor. in l. 2. tit. 15. part. 2. Anton. Gomez in l. 40. Taur. num. 69. & Suarez in l. quoniam in prioribus, C. de inoffic. testam. limit. 11. super quæstione Ducatus, numer. 19. circa fin. cum sequent.* & plures allegantem *Baet. de decimis tutorum, cap. 19. numer. 2. & cap. 9. num. 18. & Mynchac. libr. 3. de successionum progressu, part. 1. §. 21. num. 148. & Ludouic. Molin. de Hisp. prim. lib. 3. cap. 2. num. 13. cum sequent. & Pelaez à Meres in tractat. maiorat. & melior. Hispan. 2. part. quæst. 4. per totam.* inter quorum omnium multa doctè quidem scripta, aduerte potissimè, quæ de iure regio citantur per *Baet. dict. c. 19.* Non enim transfero, quia hæc operula non docendi, sed docentes indicandi, prouinciam suscepi.

E ¶ Ex his infertur, quòd si filius scit patrem.] Adde *Alfons. à Castro, lib. 2. de iusta hæretic. punition. cap. vltim. & Simancas de hæretic. cap. 29. num. 9.*

F ¶ Dummodo habeat probationes contra patrem.] Vide *authorem suprà in proœmialibus, §. 17. numer. 5. & gloss. c. in l. 6. tit. 15. part. 6.* & rursus *in proœmio, part. 4. & Montal. l. 1. titul. 1. part. 7. & Aules cap. 1. versic. [si consentiran.] num. 6.* & pluribus allegatis *Hippol. singul. 164.* plureſque quos suprà adiunxi dict. §. 17. num. 5. fallit tamen in eo qui scit impedimentum matrimonij. teneatur enim reuelare ne contrahatur, vt tradit *Couarr. de sponsal. parte 2. cap. 6. §. 10. num. 21.* ex quibus deducitur, eum, qui proditionis aduersus se paratæ ita certior factus est, ne possit eam probare, imponè posse vti quouis dolo, & astu aduersus inimicum, modo cum moderamine. Quid enim si obscura nocte, aduersarij fores pulset, ac dicat ei, quicunque ille est, aduersus quem proditionem moliris, iam admonitus est facinoris, quod paras? Caue, & cessa ab incepto, alioquin væ tibi, & vale. Profectò si hoc ideo factum est vt proditor cesset, tum etiam vt timeat, quòd interfecto homine, occebunt sibi testes illius vocis sibi decantatæ, ac magis, vt sequenti die appareant aliqua signa in proditore, qui cauet ab occulto inimico & propterea dici ei possit, cur fugis me quem simulas amicum? & prodimur respondens, quia mihi hac nocte decantamm est hoc, &c. magis detegatur, quia si culpa careret, ignoraret cuius illæ minæ fuissent: hoc factom non improbauerim, maximè còm nihil mali factum sit: quia dolus aduersus inimicum bonus est, ex *l. 1. §. 1. de dolo, l. cum pater, §. Tutus de leg. 2.* & astu, & arte opus fuit, quia iuris viam sequi non potuit, qui probatione intentionis caruit per sup. d. quinimo is, vt poto, si propter superiora verba ad proditoris domum dicta, quasi prouocans in certamen accusetur, satis releuabitur, si indicijs & coniecturis probet aduersarij facinus præparamm: quia præter vulgatum illud, quod in rebus difficilis probationis, debet eiusmodi probatio admitti. Concurrit huc doctrina *Iaſ.* & aliorum, quos ille allegat in *l. vt vim, de iustit. & iur.* qui sentiunt sufficere indicia, præsumptionésque, & coniecturas, ad probandũ, quòd sit defensionis causa homicidium factum. Et hæc ideo iusto prolixius dicta sunt, quia sic semel ex facto contigerunt.

¶ Ego credo quod prælatus.] Vide *Dominic. Sot. de iustit. & iur. lib. 3. quæst. 6. artic. 2. & 4. & lib. 4. q. 6. art. 3. Couarru. in regul. peccatum, part. 2. §. 7. numer. 2. Burgos de Paz* plures allegantem in *l. 2. Taur. num. 18. Matienço in dialogo relator. §. 7. num. 16.* & rursus *cap. 66. ad fin.* G

¶ Ex vice facultate eligendi priuantur.] Vide *Canonist. in cap. cum in cunctis, §. clerici, & cap. instrui, & cap. cum vito. de elect. Legist. in l. cum quidam, & ibi Peral. & Menes. de leg. 2. & Auendañ p. 1. cap. 19. num. 22.* H

¶ Est odiosum, non fauorabile.] Vide *Mynch. in l. si quis in suo, C. de inoffic. testamen. circa fin. & Simancas de hæret. cap. 9. num. 125. & sequent. & Ioan. Cirier. lib. 2. de primogenitur. quæst. 15.* qui multa effundunt aduersus maioratuum fundationes, quibus authoris sententia confirmetur. In contrarium autem dicuntur multa per *Couarr. lib. 3. resolut. cap. 5. num. 5. & de spons. p. 2. cap. 8. §. 6. num. 5. & in cap. Raynut. numer. 14. de test. Peral. in l. 3. §. qui fideicomm. num. 121. de hæred. instit. Mart. Laud. de primogenit. quæst. 12. Tiraquell. de primogen. quæst. 4.* & pluribus allegatis in vtramque partem *Menes. in rubric. de fideicommiss. num. 4. & sequen.* & vide quæ dicit *frater Dominic. Sot. lib. 2. de iustit. & iur. quæst. 6. art. 2.* & rursus *lib. 4. q. 5. art. 1. & Lud. de Mol. de Hisp. primog. lib. 1. c. 18. num. 1. cum seq. & Melch. Pelaez à Meres in tract. maior. & melior. Hisp. 1. part. quæst. 15. num. 9.* I

¶ Ex quibus posset attentari vnum.] Circa ista quæ ad finem vsque dicuntur per autorem vide *Suar. in l. quoniam in prioribus, limit. 2. ad leg. regiam, num. 13. & Couar. libr. 3 resol. c. 5. & Did. Segur.* apod quem pluses adduntur per *Did. Per. in l. filius dum in cant. num. 108. & seq. de verbor. oblig. Ant. Gom. l. 40. Taur. num. 45. & 59. & 64. & Menes. in rubric. de fideicommiss. numer. 11. & Arias in l. 70. Taur. num. 9.* K

D. Ioan. Barahona.

SVM-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

SVMMÆ RERVM.

1. *Auus an teneatur dotare neptem.*
2. *Dos ab auo data nepti, an impatetur nepti, vel eius patri in legitima.*
3. *Frater an tenetur dotare sororem.*
4. *Clericus an teneatur dotare sororem.*
5. *Soror non dotata tenetur frater semel tantùm: sed si casu fortuito dos est perdita, pater non tenetur iterum de suo dotare.*
6. *Filia si consumpsit dotem, an pater teneatur iterum eam dotare.*
7. *Maritus potest conuenire vxorem quàm saepe potest.*
8. *Cedenda bonis beneficium denegatur ei, qui bona in fraudem creditorum dissipauit.*
9. *Legitimam aliam assignare non tenetur pater filio, cui in vita legitimam assignauit, si illam sua culpa laeserit, vel alias perdidit.*
10. *Filius si dissipauit bona sibi data pro alimentis, an pater teneatur illum alere.*
11. *Dominus potest imponere tempore necessitatis subdito suo charitatiuum subsidium, vsque ad valorem operarum, vel mandare subdito, quod fermat alteri in eisdem operis.*
12. *Charitatiuum subsidium est munus extraordinarium.*

§. XXVII A 1 AN auus a tenetur neptes dotare? † videtur quòd sic, per text. in *l. dedit dotem, ff. de collat. bon.* vbi auus dedit dotem pro nepte: quia tale debet esse officium aui circa neptem, quale est patris erga filiam. Est dicere, quòd in his casibus, in quibus pater necessitatur dotare filias, in his tenetur auus. Ad idem *l. & in eo. §. cum l. sequen. ff. de ri rem ver. & l. pater, ff. de cur.* in quibus iuribus auus dotauit neptem. ad idem text. cum gloss. in *l. Iulianus, §. sed & si filius, ff. ad Maced. in verbo, pro filia. gloss. in l. filius fam. eadem tit.* Ad idem *l. qui liberos, ff. de rit. nupt.* vbi qui liberos in potestate habet, alimentare, & in matrimonio collocare tenetur: sed cùm auus habeat in potestate neptes, ergo tenetur eas dotare. Ad idem *l. cognouimus, in verbo, sed & dotes pro filiabus & neptibus dare teneantur*, tenet *Specul. tit. de iudic. §. sequitur, versic. sed quid si vnum ex fratribus. Bart. in l. 1. ff. soluto matrim.* quem communiter alij sequuntur, *Bald. in fi. C. de dotis promiss. & in authen. ex testamen. C. de collat. col. 17. versi. quaero. & in quodam suo cons. incip. materia dinidatur.* quia hoc onus non imponitur iure naturali tantum inspecto, sed iure ciuili, id est, iure patriæ potestatis: vt *d. l. qui liberos.* Idem tenet *Angel. in d. l. pater. ff. eod.*

§ Intellige in auo ex parte patris. *gl. in verbo, intelligi in d. l. fi. C. de dotis promiss. & dicit ibi sup.* Hæc est communis opinio, quam approbat *lex regni 4. partit. tit. 9. l. 8.* quæ dicit, quòd pater, vel alius ascendens, vt auus ex parte patris, tenetur filiæ, quam habet in patria potestate, in matrimonio collocare. § Intellige etiam, si eius filius, neptisque pater sit dives, & habeat vnde eam dotare possit, eo quòd onus aui est, non patris, interim quòd auus viuit, vt *d. l. dedit dotem, sic alias*, de quibus sup. Ita firmat *Bartholomæus Socinus in d. l. 1. ff. soluto matr. 11. col. ver. sed ex iterum considera.* § Idem si nepris dives sit, & habeat vnde se dotare possit, nihilominus auus tenebitur eam dotare, per *d. l. fi. C. de dotis promiss.* quæ loquitur in muliere, quæ poterat se dotare: & tamè dicitur, quòd est paternum officium dotem dare pro sua progenie: quod verbum, progenies, significat nedù filios, sed nepotes: vt *l. fin. C. de natura liber.* Quem text. ad hoc allegat *Bald. in repetit. capit. si pater, de testamen. lib. 6.* & probatur per regulam, quam ponit text. in *d. l. dedit dotem.* vbi auus tenetur, quia pater tenetur: & officium aui pendet ab officio patris sed pater in *d. l. fi.* tenetur, ergo & auus. Ita quietè *Socinus*, qui (salua eius pace) nõ benè loquitur in vtroque casu: non in primo, quia ille tenet contra decisionem Bal. communiter approbatam, in *auth. res quæ. C. communia de leg. col. 1. vir. an teneat.* vbi dicit auum teneri ad dotandum neptem, quando filius, idemque pater non habet vnde eam dotet, argumento eorum, quæ de alimentis diximus. An stante patre, auus teneatur alere, vel dotare neptes: vide *Socinum cons. 161. in princip. 2. volu.* nam prima obligatio alimentorum est patris non aui. secũdum *Bartol. & alios, in l. non quemadmodum, ff. de liberis agnosc.* Hoc idem sequuntur *Alber. de Rosa. Saly. & Fulg. in d. authen. res quæ. Lxdo. Roma. Alexand. Iason in d. l. 1. ff. sol. in at.* Idem voluit & latius *Franc. Arctinus tit.* qui allegat *Bar. in cons. 151.* vbi dixit, quòd si auus reliquit dotem nepti post mortẽ patris, & pater postea viuẽs de suo soluit dotem, mortuo patre, non potest neptis petere dotem ex testamento aui: quia cũ illa dos videatur relicta contemplatione patris: perinde est, ac si esset relicta patri. *l. fideicommiss. §. interdum ff. de leg. 3. l. si seruo legat. §. si testator. ff. de leg. 1.* Vnde si patri esset relicta, vt ex ea dotaret neptem, non teneatur nisi semel dotare, ita nõ teneatur in dicto casu. Idem *Franciscus Arc. cons. 17. quod incipit, in Christi nomine, considerato diligentissime, in quarto dubio per d. l. dedit dotem.* dum dicit, auum teneri dotare neptem propter filium, id est, quia ipse filius tenetur. Ergo prima & principalis obligatio est ipsius patris: secundaria aui, propter patrem, à patre ergo est inchoandum. Ita etiam ponderat *Salic. d. l. dedit dotem, in d. l. fi. C. de dotis promiss.* ad hoc allegat etiam *Arctinum* text. quem reputat singularem, in *l. professitis. §. si filius fam. ff. de iure dotium.* vbi si filius promittit dotem pro filia viuente auo: & mortuo auo soluit: non potest hæredibus aliis imputare, cùm æs alienum soluisset. Videtur ergo velle text. quòd hæreditas superueniens filio, exoneret hæreditatem auitam: ergo pari ratione debet auum viuentem exonerare, si facultas superueniens supperit. Licet gloss. in *d. §. si filius*, tenuit contrarium. Concluditur ergo, quòd dum pater potest filiam dotare, non tenebitur auus. idem tenet *Iason & Bulgarinus in d. l. 1.* & videtur de mente legis regni prælegatæ, quæ primò arctat patrem ad dotandum, & postea auum: debet intelligi, quando pater non potest: alioquin si æqualiter eos arctaret, tenetur vterque dotare, & sic filia duas haberet dotes. Absurdũ enim videretur, quòd si filius emancipatus est dives, pater teneatur

teneatur dotare eius filiam, vel dare donationem propter nuptias eius filio: cùm nis æqualiter arctet partem ad dotandum filium emancipatum, ſicut eum qui eſt in poteſtate: vt *dict. l. fin. C. de dotis prom.* Et ſecundum hoc debet neceſſariò intelligi, quod voluit *Anton. de Butr. conſil. 56. quod incipit ſi filius*. vbi dicit, quod cùm onus dotandi filias ſurgit ex officio paterno, & ſanguinis propinquitate, non autem à patria poteſtate, tale onus pertinet ad patrem, tanquam propinquioretur auo: ſicut etiam in alimentis, vt *dict. l. non quemadmodum*. & hinc eſt, quod dos data filiæ emancipatæ per patrem, dicitur profectitia: vt *dict. l. profectitia, §. fin. ff. de iur. dot.* ¶ Sed caue, quia iura, de quibus in princip. huius artic. & lex regni, circa iſtud onus dotandi, videtur ſe fundare ſuper patria poteſtate. aliàs autem æqualiter obligaretur ad neptem dotãdam auus maternus, ſicut paternus. quod verum non eſt, vt ex prædictis apparet, ſignanter ex dict. lege regni, dum dicit, ſecus ſi ex parte matris, quia non habent in ea talẽ poteſtatem. Sed cùm hodie ſecundum conſuetudinem huius regni, filius per matrimonium à patria liberetur poteſtate, vt dixi ſuprà in rubr. §. ſed quamuis. videtur ceſſare ratio, quare iura arctant auum paternum ad dotandum neptem. vnde crederem auum in regnis iſtis non teneri ad hoc onus expendendum. Cogitabis.

¶ In ſecundo etiam mihi non placet, quando dixit *Socinus*, quod etſi nepris ſit diues, teneatur auus eam dotare: quia ſi excuſatur auus ab hoc onere, ex hoc ſolo, quod ipſa patrem habet diuitem, qui poſſit illam dotare, vt prædixi: multo fortius excuſabitur, ſi illa habeat vnde ſe dotare poſſet. Hoc apertiſſimè decidit lex regni prædicta, in fin. dum dicit, quòd auus paternus neptem dotare tenetur, ſi ipſa de ſuo non habeat dotem. Nam ſi habet, non cogitur auus de ſuo dotare. Et in hoc tene menti illam legem. Sed ego attentis prædictis, & conſuetudine regni, de qua præmiſi, crederem auum hodie non teneri, etiam ſi nepris aliundè non habeat. Super quo (dato maiori otio) attentius cogitandum cenſeo.

B 2 Ex *b* iſtis † infertur ad dubium, an dos data nepti ab auo, imputetur nepti, vel eius patri in legitima, de quo latè & ſingulariter per doctores communiter omnes in *l. in quarta. ff. ad l. Falcid.* ſignanter per *Modernum Paulum de Monte, in ſua elegant. repetitione*. vbi ad ſaturitatem laxauit habenas. *colum. 87. cum ſequentibus. per Fabianum in authent. nouiſſima. C. de inoffic. teſtam. in repetitione. charta nona. 2. columna. Angel. conſil. 78. incipiente. Ioan. Philippi.* Cum hac re miſſione contentus, ad alia tranſitum facio. ¶ Sed an † 3
C frater *c* teneatur dotare ſororem? Communis habet concluſio, quòd ſororem ex eodem patre natam inopem, dotare tenetur: vt *l. non ſolùm. C. de adminiſtrat. tutor.* & ibi gloſſ. *Cyn.* & alij. text. cum gloſſ. *in leg. cùm plures, §. penultim. ff. eod. Cyn. in l. 1. C. de alendis liber. Bartol. in leg. quæſitum, ff. vbi pupillus educari debet.* & ibi etiam *Bald. & alij.* facit *l. 1. §. 1. ff. de tutel. & ratio. diſtra. Bald. in l. fin. 2. columna. verſicul. ſed nunquid frater. C. de dotis prom. ff. & in l. ſi quis à liberis. §. item diuus, ff. de liberis agnoſcendis. Angelus in l. pater filiam. ff. de cauſtion. Baldus & alij in dicta leg. 1. ff. ſoluto matrimonio.* vbi vide *Alexand. 10. colum. Baldum in authentic. res quæ. C. communia de legat. Abb. conſilio 12. incipit, Ieſu Chriſti ſaluatoris. in ſecundo & ſeptimo dubio.* vbi concludit, quòd frater tenetur dotare ſororem ex duplici capite: & quia hæres patris, & quia frater: vt ibi per eum. *Baldus Nouellus in tractatu dotis, parte 6. priuileg. 16. columna. 6. verſicul. in fratre autem. Ioannes Campetrus in ſuo tractatu part. 1. quæſtion. 33.* Hanc opinionem approbat *lex regni, 6. partit. titul. 16. l. 18. qua incipit,* [*no deuen los guardadores.*] Vbi inter alias cauſas, propter quas bona pupilli poſſunt alienari, ponitur iſta, ſcilicet, ad marienandum ſorores pupilli. Ampliabis iſta, vt frater teneatur dotare ſummam, etiam ſpuriam, ſicut tenetur exm alere: vt per *Bartholomæum Socinum in l. 1. ff. ſolut. matrimon.* ¶ Sed caue, quia illa lex non videtur imponere neceſſitatem fratri ad dotandum ſororem: ſed pro iuſta cauſa reputat, quod ſi tutor velit dotare ſororem, tanquam res ſit licita, honeſta, & pia, quod poſſit rea minoris ad hoc alienare. & ob hoc fortè *lex regni, 4. partit. titul. 18. & nona.* quæ loquuntur de perſonis, quæ tenentur ad dotandum, de fratre nihil dixerunt. Cogitabis.

¶ Et tenendo iſtam opinionem, poteris ex ea inferre, quod ſi diceret ſtatutum, quòd ſtantibus maſculis, fœmina non ſuccedat: onus quod patri incumbebat, ad dotandam filiam, tranſit tunc in filium maſculum, ſicut tranſit onus alimentorum: vt *dicta lege ſi quis à liberis, §. item reſcriptum.* & facit text. & quod ibi not. *Bartol. poſt Dynum in lege ſi marito, §. ſi voluntate, ff. ſoluto matrimonio.* præſertim quia dictum ſtatutum non potuit tollere alimenta filijs: vt *dicta lege ſi quis à liberis, §. ſi vel parens, & l. 1. ff. de inſt. & iur.* iunctis his, quæ habentur in §. *ſed naturalia. Inſtitut. de iure natur. & in leg. cæ. ff. de cap. diminut.* per conſequens tale ſtatutum non tollit dotem filiæ, quæ ſuccedit loco alimentorum, vt ſæpè dictum eſt. Onus ergo alendi, & dotandi, tranſit ad hæredem, vel quaſi hæredem, vt puta fiſcum. dixi ſuprà. verſic. ex quo ſi verum eſt. Hinc eſt etiam, quòd ſi pater vel extraneus leget filiæ dotem in teſtamento, vel alias, ſi frater habeat, compellitur *d* illam alere. D
quia expedit, quod illa habeat integram dotem, vt inueniat virum, cui nubere poſſit. text. notat. ſecundum *Bartol. ibi, in l. qui filium, ff. vbi pupillus educari debet.* tenet *Iacob. de Arct. in dict. l. alimenta.* quod eſt valde nota. dixi latius ſuprà. verſic. & inde eſt.

¶ Ampliabis iſta, vt procedant, etiam ſi frater ſit † clericus: nam & ille tenetur dotare ſororem, ſi illa non habet, vnde ſe dotet. Ita no- 4
tanter voluit *domin. Anton.* per illum textum in

cap.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

c. peruenit, sup. de arbitr. & approbat *ibi Abb.* Nam si in alio fratre hoc dicimus, fortius idem erit in fratre clerico: quia clericus tenetur magis exercere actum humanitatis, & charitatis, quã alius laicus: vt *c. 1. & quod ibi notatur, de emptio. & vend.*
E Et subdit *dom. Abb.* aliud *e* notabilius, quòd etsi non habet bona patrimonialia, potest dotare sororem, vel aliam consanguineam inopem de reditibus ecclesiæ. quod probat per *c. 1. de reba. cler. & mu. & per c. omnino, sancta glo. 31. dist.* in quibus iuribus probatur, quòd clericus potest alere consanguineos pauperes de reditibus ecclesiæ, ergo & dotare: cum causa dotis non sit minos fauorabilis, quam alimentorum. ad idem bonus tex. in *c. non satis 86. dist.* vbi cõcludit, quòd prius tenetur quis subuenire suis, quam extraneis. ergo, &c. quod est valde notandum, & alibi non legi, de quo facit festum *Ioan. Camp. in d. suo tract. de dete, parte 1. qu. 23.* ¶ Filium tamen, vel filiam nepotem, seu alios descendentes, non potest clericus de bonis vel reditibus beneficij dotare: vt habetur in constitutionibus *Cardinalis Sabinen. sub tit. de vi. & honesta vie qua incipit, sum non solum.* de qua feci mentionem sup. ¶ Ampliabis secundò, vt frater teneatur dotare sororem, etiam si pater filiam mistè exhæredaret: licet tunc non teneamur ime hereditario, vt probat tex. no: in *d. l. cum plures, § cum tutor ff. de admi. tut.* ita per illum tex. tenet *Bal. Nouel. in tractatu diuis p. 6. priuilegio 16. co. 7. ver. imo si pater filiam*, quod est valde notan. quia alij hoc non tangunt. Ad cuius confirmationem facit quod dixit *Abb. in d. suo cons. 12.* dum vult, quòd frater teneatur dotare sororem, quia hæres, item quia frater: quamuis ergo tanquam hæres non teneatur, & sic cesser vna causa, tenebitur tanquam frater, arg. *§ effectatis, Instit. uno. de nupt. cum concordantibus.*
F ¶ Ex hoc *f* infertur ad vnum valde singulare, & quotidianum, quòd si omnia bona patris sunt restitutioni subiecta filio maiori, ex quibus nihil debent percipere alij filij, & filiæ, tenebitur frater in maioratu succedens fratres alere, & sorores dotare, attenta facultate & dignitate principatus, vel maioratus: ita tamen, quòd remaneat primogenito, vnde possit honorificè regere maioratum. Ista est communis conclusio *Hostiensis, Ioannis Andr. Anch. Abb. & aliorum in c. licet, de rest. Ioan. And. in reg. sine culpa, de reg. iur. lib. 6.* sentiunt *Cy. uald. & alij, in l. alimenta, C. de nego. gest. Bald. in l. cunctos populos 8. co. C. de sum. Tri. & in l. cum lege C. de epis. & cler. Anch. in repetitione c. de constitu. qu. 13.* ¶ An autem bona maioratus teneatur frater alienare pro dote sororum: die vt dixi supra § idem dicas. ¶ Sed quamuis frater teneatur † dotare sororem, vt sup. dictum
5 G est, & debet intelligi semel tantum. Vnde si postea casu fortuito dos est perdita, non tenetur
A* iteratò dotare de suo * *. vt *ff. pro socio. l. si socium pro filia, § filiam.* & est ratio, quia ius arctans fratrem ad dotandum filiam, non loquitur de duplici dote, sed de vnica. argum. *l. si quis testamento. de legatis 1. in primo responso.* quia casus con-

tingens nocet creditori, cui est res persoluta, & non debitori. Ista sunt notanda verba *Bald. in l. fin. 2. col. versis. sed numquid in casu, quo tenetur, C. de dotis promiss.* quem refert & sequitur *Ias. in § fuerat ante. Instit. de act. col. pen. ver. in eadem glos. ibi:* tempestate, &c. qui dicit, quod *l. si socios pro filia.* non probat illud, ad quod allegatur. & contra *Bald.* allegat *Bart. in l. si cum dotem, § si post solutũ, ff. solut. matrimon.* vbi post *glos. in versicul. superest.* dicit, quod † si filia consumpsit dotem, pater 6
tenetur eam iterum dotare. glos. in *d. l. fin. C. de dotis prom.* Quod tamen debet intelligi, secundum eum, quando filia perdidit dotem sine B* H
culpa sua, vel dolo: *b** nam tunc pater *b* tenetur eam dotare. aliàs secus: vt *l. etiam, § licet ff. solut. matrim.* & est casus in *authent. quod locum, C. de collatio.* ibi nisi filiæ possit imputari, &c. Et ibi hoc notant *Bartol. & Bald. in lum. 1. ver. quæro numquid pater, Angel. in l. pater filia. ff. de cuic.* quia officium paternum est dotare filiam, *l. qui liberos, ff. de ritu nupt. & 4. partit. titul. 11. l. 8.* & conseruare dotem filiæ. *authentico, sed quamuis, C. de rei vxor. actis. & l. fin. C. de dotis promiss.* Ista est cõmunis opinio, quam teneas, licet glos. in *d. § si post solutum, in ver. superest, & in l. 2. § 1. in versic. dos. ff. solut. matrim.* dicat, quod quomodocunque dos perdatur, pater teneatur iterum dotare. Ex quo inferebant *Rapha. Cum. & Ioan. de Imol. in d. § si post solutum.* quod vbicunque maritus, qui dotem soluit constante matrimonio mulieri perdituræ, erat soluendo, indistinctè cogeodus esset pater iterum dotare, siue interuenerit culpa mulieris, siue non: cùm non habeat pater damnum sentire, ex qua potest à viro dotem repetere. & ita secũdum eos loquitur glos. iuncto text. *in d. § si post solutum.* Sed m tene com *Bartol.* & sequacibus. ad hoc *l. etiam, § licet ff. solut. matrim.* vbi † maritus potest 7
conueniri vltrà quàm facere potest, si culpa sua factus sit pauper. *c** ¶ Ad idem *l. pen. ff.* C* I
de iure dot. vbi socer conuenitur vltrà, quàm facere potest, si malitiosè ille sciens non posse soluere, dotem magnam promisit. Ex quo colligitur doctrina singularis, quòd beneficium ne quis conueniatur vltrà quàm facere potest, non cõpetit ei qui propter maleficium ad inopiam deuenit: ita dixit *Bald. in c. quæ in ecclesiarũ, supra de constitut. & in c. sedes, supra de rest.* dicit, quod paupertas, quæ captiosè obuenit, non prodest. ¶ Ad idem *l. fin. ff. de his quæ in fraudem credi.* vbi beneficium cedendi † bonis, non 8
competit ei, qui dissipauit bona in fraudẽ creditorum. & notat *Angel. ibi, & in l. 1. C. qui bonis ced. poss. & in l. his qui bonis, de cessione bonorum. Bald. in l. 1. § columna. C. si quis in fraudem patro. & in § fin. Instituto. de actis.* ¶ Hinc est, quod si filius, cui † pater assignauit legitimam in vita, 9
illam perdidit sua culpa, ludendo, vel aliis, non tenetur pater sibi aliam legitimam assignare, secundum *Bartol. & alios, in d. § si post solutum, in fin. Bald. in l. fcimus, & in l. omnimodo, §. imputari, C. de inoffic. testam.*

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

¶ Hinc est etiam, quod si filia dissipauit fructus fideicommissi, computatur sibi, quo ad dotem, ecus si non luxuriosè consumpsit: ita notanter decidit *Bart. in l. mulier, versi. cùm proponeretur, ff. ad Trebellia.* quem sequuntur ibi *Ang. Ioan. de Imo. & alij, Paul. de Cast. in authent. res quæ. C. communia de leg. & consi. 13. 2. col.* ¶ De filio, † qui dissipauit bona data sibi pro alimentis: an teneatur parer illum alere: vide *Bald. in authent. si. captiui. C. de epis. & clericis, & in auth. contra rogatus, C. ad Tyber. & Paul. in d. consi. & in l. imperator, ff. ad Treb.* vide quæ dixi in rub. ver. hæc tamen aliqui, vbi culpa alicuius sibi imputatur. ¶ Ex quibus infertur ad vnum singulare, & benè notandum. scis, quod summus pontifex, & alij prælati inferiores, possunt à subditis charitatiuum petere subsidium: vt *cap. conquerente, in fi. supra de offic. ordinar. & in c. cùm apostolus, §. prohibemus supra de censi.* & ibi notatur per omnes, & per *Hostien. in summa, de cens. §. ex quibus causis, versi. & breuiter.* Possunt etiam Christianissimi reges nostri ex causa imponere ista charitatiua subsidia: vt notanter voluit *Guil. Petr. & Cy. in l. neminem, C. de sacrosan. eccl. & ibi Bald. & alij idem Bald. in d. c. conquerente in fi. supra, de offi. ordin.* latius & melius *S. Thomas in epistola, quam scripsit ad ducissam Brabantiæ,* quam epistolam transcripsit *Archiepiscopus Florentinus in secunda parte summa, tit. 1. cap. 13. §. 1.* vbi enumerantur aliqui casus, in quibus rex potest imponere collectas: vel petere charitatiuum subsidium, & *Speculator de feudis, §. quoniam col. antep. Alexan. in l. placet, C. de excusati. munerum lib. 10. & consil. 35. 2. volum.* quos per te videas, & *Archidiaconum in c. quia cognouimus, 12. qu. 3. & Albericum in suo dictionario, in part. dominus,* adde *Bald. in l. 1. in fin. C. de oper. liber.* vbi dicit, argumentum illius legis, quod tempore necessitatis pro seruitiis personalibus † dominus potest imponere suo subdito charitatiuum subsidium, vsque ad valorem operarum, vel mandare subdito, quod seruiat alteri in eisdem operis: vt *ff. de oper. liber. l. si libertus artem,* de quo dicto meminit *Andr. Sicul. in c. nullus 1. col. supra de pigno. Alexand. in l. si non sortem, §. fin. penul. col. ff. de cond. indeb.* & loquitur *Bald.* de dominis temporalibus inferioribus, non tamen poterunt imponere tributa, & collectas, cùm hoc sit reseruatum, ita dixit *Bald. in l. cùm multa, in fin. C. de bonis quæ liber.* vide *Alexand. consi. 35. 2. vol. & legem regni, secunda partita. tit. 1. l. 8.* adde prædictis *Petrum Antiboli in tract. de muneribus. & honoribus. fol. 24. col. 3. in fi. versic. sed quid de militibus & fol. 9. col. 2. versi. sed quero numquid.* vbi dicit esse legitimam causam charitatiui subsidij, si rex vel dominus tradidit filiam nuptui, de quo ego latè scripsi in tractatu insularum c. 8. & plenius in tractatu, de principib. secularibus. Quid autem si dominus habeat plures filios, vel filias, an pro omnibus potest exigere charitatiuum subsidium, vide *Petrum Antiboli, vbi sup. fol. 56. col. 2.* Quid autem de monasterio cui castrum miles donauit: vide ibi fol. 76. col. 3. Ad prædicta, & plura alia, vide *Lotharium de sancto Georgio, in tractat. feud. in parte, qui quidem inuestiti præstiterunt iuramenta fidelitatis col. 19. cum sequentibus.* item adde quod † charitatiuum subsidiũ est munus extraordinarium: vt per *Petrum Antiboli, vbi supra fol. 59. col. 2.* ¶ Illi autem, quibus iure conceditur charitatiuum petere subsidium: prius debent imponere sibi, postea aliis, si mensa regis, vel eius reditus non sufficiunt. argu. *l. ab omnibus, §. si Titio.* & quod ibi not. *Dyn. de leg. 2.* ita dicit *Bald. in 4. l. neminem, & in dicto c. conquerente.* Sed si rex non habet sua culpa, ex eo quòd malè & voluptuosè bona sua & reditus consumpsit, non poterit petere charitatiuum subsidium, secundum *Hostien. Cardin. Henric. & alios in d. c. conquerente. Henricus in d. c. cum apostolus, per totum parte, sup. de consuetudine.* ¶ Aduerte, ne decipiaris: quoniam etsi princeps collectas extraordinarias subditis imponere non debeat, quamdiu reditus & prouentus sibi sufficiunt, ad id quod ipse vult facere: non tamen intelligas eius reditus fore sufficientes, quando in expeditione rei oporteret omnes thesauros, & bona sua mobilia, quæ habebat recondita consumere, ita quòd nihil ex his sibi maneret, ex quo aliis necessitatibus contingentibus occurrere posset, vel se à suis inimicis defendere: imo faciliter posset contra eum prævalere, maximè si est talis princeps, qui plures habet inimicos. principi enim necessarium est habere thesauros, vt eius aduersarij hinc scientes, magis eum timeant, & ipse pacificè viuere possit: & regnum, quod iuste tenet, liberius gubernare. ita notanter dicit *Richardus, quodlibeto 4. quæst. 28.* & tenet hoc merito, quia singulare est, & paucis notum. Non ergo est necessarium, quòd princeps sit constitutus in extrema miseria, quando tale charitatiuum exposcit subsidium. Adde prædictis, quòd populus Romanus, quamuis à principio abstinuerit à diuitiis, postea iusta consideratione ductus, diuitias congregauit ad necessitates publicas sublcuandas: vt latè prosequor in tract. Insularum cap. 7. in princip. & in §. 1. & 2. de quo videas rogo *Lucam de Penna in l. annonar, C. de annonis ciuilib. lib. 11. in princip.* qui pulchrè loquitur.

ADDITIONES.

¶ Adde pro hoc vltra alia *Segur. in repet. l. A * si ex legatis causa, fol. 25. colum. 3. versic. 23. ff. de verb. obligat.*

¶ Adde *Soc. consi. 5. in 4. vol. in ca. 1. inci. domine* B * *labia mea aperies.*

¶ Adde *Ias. in auth. res quæ. C. communia de le-* C * *gat. col. 7. & Segur. in repet. l. imperator, ff. ad Treb. fol. 16. colum. 3.*

IOAN. BERMAR.

¶ An auus teneatur dotare neptem.] Vide A *Bald. Nouell. de dote 6. parte, principio. 16. Sucm. consil. 33. lib. 5. Alexand. consil. 8. lib. 3. numer. 8. & consil. 138. num. 3. lib. 5. Bosquetum de imp. lib. 5. num. 23. Corras. in l. qui liberos num. 105. ff. de rit. nup. Ias. & alios in authen. res quæ. C. communia de leg.* & eurtius

eisdem

sostem in l.1. ff. solu. mat. vbi Ioan. Cror. nu. 80. & sequent. & Visitatorum num. 170. ff. sol. mat. & ex magistris Greg. in l. 8. tit. 11. p. 4. & latius Bart. de dotibus c. 7. num. 15. & cursus num. 21. & proced. & seq. apud quos reperies plurium quæstionum istius materiæ examen, in articulis quos circa eandem hic prosequitur autor.

B ¶ Ex istis infertur.] Adde Angel. cons. 76. Alexan. cons. 179. lib. 5. Alciat. regula 1. præsumptione 17. & ex nostris, vide Tauriñum, in l. 29. Tauri, Burgos. in l. Quoniam in prioribus, limitatione 4. ad leg. regiam num. 11. C. de inoffic. testam. & pluribus allegatis, Bart. de dotibus c. 7. num. 28. & Duarum cons. 66. & 31. & Roma. singul. 407.

C ¶ Sed an frater teneatur dotare sororem.] Vide quos adiunxi supra §. 10. nu. 6. Adde modo Ioan. Cror. nu. 91. & Camill. Vsitatum nu. 114. ff. solut. matrimon. & pluribus allegatis, sit multa dicentem, vide Bart. de dotibus c. 11. nu. 16. cum sequent. & Ludou. Molin. de Hispan. primog. lib. 2. c. 13. nu. 48. & Pelaez. in tract. maioratuum 4. par. q. 17.

D ¶ Compellitur illam alere.] Vide authorem supra §. 20. num. 4. & Chassan. in consuet. Burgund. rubr. 7. §. 12. & num. 5. Berouius q. 11. num. 4. & Bart. de dotibus c. 12. num. 39.

E ¶ Aliud notabilius.] Vide authorem supra, §. 23. nu. 15. & decis. Tholos. 190. Boerium, decis. 129. Alex. & Las. in l. 1. ff. solut. mat. Guiller. Benedict. in v. Raynutius, vers. dotem circa fin. de testam. Castill. in l. 20. Tauri num. 33. Ancona. in suis responsis c. fin. Bartic. de dotibus cap. 12. num. 18. & Duarum regul. 367. ampliatione 5.

F ¶ Ex hoc infertur ad vnum vide singulare.] Vide Suarez in l. Quoniam in prioribus, limitatione 2. ad leg. regiam, C. de inof. testa. num. 8. vers. ex quibus infertur, & Bart. de dotibus c. 12. num. 39. plureſque, quos adiunxi supra §. 10. num. 6.

G ¶ Debet intelligi semel tantum.] Vide Curt. Sen. cons. 27. Alex. l. si cum dotem, §. 1. ff. solut. mat. Boerium decisione 131. nu. 8. Tiraquel. in l. bouer, §. hoc seruone nu. 125. ff. de verb. signif. Didac. de Segur. in l. si ex legati causa n. 178. ff. de verbo oblig. Bart. de dot. c. 12. num. 39. & Ludou. Molinam de Hispano. primogenio lib. 2. c. 16. num. 25.

H ¶ Pater tenetur eam iterum dotare.] Adde Bald. Nouel. de dote 6. part. principij. 5. & 16. & Guiller. Benedict. in c. Raynutius vers. dotem n. 19. de testa. decis. Tholosan. 190. Boerium, decisione 131. Socin. consil. 75. lib. 1. & pluribus adductis Bart. de dotibus c. 16. num. 17. & sequent. & Villalobos inter communes sententias vers. dotem, num. 185.

I ¶ Ipenult. de iure dot.] Iste est not. tex. cui addendus est alter paucis cognitus, in l. si. §. fin. ff. de his quæ in fraud. credit. & vide authorem supra in rubr. §. 21. nu. 14. & super tex. 3. nota in principio. nu. 1. & Conar. lib. 2. resolut. c. 16. col. penult. vers. secundo illud, & contra fraudulentos & dolosos vide & expende text. l. 3. vers. si quis impostorum, de crimi. stellionat. & l. si. vers. seu obligationum, vbi gloss. C. eod. & l. si fideiussor. §. fin. ff. mandat. & l. furti. §. modicati. de his quæ not. infam. & l. fassus, §. si quis de furtis, & quæ scribit gloss. d. l. 7. tit. 16. part. 7. & Bald. in l. 1. C. de condit. indeb. Bart. in l. si certi tempora, C. de fide instrum. lib. 10. Aymon. in quæstione de indemnitat. mulie. nu. 30. Ripam l. si debitor. de pignor. & gloss. in l. Cum alter. gerunt. & Seguram, & apud eum Didac. Perez in l. coheredes. §. item filia, de vulg. num. 140.

¶ Paupertas quæ captiosè.] Vide authorem, supra in rubr. §. 78. num. 30. & Gregor. glos. c. 1. 4. tit. 11. part. 6. & pulchrè disputantem Conar. lib. 2. resol. c. 16. num. 8. vers. quid autem. K

¶ Hinc est quod si filius.] Vtrum legitima, vel alimenta sint secundò danda ei filio qui semel obtinuit & culpa sua amisit, vide Hippolyt. singul. 104. Aria. in l. 17. Tauri nu. 3. & pluribus citatis Bart. de dotibus c. 16. n. 18. num sequent. & Franciſ. Turian. inter communes sententias c. 16. L

D. IOAN. BARABONA.

SVMMÆ RERVM.

1. Impetrans literas ad delegatum, debet facere mentionem de processu inchoato, & litis pendentia coram alio iudice delegato, & num. 12.
2. Impetrans secundas literas ad beneficia, debet facere mentionem de prioribus literis, & de processu in eis secuto.
3. Executoria impetrata super executione trium sententiarum, tacita dependentia appellationis, super quatuor expensarum interpositis, est subreptitia.
4. Lis ad hoc vt dicatur pendere, an sit necesse, quòd citatio permanat ad citatum.
5. Lis cantellatoria est fundamentum indicij.
6. Iudicium habet tres partes.
7. Citatio an sit de processu.
8. Intrisabilia delegata per citationem perpetuantur.
9. Delegatus subdelegando vtitur sua iurisdictione.
10. Impetrans secundas literas ad secundum iudicem, debet facere expressissimam mentionem de prioribus.
11. Impetrans gratiam de secundo beneficio, debet facere mentionem expressam de primo.
12. Impetrans secundas literas, debet facere mentionem expressissimam de priori lite, & de litis pendentia, & processu causæ, & an de finita causa.
13. Actum ad hoc, quòd testificatus per affirmam, quòd mortua causa, oportet quòd mortua sit tota, quia tantum posset in contrarium vtrum.
14. Clausula appellatione remota, si in primis literis est apposita, debet de ea in secundis literis fieri mentio.
15. Clausula notabilis, ad hoc, quid de ea mentio in secundis literis sit, quæ dicatur, arbitris iudicis veluiquitur.
16. Inuocatio appellationis si latere impetrantes, non est necesse in eis de nominibus iudicum, a quibus fuit appellatum, mentionem facere.
17. Appellationis licet inutilis debeat fieri, de his tamen, quæ post eam interuenta sunt, standa non est.
18. De excommunicatione autem post eam lata, communicari non oportet.
19. Rescriptum impetratum post appellationem, an & quando valeat.
20. Literæ secundæ an in causa matrimoniali debeant facere mentionem de primis.
21. Et quòd in causa matrimonij spiritualis.
22. Debetur sub vsura, licet se in mora de præsenti, non tamen propter moram de præsenti possunt peti vsuræ de futuro.
23. Impossibilium nulla est obligatio.
24. Electionis confirmatio non facta mentione de primis literis alteri mutatur facta, an valeat.
25. Rescriptum impetratur non potest quis, vt retractetur sententia, quæ transiit in rem iudicatam.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

26. *Appellatio si est nulla, litere impetrate post ipsam appellationem valent, licet de appellatione non sit facta mentio.*
27. *Taciturnitas non vitiat rescriptum, in quo quod si fuisset expressum, fuisset nihilominus concessum.*
28. *Alterata post appellationem sunt nulla, & de eis non est unquam facere mentionem in secundis literis.*
29. *Prescriptio non interrumpitur propter libellum invalidum.*
30. *Litis contestatio invalida non obstat exceptioni dilatorie.*
31. *Iurisdictio non perpetuatur per actum sine citatione valente.*
32. *Citatio ad hoc vt habeat effectū, oportet quòd sit legitima, & valida.*
33. *Eorum litis est dubius.*
34. *Impugnans testamentum de falso, si perstitit vsque ad sententiam, amittit commodum, quod habituram erat ex testamento.*
35. *Consuetudo non extenditur de vno casu ad alium.*
36. *Absolvendi potestate prescripta, non videtur prescripta potestas excommunicandi.*
37. *Consensus tacitus in vno actu non extenditur ad alium actum.*
38. *Loco non tuto; si quis vno actu comparuit, non requitur, quia in alijs possit locum illum declinare.*
39. *Confessio expressè facta, etiam parte presente, non tamen acceptante, non nocet.*
40. *In confessione extraiudiciali, sicut requiritur presentia & acceptatio partis ita & in iudiciali.*
41. *Acceptum verba aduersarij, non potest se ex eis fundare.*
42. *Actus geritur per partem in iudicio, nunquam nocet, nisi fuerit ab alia parte acceptatus.*
43. *Appellationis renunciare non videtur comparens coram iudice, à quo appellauit, si fecit aliquem actum coram eo.*

4. *Notab.* QVarto cùm dicit textus, [Et tacita veritate super hoc literas impetrauit.] Dicunt *Bart. & Innocent.* quòd iste H. tacuit veritatem super processu negotij, quam tacere non debuit: vt *c. inter monasterium, supra de regulis iur.* quasi dicant, quòd quemadmodum impetrans
1 † literas ad delegatum, debet facere mentionem de processu inchoato, & litis pendentia, coram alio iudice delegato, aliàs non valet commissio: vt *dict. c. inter monasterium, & c. dilectus supra, de rescriptis, & c. in nostra de procuratoribus, & c. 2. de dolo & contuma. & c. super eodem de coha. cler. & mu. & leg. 2. C. vt lite pen. & authen.* A *vt diuina cuncta. per totum, colum. 8.* Sic a etiam debet facere mentionem de processu, seu litis pendentia, coram ordinario: aliàs non valet commissio. & ad hoc not. *Abb.* istum text. iuncta glo. idem voluit gloss. in *c. prudentiam. §. sexta vers. vel aliam iustam causam, supra de offic. delega.* quam notat ibi *Abbas 3. col.* idem sentit gloss. in *c. vt debitus, in vers. si dicat, supra de app.* ibi dum dicit, iurisdictio ordinaria iam cœpta, quam not. *ibi Abb. 5. col.* Idem voluit *Bald.* per illum text. in *l. 1. C. de relat.* facit quod in simili voluit *Host. in c. in nostra. in princip. supra de rescript.* vbi dixit,
2 quòd † impetrans secundas literas ad beneficia, nedum debet facere mentionem de prioribus literis, sed etiam de processu ex eis secuto, vt puta de receptione in canonicum. & approbat *ibi Ioan. de Imol. pen. col.* Sicut enim videmus, quòd priuilegium impetratum lite pendente super eo, super quo lis pendet. non facta mentione de litis pendentia, non valet: vt *c. finali. supra vt lit. pen. & in c. causam que. el 2. supra, de rest. no. in c. super literis supra, de rescript.* firmat *Abb. in c. 1 eod. titu. in fi.* adeo quòd si taceatur de litis pen. etiam non dolosè, non valebit priuilegium: vt dicit *Bald. in d. c. fin.* per illum text. supra, vt *lite pen.* Eodem modo dicendū erit in eo, qui nouam impetrat commissionem, non facta mentione de processu, & litis pendent. cum quodammodo dicatur priuilegium. Potuit enim haec iurisdictio per ordinarium præueniri, sicut in simili videmus in beneficialibus. Nam si ordinarius contulit beneficium, priusquam Papa vel legatus de latere, præualet collatio ordinarij: vt *c. si à sede, de præb. lib. 6.* vnde ex quo præuenta est iurisdictio per ordinarium, Papa in dubio non videtur derogare huic processui iam cœpto, & ideo meritò debet fieri mentio de eo. ¶ Et ita quamuis Papa possit ad se aduocare causam pendentem coram ordinario, vel delegato: vt *c. vt nostrum supra, de appel. & in c. pallor alis, §. preterea supra, de offic. delegat.* non tamen præsumitur velle facere talem aduocationem, nisi de processu faciat mentionem; & de litis pendentia. argu. *l. vbi captum, ff. de iudic. & c. ex tenore supra, de rescriptis & c. pen. supra, de foro competen.* præsertim cùm ex tali aduocatione fiat iniuria prioribus iudicibus: vt *l. 3. ff. de arbit.* tenet *Hostien. & Ioan. Andre. & Abbas in c. ex literis, supra de offic. delegat. & idem Hostien. in summa, titul. de offic. delegat. §. quam delegari, vers. sed numquid potest renocari.*

¶ Ex hoc infertur, quòd si impetretur rescriptum, seu cōmissio causæ eidem iudici, qui primò datus fuerat, quia fortè aliquid deficiebat in rescripto, quo ad intentum actoris, bene valebit, quamuis non fit facta mentio processus primæ causæ, ex quo non agit de reuocatoria iurisdictionis, & per consequens cessat ratio prædicta. ita dicit *Domin. in d. c. ex literis supra de offic. delegat. pen. col.* allegat *Rotam decisione 333. incip. quidam dedit obsequium, quæ est bodie sub titulo, de rescriptis 4. in antiquioribus,* vbi quidam dederat obiectum de excessu summæ, & quia non expressit qualitatem excessus, bis fuit exclusus: obtinuit admitti ad probandum obiectum, non obstante *c. vt circa, de elect. lib. 6.* tacuit de duabus sententiis, & valuit impetratio, quia ex alio capite non excludebatur, nisi per omissam formam *d. c. vt circa.* ex quo eidem auditori causa committebatur, non nocuit dicta taciturnitas. quod non est nota. ista sunt verba *domini Felin. in c. ceterum, in tertia col. in fin. supra, de rescriptis.* quæ sic refidet. ¶ Idem dicas tu, si iudex addatur iudici: vt per *eundem Felin. ibi. 5. col. in fi.* quem per te videas, de quo est bonus text. iuncta glo. in *c. coram supra, de offic. delegat.* ¶ Idem dicas, si impetretur secundæ literæ ad ordinarium. Nam valebunt, quamuis non faciant mentionem de prioribus, vt voluit *Anchara.* quem refert *Andre. Siculi. in d. c. ex literis 3. col. supra, de offic. deleg.*

¶ Ex

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

¶ Ex istis infertur, quòd si in aliqua causa spirituali, vel profana, pendet lis extra curiam Romanam, & committatur de speciali mandato tractari in curia, & non fiat mentio de litis pendentia: talis commissio non valet, per text. in *d.c. fin. supra, vt lite pendente, & c. ecclesiæ 2. eod. tit. & d. c. inter monasterium, de re iudic.* ita decidunt *domini de Rota, decisione 623. in antiquis. aliàs est sub titulo, de rescrip. 20. incip. dic, quod si in aliqua.* Idem firmat *Thomas Fasioli, dubio 64. incip. eodem die.* ¶ Ex his dicebat *AEgidius decisione 88.* quòd
3 † executoria impetrata super executione trium sententiarum, tacens de pendentia appellat. super taxatione expensarum interposita, est subreptitia. ¶ Ex his dicebat *idem Aegidius decisione 46. quæ incipit, exceptis.* quòd rescriptum committens causam auditori in curia, est subreptitium, si non faciat mentionem, quod lis pendebat in partibus coram domino temporali, super spoliatione feudi, etiam si esset vidua, vel persona alia miserabilis: quia tales causæ debent apud tales dominos agitari: vt notat. in *c. ceterum supra, de iudiciis.* ¶ Et bene dixi, quod debet fieri mentio de processu, & litis pendentia. quoniam si lis desinit pendere, non est opus de ea mentionem facere: vt expressè voluit *AEgidius Bellemera, conclusione 600. incipiente, si delegatus.* vbi dicit, quod si auditor primò datus, remittit causam ad cancellariam, tanquam procedere non valens: secunda impetratio tacens de hac prima, quæ euanuit, benè valet. Idem in effectu voluit *Ancharan. consil. 16. incip. viso processu.* vbi dixit, quòd si iudex, coram quo lis pendebat, pronunciauit se incompetentem, non est necessaria mentio huius litis: quia non dicitur amplius pendere coram illo.

¶ Ampliabis istum text. & prædicta, vt procedant, etiam si lis fuerit inchoata per solam citationem: vt voluit glos. *in d. c. vt debitus.* intelligo tamen de citatione, quæ à iudice competente emanauit, & ad partem citatam peruenit, vel per eam factum fuit, quo minus ad eius notitiam peruenisset. in qua citatione talia fuit expressa: per quæ plenè possit instrui, super quibus in iudicio conuenitur: per talem enim citationem dicitur lis pendere. vt *clementi. 2. vt lite pend.* Et ita si reus citatus secundum formam dictæ clemen. impetraret nouam commissionem, tacita litis pendentia non valeret: vt supra dixi.

¶ Vnum tamen non est silentio prætercundum, in quantum dicta clementina vult, quòd
4 ad hoc, † vt dicatur lis pendere, est necessarium, quòd perueniat citatio ad citatum, &c. debet intelligi respectu rei citati. secus tamen est respectu actoris: nam quantum ad ipsum, satis est quòd citatio fuerit à iudice decreta, quamuis non fuerit executa. ita dicunt *domini de Rota in antiquis, decis. 457. aliàs reperitur sub titulo, de do. & contum. ac. 11. incip. not. clemen. 2. vt lite pend. &c.* Idem tenens *decisio. 428. in eisdem. alias est sub titul. vt lite pend. 4. in ordine, incipit, virum postquam actor impetrauit.* Et approbat *Ludouic. consil. 130. 1. col. in fin. incipi. circa primum propositæ consultationis.* quia ex quo actor certus est de decreto citationis, vel saltem certus esse debuit de facto suo: vt *c. ab excommunicato supra, de rescrip.* amplius non debuit certiorari: vt *regula, cum qui certum, de regulis iuris lib. 6. & l. 1. in fi. ff. de dote præleg. cum similibus.* Ex quo sequitur vnum satis notandum ad propositum nostrum, quòd si ad petitionem actoris, iudex decreuit citationem contra reum: & super eadem causa idem actor post ex impetrauit nouam commissionem ad delegatum, non facta mentione de citatione decreta, & sic de litis pendentia: nõ valet commissio, vt clarè apparet ex prædictis. Ex quibus aliàs dixi in facti contingentia, quod si actor qui plures habebat iudices, actionem coram vno proposuit, qui reum citari iussit: citatio tamen non fuit exequuta, nec ad rei notitiam peruenit: postea idem actor eundem reum, super eadem causa, coram alio iudice conuenit, qui reus allegauit litis pendentiam coram primo iudice, & probauit: dixi eum remittendum ad primum iudicem, non obstante *c. intrepositæ, §. illis denique supra, de app.* quia loquitur in appellante, qui renuocians appellationi, videtur velle redire ad primum iudicem. quia deficit fundamentum tribuens iurisdictionem iudici ad quem, eò quòd grauamen & appellatio fundant iurisdictionem iudicis à quo. ¶ Ex quibus videtur non benè dixisse *Bal. in l. 1. in fin. C. de relat.* dum dixit, quòd tunc demum debet fieri mentio de processu habito coram primo iudice, si lis erat contestata: aliàs non. & est rationabile, secundum eum: quia ante litis contestationem, lis non est in aliquo sta-
5 B ta: quia † litis ª contest. dicitur iudicij fundamentum. secundum *Speculatorem tit. de iudic. in princip.* ª * & propterea appellatur lapis angularis iudicij, secundum *Bald. in c. vnico 1. col. supra, de litis contestatio.* & inde est, quòd ante litis contestationem non dicitur iudicium, vt voluit glos. notab. *in l. iudicium ff. de iudicib.* & facit text. in *c. verum infra, de verbor. signific.* Sed hoc intellige strictissimè sumpto vocabulo. latè tamen intelligendo, etiam ante litis contesta. dicitur iudicium, habet enim † iudicium tres partes. scilicet 6
principium, quod durat vsque ad litis contesta. inclusiuè. medium, quod durat vsque ad conclusionem in causa. & finem, id est ipsam sententiam. ita notant. declarat *Bald. in l. 2. ff. de furtis,* refert & sequitur *Alexan. in authen. ad hoc, in princip. C. de iudicib. & Iason in rubr. cod. tit. circa fi.* & inde est, quòd iudicium aliquando est in accessu, scilicet ante litis contestat. quia hoc tempore accreditur. aliquando est in processu, scilicet post litis contestat. quia tunc proceditur, aliquando est in recessu, post latam sententiam, secundum *Bald. supra, de iudicib. in rubr. 6. col.* ¶ Vnde concludo contra *Bald. in d. l. 1. C. de relat.* nam vt apparet ex prædictis, satis dicitur esse in aliquo statu, quando est cœpta, etiam per solam citationem, licet non fuerit contestatio facta. vnde merito debet fieri mentio de ea.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

¶ Et hoc videtur magis rationabile, cùm per talem citationem dicatur lis pendere. & ea pendente, nihil est innouandum, vt per totum timdum *supra, vt lite pend.* Impetrare autem lite pendente est aliquid innouare, vt voluit glos. in d. clemen. *vt lite pend.* ¶ Item † citatio de processu est: vt *c. quoniam contra. supra. de probationib.* glos. in *c. prudentiam supra, de offic. deleg. in princip. in verb. formam.* Sed iura prædicta dicunt debere fieri mentionem de processu: ergo per consequens de tali citatione, quæ est de processu, vel saltem de litis pendentia causata per solam citationem, & sic de actu præcedente litis contest. Et ita quantumad hoc, non est necessarium, quòd lis sit contestata, & hoc expressè tenent *Anch. & Dominicus in §. spatium, verb. ci tamen, 3. qu. 3.* vbi firmant, quòd debet fieri mentio de processu, etiam si lis non sit contestata. ¶ Quod optima ratione confirmatur. Certum est enim, quod † per citationem est perpetuata iurisdictio delegati, vt *c. relatum, de offic. delegat.* quinimo per quemlibet iudicialem actum etiam anteriorem citatione, vt voluit *Hostien. in d. c. relatum, & gloss. ordinaria in c. nec aliqui de hæret. lib. 6.* quam ibi not. *Dominicus*, & approbat *Ioan. de Imo. in l. cum filiorum, §. cum quis, ff. de donat. Andr. Sicul. in c. fin. pra. col. supra, de offic. delegat. Vitalis in lib. clausularum, in clausula, quod non sit melior conditio occupantis 2. col.* benè facit glo. in *c. index, de offi. deleg. lib. 6. in verb. proponatur, & in c. si à subdelegato in verb. processum, ex sit.* quæ volun, quòd † delegatus subdelegando dicitur vti sua iurisdictione. Et ita simpliciter delegans, non expirat iurisdictio delegati, quæ glos. vtrobique commendat *Domin.* Ex his ergo omnibus videtur dictum Bald. satis dubium, nisi stylus curiæ, super quo se fundat, aliter se habeat. præsertim cùm hoc casu militet ratio, propter quam requiritur ista mentio, scilicet minuta priorum iudicum, vt superius dixi.

¶ Ampliari possunt prædicta secundò ex his, quæ eleganter dixit *dominus Innoc. & sequitur ibi Abb. post princip. in d. c. ex litteris supra, de offic. deleg. in verb expressum.* vbi dicit, quòd † impetrans secundas literas, ad secundos iudices, debet facere mentionem de prioribus, nedum expressam, vt ibi dicit tex. & in *d. c. in nostra, de rescript.* sed expressissimam. arg. tex. in *c. significastis inter, and. si.* vbi illa M. & Ioan. eius filius, volétes impetrare secundas literas ad alios iudices, fecerunt mentionem, nedum expressam, sed expressissimam, de prioribus literis, & processu vigore illarum facto. ¶ Ad quod bene facit quod voluit *Bald. in l. præscriptione, C. si contra ius, vel vtilitatem publ. 12. col.* vbi dicit quod cõdemnatus fuit quidam pro homicidio in mille: supplicauit principi pro compositione inferra, in supplicatione, narrando, quòd erat condemnatus in mille, sed non narrauit qualiter pro homicidio fuit condemnatus, & sic non expressit facti seriem: rescriptum est subreptitium, & non valet: quia si expressisset, non est verisimile, quòd princeps * composuisset: vt *l. 3. C. de epis. aud. b* * Vnde si princeps rescribendo componeret, rescriptum est nullum: vt voluit *Bald. vbi supra*, de quo meminit *Andreas Siculus in d. c. ex litteris 6. col. in fi. & Iason in l. nec damnosa, in princip. C. de præscript. long.*

¶ Ad cuius confirmationem inducit notabile dictum *Guidonis de Cuno, in l. 3.* per illum tex. *C. de epis. aud.* dicentis, quòd qui habuit gratiam † de vno homicidio, si postea fecit secundum homicidium, & impetrauit gratiam de secundo homicidio: nihil valet, nisi fecerit mentionem expressam de primo homicidio, & de prima gratia. quod dictum refert & sequitur *Andr. Sicul. in c. super litteris 34. col. supra, de rescriptis*, per quod dicit, quòd in ciuitate Bononiæ fuit de facto decapitatus vnus, qui impetrauit gratiam remissionis secundi homicidij, non facta mentione primi, nec eius gratiæ. De hoc dicto *Guid.* meminit etiam *Felin. in c. postulasti, de rescriptis. col. 3. verss. & per ipsum text. &c.* ego plenius prosequor in *cap. omnis vtriusque sexus, de pœnitentia & remissio. in verbo, omnia sua peccata vers. 6. intellege ipsum text. ibi*: videre poteris. ¶ Facit quod voluit *Bal. in d. l. nec damnosa, ad fin.* vbi dicit, quòd si quis impetrat à domino Papa aliquam compositionem super pœna, quæ erat per fiscum exacta, & non facit mentionem de exactione, & incorporatione pœnæ: non valeret rescriptum, quia obreptitium, & fisco damnosum. ¶ Ad idem facit notata decisio *Oldradi, consil. 12. in fin.* & refert & sequitur *Alexand. cons. 114. col. 2. ad fin. incipit, pendentis, & Iason in d. l. nec damnosa.* vbi *4* decidit, quòd si princeps alicui concessit priuilegiũ pedagij, in aliquibus locis, & loca illa sint onerata pluribus aliis pedagiis, de quibus mentio non est habita in dicto priuilegio: priuilegium ex hoc censetur subrepticium: quia si princeps sciuisset, nouũ grauamen non imposuisset subditis, arg. *de leg. 3. l. Titia. §. qui mutuum, & de date pralog. l. quod dotem.* quia nihil debet taceri, quod potuisset principem in contrarium mouere: vt *d. præscriptione.* ibi: vel tacendi fraude, &c. Ita ergo dicamus in casu nostro, quòd † impetrans secundas literas, debeat facere mentionem expressissimã de prioribus, & de litis pendentia, & processu eatis. ¶ Et quod plus est, non sufficeret generalis mentio, nisi etiam fieret mentio de statu causæ, & sic an sit lis contestata, vel conclusum in causa. ita not. voluit *Andr. Sicul. in c. prudentiam §. 6. 9 col. supra, de offic. delegat.* refert hoc tenere *Bald. in d. l. C. de rei.* ¶ Sed reuera *Bald. ibi* hoc non dicit in meo libro: solum enim dixit, vt supra in tuli, quòd tunc est facienda mentio de processu, cùm lis est contestata, alias non: nec videretur hoc dictum *And. Sicul.* aliquo modo posse sustineri: cum iura, quæ super hoc disponunt, solummodo dicunt speciale mentionem fiendam de litis pendentia: non tamen arctant ad specificam mentionem status causæ. tum etiam quia eorum ipsum expressè decidunt *dominus de Rota decis. 124. alias est sub tit. de reser. 10. incip. item si causa.* vbi dicunt, quòd si causa committitur alicui auditori in eodem statu, quo erat

coram

coram primo auditore, valet commissio: licet status causæ non exprimatur specialiter. & est ratio secundum eos, quia per acta primi auditoris poterit leuiter & statim constare, in quo statu est causa. arg. *l. si nominatim. ff. de cond. & dem.* vbi dicitur quod demonstratio fit per expressionem qualitatum rei demonstratæ, ad idem text. in *c. licet ex quadam, ad fin. supra, de rest.* nil enim refert, quid ex æquipollentibus fiat: vt ibi dicitur. Et hoc maximè procedit, si in petitione peteretur certam causam certo auditori cõmitti, subdendo clausulam consuetam, cuius statum dignemini habere pro expresso. tunc enim Papa committendo alteri, videtur ex certa scientia committere, & statum causæ pro expresso habere, secundum *Rotam vbi supra.* ¶ Et sic in effectu videntur velle prædicti domini, non esse necessarium, quòd fiat specifica mentio de statu causæ. Nec obstat dictum *dom. Innoc. in d. c. ex literis.* dum vult debere fieri specialissimam mentionem: quia satis dicitur specialissima mentio fieri, si in supplicatione dicatur, quomodo lis pendet coram alio iudice. Sicut in simili dicimus, 13 quòd † ad hoc, vt actus rescindatur per actionem, quod metus causare quæritur, quod metus sit talis, qui posset cadere in hominem constantissimum: vt *l. metum ff. quod metus causa*, & tamen glo. & omnes doctores asserũt sufficere metum cadentem in constantem virum, & est de hoc text. in *c. ad audientiam, in vers. cadere in constantem virum, supra, quod metus caus.* Ita ergo videtur dicendum in proposito, quamuis dom. Inno. dicat fieri debere specialissimam, seu expressissimam mentionem, sufficit si fiat expressa. ¶ Vel aliter potest dici, quod debet fieri expressissima mentio priorum literarum, id est, de omnibus clausulis notabilibus contentis in ipsis, vt voluit *Abb. in c. cæterum, in princip. supra, de rescript. & in c. cum dilecta, secundo not. eo. tit. & in c. postulatio, §. præterea col. 1. sup. de offic. deleg. & in d. c. ex literis in princip. eod. tit. & in c. ex conquestione col. 1. sup. de restit. spol. & in c. vt debitus co. 4. de appel.* latius per *ipsum in c. 2. de dol. & contum.* ¶ Ex quo dicebant *Anton. & Abb. in d. c. ex conquestione 4. not.* 14 quod † si in primis literis est apposita clausula, appellatione remota, de ea debet fieri mentio in secundis: ad quod bene facit glos. in *c. inter dilectos, in vers. consumptum supra, de fide instru.* quæ dicit, quod consumptio, vel abrasio circa clausulam, appellatione remota, vitiat rescriptum: quod non faceret, si dicta clausula non esset de substantia: vt *c. ex literis in fi.* ¶ Ex hoc etiam infertur, quòd secundæ literæ expectativæ sunt subrepticiæ, etiam si faciant mentionẽ de primis, in quibus continetur clausula, anteferri, nisi dedicta clausula sit facta mẽtio, hoc est mirabile dictum *Oldrad. cons. 324. incip. factum tale* 15 *est: dominus noster Papa.* Quæ autem dicatur † clausula notabilis, ad hoc, quod de ea debeat fieri mentio in secundis literis, relinquitur arbitrio iudicis, secundum *Abbat. in dict. c. ex conquestione supra, de restitut. spol.* Et de ista specialissima mentione potest intelligi dictum do. Inno. de quo suprà.

¶ Vel aliter potest intelligi, vt fiat specialissima mentio de omnibus principalioribus articulis, vt *d. c. cum dilecta suprà de rescript.* vt pura, de except. vt *in c. in nostra §. fi. sup. de procuratorib. & de ordinationib.* vt *cum olim, de exceptionibus, & c. veniens eod. tit.* item de iudicibus, & litigantibus, & de his, de quibus agitur: vt not. in *d. c. 2. supra, de dolo & contu.* & tenet *Rota, in nouis decisioni. 67. incip. si ponatur, alius est sub tit. de rescri. sexta in ordine.*

¶ Vnum tamen nota, quòd in impetratione literarum, in causa appellationis, non est † ne- 16 cesse mentionem facere de nominibus iudicum, à quibus fuit appellatum. satis est dicere in genere, quod iudices, quibus fuit causa commissa, tulerunt sententiam. ita tenet *Ioan. And. in c. oblate, de app.* approbat ibi *Abb. in princip.* dicens hoc esse notabile in practica. Idem tenet *ibi Philippus, in princ.* pro quo est optimus ille text. secũdum eum. Subdit tamẽ, quod in dea ad quẽ appellatur, benè debet esse certus & nominatus: vt *l. 1. §. libelli, ff. de appel.* & per glos. *ibi, in cui de offic. deleg. lib. 6.* ¶ Cogitabam, si posset saluari dictum *And. Sicul. in d. c. ex literis*, dum dicit debere fieri mentionem de statu causæ, scilicet quando esset conclusum in eam. Nam tunc nisi fiat mentio de conclusione in causa, & conclusioni derogetur, non valet commissio. Item dicit regula cancellariæ Innoc. octaui. 37. quæ disponit in hæc verba: Item statuit, & ordinauit, quod in commissionibus de iustitia, etiam consistorialibus, per eum, seu de eius mandato, vel auctoritate, in causis, in quibus conclusum existat in posterum concedendis: etiam si de conclusione huiusmodi implicitè vel explicitè mentio facta fuerit: nihil censeatur esse concessum, nisi per confessionem commissionis huiusmodi, conclusioni derogetur expressè: quod tenet semper menti. Secundò potest saluari eo casu, quo impetrantur iudices in causa, in qua fuit appellatum. Nam tunc ad hoc quod valeat rescriptum, oportet fieri specificam mentionem de app. & sic de statu causæ, vt voluit glos. iuncto text. in *d. c. oblata glo. fi.* quam ibi notant omnes. probatur in *c. ex parte supra de rescrip. & in c. bona supra, de confirm. vti. vel inuti.* tenet *do. Innoc. in c. dilecti filij, in gloss. magna. in fin. in ver. non valent litere, supra de maior. & obed. & in cap. 1. de his quæ fiunt à mai. part. cap.* licet aliud senserit in *c. 2. de rescrip.* Idem tenet *Host. Ioan. An. Abb. And. Sicul. in d. ex literis supra, de offi. deleg.* & hoc siue sit appellatio partis aduersæ: vt sentit glos. in *d. c. oblata*, cum suis in ea allegatis, siue sit appellatio propria, vt voluit *dom. Innoc. in d. c. dilecti & in d. c. ex literis & Ioan. de Imol. Ph. Ippus, & Præpositus, in d. c. oblate, ad fin.* modo fuerit interposita ad Papam, vel quemcumque alium, vt *c. concertationi. de appell. lib. 6. & ibi Archid.* qui dixit hoc procedere etiam in appel. extraiudiciali, quod etiam tenet ibi *Ioann. And. & Dominic.* Et quod plus est, dicebat *dom. Innoc.* quem sequitur *Ioann. An. in dict.*

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

dict. cap. ex literis supra de off. delegat. debere fieri mentionem non solùm de appellatione, sed etiam de causa, propter quam fuit appellatum ante sententiam: sed si post sententiam, sufficit dicere de appellatione absque exacta mentione primi rescripti, vel processus. de quo dicto exclamat *Philippus, in dict. c. oblatæ, pen. col. de appell.* ¶ Et post multa subdit *Innocent. vbi supr.* quòd in literis impetratis super commissione appell. non requiritur tanta solennitas, vel subtilitas circa expressionem, vel suppressionem veritatis, quàm in aliis: quia considerata natura appellationis non impetratur ad alium impugnandum, sed potius ad impetrantem defendendum: vt *cap. cum speciali, §. porrò supr. de appell.* istæ enim literæ sunt de simplici iustitia: vt *cap. accedens, infr. de crim. fal.* immo fauorabiles & ampliandæ secundum eum. Et propterea stylus curiæ habet, quòd licet impetrentur literæ super appellatione ab interlocutoria, satis est exprimere quòd sit appellatum à grauaminibus, licet causæ ipsæ grauaminis in specie aliter non exprimantur. quod tenet meus secundum *Philippum in dict. c. oblatæ, pen. col.* Vnum tamen non
17 omitto, † quod licet de appellatione debeat fieri mentio, vt in iuribus prælegatis: de his tamen, quæ sunt facta seu innouata post appellationem, non est fienda mentio: & ita rescriptum impetratum non facta mentione de his, valet & tenet. iste est textus qui sic debet intelligi in *cap. dilecta, supr. de except.* & ibi tenent *Gofred. Philippus, Ant. Card. Imol. & Abb.* Ad idē text. in *c. bona, de constit. vti vel inut.* quia ex quo per appellationem est à iudice recessū, nō tenetur appellans scire quid iudex faciat. Et ideò non possunt facere mentionem de ijs, quæ iudex innouauit. Meritò ergo valebit rescriptum, quamuis de illis mentionem non faciat, secundum eos, maximè quia attentata post appellationē, sunt nulla ipso iure: vt *c. cùm contingat, supr. de offic. delegat.* & per totum *tit. ff. nil innou. appel. pen.* de his autem, quę nulla sunt, non est opus mentionem facere: vt infrà dicetur. ergo, &c. ita dicit *Andr. Sicul. in cap. prudentiam, §. 6. 9 colum. de offic.*
18 *delegat.* Infertur ex hoc, quòd † de excommunicatione lata post appellationem non est opus mentionem facere: quod *dom. Abb.* dicit esse bene notandum in *dict. cap. dilect.* & potest esse ratio, quia validitas excommunicationis prodest ab eum appellat. vt *cap. non solum. de appell. lib. 6.* & illius expressio non subtraxisset, vel retardasset principem à concessione rescripti: vt *c. cū inter. & c. fin. de except.* & ita cessat omnis subreptio: *vt in cap. super literis, supr. de rescript.* ¶ Quā-
19 mor † tamen sunt casus, aut quinque, in quibus valet impetratio, postquam fuit appellatum, quamuis de appellatione nō fiat mentio. quos ponunt doctores, signanter *Philippus, & Præpositus, in d. c. oblatæ, ad fin. supr. de appell.* quos per te videas. ¶ Limitabis tamen istum textum, & prædicta, vt in secundis literis debeat fieri mētio de processu, & litis pendentia, vt procedat de æquitate canonica, secundum quod potest impetrari rescriptum ad delegatum, etiam lite pendente, coram ordinario, licet ordinarius in nulla sit negligentia, vel culpa, dummodo fiat mentio de litis pendentia coram eo, vt hic, & in iuribus suprà allegatis. & tenet *Specul. in tit. de resc. præsentatione, §. ratione autem causæ, in princ. & glos. in clemen. 2. in verbo innouari, vt lite pen.* Secus tamen esset de iure ciuili, secundum quod non valet rescriptum lite pendente impetratum ad iudicem extraordinarium, seu delegatum, nisi ordinarius requisitus deneget facere iustitiam: *vt extra. de mandat. principum, §. non permittat, & in auth. vt differentes iudices, § si verò.* per quæ iura ita firmat *Bald. in l. 2. prope finem, C. vt lite pen.* Refert & sequitur *Vitalis in libro clausularum, in clausula, nil innouari lit. pen. in princ. & Philippus in d. c. vt nostrum, 35 col. sup. de appell. & Fel. in d. c. super literis. 13 col. suprà, de rescrip.* ¶ Limita 2. istum textum & prædicta, vt debeat fieri † mentio de proces- 20
su, & litis penden. nisi causa, super qua fit commissio, sit matrimonialis. Nam tunc, quamuis de processu & litis pen. non fiat mentio in rescripto, valet tamen rescriptum. ita tenet *Host. & Ioan. Andr. in c. tenor supr. de re. in in ver literas, & ibi etiam Anton. 1. column.* per illum textum tenet etiam *Lapus allegatione 89. in c. in Dei nomine, &c. facium super quo, in 6 col. ver. tamen si impetro.* idem firmat *Andr. Sicul. in d. c. prudentiam, 6 col. & cons. 45 col. 2. versic. sed ad istæ, in 2. part.* adducens multa alia specialia introducta in fauorem matrimonij. quæ etiam ponit *Fely in rub. de spon.* Ratio est, quia ex quo talis sententia super matrimonio non transit in rem iudicatam, licet mentionem non fecisset de appellatione, nihilominus literas obtinuisset secundum eos. Istud tamen ego intelligerem verum, quando lata esset sententia in causa matrimoniali. & ita propriè loquitur rex. *in dict. cap. tenor.* & sic eum ponderat *ibi dom. Car.* secus si nondum esset lata sententia. sed adhuc pendet processus coram prioribus iudicibus. Nam cùm tunc stet ratio, propter quam debet fieri mentio de processu, s. iniuria & verecundia priorum iudicum, de qua supetius dixi, non video rationem specialitatis in causa matrimoniali. Nec est dicendum, Róm. Pontific. in causis matrimonialibus de facili concedere secundas literas reuocatorias priorum iudicum, coram quibus causa pendet. arg. *l. vbi captum, ff. de in.* ¶ Et quod plus est, posset attentari iudicio meo indistinctè, quòd eo casu, quo lata fuit sententia in causa matrimoniali, in fauorem matrimonij, & sic contra illum qui matrimonium impugnabat: si vollum subest impedimentum, & impetrarentur literæ ad alios iudices, oporteret fieri mentionem de processu priorum iudicum. Moueor: quia cùm talis sententia transeat in rem iudicatam, si ab ea non appelletur: vt voluit glos. fin. in *c. latæ, supr. de re iu.* & ibi tenent omnes: & sic per consequens cessat motiuum doctorum, dicentium illud contingere ex eo, quod sententia non

transit

transit in rem iudicatam. ¶ Idem dicerē eo casu, quo fuit lata sententia separationis thori. nā ista sententia eodem modo transit in rem iudicatam, vt latè firmat *Abb. in d. Iator as fine.* quē videas per te. de quo latius per *Fel. lib. 6 col. vers. octava declaratio.* ¶ Idem posset dici in aliis casibus, in quibus sententia in causa matrimoniali trāsit in rem iudicatam: de quibus ibi per *Felin.*
21 post alios. ¶ Et eadem †ratione idem dicēdum in causa matrimonij spiritualis, in qua sententia transit in rem iudicatam. text. in *c. cùm dilecti. in fin. de elect. glos. 1. in fi. in c. de concess. præben. Host. in summa ti de app. §. quot sunt species. 5. col. vers. sed nūquid est hoc simpliciter. Dominicus in c. ordinarij. §. 2. in fin. de offic. ordin. libr. 6. Abb. in cap. cum Berto. col. 12. ver. ex hac lectura habes. supra de rescind. & in cap. conquerente. 2. col. de rest. spol.* de quo late & singulariter per *Felin. in d. c. Iator. 7. col. versic. decima & aurea declaratio.* ¶ Limita tertiò istum tex. & prędicta, vt in secundo rescripto, seu commissione debeat fieri mentio de litis pendentia, quando nouus commissio emanauit super deducta in lite: secus si concernat futura, etiam eiusdem materiæ. Nam tunc quamuis in secunda impetratione seu commissione non fiat mentio de litis pendentia, non nocebit, vt puta, si stante lite de fructibus beneficij in absentia male perceptis, valebit impetratio super percipiendis, licet taceatur de litis pendentia. ita consuluit *do. Abb. consil. 98. incip. Iesu Christi. in causa & quæstione.* motus principaliter, quia iudex, qui cognoscebat de fructibus male perceptis, non poterat se intromittere de percipiendis. quia tractus futuri temporis non spectat ad iudicē: vt *1. Romana. §. cancer. de sentent. excommun. lib. 6.* & quod ibi not. glos. ¶ Ad idem text. not. in *l. 2. §.*
22 *§. ff de vsuris.* vbi dicitur, quòd licet †debitor sub vsuris sit in mora de præsenti, & sic præsentes vsuræ debeantur secundum *l. similem*: non tamen propter moram de præsenti possunt peti vsuræ pro tempore futuro, pro quo non potest debitor adhuc dici in mora. Vnde ita dicendū in casu nostro, cùm prima commissio facta fuerit super fructibus percepta, solummodo nisi impedit, quo minus possit impetrari alia commissio super percipiendis, etiam non facta mētione de litis pendentia cum per istam secundam commissionem in nullo præiudicetur litis pendentiæ: quia ista sunt separata, & ex separatis non fit illatio: vt *c. 2. supra de translat. præl. & l. nec tales, C. de prolat. & l. si maritus, La. 1. C. isto titul.* ¶ Optimè facit, quod voluit *Rota in nouis decis. 310. alias est sub ti de rest. rip. 25. incipit item si reus & possessor ultra medium.* ibi, iudicatur. vbi dicitur, quod non vitiatur impetratio ex taciturnitate iuris, quod in beneficio potuisset aduersarius in futurū cōsequi, si ego nō impetrassem. Iura enim, quæ volunt fieri debere mentionem de prioribus literis, & de processu vigore dictarū factō: loquuntur, quando secunda commissio, vel rescriptum impetratur super eodem casu: vt dicit text. in *c. ceterum, supra de rescript.* Si autē non fit in eadē causa, quamuis sit eadē materia, non nocet taciturnitas priorū literarū, & hus pendentiæ: vt expressè tenet *ibi Ioan. And.* dicēs, quod si aliquis nauit se in renunciatione circumuentum, & Titium sibi simoniacè subrogatum, & obtinuit sibi prouideri, si ita est, deinde citius impetrat contra ipsum super reuocanda prouisione illi facta, quòd non est eadē causa, sed bene eadem materia. Et per hoc sentit, quod sufficiat facere mentionē prouisionis factæ: licet de causa vel processu nihil tuerit dictum. Vnde ad propositum nostrum, si prima cōmissio fiat super vna causa, & iudices quibus causa committitur procedant: si ex post facto impetretur alia cōmissio ad alios iudices, non super eadem causa, sed super eadem materia, valebit, quāuis non fuerit dictum de lius pendentia. ¶ Necessitandum de hoc, quia cùm cōmissio limitata sit ad certam causam, limitatum debet parere effectum: vt *l. in agrum. ff de acquir. rerum dom. gl. in c. cùm ordinem. sup. de rescript.* quæ singulariter voluit, quòd limitata causa priuilegij, faciat priuilegiū non posse trahi extra limites suos. Ad idem bonus tex. in *l. edicta. §. ex hoc edicto. ff. nauta caup. sta.* vbi nauta tenetur, quando recepit vt nauta: secus si vt amicus vel vicinus. ¶ Et propterea dicebat *Bar. in l. aut facta. §. 1. ff. de pœn.* quod pœna apposita in instrumēto pacis offendenti me vel mihi adhærēti, intelligitur de offensa ex inimicitia tūc sopita: secus si oriatur noua causa initiæ. Idem firmat *Bart. in disputat. Luciana contra tū primo dubio. & Ant. Bar. in c. nulli de elect. lib. 6. & Abb. in c. Ioua. el 1. col. 5. de elect. & in c. 1. de treug. & pa. col. 2. & in c. querentibus. ibi. supra, de iureiur. 1. col.* & multi alij, quos refert *Felin. in d. c. cùm ordinem, col. 8.* vbi ponit multa alia similia. ¶ Limita quartò, vt debeat fieri mētio de processu priorum iudicum, vbi processus esset validus: secus si esset nullus *f.* secūdum *And. Sicul. in d. c. prudētiam, §. 6 col. 9 sup. de offic. deleg.* per text. in *c. tenor. supra, de re iudic.* vbi lata sententia in causa matrimoniali, contra illam mulierem: illa impetrauit literas ad alios iudices, non facta mentione processus facti corā primis: & nihilominus valuerunt illæ literæ. & ratio est, secundum doct. quia ibi prætendebatur illa sententia nulla. ¶ Et quamuis *And. Sicul.* non dicat, pro eius dicto est tex. ling. in *de re nostra.* secundum intellectum *Hostien. in ver. idonea.* quā approbat & commendat *dominus Abb.* nam hic sententia consulum erat nulla, quia obligabat istum H. pauperem, ad præstandum cautionem idoneā, id est, pignora, vel fideiussores: quod ipse H. erat impossibile: & ideo tanquam contines impossibile, erat nulla, quia † impossibilium nulla est 23
obligatio: vt *regula, impossibilium. ff de reg. iur. & regula, nemo potest eo iure lib. 6. & l. si. C. quæ sententia sine appella. rescind. & c. Odoardus de sol.* Et ideo nō fuit opus de ea mentionem facere. Item ex alia causa sententia consulum fuit nulla: quia in ea dicebatur, quòd deberet dare idoneam cautionem, & sic pignora, vel fideiussores, de dote reddeu-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

reddenda. dare autem talem cautionē, est prohibitum à iure: vt l. 2. C. ne fidei. de dem. & ob hoc etiam fuit nulla l. si expressim. C. quan. pronoc. non est nec. & cap. 1 de re iudic. ¶ Facit ad prædicta gl. in cap. ex tenore. de rescrip. & in capit. in nostra glos. 2. ad fin. eod. tit. l. & in cap. cum nostro, in verſic. de facto. de constit. præben. & in cap. suggestum, in verſic. posterius. supra, de iure pat. in reg. non præstat. de reg. iur. lib. 6. quæ glos. dicunt valere ſecundas literas, non facientes mentionem de primis, quæ erant nullæ. quas glos. ad hoc propoſitum cōmendauit Abb. in præſenti. 3. colum. in fin. & in c. oblata. col. 2. ſup. de app. vbi eſt bonus text. commēdat etiam illas Ludouic. conſil. 383. pen. colum. incip.
24 ſaluatoris. inferens ex eis, quod † valet confirmatio electionis, nō facta mentione de prouiſione alteri nullitet facta. ¶ Ex hoc etiam dicebat Cald. tit. de reſcrip. col. 14. non cenſeri ſubrepticiam impetrationem alicuius dignitatis à Papa factam, non facta mentione electionis ad dignitatem illam nulliter factæ. ¶ Hinc eſt etiam, quòd valet reſcriptum, committens cauſam finitam per ſententiam, quando ſententia non tenuit: licet de ipſa non ſit facta mentio: quia talis ſententia, quæ nulla eſt, non dicitur habere nomen ſententiæ: vt l. 4. § condemnatum & l. ſi cum nulla. ff. de re iud. ita dixit Alexan. conſil. 95. in fin. 2. volu. incipien. viſis proceſſibus. & quāuis iſte non alleget, hic eſt text. optimus, ſecundum intellectum Hoſtienſ. de quo ſuprà.

¶ Et per hoc datur notabilis limitatio ad text. in l. fin. C. vt lite pend. & quod ibi not. Paulus de
25 Caſt. vbi dicitur, quod non poteſt quis † impetrare reſcriptum, vt retractetur ſententia, quæ tranſiuit in rem iudicatam: imò ex ſola ſupplicatione incurrit infamiam: & ſic, ſi produceretur in teſtem, poſſet ſibi obiici, quòd non eſſet habilis: quod eſt menti tenendum, ſecundum Paul. quia poſſet facere honorem, ſi caſus occurreret, cùm pauci ſint, qui aduertant, & ſciant de hoc excipere. iſtud enim debet intelligi, quando ſententia eſſet valida: ſecus ſi nulla, per ſupradicta. An autem ſi impetratur à rege commiſſio, ſuper retuiſſione ſententiæ, quæ tranſiit in rem iudicatam, poteſt reuideri, nō obſtante lapſu tei iudicatæ. vide Iaſon. in l. iuſtitia. ff. de iuſtitia & iu. ¶ Ex iſtis inſertur, quòd li-
26 teræ † impetratæ poſt appellationem nullam bene valent, quamuis de appellatione non ſit facta mentio, ſecundum Bald. in l. 1. C. ſi contra ius vel vtil. public. Vnde ſi appellatio quouis modo non ſubſiſteret, vel eſſet deſerta, vel tacitè vel expreſsè illi fuiſſet renunciatum, valeret impetratio, quamuis de ea nulla fieret mentio. eſt de hoc text. in c. ex parte. ſuprà, de reſcript. & ibi gloſ. 2. & Ioan. de Imol. in vltima charta. & Philippus in d. c. oblata. pen. col. verſi. 3. limita. & ibi Præpoſitus in fin. idem dicit Philippus, ſi eſſet caſus, in quo non poſſet appellari: valeret enim impetratio non
27 facta mentione de tali appellatione: quia † taciturnitas non vitiat reſcriptum in eo, quod ſi fuiſſet expreſſum, fuiſſet æquè conceſſum: vt d. l. 1. C. ſi contra ius vel vtil. pu. & c. ſuper literis, ſup. de reſcrip. vt ibi latiùs per Philippum. ¶ Ex iſtis etiam infertur, quòd ſi ego poſſideo vnum beneficium: tu impetras illud nulliter à Papa: quia fortè non es capax, & tacuiſti defectum à proceſſu executorum cōtra me in fauorem tuum: ego appello: ecce, quòd cùm nullū ius habeas, ego appello, & impetro poſtea à Papa mihi denuò prouideri de illo beneficio, non expreſſi de appellatione, valebit tamē impetratio: quia ſi Papæ expreſſiſſem, quod nullum ius haberes, & propterea appellaui ab executoribus, dediſſet omnino eaſdem literas, quas impetrauit. arg. c. ſi turbaſſi. ſup. de reſcript. ita tenent domini de Rota, deci. 310. in nouis. aliàs eſt ſub. titul. de reſcriptis. 25. quam referunt & approbant Philippus in d. c. oblata. col. antepe. verſic. 1. limita. & ibi Præpoſitus, ſi. col. ver. iſta regula. ¶ Ex iſto etiam infertur, quòd cū
28 † attentata poſt appellationem ſint nulla, non eſt neceſſe de eis mentionem facere in ſecūdis literis: vt ſuprà dictum eſt in iſto notabili verſi. vnum tamen non omitto. ¶ Ad iſta bene facit text. & quod ibi not. Bart. in l. qui accuſatum. ff. de adulteriis. ibi dicitur, quòd † libellus inualidus
29 non interrumpit præſcriptionem. ¶ Facit etiam gloſ. in c. vt debitis. ſuprà. de appel. & in l. ſi pater. C. ne de ſtat defunct. quæ dicūt, quod litis cōteſtatio nulla, vt eſt illa, quæ ſit coram non ſuo iudice, non inducit interruptionem præſcriptionis. c* C*
¶ Ad idem facit quod volunt Guilielm. de Cuneo, in l. cum qui. in princ. ff. de conſtit. pe. vbi dicit, quòd
30 litis † conteſtatio inualida non obſtat exceptioni dilatoriæ, & ita quamuis litis conteſtatio ſit terminus excluſiuus dilatoriarum. vt c. paſtoralis, ſup. de excepti. cum concordentijs, debet intelligi de litis conteſtatione valida.

¶ Ad idem facit, quod not. gloſſ. in cap. cum plures. in verbo, qui potes, de offic. deleg. lib. 6. quæ dicit, quod † per actum ſeu citationem nullam,
31 non perpetuatur iuriſdictio. d* quam gloſ. ad D*
hoc commendat Abb. in c. contrahibilis. 2. colum. ſup. de offic. deleg. & ibi Andreas Siculi. 6. col. & Ludouic. ſingul. 149. incipit. gloſ. ordinaria. pro qua gloſ allego text. in c. propoſuiſti. ſup. de foro compet. ibi: à te legitimè citatus. & ſic vult text. quod † ad
32 hoc, quòd citatio habeat effectum, oportet quòd ſit legitima, & valida: & idem volunt gloſ. fin. iuncto text. in c. bona, el 2. ſuprà, de electio. & gl. final. in l. accuſatoribus, C. de accuſ. quam ſequitur Bald. in c. quamuis contra. ſuprà, de probat. 7. colum. in princ. & in c. in nomine domini. 4. no. ſuprà, de teſtibus. not. Archi. in c. non ita 2. q. 6. Angel. in l. ſi quis poſtea. ff. de iudicijs. ea quibus omnibus, & multis aliis, quæ diligens indagator poterit reperire, ſatis eſt roborata iſta limitatio. ¶ Limita quintò iſtum text. & prædicta, quando ille, qui opponit exceptionem litis pen. ſteterit pro ea: ſecus ſi illam impugnaret opponendo contra primum iudicem, dicendo, quòd non erat eius iudex competens: nam nunc valeret reſcriptum impetratū ad ſecundos iudices, nō facta mentione de litis pendentia. ita conſuluit Anchar.
conſil.

consil.16.incipien.in Christi.viso processu. quia ex eo, quòd quis impugnat, non debet commodum consequi: vt *regula, ex eo, de reg.iur. lib.6.cum concord. & ibi per Dynum & per Bartolum in l.post legatum.ff. de his quibus vt indign.in princip.* ¶ Et ita ex quo ille, qui opponit de subiectione litis pendentiæ, eandem litem pendentem impugnabat, non debet ex ea commodum consequi: vt dicebat *Anchar.in dict. consil.* quod intelligit ipse verum, quando iam finita esset controuersia inter partes super dicta impugnatione. Secus si adhuc penderet. Nam tunc bene potuisset impugnans ea se iuuare. argum. *l. quæ diximus, in princip.ff. de excus. tut.* vbi dicitur, quod pendente appellat. super ea cosatione tertiæ rotelæ, si ille eligatur ad quartam, potest se ea cusare ea illa, quam impugnat. bene facit ad hoc, quod not. voluit *Compostellanus in cap. capitulum, suprà, de rescriptis.* & sequitur *ibi Abb. in finalibus verbis.* vbi dicit, quòd ea ex quod quis impugnat, potest se fundare prodeote impugnatione. Ratio est
33 secundom eos, quia † eucotus litis est dubius: vt *l. quod debetur, ff. de pecu.* vode si non posset se fuodare ex materia impugnata, posset sequi, quòd si succumberet in impugnatione, graoaretur in duplum, sed dupliciter. Et ista est nova limitatio ad *dict. regulam, ex eo.* secundum *Abb. vbi supr.* Idem ergo dicerem quando lis esset finita super impugnatione primi iudicis, in qua impugnans succubuit. Nam tunc nihilominus potuisset opponere de tacitumitate litis pendentiæ. ¶ Ad hoc moueor per illud, quod voluit *Bald. in l.2.3. column. in ver. quid dicet, C. de falsa caus. adue. lega.* vbi dicit, Testator confessus fuit recepisse à me mono centum, quæ mihi legauit, egi ex mutuo, & quia noo potui probare motuum oaturale, succuboi: licet possim postea agere ex legato. Nec obstat, quod primò visus fuerim tacitè confiteri legatum non valere, vt *l. si creditori, de legat.2. & l. si petitor ff. de liber. legat.* quia dico dum, quod licitum est mihi recedere ab illa tacita confessione propter illam contrariam sententiam: vt not. *Innoc. in cap. mulier. supr. de iureiur.* quod est notandum, secundum *Bald. vbi supr.* Sic ergo dicamus in casu nostro. ¶ Ad idem facit, quod notaoter voluit *Bartol. in dict. l. post legatum, 4. column. ver. certè vltimum dictum, ff. de his quibus vt indign.* vbi dicit, quod ex eo quod quis impugnat, si succubuerit in impugnatione, potest se fundare. argum. *l. Aurelius, § fin. de libe. legat.* Nec obstat, secundum eum *l. Papinianus. § . meminiss. ff. de inoffic. testament.*
54 dum dicit, quòd † ille, qui impugnat instrumentum de falso, si persistit vsque ad sententiam, perdit commodum, quod habiturus erat ex testamento. quia illud est speciale in instrumentis pertinentibus ad vltimas voluntates. vt ibi latius per *Bartol.* quem videas. vide etiam per *Alexand. in l. qui Romæ, § Seia. ff. de verb. obligat.* ¶ Reperio tamen, quod *dom. Ant. in cap. cùm olim, de consuet.* 10 *column. ver. fortè dictum Bartol.* videtur sentire contrarium. dum impugnat dictum *Bartol.* de quo suprà, dicens, quòd si ageremus de pœna iodignitatis, seu de priuatioone commodi instrumeno, propter indignitatem, & sic de mera pœna io odium impugnantis: tunc *Bart.* diceret verum, quòd tea. in *dict. § meminisse.* imponens pœnam indignitatis, procedit solùm in casu suo. Sed hoc est alia causa priusndi, quàm causa commodi instrumenti, & agitur nedum de odio impugnantis, sed etiam de commodo illius, contra quem facta est impugnatio, cuius respectu ista impugnatio inducit tacitam renunciationem, vt est casus in *dict. cap. cùm olim.* Si ergo persistit in reprobando instrumentum, vsque ad sententiam, & succubuit, videtur renunciare commodo iostrumeoti, quæ renunciatio, etiam in diuersa instantia, debet sibi nocere. Quapropter dicit *d. Anton.* posse dici prima facie, quòd si variatur instantia inter alias personas: iste possit vti hoc instrumento: quia renunciatio facta absente parte, non præiudicat adeo, vt in alia instantia non possit inter easdem personas vti instrumento impugnato. secundum *Anton. vbi suprà.* ¶ Ego tamen crederem dictum Bartoli, & ea quæ suprà dixi, fore vera scilicet, quòd si impugnans succubuit in impugnatione, poterit se iuuare & fundare ex eo, quod prius impugnauit. ¶ Primò per ea quæ postea subdit *dom. Anton. in dict. cap. cùm olim.* dum dicit, quòd ille qui impugnat instrumentum, videtur renunciare vsui instrumeoti, respectu illius instantiæ, quia istæ tacitæ renunciationes nuoquam referuntur ad aliam instantiam, sed ad illam tantum. & dicit hoc esse not. dictum *Innoc. in cap. cùm venisset, in fin. supr. de test.* Ista autem ratio ita concludit inter easdem personas, sicut inter diuersas. Et ita videtur, quod ista tacita tenunciatio, quæ resultat ex ista impugnatione litis pendentiæ, vel instrumenti, vel rescripti: noo se extendit ad aliam instantiam, etiam inter easdem personas.
¶ Bene facit ad hoc quod in simili not. *Abb.* post *Car. in c. post transactionem, supra, de officio legat.* vbi dicit, quod † consuetudo non extendirus de 35
vno casu ad alium. ** ¶ Ex quo dicebat *Innoc.* E *
in cap. in literis supr. de restit. spo. quem refert & sequitur *Abb. in c. cùm venisset, pen. colum. fit. quod si consuetudo est, quod per installationem factam in certa sede acquiratur quasi possessio turium episcopalis, vel archidiaconalis, vel alterius dignitatis:* si installatio fiat in alia sede, quàm deputata per consuetudinem, non transfertur possessio. quod dictum est bene notandum, secundum *Abb. vbi suprà,* & ego aliàs vidi io practica. ¶ Ex hoc etiam dicebat *Ioann. de Lignano, in cap. cùm olim, de præscript.* & sequitur *ibi Anchar.* quod si aliquis ex consuetudine præscripsit ius visitandi per seipsum, noo poterit postea visitare per vicarium suum. ¶ Et propterea dicit *Innocent. in* 36
cap. dilecto, suprà, de offic. Archidiac. quod † præscripta potestate absoluendi, non videtur præscripta potestas ea communicandi. ad quod bene facit text. in *dict. cap. olim, de præscription.* pot

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

quem dicit *ibi Abb.* quòd præſcripta poteſtate excommunicandi, non videtur præſcripta poteſtas abſoluendi. & in xta hoc vide *Andr. Sicul. in dict. cap. quod tranſlationem, 19. col.* ¶ Bene facit ad prædicta, quod voluit *Bart. in authent. qui rem, in fin. C. de ſacroſanct. eccleſ.* vbi dicit, quòd ſi res eccleſiæ eſt conſueta dari in emphyteoſim, vſque ad tertiam generationem maſculinam, & femininam: vel conſueuit dari in emphyteoſim temporalem, & conceſſit in perpetuam: talis contractus non valet, quia conſuetudo non extenditur vltra id quod agitur, vt *l. 1. §. 3. ff. de iur. actuq; priuat.* ¶ Et poteſt eſſe ratio, quia conſuetudo habet conſenſum tacitum, vt *l. de quibus, ff. de legibus.* tenet *Abb. in c. fin. inſ. cod. 5. nota.* Conſenſus autem tacitus in vno actu, non extenditur ad alium actum: vt eſt *gloſſ. aur. in clem. ſæpè, prope finem, in verb. partibus in fin. de verb. ſignif.*

37 quæ dicit, quod ſi † de tacito conſenſu partium in cauſa ſummaria iudex cœpit ſeruare ordinem iudiciarium, quamuis actus, quos fecit, valeant: quo ad alios tamen actus, poterunt contradicere: quia licet ſibi præiudicauerint, quo ad aliquos actus: non tamen quo ad reliquos id facere tenentur. quam gloſſ. multum commendat *ibi Abb. in recollectis, fin. column.* infe-

38 rens ex ea, quod ſi † vno actu quis comparuit ad locum non tutum, non ſequitur quin in alijs poſſit locum illum declinare. per illam gloſſ. de qua etiam facit ſolenne feſtum *idem Abb. in cap. ſi quis contra clericum, 13. col. ver. ſed circa prædicta, ſupr. de foro compet. & in cap. quoniam contra falſam, fin. colum. ſupr. de probat. & in cap. præſentium, 4. col. de teſtibus. Paul. de Caſtr. conſil. 25. 5. colum.* dicens per illam, quod actus, ſeu voluntas, tacitus, vel tacita, non ſic latè ſunt interpretandi, vel extendendi, ſicut expreſſi. Ita ergo in caſu noſtro, quamuis illa tacita renunciatio, quæ reſultat ex impugnatione litis penden. noceat, quo ad illam inſtantiam, non tamen nocebit, quo ad aliam, quæ de nouo inchoatur, etiam inter eaſdem perſonas. Et ita bene poterit impugnans, qui ſuccubuit, ſe iuuare ex illa litis pendentia, quam prius impugnauit, ex quo in dicta impugnatione ſuccubuit. ¶ Item tacita renunciatio, ſuper qua ſe fundat *dom. Antem.* non † po-

39 teſt plus operari, quàm vna ex preſſa confeſſio.

F * & hoc nemo negabit. Sed certè confeſſio *f* * expreſsè facta, etiam parte præſente, non tamè acceptante, non nocet, ergo nec iſta tacita renunciatio, quæ non fuit ab aliquo acceptata, imo potius impugnata. & quod in confeſſione

G *g* vltra præſentiam requiratur acceptatio: notatè *Saly. in l. generaliter, in 6 q. C. de non num. pec.* vbi refert ſe ſæpius conſuluiſſe, & ita tenuiſſe *Richar. de Saly.* & probatur per *l. fin. ff. de interrog. actionum.* dicitur enim confeſſio, quaſi ſimul faſſio, quia vterque debet loqui, tam ille qui confitetur, quàm ille qui confeſſionem acceptat. idem tenet *Saly. in l. vnica, 15. oppoſit. C. de confeſſis, & in l. inhenum, C. de liber. cauſ.* dicens, non ſufficere, quòd teſtes dicant confeſſionem eſſe factam parte præſente, niſi dicant, & ex inſtante, & petente, & confeſſionem acceptante. 5* ¶ Nec G * prædictis obſtat textus, & quod ibi voluit *Abb. Innoc. in cap. fin. ſupr. de ſucceſſ. ab inteſt.* vbi poderatur ſola præſentia partis, in eius fauorem emanauit confeſſio: quoniam ad illum textum poteſt reſponderi altero de quatuor modis, quos in alio propoſito ponit *Saly. et. in l. in bona fidei, 16. colum. verſ. 6. exemplum, C. de rebus creditis.* vbi inter alia dicit, quod ibi confeſſio facta fuit ad inſtantiam Abbat. ¶ Vel loquitur in confeſſione facta in extremis vitæ ob cauſam mortis ſperatam, ideò maioris eſt efficaciæ, quia tunc non creditur ob aliam cauſam ſic fateri. ¶ Et ſi ſic diceres, iſta procedunt in confeſſione extraiudiciali. Sed in iudiciali iudex † ſup- 40 plet vicem partis abſentis, vt per *Anton. in c. final. de confeſſis, 8. column. in ver. requiritur quinto. & ibi Abb. 7. col. poſt locum. Andr. in de confeſſis, §. ſequitur, ver. 7. in additionibus.* Ad Specolũ poteſt reſponderi, quod quemadmodum in confeſſione extraiudiciali requiritur præſentia, & acceptatio partis, ſic in iudiciali, vt videtur velle *Saly. in d. l. generaliter, verſic. ſed dominus & patronus meus.* idem ſentit ille in *dict. l. inhenum, C. de liber. cauſ.* dum dicit, cautelam eſſe, quod quando quis confitetur parte preſente, ſcribatur in actis parte præſente & acceptante, & ſic videtur loqui in confeſſione iudiciali tantum, quia *Saly. in d. l. generaliter.* primò videtur ponere aliquid ſpeciale in confeſſione iudiciali, ideo non eſt credendum, quòd referendo opinionem Richardi, voluerit recedere ab illa ſpecialitate, & ideo non videtur iſta bona reſponſio. ¶ Vnde poteſt aliter reſponderi, quòd illud, quod dicitur in confeſſione iudiciali, iudex ſuppler vicem partis abſentis: intelligatur in confeſſione expreſſa, ſecus in tacita, de qua noſter eſt ſermo, qui non debet ita latè extendi, nec interpretari, ſicut expreſſa: vt ſuprà dictum eſt. ¶ Vel aliter poteſt dici, quòd licet index ſuppleat vicem partis abſentis, non tamen partis acceptantis: vnde eſt neceſſarium, quòd iudex oſtendat ſe velle recipere confeſſionem nomine partis abſentis, & ea acquirere: vt expreſſe voluit *Saly. in dict. l. generaliter, 6. quæſt.* Iſta autem acceptatio in caſu noſtro non fit per iudicem, nec per partẽ: ergo non habet nocere tacitè confitenti, impugnando dictam litis pendentiã. ¶ Præſertim cum iſta impugnatio, & tacita renunciatio, nũquam fuerit approbata ab aduerſario, imo potius contradicta replicando ſuper validitate priorum iudicum, & ſuper hoc obtinuit ad hoc quod not. *Bald. in l. 2. not. 2. C. de repud. hered.* vbi

41 per illum text. dicit, quod qui non † acceptat verba aduerſarij, non poteſt ſe ex eis fundare. Et idem ſi diſſimulat, ſecundum eum: quod dicit bene notandum. ¶ Ad idem facit illa gloſſ. ſingularis, in *c. cùm veniſſent, in ver. coram eo, ſupra, de in integ. reſtit.* quæ probat, quod

42 † actus geſtus per partem in iudicio, nunquam nocet, ſi non fuit ab alia parte acceptatus, ſed impugnatus.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

43 impugnarus. vnde dicit, quòd comparens † coram iudice, à quo appellauit: & faciens aliquē actum coram eo, non per hoc videtur appellationi renunciare, ex quo ille actus non fuit per aduersarium acceptatus. quam gloss. multum commendat ibi *Abb. in 2. col. & in cap. gratum, 2. col. sup. de offic. deleg. & consil. 2. fin. col. in 1. vol. & Ludouic. in singul. 142. incipit, appellans, & in sing. 795. incipit, regula est.* Et per hoc datur singularis limitatio ad *dict. cap. gratum, & ad cap. solicitudinem, de appell.* & ad alia inra quæ dicunt, quod per actū contrarium renunciat quis appel. vt intelligatur, quomodo ille actus fuit acceptatus per aduersarium. alias limitationes ponit *Ludouic. in d. singul.* 295. quas per te videas. ¶ Quæ quidem acceptatio debet fieri in specie: vt eleganter volunt *Baldus in l. cum precum, C. de lib. caus.* de quo facit magnum festum *Angel. de Aret. in rubr. de except. Inst. 41. col. ver. 6 est videndum.* nec sufficeret secundum cum acceptare in genere dicendo, Accepto in parte, vel partibus, pro me faciendibus. quod est meno tenendum, ad intellectum, & limitationem prædictorum. ad quod bene facit in simili gloss. not. in *l. 1. § editionem, de edendo.* quæ dicit, non prodesse ei, qui produxit instrumentum, si dicat, Quatenus facit pro me, &c. Ex quibus omnibus concluditur ista limitatio, quòd licet quis à principio impugnauerit litis pendentiam, in qua succubuit, poterit contra rescriptum opponere de tacitutuitate litis pendentiæ. ¶ Possumus sexto limitare istum tearum & prædicta, vt in secunda emmissione debeat fieri mentio de processu, &c. nisi quando mentio processus, vel appel. nihil esset impeditura: vt puta, si impetrauí, vt in curia committeretur alicui auditori omnis causa, quam contra te habeo, vel habere intendo ex tali vel tali causa, cum potestate citandi in curia, & partibus. quamuis aliter de processu causæ, in qua appellaui, mentionem non faciam: virtute istius commissionis potero coram tali auditore causam appellationis prosequi, quia ex quo causa appellationis veniebat in curia tractanda, nullum præiudicium fit appellationi. iden si de ex taceatur, non vitiatur commissio. Ista est not. de ciso *dominorum de Rota, in nouis, 353. incipit, item si committitur.* quam referunt & sequuntur *Philippus & Præpositus in dict. cap. oblata ad fin. supr. de appell.* Et hæc sufficiant, quo ad istud nocabile, quamuis multa alia breuitatis causa omittantur.

ADDITIONES.

A * ¶ Adde *Claudium Mamerinum in reper. §. nihil commune, l. naturaliter, ff. de acquir. possess. colum. antepenult.*

B * ¶ Adde *Ias. in l. nec damnosa, C. de preci. imper. offe.*

C * ¶ Adde *Fel. in cap. ex tenore, 3. col. ver. regula, & per totam col. sequen. de ex.* vbi hoc com plurib. similibus conclusionibus refert *Ias. in l. more, col. 2. ver. 3. quia. ff. de iurisdict. omnium iudic.*

Palacios Rub.

¶ Adde *Ias. in l. more ff. de iurisdict. omni iudic.* D *
col. 2. ver. 3. & Fel. in c. ex tenore col. 3. & 4. vbi plura similia cumulat *de rescript.*

¶ Adde *Fel. in c. cum ex iniuncto, de haret. in fin.* E *
latius per com in *c. auditis, de prescript. colum. 8. ver. consectando.* vide *Bald. in tract. de prescript. in 2. parte principali, in 6. & 7.*

¶ Adde optimè per *Ias. in l. error, colum. 2. C. de* F *
iuris & fact. ignoran.

¶ Adde *Ias. not. in l. error, columna 2. C. de iur. &* G *
fac. ignor. vbi refert plura consilia Alexand. in quibus hne sequitur, & corroborat hoc triplici simili.

IOAN. BERNAR.

¶ Sic etiam debet.] Adde *Felin. in locis hic al-* A
legatis. & vide quæ scribit *Didacus Perez in prooemio, titul. 1. libr. 3. ordinat. verficul. ex quo deducitur, col. 744.*

¶ Litis contestatio dicitur iudicij fundamentum.] Vide *Decium consil. 302. Corneum consil. 61. lib. 3. Marantam de ordine iudic. part. 1. membr. 10. de litis contest. num. 1. & Ventium de nullit. tit. de nullitate, ex defect. process. numer. 28.* & ex nostris *Didac. Perez. l. 1. tit. 3. lib. 3. ordin. vers. dubitatur tertio.* Addeque pulchrè dicta per *Matth. de Afflict. decis. 283. num. 3.* B

¶ Nihil valet nisi fecerit expressam mentionem de primo.] Vide *Hippolyt. sing. 378. & Fran. Marc. decision. 504. & Ias. in l. nec damnosa, C. de precib. imperat. offerend. & Guillerm. Benedict. in cap. Raynutius, vers. mortuo itaque test. numer. 112. de test.* & ex nostris *Iacob. Villalpand. in repetitione,* quam fecit ad text. *l. 22. tit. 1. part. 7. §. 8. & Didac. Perez, in l. 2. tit. 12. lib. 1. ordinat. & Anton. Gomez, de homicid. numer. 60. & Anton. de Mens. in l. transigere, numer. 69. C. de transact. & Petrus Placa de delictis, cap. 45. ad fin. & authorem suprà, in proemial. text. §. 9. num. 25.* C

¶ Vbi decidit quòd si princeps.] Repete D
eundem *Ias. in l. de pupillo, §. in pluribus, ff. de nouis oper. nunt.* & vide *Ancedan. part. 2. cap. 4. n. 6. ad fin.*

¶ Secus si oriatur noua causa iniuriæ.] Ad- E
de *Ludouic. Rom. consil. 133. & Alex. in cons. 19. vol. 1. & consil. 119. vol. 4.* & pluribus citatis *Ariæ in l. 28. Taur. num. 16.* & rursus *l. 54. num. 56. ibid.* & vbique cum sequent. numeris.

¶ Secus si esset nullus.] Citra istam propo- F
sitionem, & sequentes articulos, quos author refert hic de enervatis viribus eius actus, qui nullus est, vide multa congesta per *Felin. in cap. ex tenore, de rescrip.* & aliqua per *Iasun. in l. more, de iurisdict. omn. iudic.* ac latius per *Sebast. Vent. de nullitat. sit. quoties, & intra quod tempus de nullitat. dici pos. & quos effect. pariat. num. 17. & Mesiam in l. Toletan. part. 2. fundamento 5. num. 18.*

¶ In confessione vltra præsentiam requira- G
tur acceptatio.] Adde *Ias. in l. error, C. de iuris & fact. ignor. Felin. in cap. si cautio, de fide instrum. Hippolyt. in rubric. de probat. numer. 226. & singul. 329.* & quia ista quæstio est inter nostros valde controuersa, ne decipiaris vno aut altero doctore. vide in vtramque partem plurca allegatos

legatos per Card. Cot. in memorabil. suis, verficul. confessio. 2. circa medium, & latius Duenas regul. 119. limitatione 1.

D. Iuan. Barahona.

SVMMÆ RERVM.

1. Confuetudo, quòd maritus det fideiussorem pro restituenda dote ex causa legitima, an valeat.
2. Consuetudo semel à iure damnata, an possit iterum introduci.
3. Ex varietate temporum variantur statuta, & consuetudines.
4. Pro dote conservanda, & restituenda, an possint fideiussores intervenire.
5. Exigere est ab inuito extorquere.
6. Tutor tutelam curam non tenetur satisdare: si tamen satisdat, tenet satisdatio.
7. Pactum legis commissoria est reprobatum in pignoribus.
8. Rubrica an & quando possit allegari pro lege.
9. Vxor si petat dotem à marito vergente ad inopiam, si ille præstet fideiussores, vel aliam cautionem idoneam de dote conservanda, & restituenda, omittit restitutionem dotis.
10. Fideiussores possunt intervenire, quando dos data est extranea.
11. Curator qui non gessit, potest petere, quòd pecunia prius conueniatur suo periculo.
12. Iuramentum quando potest remitti sine interitu salutis æternæ. servandum est.
13. Pignora an possint intervenire pro dote.
14. Pro dote conservanda, vel restituenda, ex parte viri vel soceri, non possunt fideiussores intervenire.

1 Notab. QVINTÒ cùm dicit text. [Mandamus, quatenus dotem assignari faciatis, sub ea, quam poteſt, cautione præstare.] Dicunt *Tancredus, & Vincentius*, quod ille text. procedit ex consuetudine loci, quæ habebat, quod si maritus vergebat ad inopiam, debebat dare fideiussores, vel pignus pro dote restituenda. Et certè hoc bene apparet ex antiqua, quæ dicit, quod tam cõsules, quàm iudices delegati, pronunciauerunt teneri secundum terræ consuetudinem. & iste intellectus verus est in se, stante causa legitima, prout in casu nostro stabat, scilicet inopia viri. Et ex hoc infertur, quod † valet consuetudo, quod maritus præstet fideiussorem pro dote restituenda, stante causa legitima. Et ita quamvis ante hanc decretalem damnata fuit consuetudo, quæ habebat, quòd pro dote restituenda darentur fideiussores: vt l. 1. C. *ne fidei. de. den.* sed nihilominus toleratur consuetudo postea introducta. ¶ Et secundum istum intellectum habes hic text. valde singularem pro gloss. *a* quæ ab omnibus not. reputatur. in *cle. statutum, in verfic. consuetudine, de electio.* quæ voluit, quòd † consuetudo semel à iure damnata, potest iterum introduci: idem voluit *Cyn. in l. dudum, C. de contrahen. emp.* fuit de mente *Bar. in l. cunctos populos, C. de summa Trinit. & fid. Cathol. 7. col.* circa intellectum *l. fin. C. de rest.* & etiam sensit in *l. de quibus, ff. de legibus, in lectura antiqua. & in l. omnes populi ff. de iust. & iur. in 3. q. principali.* est text. in *c. constitutus supra, de in integ. restit. iuncta d. l. dudum, C. de contrahen. emp.* nam consuetudo, quæ reprobatur per *d. l. dudũ.* postea fuit introducta, & approbata per *d. c. constitutus.* de qua tamen, quia non est præsentis speculationis, dicendum vt per doctores in locis suprà allegatis. & per *Abb. in c. fin. supra, de consuet. & in c. 2. de prob.* & ibi *Franciscus de Aretin. 14. colum. per gloss. in verficul. expresè, in c. 1. de constit. lib. 6. & ibi dicitur per Bald. Nouellum, in rubr. de dote. 6. part. 21. principio. col. antepe.* qui dicit, hoc debere intelligi, quando lex expresè derogat consuetudini præteritæ, propter aliquam irrationabilitatem, quam tunc temporis continebat, quæ tamen postea non durauit: & tunc potest noua consuetudo introduci. Secus tamen, si durabat, vel habebat perpetuam causam: & tunc non potest introduci, secundum *Bald. in d. l. dudum, C. de contrahen. empt. & in authentica, omnes peregrini. C. communia de succes.* Vide bonum text. in *cap. quamquam, § retentes. de canonibus, libr. 6.* vbi reprobatur consuetudo antea introducta: de quo feci mentionem in § *quod ante. de penit. & remiss. in verficul. sequitur in text. & c. in mea recollectis.*

¶ Idem si lex expresè derogaret præteritæ consuetudini, & etiam futuræ, vel simpliciter non faciendo mentionem de præterita vel futura, dicendo, non obstante aliqua consuetudine in cõtrarium: nam tunc indistinctè etiam futura consuetudo videtur damnata, per id quod habetur *in l. si seruitus, ff. de seruit. rustic. prædio.* maximè quia istud de natura legis, vt ad futura trahatur: vt *l. leges. C. de legibus, & c. 2. & fi. supra, de const.* ¶ Hoc tamen ipse limitat, nisi consuetudo de nouo introducta sit ex noua causa, à principio non cogitata, propter varietatem temporis, vel ex præterita, quæ erat verisimiliter non cognita ipsi legum latori. argu. *l. si hominem, ff. de mandat.* & quod ibi not. *Bald. & in § quibus, in proœmio Codicis.* quia secundum † varietatem temporum, statuta variantur: vt 5 *capit. non debet. supra, de consanguin. & affini. & l. 1. in princip. C. de cadue. tollend.* quod etiam voluit *Abb. in dict. c. 2. supra, de prob.* Vnde si dispositio *l. fin. C. de testa.* traheretur ad futuras consuetudines contrarias eas abolendo: tamen si postea emanaret consuetudo, quòd tempore pestis valeret testamentum, cum quinque testibus, vel forte minori numero: valeret talis consuetudo: & eadem ratione statutum, quia introducitur ex iusta & rationabili causa, verisimiliter tunc non cogitata per principem, ex quo hodie videmus, quòd omnes pestem fugiunt, & hominem pestifero morbo confectum enitãt: licet consanguinei sint, vel affines. vbi olim non ita refrigescebat charitas in sic fugiendo, maxime apud consanguineos. ¶ Et quod plus est, potest attendari secundum eum, quod hoc procedat etiam si lex abrogaret expresè futuræ consuetudini, quia ad nouam causam habentem rationabilem prouisionem, nouiter

factam,

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

factam, se non extendit talis clausula generalis derogatoria, de qua si fuisset cogitatum, non sic generaliter fuisset derogatum. argum. *dict. l. si hominem.* & quia intelligitur rebus sic se habentibus, & stantibus: vt *l. quod seruum. ff. de cond. ob causam, & l. si cum Cornelius.* & quod ibi per *Bartol. ff. de solu.* Ad eius confirmationem possunt adduci multa, quæ cumulat *Fel. in cap. 1. in 7 fallentia, supra. de constit.* ornando *dictam legem si hominem.* ¶ Ex prædictis, redeundo ad propositum, habemus vnum casum singularem, in
4 quo † pro dote conseruanda, & restituenda possunt fideiussores interuenire, scilicet quando hoc habet consuetudo. & hæc est communis opinio. ¶ Contra quam iosurgit *Bald. Nouellus, vbi supr.* dicens, quòd talis consuetudo non potest introduci, quia ex quo per legem fuit simpliciter consuetudo reprobata, non solùm intelligitur præterita, sed etiam futura, per ea quæ suprà dicta sunt. præsertim cùm in reprobatione consuetudinis fuerit expressa ratio improbationis, scilicet vt euitetur perfidia inter coniuges, propter quam rationem videtur se mouisse Imperator in *dict. l. 1. & 2. C. ne fideius. do. dem.* ad reprobandum dictam consuetudinem contrariam. ¶ Hoc tamen ipse temperat, quando consuetudo arctaret virum vel socerum ad fideiussionem pro dote conseruanda, vel restituenda, cùm tunc subsit causa perfidiæ. Si autem nõ arctaret, sed simpliciter permitteret talem fideiussionem, valeret dicta consuetudo, quia videtur cessare ratio perfidiæ, super qua se fundat dicta prohibitio l. 1. dum præsupposuit, quòd consuetudo loquebatur præcepiuè, videlicet quòd vir exhibeat fideiussorem mulieri. & hæc opinio videtur satis æqua, & fauorabilis mulieribus & dotibus: & ideò tenenda, per id quod habetur in *lege, in ambiguis, ff. de regul. iur. cum concordantijs.* Et hoc modo dici, quòd procedere potest opinio Tancredi & Vincentij hic, & sic quieuit *Baldus Nouellus.* ¶ Potuisset ille hoc confirmare authoritate illorum, qui tenent, etiam cessante consuetudine prædicta, posse interuenire fideiussorem pro dote conseruanda. & restituenda, quando maritus sponte illum præstaret: quia hoc casu cessat ratio perfidiæ, vt colligitur *ex dict. l. 1. & 2.* dum prohibent dictam cautionem exigi: Exigere † autem est ab inuitu extorquere, vt est textus cum gloss. in *l. fideicommissa, §. si rem, de legat. 3. gloss. in lege, non solùm, in princip. ff. solut. matrim. & in l. 3. §. exegerit, C. de interdictis, & in cap. statutum, §. insuper, ver. receperit, de rescript. libr. 6. & in cap. 2. ver. ingere, de censibus, eodem libro, & in clement. 1. in ver. debitas, de decimis, cum multis similibus.* Innuit ergo text. in *dicta leg. 2.* quòd si fideiussio non exigatur, sed sponte præstetur, bene valet. ita voluerunt aliqui doctores antiqui, quos refert *Innocent. in præsenti, super ver. faciatis.* & approbat *Collectarius, & Cardin. in 7. oppos.* idem tenuit *Iacob. de Ra. & Cyn. in dicta lege 2. Ioann. Andr. in addit.*

Palacius Rub.

ad Specul. titul. de dote post diuort. restit. §. 1. penult. column. in additione incipiente, ita notatur Ludouic. in l. 1. ff. solut. matrimon. ¶ Bene facit in argum. text. in *§. sed si ex testamento, Instit. de satisdat. in.* vbi dicitur, quòd † licet tutor testamentarius 6
non teneatur satisdare, si tamen satisdedit, tenet satisdatio. ¶ Ad idem facit illud mirabile dictum *Bald. in cap. 1. 2. column. de feud. da. in vim legis commissa.* vbi dicit, quòd † licet pactum 7
legis commissoriæ sit reprobatum in pignoribus, vt *l. 1. & 3. C. de pactis pigno. & cap. significante, super. de pigno.* si tamen fiat rogatu debitoris, & eius gratia, non voragine creditoris, bene valet. Sic ergo dicamus in casu nostro, vt licet fideiussor pro dote conseruanda, & restituenda, non possit interuenire: si tamen sponte præstetur, bene teneat. Hanc opinionem nouissimè tenet *Baldus Nouellus in dicto suo tractatu de dote, 6 part. 22. priuileg. versic. quartò limita.* quam dicit in puncto iuris veriorem per nonnulla fundamenta, quæ videas per te. Si ergo valet fideiussio sponte præstita, non stante consuetudine super hoc: multo fortius valere debet, quando stat consuetudo, cùm tunc duplici fulmetur vinculo, scilicet iuris validitate, & consuetudinis permissione. argum. *cap. 1. supra, de treuga & pace.* ¶ Fateor tamen, quod glos. in *dict. l. 1. & Bartol. Saly.* & communiter omnes, in *l. 2. cod. titul. & in d. l. vbi adhuc.* tenent opinionem contrariam. Immo, quod etiam si sponte dentur fideiussores, non valet fideiussio: nec potest illi prohibitioni renunciari, cùm sit negatiua. Pro qua opinione faciunt verba illius rub. quæ sunt magis naturalia, quam sit nigrum. quia in nigro ponitur verbum, exigi: & in rubro generaliter, ne fideiussores dotium dentur: non dicit, exigantur. Quando autem † rubrica est gene- 8
ralior nigro, possumus & debemus arguere ab ipsa rubrica generalius loquente, vt per gloss. in *rubrica, & in l. 1. C. si ob chirographariam pecuniam, & in l. ratio, C. de capitation. ciuium extruenda, lib. 11. & in authent. de incestis nu. in princip. collat. 2. in authent. vt falsa monacensis. §. 1. super verbo, huiusmodi.* Vnde cum textus in *l. 2.* sit dubius in intellectu, debet intelligi secundum rubricam, sub qua est situatus, vt voluit gloss. in *cap. rubricam, de rescript. lib. 6. & in cap. si super gratia, offic. deleg. eod. lib. cum multis similibus.* Præsertim cùm illa rubrica habeat orationem perfectam, & per consequens inducat dispositionem, secundum ea, quæ notant *Bartol. & doctores in rubric. ff. si cert. pet. & in l. 1. eod. titul. Imol. in rubric. ff. de verb. oblig. Abb. in preamio Gregoriano final. volum.* bene facit ad hoc gloss. notat. in *rub. ff. si quis testam. li. inf. esse fuerit,* qui dicit, quod omnes rubricæ legum & statutorum consonantes textui, possunt allegari pro texto. Ad idem facit, quod voluit *Bald. in rubric. C. an seruus ex facto suo.* vbi dicit, quòd quando rubrica incipit per vt, vel per ne, decidit, & habet vim text. & potest allegari pro textu. ita ergo videtur dicendum in proposito nostro, quòd cùm illa rubrica incipiat per ne, &

continear orationem perfectam, videtur prohiberi intervenire fideiussores pro dote conseruanda & restituenda: nedum quando dantur à marito inuito, sed etiam si ab eo volenm. hanc opinionem sequitur *Alexand. de Imol. in d. l. si constante, § quoties, 3. col. versic. 3. limit. ff. sol. matrim. & Ioan. de Imol. in cap. cum contingat, supr. de interdict. in repetit. hart. 46. 2. columna.* dicens istam fore communem opinionem. *& Camperius in suo tractatu de dote, 3. part. quæst. 176.* Et satis videtur hoc casu militare ratio perfidiæ: quia vxor acceptando fideiussionem, satis videtur non cõfidere de marito. & per hoc tollitur motiuum doctorum, tenentium contrarium .. ¶ Et ista opinio videtur mihi tutior, saltem propter authoritatem gloss. cuius opinio in dubio est sequenda: vt voluit *Iacob de But. in l. 1. C. qui pro sua iurisdict. Bald. in l. cum hereditas, C. de po. & in l. precibus, C. de impu. & aliis subsit. & in l. fin. § necessitatem, C. de bon. quæ lib.* & in multis alijs locis. vnde dicebat *Cyn. in l. 1. C. de act. & oblig.* quod gloss. est inris idolum. in iudicando ergo, & consulendo, ab ista opinione non esset aliquo modo recedendum. Et per ista sit expeditus intellectus Tancredi & Vincentij: qui licet verus sit in se, tamen multum restringit ipsum textum. ¶ Quapropter *Ioann. Andr.* dicebat, quòd cautio, de qua loquitur ista decretalis, non erat fideiussoria, vel pignoratiua, sed simplex, scilicet, iuratoria: quod prima consideratione videtur colligi ex textu, quia tam iudices delegati, quàm Rom. Pont. vtuntur isto verbo, cautio, simpliciter: quod intelligitur de simplici & iuratoria. vt *l. sanctimus, C. de verbor. sign.* & quamuis ille non dicat, hoc tenuit *Hostiens. in sum. tit. de dote post diuortium restituenda, §. & quando competat. versicul. sed hoc tamen, in fin.*

¶ Sed reuera iste intellectus non potest stare: nam si Papa intellexisset de cautione iuratoria, ad quid esset opus dicere sub ea cautione, quam præstare potest, cum iuratoriam quilibet, quamuis pauperrimus, possit præstare? Voluit ergo dicere Rom. Pon. quòd si posset præstare pignora, vel fideiussores, de illa intelligeretur, & in defectum præstaretur iuratoria. Istud fuit de mente *Innocent. in præsenti*, & placet *domino Card. & Abb.* ¶ Ex quo resultat alius,
B & tertius casus, [b] in quo pro dote conseruanda, & restituenda, possunt intervenire fideiussores, scilicet, propter vergentiam ad inopiam, vel propter superuenientem suspicionem inopiæ, vel dilapidationis. vt est hic text. valde singul. secundum præfatos doctores. & secundum *Bart. in dict. l. si constante, § quoties, 2. columna ff. solut. matrim.* quem sequuntur *ibi Bald. & Imol. in princip. illius l.* Idem tenet *Cyn. in dict. l. vbi adhuc, in 2. oppo. & Camperius in tractatu de dote, 3. p. quæst. 178.* & ista est communis conclusio: quam approbauit *lex regni, 4. part. tit. 11. l. 29.* quæ dicit, quòd marito vergente ad inopiam, vxor potest ab eo dotem petere, vel quòd sibi præstet securitatem, quòd eam non alienabit.

¶ Ex quo infertur, quòd si † vxor petat dotem à marito ad inopiam vergente: si ille præstet fideiussores, vel aliam cautionem idoneam de dote conseruanda & restituenda, euitabit dotis restitutionem. vt est hic text. secundum vnum intellectum, de quo dic, vt dixi supra in ratione dubitãdi, & decidendi, in 3. intellectu. 9

¶ Quarnus casus est, quando extraneus, qui dotem dedit, stipulatus est eam sibi reddi, peteret fideiussores à marito, de ea † restituenda in casu soluti matrimonij. nam hoc casu bene possunt intervenire. Hoc fuit de mente *Bart. in dict. l. si constante, in princip. ff. solut. matrim. in 6. oppos.* iuncto eo, quod tetigit in 5. *oppos.* quod in expresso firmat ibi *Ioan. de Imol. in 8. column. versic. secundo adde.* & sequitur *ibi Ludouic. Rom.* dicens hoc esse singulariter notandum. & placet *Alexand. ibi in § quoties, 3. columna. versic. quarto limita. & Ioann. Camperius, in suo tractatu de dote, 3. part. q. 177. & Bald. Neuell. in dict. suo tract. de dote 6. part. 21. princip. versic. 11. limit.* bene facit ad hoc in simili text. not. in *l. fin. 1 respons. ff. de contrahend. empt.* de quo facit festum *Andr. Sucul. in cap. significante, in fin. supr. de peg.* vbi dicitur, quòd licet pactum legis commissoriæ non possit intervenire in pignore, inter creditorem & debitorem: bene tamen inter debitorem & fideiussorem. * Sic A *
ergo dicamus in casu nostro, quòd possit intervenire fideiussio inter maritum & extraneum: cùm inter istas personas cesset ratio perfidiæ: nam propter hoc non potest maritus aliquid impingere mulieri, si ille extraneus dotans de suo, voluit esse bene cautus, & sibi prouideri de securitate, in restituenda dote. Vnde non sequitur, extraneus de marito non confidit, ergo nec mulier. ¶ Hoc tamen debet sane intelligi, quando iste extraneus à principio tempore donationis sibi prouidit de dicta fideiussione, vel satisdatione: postea verò non potest illam à marito inuito exigere, nisi propter superuenientem inopiam, vel suspicionem inopiæ, per dispositionem *l. in omnibus, ff. de ind. secundum Bartol. in dict. l. si constante, in 6. q. 2. parte.* quamuis *Ludouic.* aliter dixerit, & forte non bene. Dicebat tamen *Bald. ibi*, quòd etiam in isto casu poterit prouideri ipsi extraneo per sequestrum, cũ via sequestri bene compatiatur cum via satisdationis, vt in decretali nostra apertè probatur, secundum aliquos: vt supra in ratione decidendi dixi, in 5. intellectu. ¶ Hoc tamen de sequestro intelligit *Ioan. de Imol. in d. l. si constante*, si mulier consentiat, vel si non possit satisdari per virum de dote restituenda, vel si mulier forte sit suspecta de dilapidatione adducit, quod habetur in *dict. l. si cum dotem, § fin. autem.* alias videtur, quod non obtineat sequestratio: & ita dicit videri de mente huius c. ¶ *Baldus* tamen *Neuell. vbi supr.* dicit quod iste textus non habet locum in casu prædicto, quia hic mulier vult esse secura de sua dote. sed in casu prædicto extraneus volebat sibi prouidere super dote. Vnde si à principio sciens illum maritum suspectum,

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

ctum, sibi non prouidit, impotentur sibi argum. *l. si creditores, ff. de priuileg. creditor.* & potuit ipse propter hanc culpam conditionem dotis facere deteriorem. quæ ratio cessat in ipsa muliere: vt per *bartol. in dict. l. si constante*, in *6. quæstion.* 1. *parte.* & dixi suprà in 5. intellectu. Si autem post dotationem emersit suspitio, & maximè post datam dotem: & tunc emersit suspicio, propter culpam viri incipientis dilapidare, tunc poterit petere sequestrationem: per id quod habetur in *l. si fideiussor*, §. *fin. ff. qui satisdare cog.* quæ tamen sequestratio reuocabitur, si maritus offerat idoneam cautionem. per not. ibi, & in *l. vnica, C. de prohib. sequest. pe. & in cap. examinata, de iudic. & in cap. final. de seque. & poss. & vsufruct.* Si verò emersit suspicio citra culpam viri, ex alio casu fortuito inopiæ: tunc non habebit locum sequestratio, cùm non reperiatur à iure permissa, & regulariter sit prohibita: vt *dict. l. vnica, C. de prohib. sequest. pe.* Vnde non poterit huic succurri extraneo, nisi per remedium *dict. l. in omnibus, ff. de iudic.* vt voluit *Bartol. in dict. l. si constante, 6. quæst.* quem multi sequuntur, quorum opinio videtur approbata per *dictam legem regni, 4. partit. tit. 11. l. 29.* ¶ Sed m ponderaz quia iste textus non loquitur in muliere dotata, & A volenti sibi prouidere super dote, sed potius loquitus in eo, qui pro muliere dotem promisit, qui secundum aliquos erat extraneus. Pondera etiam, quia hæc dos nondum erat tradita marito, sed solum promissa, & maritus eam petebat. vnde intellige hanc decretalem, vt suprà dictum est. ¶ Quintus casus est, quando absente marito, aliquis promisit dotem mariti datam saluare, & restituere, in casu restituendæ dotis. Nam istud bene potest fieri, & tenebitur iste promissor. ita eleganter consuluit *Paul. de Castr. consil. 169. & seq.* Et iste est bonus modus fraudandi titulum, ne fideiuss. do. den. vt ille, qui vult dotem pro marito saluam facere, promittat non simul cum marito, nec de mandatu mariti: sed separatim ab eo, ex sua propria liberalitate & voluntate, tanquam principalis debitor ad maiorem cautelam: nam ille titulus loquitur, quando fideiussor, vel alius intercessor datur à marito, & sic se obligat mandato mariti, vt patet ex rubrica: tunc sequeretur perfidia inter maritum, & coniugem, propter quã emanauit illa prohibitio, vt patet in *l. 2. eod. tit.* quia vir quodammodo cogitat esse seruus illius, quem dedit in fideiussorem: cùm sibi sit obligatus actione mandati, & posset quotidie ab eo conuiciari & impugnari, quòd illum teneret in obligatione, & quòd faciat eum liberari, vt *l. quintus ff. mandati, cum concordantiis.* Sed si aliquis sine mandato viri expresso, vel tacito, quod resultat ex præsentia viri, vt *l. qui patitur, ff. mandati.* se obligat ad dotis restitutionem: non video, quare non teneat obligatio: quia non potest dici datus à marito, nec aliqua perfidia oriri potest inter coniuges, quia cum ipse non possit improperare marito, ex quo sine eius mandato promisit, & potuisset hoc facere etiam inuito marito, vt *l. si pro te, ff. mandati.* nec etiam mulieas potest improperare vxori, & sic cessat verba, & ratio illius tituli, seu prohibitionis: ergo cessare debet dispositio: vt *l. adigere*, §. *quamuis, ff. de iure patr. cum simi.* Cautum ergo erit, quòd ille, qui taliter se obligat, dicat se hoc facere non precibus, nec mandato mariti, sed à seipso sciens se non teneri. Si enim aliud diceremus, sequeretur absurdum: quia *c* fortè mulier C
non contraxisset matrimonium, nisi ratione istius promissionis, & si promissio esset inualida, mulier reperiret se deceptam. Et sic in effectu videtur hic celebrari quidam contractus innominatus, scilicet contrahovt te obligex, ex quo secoto implemento, datur actio, vt *l. misi gentium, ver. & ideo, ff. de pact.* ita concludit *Paul. in dict. consilio.* multa alia inducendo, quæ per te videas. ¶ Reperio tamen, quòd contra *Paul.* tenet *Campetius in dict. suo tract. de dote, 3. part. quæst. 182.* motus per ea, quæ habentur in *l. si mulier contra senatu*, §. 1. *ff. ad Velleianum.* vbi sicut pro muliere intercedente pro aliquo, non potest quis ex mandante fide iubere: ita etiam non valet, si aliquis ex ignorante fideiubeat. & iste passus alibi non decidit, secundum *Bald. in l. 1. C. ad Velleian.* ¶ Item contra *Paul.* dicit facere, quia eo ipso, quòd mulier acceptat fideiussorem, etiam ab alio, quàm à marito, satis videtur non confidere de marito. Tenendo opinionem Bald. potest responderi ad *l. si mulier, prælleyatam*, quòd ibi restituitur actio contra principalem debitorem, ideo expromissor mulieris inuatur fient ipsa, secus quando non restituitur, vt in Macedoniano, secundum glos. ibidem. nam tunc non inuaretur, quia alias mulier non haberet regressum aliquem. Cogita.

¶ Sed propter ista ego non recederem ab opinione Pauli, quã ampliabis, vt procedat, etiam si reperiamr postea maritum promisisse tali expromissori, quòd eum indemnem seruaret: quia nihilominus prima promissio in suo robore permanebit, nec ex hoc probatur, vel præsumitur simulatio. ita dicit *Alexand. in dict. l. si constante*, § *quoties, 4. column ff. solut. matrimon. & Campetius in dicto suo tractatu, 3. part. quæstion. 183.* per id quod in simili dixit *Bald. in dict. l. 1. C. ad Velleian.* dum voluit, quod licet mulier non possit pro alio intercedere, sed pro facto suo sic: si tamen promisit, tanquam in facto proprio, licet postea reperiatur aliquis promisisse eam indemnem seruare, propterea non innalidatur mulieris promissio, veluti simulata, nisi aliter appareat. per textum ad hoc sing. in *l. Stia mancipia, in princip. ff. ad Velleian.* quod ipse reputat not. dignum ad idem facit quod not. *Bart. in l. si quis in gratiã, ff. ad Syllanianum.* de iudice *d* vel D
teste, qui in articulo mortis dicit se tulisse falsum testimonium, vel falsam sententiam: quia non præiudicat illi, pro quo testificatus est, vel sententiam tulit. Sic ergo in casu nostro, quamuis postea reperiatur, quòd maritus promittat

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

mittat expromiſſori de indemnitate, non tamen propterea probabitur, nec præſumetur ſimulatio: quod tene menti. ¶ Sextus caſus eſt, quando marius ante contractum matrimonium præſtaret fideiuſſores de dote conſeruanda, & reſtituenda, in caſu, quo matrimonium non ſequatur: nam tunc bene poſſem interuenire. caſus eſt ſingularis de hoc in *l. Titio centum*, §. *Titio genero. ff. de condi. & demon.* queru ad hoc multum ibi not. *Bartol. Bald. & Imol. & Alexand. in dict.* §. *quoties*, 3. *column. & Campetius in dict. tractatu*, 3. *part. queſt.* 174. Et poteſt eſſe ratio, quia ſi matrimonium fiat, ſtatim ſpirat ſatisdatio vel fideiuſſio. & ſic non poteſt inter coniuges oriri perfidia. Si autem non ſequatur matrimonium, non ſunt coniuges: & ſic ceſſat ratio perfidiæ. ¶ Septimus caſus, quando fideiuſſores darentur à marito ſoluto matrimonio pro dote conſeruanda & reſtituenda: nam tunc bene valet datio fideiuſſoris: vt eſt textus cum gloſſ. in *l. ſi conſtante. ff. ſolut. matrimon.* idem tenet gloſſ. in *dict. l.* 1. C. *ne fi. in do. den.* Ratio eſt, quia tunc ceſſat ratio perfidiæ, quæ ſubeſſet conſtante matrimonio. & hinc tenet *Bald. not. in dict.* 21. *primileg. colum.* 2. *ver.* 2. *fallit.* ¶ Octauus caſus eſt in parte viri, qui poteſt eſſe fideiuſſor pro viro, pro dote nurus conſeruanda vel reſtituenda, vt eſt textus ſecundum vnum intellectum, in *l. fin. C. de dot. cauſ. non numc.* intelligendo, quòd ibi ſe obligauerit pater cum filio, pro dote nurus, in eodem inſtrumento, tanquam duo rei debendi, & ſic in ſolidum: licet textus ibi non aperiat, quia hoc caſu videtur ceſſare ratio perfidiæ, præſertim cùm aliquando cogatur pater ad ſe obligandum pro dote nurus: vt apparet ea not. in *l. ſi cùm dotem.* §. *tràſgrediamur. ff. ſolut. matrim.* & dixi latiſſimè ſuprà in rubr. Idem dicas de matre ſe obligante vnà cum filio, pro dote nurus conſeruanda, & reſtituenda. Nam tunc ipſa erit obligata. ita ſingulariter firmat *Bald. Nouell. in dict. ſuo tract. de dote*, 6. *part.* 12. *ſpeciali. & 21. in ver.* 12. *limit.* mouetur per textum ſingul. in *l. fin. C. ad Velleian.* & ſubdit, quòd iam vidit de facto obtentum, quòd renunciatio tunc facta per matrem iuri bypothecarum, ſibi effectualiter nocet, etiam ſi ipſa mulier aliunde non poſſet habere regreſſum contra bona mariti. quod dicit fore notandum ad not. in *l. Mœuia*, §. *fundum. ff. ſolut. matrimon.* Not. hoc mirabile, quod ideò eſt, quia ſicut tenetur dotare, ita pro reſtitutione dotis ſe obligare. idem eſſet pro filio naturali *l. vxorem.* §. *pater naturalis, de leg.* 3. Cogita. *Bald. vbi ſuprà.*

¶ Dicit etiam, quòd licet vxor tunc ſe obliget vnà cum viro pro reſtitutione dotis eorum communis filij, qui vxorem accepit: non iuuaretur beneficio *authentic. ſi qua mulier, C. ad Velleian.* quod reputat valde notandum. Conſulmit tamen ipſe, vt omnis difficultas tollatur, quòd in eodem inſtrumento filius ipſe, qui accepit vxorem & dotem, vel pater pro eo obligetur vnà cum matre: quia negari nequit, quin reſpectu ipſius filij, vel patris, mater ſit coniuncta perſona, & poſſit pro eo fideiubere: per id quod habetur in *dict. l. fin. C. de do. cauſ. non num.* Et iſta mentì commenda: quia quotidiana, & alibi ea non reperio. videas ibi lanius per eum. ¶ Idem dicunt aliqui de fratre, & alijs coniunctis, ſimul habitantibus cum marito, vt illi etiam poſſint cum marito ſe obligare pro dote conſeruanda, & reſtituenda, vt videtur velle *Specula. iſto titulo*, §. *penult. verſicul. illud, & Bartol. in dict. leg. ſi conſtante, in* 8. *quæſtion.* 1. *part. in fin.* ¶ *Baldus* tamen *Nouellus in dict.* 21. *primil.* 3. *colum. verſic.* 3. *limita.* dicit, quòd immo non videtur eſſe eadem ratio in alijs coniunctis, ſicut in patre: cùm alij coniuncti reſpectu patris cenſeantur extranei, per id quod habetur *in l. vnica*, §. *extraneum, C. de rei vxor. act.* naturalis enim charitas patris erga filium, & è contrà, non patitur aliquid eſſe inter eos ſuſpitionis ſiniſtræ. arg. *l. Auredium*, §. *Titum. ff. de liber. legat. & l. Paulo Callimacho*, §. *Pomponius.* & quod *ibi per gloſſ. de leg.* 3: quæ ratio ceſſat in fratribus, & alijs coniunctis. Vnde ſi vxor diceret viro, vel ſponſo: Nolo tibi committere meam dotem, niſi frater tuus pro te fideiubeat, vel ſe obliget vnà tecum. certe ex hoc verſaretur indignatio non parua viri ergo vxorem, quia de eo non confidit in dote, cui corpus ſuũ commiſit, vt *l. hac lege, C. de pact. conu. & hic in fin.* & quòd velit ipſum virum ſemper ſtare obnoxium, & obſequioſum erga dictum fratrem, propter dictam fideiuſſionem, cùm etiam inter fratres ſit ſtimulus, vt nolit pati alium confratrem ſibi ſuperiorem, & ſic inæqualem. *Cum pater*, §. *cuidã, de leg.* 2. & quod ibi not. & quod habetur in *l.* 1. §. *veteres, ff. de acquir. poſſeſſ.* ¶ Et hoc mihi magis placet, quia vt ille dicebat, fratres, & alij coniuncti, quamuis ſimul habitent, quantum ad hæc, reputantur extranei: vt *dict.* §. *extraneum.* extranei autem, nec fideiuſſores, nec duo rei debendi vnà cum marito conſtitui poſſunt, pro dote conſeruanda & reſtituenda: quia tunc in effectu cenſeretur alter fideiubere pro altero: vt habetur in *l. vir vxori, ff. ad Velleian.* meritò non poſſent hoc modo ſe obligare, quia veniretur contra meotem *dict. l.* 1. & 2. C. *ne fideiuſſ. do. den.* In iſta ergo obligatione facta per fratres, vel quoſcunque extraneos, vnà cum marito, non erunt omnes in ſolidum obligati, ſed quatenus ad quemlibet pecunia dotalis peruenit, quia tunc quilibet cenſetur principalis pro tota, quam quilibet eorum recepit. Si autem vir ſolus dotem recepit, alter in nullo erit obligatus. quia tunc propriè cenſetur fideiuſſiſſe, & eſſet color quærendi, vt habetur in *d. l. vir vxori.* quamuis ambo fiant confeſſi ſe recepiſſe. argum. *Unde quæritur, & l. cùm in* E *plures*, §. *reſtituenda, ff. locat.* & quod voluit *Bartol. in l.* 2. *vbi duo, ff. de duobus reis, & in l. duos reos, eod. titul. & in authentic. hoc ita*, 20. *column. ver. ſeptimò quæro, C. de duobus reis. Angel. de Aret. Inſtit. de fideiuſſ.* §. *ſi plures.* qui omnes dicunt, quòd quando duo ſunt mihi obligati ad idem, ſi alter

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

ter ipsorum sentit totam vtilitatem, alter nihil: & ego conuenio illum, qui vtilitatem non sensit: potest excipere, quòd prius conueniatur, & excutiatur ille, qui vtilitatem sensit suo periculo. hoc est dicere, quòd si ille reperiatur non soluendo, redeatur ad eum super principali, & expensis factis: & videtur, quòd teneatur etiam subministrare expensas litis: vt *l. si vt certo, §. nunc videndum, in fin. secundum Paul. in dict. l. inde quæritur.* qui dicit, quòd cùm ille ruinus sibi accideret de facto Bononiæ, fecit deponi expensas, vt excluderet agentem, & partem sinum offerret, vt alter excuteretur suo periculo: & procurator, qui erat satis practicus & intelligens, illud non intelligebat: & finaliter dicit se obtinuisse, licet cum magno labore posset dare ad intelligendum: facit ad prædicta secundum eom *l. actione, §. si communis, ff. pro socio, & ff. de pecu. l. inde quæritur, §. 1. versic. cæt.* ¶ Per quæ etiam iura dicit *Guil. de Cu. in l. 1. C. vt nemo inuitus.* quòd si debitor vni ex fideiussoribus tradidit pecuniam, vt solueret, & ille non soluit, si creditor conueniat alium fideiussorem, & ille hoc alleget, & offerat se paratum ostendere, debet ille prius conueniri: & interim ipse debet absolui ab obseruatione iudicij, id est
B* non cogitur litigare. ¶ Hinc est etiam, *b** quòd si vnus ex duobus reis debendi habuit totam vtilitatem contractus, & alter conueniatur, potest excipere, quòd ille qui vtilitatem totam habuit, prius conueniatur periculo istius. ita tenet *Bartol. in dict. l. 2. §. final. ff. de duobus reis debend.* de quo meminit *Paul. de Castr. in dict. l. inde quæritur.* qui hoc mirabiliter limitat, & restringit, vt ibi per eum, quem rogo videas, quia quotidie venit in practica, & ego pluries practicaui. ¶ Hinc est etiam, quod eo casu, quo debitor debitoris potest conueniri, si iste debitor debitoris conueniatur, poterit dicere, quòd prius conueniatur debitor principalis suo periculo, & sumptu, paratus satisdare fisco vel creditori, de indemnitate, vt est casus not. in *l. 1. C. de comm. fisci debit. lib. 10.* per quem ita tenet *Saly. in l. non prius, prope fin. versic. quero tunc ab extra, C. quando fiscus vel priuatus.* ¶ Hinc est etiam, quòd stante lege, vel statuto; vt hodie dictat *lex regni, Foro legum lib. 3. titul. 19. l. 3.* quòd habens debitorem & fideiussorem, agere possit contra fideiussorem, & eius bona propria authoritate, etiam nulla facta excussione contra principalem: creditor authoritate dictæ legis aggreditur contra fideiussorem: dicit fideiussor, Eamus ad principalem, quia aut faciam, quòd tibi satisfiat, aut ego tibi satisfaciam. dicit creditor: Ego nolo. quòd fideiussor sit audiendus, per prædicta, nam ex quo debitor principalis habuit commodum contractus, fideiussor nullum, ergo audiendus est: præsertim quia onerosus creditor non auditur. *ff. de pignor. act. l. si seruus, pro hoc de vsuris, l. si bene collocata.* Item quia creditor videtur in hoc malitiosè agere, cùm sibi non noceat, quod petit fideiussor, & fideiussoris profit. *ff. de cess. l. inuitum.* & multis obuiandum est. *ff. de rer. vsu. l. in fundo, ff. de fur. expor. l. si vendator, in fin.* per istam ita tenuit *Hostiens.* & dicit pro hoc esse l. aureum, quæ dicit, quòd qui obligauit rem, & paratus est debitum soluere, quòd pignus liberum esse videtur *ff. qui mod. pig. vel hypo. fol. l. item liberatur, §. qui paratum, & dict. l. si vendator, in fin.* ita refert *Alb. de Rosa. in 1. part. statutorum, quæst. 103. incip. adhuc quero.* vbi videas latius per eum. fortius audietur, si dicat fideiussor, quòd conueniatur debitor principalis suo periculo, & suis expensis, per prædicta, quod tenet mecum, quia alibi non legi ita in specie tactum. ¶ Ex his *f* etiam infertur, quòd si iudex, qui malè iudicauit, & virtute suæ iniquæ sententiæ, pars pro qua lata fuit, aliquid obtinuit, quod postea tempore syndicatus petitur à iudice: potest iudex dicere parti petenti, Dirigas actionem, & remedium contra dominum, ad quem pecunia ista condemnatione deducta peruenit meis sumptibus, & meo periculo: & audietur, & interim ab instantia absoluetur. ita not. voluit *Paris de Puteum suo tractatu syndicatus, chart. 56. 2. columna. alibi in verbo, iudex malè iudicans, columna 1. ver. tamen ego mecum*, per textum cum gloss. in *dict. l. inde quæritur.* vbi *Bartol.* dixit hoc in duobus reis, quòd vous eorum conueniatus, potest dicere: Conuenias coreum meum, ad quem tota pecunia peruenit, meo periculo & debet audiri. Idem *g* dixit in pluribus curatoribus, *in l. 1. §. si vero, ff. de rer. vsu. bon. dan.* dicens, quod † curator, qui non gessit, potest petere quod gerens prius conueniatur sub periculo, quæ dicta commenda mercatoriæ, tanquam ab alio non collecta. Sic ergo in proposito nostro videtur dicendum, quando maritus & alius confitentur dotem recepisse, quæ in veritate recepta est per solum maritum: alius est fideiussor conuentus, potest se meti eo modo, quo dictum est. Hoc est quod voluit *Ludouic. Rom. in dict. §. transgrediamur.* vbi dixit, quod si pater & filius confitentur simul recepisse dotem nurus: & probatur expressè dictum dotem peruenisse ad manus alterius eorum, licet instrumentum caueat, quod ambo recipiunt, tamen debet prius excuti ille, ad quem dos peruenit, sumptibus tamen & periculo alterius contrei, per id quod habetur in *dict. l. inde quæritur.* de quo meminit *Camerius in suo tractatu de dote, 3. part. quæstion. 169. & Rald. Nouell. in dict. tract. 7. part. 28. priuileg.* vbi videas latè. ¶ Immo plus potest attentari secundum eum in *d. 21 priuileg.* quod etiam si aliter non probaretur, quòd in veritate solus maritus receperit dotem, sed ambo simpliciter fuerunt confessi se recepisse, illa confessio alterius non probat, nec nocet, maximè si ille erat omnino extraneus, tanquam sit facta in materia suspecta, vbi ille non posset aliter se obligare, videlicet tanquam fideiussor, *l. prohibentur.* per id quod habetur in *l. per diuersas, C. mandati, & in l. final. C. de spons. per Bart. in Lectu-*

quis decedens, §. *Titia, de leg.* 3. quia hic coniectura & præſumptio ſubeſt, quòd tota peruenit ad manus mariti, ex quo non ob aliud datur, niſi pro ſupportandis oneribus matrimonij, & ſic ad eum ſpectat tale onus. ad hoc *l. ſi is qui Stichum*, §. *ibi doc, ff. de iure dot.* quod dictum alibi nō legi. & ſatis mihi placet. Reliqua in hoc articulo dic vt ibi per eum, & per doctores in *d. l. ſi conſtante.* ¶ Nonus caſus eſt, quando in tali fideiuſſione interuenit iuramentum. Nam
22 cùm tunc poſſit † ſeruari ſine interim ſalutis æternæ, ſeruandum eſt, vt *cap. ſi vero, & cap. cùm contingat, cum multis aliis, ſuprà de iureiuran.* hanc opinionem tenet *Baldus in l. iuriſgentium*, §. *ſi paciſcer ff. de pact. & in rubric. ff. de iureiuran. Saly. & Fulgoſ. in ambient. ſacramenta puberum, C. ſi aduer. ven.* & ibi etiam *Petrus Philip.* 37. *column. in ſua repetit. Bald. & Angel. in l. ſi quis pro eo, ff. de fideiuſſ.* & ibi *Paul. de Caſtr. & in dict.* §. *quoties, & conſil.* 169. *& ſequen. Abb. in dict. cap. cum contingat, in fin. & ibi Ioann. de Imol. in repetition. chart.* 46. *in verſic. decimum & vltimum membrum, verſicul. circa ſecundum. aduerte. & Campetus in ſuo tractatu de dote*, 3. *part. quæſtion.* 174. *& Baldus Nouellus in ſuo tractat.* 6. *part.* 21. *priuileg. verſic. duodecimo limita.* & iſtam partem teneas, quamuis *Bartol. in dict. l. ſi quis pro eo, in* 3. *membro, & in dict. l.* 1. *C. ne fideiuſſ. do. den. & Anton. in dict. cap. cum contingat, in* 3. *caſu.* teneant contrarium, & malè, ſecundum præfatos doctores, qui bene reſpondent ad motiua *Bartol. & Anton.* vt per te videre poteris: quia non eſt opus ſuper re tam clara & communi aliter inſiſtere. ¶ *Bald.* tamen *not. vbi ſupr.* nititur opiniones concordare, & opinionem Bart. ſaluare hoc modo. Dicit enim quòd ſi maritus præſtat talem fideiuſſorem ſponte, & vltro, tunc iuramentum firmaret, ex quo non de directo, ſed occaſionaliter poſſet ſequi occaſio perfidiæ & indignationis inter coniuges, & hoc modo procedat communis opinio. Secus dicit, ſi maritus præſtaret talem fideiuſſorem inuitus, puta ſi conſuetudo ita diſponeret, vel forte ſtatutum, quòd maritus teneatur & poſſit cogi ad talem fideiuſſorem præſtandum, & tunc iuramentum non firmet, ex quo non occaſionaliter, ſed de directo, & in conſonenti inducit dictam materiam perfidiæ & maleuolentiæ inter coniuges. prout idem dicitur in iuramento de futura ſucceſſione, quod de directo, & immediatè inducit votum captandæ mortis. & ita procedat oppoſitio Bart. & ſequacium. colorata eſt iſta concordia. Cogitabis. ¶ Aliqui volunt addere decimum caſum, dicentes, quod
13 licet fideiuſſores non † poſſint interuenire, bene tamen dario pignorum. Iſtud voluit *gloſſ. in dict. l.* 2. *C. ne fideiuſſ. do. den.* licet ſe non firmet. tamen tenent *Dynus & Cynus in l.* 1. *eod. tit. Bartol. & communiter omnes in dict.* §. *quoties.* quia ex quo ibi prohibentur fideiuſſores, ergo non pignora, per textum *in l.* 1. *ff. qui po. in pign. hab. & in l. quamuis, aliàs incipit, Callippus, ff. de ſolut.* ad hoc, *l. quod autem*, §. *ſi vxor ff. ſolut. matr. in verſic. pignora pro-*
per dotem. & iſtam opinionem ſequitur *Alexan. in dict.* §. *quoties, penult. column. ver. extra predicta, & Campetus in dict. ſuo tractat.* 3. *part. queſt.* 181. quia iſto caſu ceſſat perfidia, cùm maritus dando pignora videtur expreſſe facere id, quod tacitè inerat propter tacitam hypothecam, iuxta *l. aſſiduis, C. qui po. in pign. hab.* Propterea maritus non grauatur hoc caſu, nec obligatur alicui, ſicut quando præſtabat fideiuſſorem, cui poſtea tenetur actione mandati. *Baldus* tamen *Nouellus in dict. ſuo tractatu de dote*, 6. *part.* 21. *priuileg. ver. noni limita.* poſt *Ludouicum in* §. *quoties.* tenet contrarium, quod pignora non poſſint interuenire. Nec obſtant iura prædicta, quia illa loqui videntur in hypotheca, quæ ſolo conſenſu contrahitur, ſine alia traditione. Secus eſt in pignore proprio modo accipiendo, quod ſolùm conſtituitur actuali traditione. *l. ſi rem*, §. 2. *ff. de pign. act.* ¶ Et ſubeſt ratio differentiæ, quia per hypothecam non generatur cauſa alicuius perfidiæ inter coniuges, cùm bona hypothecata remaneant in plena poſſeſſione apud maritum: & ideo etiam ſi non eſſet expreſſa hypotheca, hodie iura volunt contrahi taciam in omnibus bonis viri pro reſtitutione dotis. *l. vna*, §. 2. *C. de rei vxor. act.* Sed quando conſtituitur per traditionem alicuius rei ſtabilis, vel mobilis, quæ fieret per virum vxori, pro tutela ſuæ dotis: ex quo tranſit tunc omnis poſſeſſio in mulierem, tam ciuilis, quàm naturalis, & ſic nulla remanet penes virum, vt habetur in *l.* 1. § *per ſeruum qui pignori. ff. de acquir. poſſ. & in l. cum notiſſimi*, § *illud, C. de præſcript.* 30. *an.* tunc videtur ex hoc caſu dari occaſio perfidiæ & maleuolentiæ viri contra vxorem, non confidentem de eo, prout eadem ratione dicitur in fideiuſſore. cum in vtroque caſu videatur vxor diffidere de marito, & ſic ipſe conciperet aduerſus eam non paruam indignationem. & iura volunt, quod nulla ſit inter coniuges perfidiæ vel indignationis occaſio, vt *dict. l.* 2. ad hoc, *l. reprehendenda, C. de inſtit. & ſubſtit. ſub condi.* ¶ Et licet text. in *dict. l.* 1. *& 2.* non dicat de pignore, tamen poſſunt verba illa generalia ibi, nulla ſatisdatione accommodari etiam ad pignus, & maximè quia quando fuit facta tradino pignoris mulieri, fit eadem ratio prohibitionis ponderata per Imperatorem, in *dict. l.* 2. & ſic non dicetur extenſio, ſed comprehenſio, maximè quia pignus & fideiuſſor à pari procedunt: vt *Inſtit. de re. di.* §. *vendite, & l. ſi rem*, § *ſatisfactum. ff. de pignor. act.* & iſta opinio mihi magis placet.

¶ Adde etiam ad prædicta, quod licet mulier non poſſit petere à viro ſibi caueri ſuper dote conſeruanda, & reſtituenda, per viam fideiuſſionis, bene tamen per viam delegationis, videlicet petendo, quod vir promittat dotem reſtitui alteri quàm ſibi, quando ex hoc vir nullum haberet timere incommodum: per textum ſingul. à contrario ſenſu, in *l.* 2. *in princ. ff. ſolut. matrim.* qui text. procedit non ſolùm in vxore hoc præſente, ſed etiam in patre eius, qui

ſimiliter

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

similiter poterit hoc petere: vt singulariter traditus per *Bald. not. in dict. l. fino tractatu de dote*, 11. *part. quæst.* 22. quod intellige nedum si ante matrimonium, sed etiam si tempore promissæ doris hoc petat mulier: vel si post solutũ, & etiam post habitam dorem hoc peteret mulier, vt ibi voluit gloss. quam communiter sequuntur doctores. vnde ille tex. est multum not. & fauorabilis mulieribus, quæ videntes non posse à viro fideiussorem extorquere de dote sibi restituenda, in casum restituendæ dotis, per *dict. l. 1. & 2. C. ne fideiuss. do. den.* immo nec etiam à volente & sponte offerente: vt supr. dictum est. & dubitatur mulier, ne forte propter impotentiam viri, vel nam ram litigiosam ipsius viri, & conditionem mulieris debilem, non esset facilis futura exactio fienda per eam, vel eius hæredes, & tunc in dictum casum deleget ipsum virum alicui personæ æque potenti, de qua ipsa confidat, & per quam dotis exactio facilior redderetur. Et ad hoc poterit vir cogi, vt per stipulationem promittat illi adhibito, si ex hoc non posset vir allegare aliquod sibi suspectum incommodum, nec poterit vir allegare se non teneri, & frustratoriam esse talem delegationem, cùm in ea sit eadem ratio generandæ perfidiæ & malevolentiæ inter ipsos coniuges, propter quam etiam prohibetur datio fideiussorum. *d. l.* 2. Sed pro parte mulieris poterit responderi, quòd dispositio *dictæ l.* 2. debet intelligi in proprijs suis terminis, nec est extendenda ad alium casum, eùm sit odiosa & exorbitans à regulis iuris communis. Immo est correctiua iuris antiqui. ergo, &c. vt in *l. præcipimus in fin. C. de appel. cum simil.* & propterea ferè omnes doctores in *dict. l.* 2. videntur præsupponere, quòd remedium *dict. l. 2. ff. solut. matrim. in princip.* hodie etiam obtineat. ¶ *Baldus Neuelus, vbi sup.* dicit, quòd immo prouisio *dict. l.* 2. licet sit fauorabilis mulieribus, prout olim etiam erat datio fideiussoris, est correcta per nouam dispositionem *dict. l. 1. & 2. C. ne fideiuss. do. den.* nam cùm ibi sit expressa ratio huius prohibitionis, videlicet ne causa perfidiæ in connubio generetur: debet ampliari dicta dispositio ad alium casum, vbi subest eadem ratio, licet ibi non sit expressus, per gloss. noc. in *clem. 1. de elect. in vers. eligatur, cum multis fin.* facit *l. adigere, §. quamuis, ff. de iure pat. & l. cùm pater, § dulcissimis, de leg.* 2. Vnde est cogitandum, maximè quia doctores non dicunt, ad prædicta non aduertentes. ¶ Sed tenendo, quòd dispositio *dict. l.* 2. non sit correcta. quod videtur de iure verius. adde, quod vbi maritus constante matrimonio, de voluntate mulieris, promitteret Titio restituere dotem animo nouandi actionem, quæ primo mulieri ad dorem contra maritum acquisita erat: si Titius solueodo non erat, non liberatur maritus à muliere, per talem promissionem. ad hoc gloss. not. in *l. si cùm dotem, § si mulier. ff. sol. matrim.* quæ secundum *Bald. & Angel. ibi*, est ad hoc singularis. & ideo isto casu non teneretur maritus dictam promissionem Titio facere de voluntate mulieris, quia marito esset incommodum, quoniam remaneret obligatus duobus, scilicet, molieri & Titio, & hoc quando mulier de suo dedisset, quod nota, quia est pulchra limitatio ad *d. l.* 2. secundum *Alexand. ibi in* 2. *columna*, vbi videas moderniores super isto art. & *Camperium in tractatu de dote*, 3. *part. quæst.* 214. ¶ Idem dicas, si maritus constante matrimonio, consentiente vxore, delegauit sibi debitorem, vel expromissorem pro dote. Nam si ille debitor, vel promissor erat pauper, & non soluendo, dari non potest: vt sentit gloss. *in dict. §. si mulier.* quam sic intelligit *ibi Ang.* secus si esset diues, & soluendo, nam tunc bene valeret, secundum Ang. arg. *dict. l. 2. ver. nec cogitur. ff. solut. matrimon.* cum quo transit *ibi Ioan. de Imol. & Alex.* hoc intelligens, si talis delegatio conferatur in tempus soluti matrimonij: aliàs secus, prout notanter voluit *Bart. in l. sanè*, per illum textum in *fin. ff. de iure dot.* Et ita quamuis pro dote conseruãda & restituenda non possint fideiussores iotervenire, bene tamen poterit intervenire expromissio vel delegatio expromissoris, vel debitoris. ¶ Ratio diuersitatis potest esse, quia in datione fideiussoris militat ratio timoris, perfidiæ, cum eodem tempore habeat mulier maritum, & etiam fideiussorem obligatos, sed in casu delegationis, vel expromissionis, obligatio mariti nouatione extinguitur, & antequam fiat nouatio obligationis, molier non habet aliquem obligatum, præter maritum, secundum *Alexand. vbi sup.* cuius verba refert *Camper. in d. quæst.* 214. quamuis de Alexand. omnem facti mentionem. ¶ Ex istis infertur, quòd delegatio pauperis debitoris facta à marito vxori, non perimit actionem de dote, vt videtur tex. in *dict. §. si mulier.* vbi videas doctor. signanter *Alexan.* cuius verba tacito autore recitat *Camper. in tractatu de dote, quæst.* 213. die vt ibi. ¶ Adde etiam ad prædicta, quòd pro † dote conseruanda, vel restituenda, ex parte viri, vel soceri, non possint fideiussores intervenire: vt *dict. l. 1. & 2. C. ne fideiuss. do. den.* pro dote tamen promissa danda per molierem, vel socerum, bene potest fideiussor accedere: vt voluit *gloss. Cyn. & alij in dict. l.* 1. sic intelligentes text. in *l. cum dotis, C. de iure dot. & l. si fideiussor, ff. de re iudic.* & viderur casus in *l. fin. C. ad Velleian.* Et in hoc non indicantur ad paria maritus & vxor: quia non est eadem ratio in marito, cui promittitur dos per mulierem, & in promissione dotis voluit fideiussorem. quia hic non est tanta causa generandæ perfidiæ inter coniuges, cum respectu viri obligati, fideiussio censeatur habere causam perpetuam perfidiæ, quia etiam dos censetur similiter habere causam perpetuam apud virum, vt *l. 1. ff. de iure dot.* Sed respectu mulieris obligatæ, ipsa obligatio non est habitura causam perpetuam, ex quo incontinenti debet solui, & sic dicta causa indignationis si qua fuerit, videretur habere causam momentaneam, & non

14

non duraturam.ita dicit *Bald.Nouell.vbi ſupr.verſic.* 8.*limita*. Reliqua in hac materia videas per doct. in locis ſuprà allegatis, ſuper quibus hic amplius non inſiſto, vt ad vlteriora procedere valeamus.

ADDITIONES.

A * ¶ Adde,quod illum textum in l. fin.de contrahend.empt. multum commendauit ad hoc *Paul.in l.Calippus,in princ ff.de ſolut. & illa l. Calippus,aliàs incipit, quamuis ſtipulanti.*

B * ¶ Adde *Paul.in rub.C.vt nemo inuitus, & in l.ſi vt certa,§.ſi duobus col.antepen.in fin.ff.commo.*

IOAN. BERNAR.

A ¶ Gloſſ.quæ ab omnibus notabilis reputatur.] Circa iſtam glnſſ. & quæ per eam ſcribit hic autor,adde *Tiraq.* plures allegantem in *præfat.de retract.municipali, nu.15. & ſeq.*& ex noſtris *Auendañ.reſpon.16.* & rurſus *p.1. cap.2. num.14.& Anilescap.8.pratorum,ver.*[*conſuetudine.*]*Did.Perez in 13.quæſt.procem.ad ll.Ord.Conar.lib.3.reſolut.cap.13. num.4.Dueñ.reg.144.limit.1.*& latè *Barros de Pact. in l.1.Taur.num.466.* & rurſus in *num.480.* apud quos aliorum ſatis allegatur

B ¶ In quo pro dote conſeruanda & reſtituenda poſſunt interuenire fideiuſſores.]Quibus caſibus valeat ſuper dote reſtituenda fideiuſſoris interuentus, & an firmetur iuramento, vide ex nouiſſimè repeten. *Ioan. Crot.in l.ſi conſtante, ff.ſolut.matrim.in princ.num.35.& ſeq.*& quod nominatim de hoc caſu præſenti ſcribet *Corraſ. in l.qui liberos,de ritu nupt.num. 215. & Conarr.in cap. quamuis pactum,p.2. §.1. ad fin.de pact.in 6.& Ant. Gomez in l.53.Taur.num.26. & ſequent. Bern.Diaz regul.290.& Mincb.de ſucceſ.progreſſ.part.1.lib.3.§. 28.num.34.*

C ¶ Quia forte mulier matrimonium non contraxiſſet.] Hæc eſt efficax, & ad multa profectò vtilis argumentatio, & iureconſultis approbata: vt *l.ſi quis aliam ff.de ſolut.verſic.non accepiſſet,& l.cum eiſdem,verſic. non niſi omnes, ff.de edilit.edict.*de quibus per *Pinell.l.2.C.de reſc.vendit. part.2.cap.4.num.1.* & rurſus *l.1.de bon. matter.3.p. num.52.*Addeque ſcripta per *Conar.lib.2.reſolut. cap.16.num.3.ver.non obſtat.* & expende ad idem text. in *l.cum te,C. de pact. inter empt.& vendit.* de qua multa,& illa quidem elegantiſſima,per *Pinell.in rubric.C.de reſc.vendit.num.14.cum ſeq.in 2. part.cap.2.* vbi maximè perpendenda ſunt doctiſſimi viri verba in ou.fin. Atque ex his habes optimam limitationem,ad regul.iuris,quod vtile per inutile non vicietur, ne ſcilicet, procedat etiam in ſeparabilibus, quando alter contrahentium niſi ſuper omnibus aut ſuper toto conſenſum non præſtitiſſet.

D ¶ De iudice, vel teſte qui in articulo mortis.] Adde *Alexand.in l.ſciendum de verbor.obligat. Decium conſil.175. Alciat.regul.3.præſump.4. Anton. Gomez in l.fin.Taur.num.15. & Petr. Plaſ. de delict. cap.13.numer.20. & Conarru.lib.2.reſolut.cap.13. num.7.*

¶ Argum.l.inde quæritur.] Singularis eſt text. & not. atque æquitate plenus circa eius deciſionem,& ex quę per authorem hic dicuntur,vide *Franciſc.Cremenſ.ſingul.39. & Hippol.ſing. 2.*& rurſus *eundem in rubr.de fideiuſſor.numer.437. Roman.conſil.114. Philip. Cornetum conſil. 316. col.1. lib.4.& Tiraquell.de retract.§.31.gloſſ.1.num.8.* & ex noſtris *autorem & Anton. Gomez in l.61.Taur. & Caſtill.ibi num.33.* & rurſus *Ant. Gomez de duobus reis debend.num.2. & Anton de Meneſes in l.nec pactio, num.14. C.de tranſact.& Dueñas regul.337. num.19.*& adiunge quæ dixi ſuprà §.22. in rubr. verſicul.ex ſubſtantia debitoris. E

¶ Ex his etiam infertur.] Vide *Aniles, cap.1. prat.verſi.*[*ſid.*] *num.fin.* F

¶ Idem dixit in pluribus curatoribus.]Circa iſtud vide quæ latè ſcribit *Anton. de Meneſ.in l. nec pactio,num.7. & ſequent. C.de tranſact.* G

D. IOAN. BARAHONA.

SVMMÆ RERVM.

1 *Pecunia depoſita apud mercatorem, an poſſit licitè capi pars lucri honeſti, ſine in quod committatur vſura.*
2 *Societas ad aliquam mercantiam, vel artem, in qua vnus ponit operam,& alter pecuniam,& lucrum inde prouenitus inter eos diuidatur, licitè contrahi poteſt.*
3 *Eleemoſyna prorſus non eſt, ſi pauperibus diſpenſetur,quod ex illicitis rebus acquiritur.*
4 *Malum minus permittitur, vt maius euitetur.*
5 *Intereſſe lucri ceſſantis peti poteſt.*
6 *Vſuræ non ſunt licitæ, vbi vſus rei eſt tranſlatus cum dominio rei.*
7 *Mutuans alicui decem, qua promiſit ſibi reddere in nundinis: & ſi non reddiderit, promittit ſibi quindecim. & conſtitutus exactus, prout extunc, tantum eſſe intereſſe mutuantis, & pro eo facit illam promiſſionem: talis contractus non eſt licitus, quia pacificitur à principio de certo lucro.*
8 *Obligationi dandi conſiſtenti ſuper quantitate, & maximè ſuper mutuo, an poſſit opponi pœna, ſi infra certam terminum non ſoluerit, ita quod illa pœna ſit certa, & determinata, contra non implentem in termino.*
9 *Vſura ſicut prohibita eſt in contractu, ita & in vltima voluntate.*
10 *Intereſſe lucri ceſſantis de iure canonico, peti poteſt: non tamen poteſt à principe taxari, nec per contractum inter vinos, nec in teſtamento, in quo teſtator propter tarditatem ſolutionis quantitatis adiiceret vſurarum per dimenſationem menſium, vel annorum.*

SEXTO cùm dicit textus, [Vel ſaltem alicui mercatori committi, vt de parte honeſti lucri,vir onera poſſit matrimonij ſuſtentare.] Ex his verbis colligit dominus *Abb. poſt* ANTON. & *Card.* quòd † ex pecunia depoſita apud mercatorem,licitè poteſt capi pars honeſti lucri, ſine eo quòd vſura committatur. Et ſic ex pecunia mea, cum miniſterio alterius, poteſt prouenire honeſtum lucrum. de quo dicunt eſſe caſum ſingularem hic, & alibi non reperiri de iure canonico. De iure tamen ciuili multa ſnot iura, quæ volunt,quòd licitè poteſt † contrahi ſocietas ad aliquam mercantiam, vel artem,in qua vnus 6 *Natal.* 1 2

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

vnus sociorum ponit pecuniã, alter verò operam: & lucrum inde prouenies inter eos dividatur: quia interusurium pecuniæ correspõdet operibus, & industriæ alterius, & econtra: vt *l. si non fuerit, §. ita veri. & l. cum duobus, §. si in secunda. & l. si societatem mecum. ff. pro socio. cum multis aliis, & vt l. 1. C. eo. & Instit. in. §. 2.* & tenet glossin *c. plerique 14. q. 3. Gof. & Host. in summa tit. de vsur. §. vltimo, Anton. & alij in c. fin. eod. titul.*

¶ Et ita non est hoc speciale in pecunia dotali, prout aliqui somniantes dicebant per istum text. in præsenti, qui de pecunia dotali loquitur: quia si in aliis casibus non esset licita ista depositio pecuniæ, prout ipsi fatentur, cum receptione partis lucri: nec eodem modo debuisset licere in pecunia dotali, cum etiam pro redimendis captiuis non sit licitum fœnerari: vt *c. super vs. de vsur.* Nec occasione boni, malum est committendum: vt *c. 1. de sortileg. & in c. sorte. 14. quæst. 2.* vbi dicitur, quòd multi sunt Christiani diuites, auari, cupidi: non habeo peccarum, si illis abstulero, & pauperibus dedero: illi nil boni agunt. mercedem habere potero. Huiusmodi cogitatio ex diaboli calliditate suggeritur: nam si rotum, quod abstulerat, imbuat, adoleret potius peccamm, quàm minuat: non enim est putanda † eleemosyna, si pauperibus dispensetur, quod ex illicitis tehus acquiritur. *c. non est putanda. 1. quæst. 1.* Occasione ergo boni, malum committendum non est: vt prædixi. Vnde *Apostolus Rom. 3.* Non sunt, inquit, faciendo mala, vt eueniant bona: nec occasione liciti, debet illicitum commitri. *l. qui sub pretextu, C. de sacrosanct. eccle. l. fin. C. qui le per l. illicitas, § ne tamen, ff. de offic. præsi. & ibi gloss. in verbis, cum utrendos.* Vnde etiam pro saluanda vita hominis, non debet peccatum etiam veniale cummitti: vt latè dico post *Abb. & alios in c. sacris. de his quæ vi metusve cau. fiunt. in meis recollectis.* Illud ergo, quod † dicitur, Minus malum permittitur, vt maius euitetur. *c. nerus testiculorum. 23. dist.* nullo iure potest sustineri. lex enim diuina, atque Christiana, nullo pacto permittit malum aliquod fieri, etiam vt exinde bonum eueniat: vt *Apostolus vbi supra* testatur: multo minus debet hoc permitti, vt minus malum euitetur, nisi hoc fiat per locum dissimulationis: vt contingit in *cap. inter opera charitatis.* vbi permittitur dissimulare meretricarum in ciuitate, ne dum ex ciuitate expellitur, tota ciuitas libidine repleatur: vt ait *Augustin.* & not. *in d. c. inter opera.* adde prædictis bonum text. & ibi not. *Ioan. de Plat. in l. vna. C. nulli licere in frenis, li. 11. ver. nota secundò, & ver. tertio nota.* ¶ Et inde est, quòd si mortuo marito, eius heredes promittunt vxori dare decem pro centenario, donec integraliter sibi dos soluatur: non est licitum vt constituit *Anchar. consilio 14.* de quo latius dicetur.

¶ Ex quacunque ergo pecunia apud mercatorem depositæ licitè potest capi pars honesti lucri: quamuis pecunia dotalis non sit per prædicta, & per istum text. quem sic generaliter intelligunt doctores in præsenti, & *Bald. in l. fi. in fin. C. depos. hæred.* ¶ Ratio huius est: quia licet vsuræ a sint † prohibitæ de iure diuino, & humano: vt *d. c. super vs. & c. consuluit. inf. de vsur.* nihilominus tamen b semper habetur ratio ad interesse partis, ratione damni prouenientis, vel lucri cessantis: vt volunt *Innoc. in c. sacro. inf. de sen. excom. in verbo, ad interesse.* dicens, quòd vbi pecuniam dare est in obligatione, habetur ratio lucri cessantis. quod est bene notandum secundum *Abb. in c. cum venerabilis. supra, de exceptionibus 3. colum. versic. aduerte. & in c. P. & G. in prim. de offic. deleg. cum alijs. de quibus ibi per Felin. in prim.* vide inf. §. 1. habemr etiam ratio lucri cessantis, ratione temporis. *l. virum. ff. si cert. pet. a. t. de plus petitionibus.* secundum *Franc. Arct. in l. diuortium. §. item si mulier. ff. solut. matrim. in prin.* Declara hoc respectu debitoris, debentis pecuniã creditori soluere: nam tunc est in consideratione damnum prouenies, vel lucrum cessans. secus si pecuniam dare est in obligatione, respectu creditoris abundantis, qui alteri in magna necessitate constituto ex præcepto mutuare teneretur: tũc enim non est habenda ratio damni prouenientis, vel lucri cessantis, propter huiusmodi mutuum: in tali enim necessitate non solùm debet quis mutuare, sed quod fortius est, tenetur donare c eleemosynam faciendo: quia tunc eleemosyns est in præcepto: vt *c. pasce. 86. dist. cum commendatis*: de quibus per *Felin. in c. humanum, 1. dest. in fin.* taliter autem donarum non repetit: fortius ergo, si mutuet, non peter damnum prouenies, vel lucrum cessans. imò forte contentus debet esse. ita pom sensisse *Innocen. & Abbatem, vbi supra*, & ita tenet *Archiepiscopus Florentinus 2. parte, titul. 1. c. 2. §. 16. in fin. & magister Conradus in suo tractatu, de contractibus, quæst. 30. prima cum sua ampliatione, penultim. colum. versicul. ratio quinta.* & secundum hoc intellige, quod volunt *Ioannes Andreas.* quem alij sequuntur, *in c. fin. sup. de vsur.* & expressius *ibi dom. Abb. 4. colum. versicul. nota primò.* sentit glos. 2. valde singul. *in c. cum quæstum, eo. titul.* vbi vide *Ioan. de Anan. 4. colum.* de qua exclamant Legistæ & Canonistæ dicentes, non reperiri similem de iure canonico. Glos. tamen iuris ciuilis idem volunt *in leg. 2. C. de vsur.* quam approbant *ibi Cyn. Bart. Salyc. & communiter omnes.* idem volunt glos. in *l. curare. C. de act. emp. & vend. & in leg. Iuliarus, §. ex vendito. ff. eo. & ibi Bart. & alij.* optimus text. cum glos. *& Bart. in l. 3. in fin. ff. de eo quod certo loco.* vbi in illa actione habetur ratio lucri cessantis. Vbicunque ergo aliquid percipitur ratione interesse, non committitur vsura. Hanc regulam tradit *Abb. in d. c. fi. in fi. inf. de vsur.* ad hoc bonus text. in *Latqui natura. §. non tamen. ff. de neg. gest. & l. socium. ff. pro soc. & in l. & in contrarium, in princip. ff. de vsur. & ibi Bald.* qui summat illam legem, quòd vsuræ veniunt ex mora, velut interesse. id etiam tenet *Ioan. de Imol. in l. certi. ff. de acquir. hæred. in pe. q.* Ad idem bonus text. in *c. dilecti. sup. de fo. compet.*

vbi contra debitorem quantitatis, etiam de iure canonico, habetur ratio, non solum partis principalis debitæ, sed etiam damnorũ emergentium, propter non factam solutionem debito tempore. Et istud est clarum respectu dãnorum emergentium, ex diminutione patrimonij, secundum quod accipitur in *l. 3. ff. de dam. infect.* quia dans occasionem damni proximo, quod proximus subire non tenetur pro eo, indurendo eum ad mutuandum: tenetur eum releuare ab illo damno: vt *c. fin. inf. de usur. cùm concordantiis.* & hoc potuisset quis à principio in pactum deducere: vt not. in *c. pervenit. de fideiuss.* non solum quando damnum incurritur ex mora debitoris, quia non soluit in termino: sed etiam si ante moram: vt si volens tuæ necessitati succurrere, disposui de rebus meis cum aliquo incommodo, possumà te illud exigere, & in pactum ab initio deducere, dummodo hoc bona fide fiat. aliàs secus: vt puta, si mutuem tibi pecuniam ad certum terminum soluendam, cum pacto: quòd si in termino non restituueris, ex tunc teneris ad interesse probabilis lucri. & hoc facio, quia scio te non posse in termino reddere, vt sic inde habeam lucrũ, vsuram committo. argu. 14 *quæst. 3. plerique & de reg. iur. c. certum est. lib. 6.* Sed si simpliciter ad tollendam moram, scilicet, debitoris, & me conseruãdum indemnem, licitum est: ista sunt ferè verba *Archiep. Flor. 2 par. tit. 1. c. 7. §. 16 in fin.* quod tene menti. Idem dicas de damno, inquãtum accipitur pro lucro cessante ante moram, vel post: vt apparet ex prædictis: quia negari non potest, quin hoc etiam sit damnum, ex quo poterat quis aliquid acquirere licitè, & non acquisiuit, propter alium: & ita cessauit lucrum, & per consequens passus est damnum, ad quod ipse alius tenetur: vt sentiunt doct. prælegati, & *sanctus Thom. 2. 2 q. 62. ar. 4. in corpore quæstionis.* qui pulchrè loquitur. videas eum, & intellige, si in veritate illud damnum vergat propter lucrum cessans, & non simulemur, fingendo forsan negociationem aliquam, ex qua dicebar se lucrum sperare, cùm reuera nullam prorsus intenderet exercere. Talis enim palliatio, vel simulatio non iuuat, nec liberat à peccam: vt not. in *c. ad nostram sup. de emp. & ven. & in c. illo vos. de pig. & in l. 2. C. plus va. quod agi.* Si autem veritas haberi non posset: in casu dubij attendi debet, vtrum qualitas personæ, cui debetur, hoc patiatur, vt in mercatore & simili, qui cum pecunia lucratur. Secus in doctore, aut in milite, qui cum pecunia non est solitus lucrari: vt in prælegatis iuribus: & traditur per *Bartol. & docto. in l. 2. C. de sentent. quæ pro eo quod inter. profer. per Bald. in l. 1. C. de sum. Trin. per Cyn. in aut ben. ad hæc. C de vsur. in 3. quæst. Ioan. Alber. in c. nauiganti. inf. de vsuris q. 3. Anchar. in clr. 1. §. fine. de vsur.* & ita firmat *Marianus in d. c. dilecti. in vltim. not.* dicens sic plures consuluisse, & obtinuisse in foro ecclesiastico. de quo per ipsum latius, in rubr. de vsur. in 8. princip. artic. quod videtur de mente *S. Thom. 2. 2. q. 62. ar. 4. in responsione 2. art.* vbi dicit, quòd in perceptione lucri cessantis debet haberi respectus ad damnum impediens lucrum, vt fiat aliqualis recompensatio, attenta natura negocij & personæ, cum integra restitutio. quia minus est aliquid habere in virtute, quàm in actu. Existens autem in via adipiscendi, habet virtualiter, nõ actu. vnde si redderetur ei, vt haberet in actu, haberet quod est ablatum, non simpliciter, sed multiplicatum. idem in effectu voluit *Ioann. de Anchar. d. c. conquestus 4. vltim.* vbi finaliter concludit relinquendum esse arbitrio iudicis consideratis circunstantijs, quãtum esset verisimiliter lucratus iste, qui petit interesse: quod etiam refert & sequitur *Felin. in c. cùm venerabilis, 3. column. versicul. intellige 2. suprà, de excep.* Si ergo non erat persona consueta negociari: per consequens non cessat lucrum, nec illud peti potest. Idem si debitor non fuit in mora: ante moram enim non cessat lucrum, sed post moram debitoris: vt apparet ex prædictis, & firmat *Bald. in l. 1. C. de vsu. & fruct. leg.* quem refert & sequitur *Francisc. Aret. consil. 152. 3. colum. in princip.* Idem tenet *Anchar. consil. 148 incip. in quæstione quæ vertitur.* Morosus tamen non habet restituere ea, quæ per industriam acquisiuit ex pecunia, quando passus moram non acquisiuisset talia: vt puta si debitor solitus exercere certum genus mercium, & io hoc erat peritissimus, creditor verò ignarus. Ista, quæ ex industria fuit lucratus debitor, non veniunt in consideraoõne lucri cessantis post moram. ita not. voluit *Franciscus de Platea in tract. restitutionum, in ver. restituere. lo. 1.* de quo facit festum *Felin. in d. c. cùm venerabilis 3. column. versicul. intellige 3.* Adde prædictorum confirmationem, quod voluit *Bald. in l. cunctos populos, C. de summa Trinitat. colum. versic. 6 item do quandam regulam.* vbi dicit, quòd quando facta relatione huius præstationis, quæ dicitur vsura, vel aliud antecedens, resultat quasi facio vt des, vt in omni matrimonio, *c. salubriter, de vsur. leg. pro emptibus, C. de iure dot.* vel vendo vel trado vt des. *C. de actio. empt. leg. curabit.* vel patior vt des. *l. periculi. C. de nau. fœ.* aut alia conformis venius ad alterum: ibi propriè non est vsura: quia non est lucrum, sed quædam recompensatio debita hinc inde: vt in allegatis iuribus. Quam regulam tene memoriæ, cuius meminit *Ioann. de Anan. in cnbr. infr. de vsuris.* de quo infr. §. 9. in princip. adde *eundem Bald. in d. l. cunctos populos. 6. colum. versic. 4. non possunt.* vbi dicit, quòd † 6 vsuræ non sunt licitæ, vbi vsus rei est translatus cum domino rei: vt in *extrauag. Ioann. 22. quæ incipit, quia quorundam.* Sed si translatus est vsus facti sine dominio, vt in pecunia commodata ad pompam: dicunt Theologi, quòd quædam remuneratio potest præstari pro isto vsu: quia dominium, quod est domini, non debet esse sterile, sicut in pensione domus, secundum *AEgidium Romanum*: quod *Bald.* credit verum,

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

rum, si talis præstatio non minueretur ex præstatione temporis, & ita ximè quia pecunia nõ solet locari. arg. *de præscript. verficul. l. naturalis*, §. 1. item quia cùm ipse vsus non possit restitui. *l. si vsusfructus mihi in biennium. de vsufruct. le.* & sic non recipit actum retrosimilem: congruum est, quòd aliquid possit præstari loco vsus. arg. *l. ut bonus multi. §. fin. C. de sacrosanct. eccle.* hæc *Bal.* Putet ergo, quòd vbicunque verfatur lucrum cessans, vel damnum proueniens non est vsura, sed interesse. Quomodo autem probabitur lucrum cessans, vel damnum proueniens, vel fructus, qui percipi potuerunt, & non fuerunt percepti: vide notanter *Franc. Aret. in l. continuus. §. cum ita. col. 2. ff. de ver. ob.* intellige tamen, quòd teneatur quis ad lucrum cessans, vel damnum proueniens, nisi ex culpa alicuius damnum sibi proueniat: quia est iusta causa excusandi, sicut in expensis, à quibus quis absoluitur ex iusta causa, glos. not. *ff. de tritic. l. in hac secund. Bald. in c. vnic. ad fin. qui successores teneantur feudũ confirmare. li. feudorum.* Ex quo infertur, quod in huiusmodi æstimatione damni proueniens vt lucri cessantis, habetur ratio qualitatis ipsorum, agẽtis, patientis, & loci, secundum *Marianum in c. fin. in fin. de iniur.* latius in *c. olim. eod. tit.* facit text. in §. *atrox. Instit. de iniur.* ¶ Prædicta tamen sunt sanè intelligenda, dummodo à principio non fuerit facta promissio annuæ solutionis adiectæ debito quantitatis, propter futurum interesse: quia tunc esset vsuratim contractus. ita firmat sanctus *Bernardinus sermone 32. c. 2.* quem alleg. *Alexand. de Ariolis, in tract. de vsur. in 3. parte. c. 143.* idem voluit *Bald. in l. rogasti. §. si tibi. 2. colum. ver. extra. not. ff. si cer. pe.* dicens, † quòd si mutuo tibi decem quæ promittis mihi reddere in nũdinis: & si non reddideris, promittis quindecim, & confitetis ex nunc prout extunc, tãtum ad interesse mea & pro interesse meo, nomine conuenti, facis istam promissionem: non valet talis promissio, vel confessio, quia fieri videtur in fraudem. ar. *l. qui testamur. ff. de proba.* nisi probaretur rale interesse per alias coniecturas: vt *l. traiectitia. ff. de act. & ob.* idem voluit *Bald. in l. vna. 4. colum. ver. quid si promitto tibi ex causa emptionis, C. de fruct. qua per eum quod inter. profect.* vbi decidit, quòd si quis promiserit ex causa emptionis tradere librum valentem decem: & si non tradiderit, promiserit centum nomine interesse conuenti: non valet, quia causa finalis est falsa. nam tantum est dicere, nomine interesse, quantum est dicere, quia interest. Ergo obstat exceptio doli: vt *l. 2. §. certe. ff. de doli. except.* Idem & fortius, si emptor promitteret nomine pretij decem: & si non soluerit, promiserit centum nomine interesse conuenti: quia quicquid accidit socio per pactum, vsuram sapit. secundum *Bald. vbi supra*, quem refert & sequitur *Alexan. consil. 61. 3. colum. 2. volumi. incipit visis processu, & consil. 27. fin. colum. 4. volumi.* idem tenet *Ioan. de Imol. & Ludou. in l. insulam, §. vsuras. ff. solut. matrim. & Laurentius de Rodolphis, in tractatu vsu-*

Palacios Rub.

rarum. 71. colum. alias 2. part. quæst. 53. adde *Alexã. in l. stipulatio ista. §. alteri. de verb. obligat. pen. colum. ff. & Iason in l. 1. colum. 12. C. de summa Trinitate & fid. cath.* Ista faciunt ad quæstionem, vtrum † obligationi dandi consistenti super quantitate & maximè super mutuo, potest apponi pœna, si infra certum terminum non soluerit, ita quòd ista pœna sit certa & determinata contra obligatum non implentem in termino constituto. de qua vide *Bartol. Bald. & alios in l. cùm allegas, C. de vsuris. Antonium Marianum, & alios, in c. suam, in princip. de pœnis. Marianus* latè in *tractatu de vsuris.* 8

¶ Et hinc est, quòd si socer, qui promisit genero dotem, in pecunia, ad certum tempus, & interim annuatim promisit certam pecuniæ quantitatem: hoc non est licitum, secundum *Ioan. And. in c. salubriter infra, de vsuris.* de quo infrà latius subijciam. verficul. octauo inferur.

¶ Hinc est etiam, quod soluto matrimonio post mortem viri, hæredes eius se obligarunt vxori dare decem pro centenario, nomine alimentorum dotis suæ quolibet anno, donec fuerit integrè dos soluta: mulier non potest exigere dicta decem pro centenario, cùm fuerit appolita dicta quantitas per dinumerationem annorum: quia singulo anno aliquid veniebat soluendum: censetur vsura, vt apparet ex prædictis. & notat *Bartol. in l. cùm stipulati. in fine, ff. de verbor. obligat.* ita consuluit in contingentia facti *Anchar. consil. 148. incipiente, in quæstione quæ versatur.* quem refert & sequitur *Alexand. in dicto consilio 27. 2. colum.* qui dicit, idem esse, si testator in testamento mandauit hæredibus soluere vxori suæ dotem, & interim quòd non solueriut, annuatim centum: nam hoc fieri non potest. ita etiam consuluit per bona fundamenta *idem Anchar. consil. 92. incipit, verba testamenti.* quem similiter refert & sequitur *Alexandr. in dicto consilio 27. 2. colum. in fin.*

¶ Et propterea dicit, quòd si vxor aliquid recepit, recetur in sortem computare, secundum eum: quia soluto matrimonio, per mortem mariti prædecedentis, vxori superuiuenti propter dotis restitutionem nulla pecunia debetur, nec pro primo anno, nec pro sequentibus annis: quibus, si voluisset, potuisset dotem exigere, præsertim si haberet aliunde vnde se alat: vt dicit *glos. Dynus, Bart. Bald. Angel.* & cæteri doctores, in *l. diuortio in princ. ff. solut. matrimon. Guill. Cyn. & alij, in l. vna, §. exactio. C. de rei vxor. act. & Bald. in l. fin. C. de bonis mater.*

¶ Fatcor tamen, quòd vbi vxor ab hæredibus viri peteret dotem, & ipsi essent in mora restituendi dotem, & vxor esset consuera dare pecunias suas ad honestum lucrum mercatoribus: tunc ratione moræ deberet haberi ratio interesse consistentis in lucro, quod verisimiliter mulier percepisset, sicut fecit de aliis suis pecuniis: per text. in *d. l. 2. §. fi. ff. de in quod cer. locum alig.* de quibus sup. ita tenet *Ioan. de Imol. in d. l. diuortio. 4. colum. ver. idem videtur.*

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

§ Idem esset, si forsan vxor non solita negociari, probaret quòd esset emptura fundum, si dotem habuisset, nam tunc potest prætendere istud interesse lucri cessantis: vt videtur casus
3 rectè inuenti in *l. Socius qui in eo, in prin. ff. pro socio.* secundum *Paul. de Castr. in dict. l. Aportio.* & ista est communis opinio, secundum *Lancelotum ibi 3. column.* quicquid ibi dixerit *Alexand.* secundum eum. § Et *d* faciunt ista ad vnum, quod quotidie accidit, & ego vidi in practica: Testator in sun testamento legauit cuidã quingentos ducatos, quos per suos hæredes solui præcepit: & interim quòd non solueretur, tenerennus annuatim dare legatario quinquaginta ducatos, hæredes per aliquot annos non soluerunt, quapropter petuntur ab hæredibus quinquaginta annua: non possunt peti, quia vbicunque quantitas si non soluatur, capitale mandatur solui per dinumerationem temporis, etiam si mandetur solui sub nomine pœnæ, censetur esse vsura: vt concludit *Bartol. in dict. l. cùm stipulari, ff. de verbor. obligat. & in l. qui sine. ff. de neg. gest.* sequitur *Bald. in l. cùm allegas, in fin. C. de vsur. Anch. in regula peccati venia.* Sed hic testator mandat solui quinquaginta ducatos singulis annis, si hæredes noluerint soluere capitale,
9 ergo videtur, quòd ista est solutio vsurarum, † quæ sicut est prohibita in contractu, ita & in vltima voluntate, vt *l. 3. in fin. ff. de annuis leg.* per quem textum ita firmat *Bartol. ibi, & in dict. l. cùm stipulati simus, in finalibus verbis, ff. de verbor. obligat. & in l. 2. in fin. ff. de his quæ pœn.* not. *Bald. in dict. l. cùm allegas.* Ita reperio consultum per *Franciscum Aretinum consil. 151. incip. viso themate.* quem rogo videas, quia pulchrè loquitur. vbi videtur hoc ampliare, vt nec valeat, quo ad quantitatem conuentam, nec quoad interesse, quod realiter prætendit, quasi vile viderur propter inutile. Quod est mirabile. & alibi non legi: intellige, etiam si qualitas interesse poneretur ex pacto, in discretione debitoris, secundum *Ludouicum consil. 520. 11. column. incipit, circa propositam consultationem, & Alexand. consil. 61. ad fin. 2. volum.* secundum quod refert *Felin. in dict. cap. cùm venerabilis, 3. column. de except.* qui hoc limitat, nisi mutuans esset homo non consuetus vllo modo fœnerari, & nullum verisimile periculum immineret debitori, & interesse sit valde verisimile. vt per *Anch. in regula, peccati venia, 22. column. versical. 6. quæro.* quem refert *Franciscus Aretin. dict. consil. 153. col. 2.* qui tamen non firmat, & meritò, quia omnes prædicti videntur sentire contrarium: § Concluditur
10 ergo ex prædictis, quod licet † interesse lucri cessantis, peti possit de iure canonico, vt dictum est, non tamen potest à principio taxari, nec per contractum inter viuos, vt *l. Stella. ff. si cert. pet.* nec in testamento, in quo testator propter tarditatem solutionis quantitatis, adiiceret vsuram per dinumerationem mensium, vel an-
E norum, non potest, vt dictum est. § Ex *e* istis redditur mihi dubia de isto *Oldrad. consil. 207.* dum dicit, quòd si quis dat alteri ducatos mille, cum pacto, quòd ille debeat sibi dare pro dicta pecunia singulis annis certam pecuniæ quantitatem vsque ad vitam suam, iste contractus non est vsurarius, vt ibi latius per eum, quem refert *Franciscus Aret. d. consil. 152. column. 2.* Ego credo, quòd cessante fraude valeat pactũ, saltem quo ad verum interesse damni proueniendi, aut lucri cessantis. & ita reperio sentire *magistrum Conradum in suo libello, de contractibus, quæst. 40. in 3. concl.* de quo facio mentionem inf. col. 2. ver. ex his.

§.

ADDITIONES.

§ Vsuræ sunt prohibitæ iure diuino.] Vide A *Mathesil. singul. 49. & frater. Dominic. Soto de iustit. & iure lib. 6. quæst. 2.* & quid iure naturali, canonico, vel ciuili: præter eundem vide *Ioan. Bapt. de san. Seuer. in l. cunctos populos, num. 31. & sequent. & Hieron. Cagnol. l. curabit, C. de act. empt. & Marc. Mantu. singul. 345.* & multis Theologis & Iuristis allegatis doctè examinantem vide *Couarr. lib. 3. resolut. cap. 1. & Mafi. de tax. pœn. conclus. 2. num. 63.*

§ Tamen semper habetur ratio interesse.] B Est ergo triplex vsura, lucratiua, quam omnes improbant, & restauratiua, quæ permittitur, & recipitur propter damnum ex mutuo emergens vel lucrum cessans, tertia recompensatiua alicuius commodi percepti, quæ non improbatur, quia titulo quasi permutationis accipitur, vt per *Cagnol. in l. curabit, C. de act. empt.* cæterum interesse, vsurarumque materia labyrinthus est in quo plura loca & plures authores, quàm possint nomeno comprehendi. vide ex C nostris *Dominic. Soto d. lib. 6. quæst. 1. & seq. & Mirabac. quæst. frequent. cap. 61.* & *Couar. d. lib. 3. resolut. cap. 1. cum tribus sequent.* apud quos ingens aliorum numerus allegatur, in quorum scriptis reperies quæ per authorem hoc 6. not. tanguntur plenius examinata. Addeque *Benuent. de mercat. tit. de contract. mercat. num. 2.*

§ Eleemosyna est in præcepto.] Vide plures C quos adiunxi sup. 3. not. §. 13.

§ Et faciunt ista.] Vide *Mafium de taxa pœn. cum. 6. num. 106. & Alexand. consil. 27. vol. 4. Aliat. lib. 5. paradox. 6. 20. Hieron. Cagnol. l. curabit nu. 5. C. de act. empt. &* alibi citatis *Couar. l. 3. resol. c. 1. nu. fin.*

§ Ex istis redditur mihi dubia.] Vide *Domin. Soto de iust. & iure lib. 6. q. 5. art. 2. ad fin. Mirab. quæst. frequens c. 68. ad fin. Medin. de rest. cap. de censu temporal. Couar.* pluribus citatis *l. 3. resol. c. 7. nu. 3.*

D. IOAN. BARAHONA.

SVMMA RERVM.

§ *Mutuans pecuniam, an possit petere id quod lucratum fuisset.*

§. I. EX his primò infertur, quòd si mercator solitus mercari, vel † negotiari cum sua pecunia, illam ad certum tempus alteri mutuauit: si debitor fuit in mora, quia ad illud tempus 1

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

pus non soluit, potest mercator agere contra debitorem, vt soluat loco interesse id, quod verisimiliter fuisset lucratus ex illa pecunia, si illam in termino soluisset. ita dicit *Abb. in præsenti, & in c. P. & G. in princip. supra, de officio. de & in d. c. conquestus, & in d. c. fin. 4. colum. versic. 2. quæro. infra, de vsuris, & in c. dilecti. de foro compet. & in c. cum venerabilis, super gloss. 3. sup. de except. & Anch. in cle. ex graui. cod. tit. & S. Thomas 2. 2. quæst. 62. & Antheniens. Florentinus in 2. parte sua summæ, tit. 1. c. 8. §. 19. Abb. consil. 140. incipit, in quæstione, quæ vertitur. Salyc.* pulchrè *in authen. ad hæc. C. de vsuris. 3. col. Paul. de Castr. consil. 71. 8 colum. præallegato.*

ADDITIO.

§ Adde huc *Cognol. Rebuff. Berengar.* & alios in *l. vinc. C. de sentent. quæ pro eo quod interest.* Est ramẽ notabile & dubitabile quòd ista fallant in piscatore, venatore, & aucupatore secuod. *Roman. sing. 637.* sed idem in quolibet interesse incertu secund. *Rebuf. vbi sup. n. 606.* licet obstent text. *l. si iactum. ff. de act. emp. & l. propter spem. ad fin. ff. famil. herciscis.* Addeque huc autoti nostro plures relatos per *Tiraq. de retract. lignag. §. 1. gloss. 18. num. 71.*

DOCT. IVAN. BARABONA.

SVMMÆ RERVM.

1. Lucrum cessans petere potest is, qui ex pecunia sua emptarum erat merces: & vt mutuaret non emit.
2. Et qui merces alio delaturus erat ad mundinas, ibi an eas verisimiliter venditurus pro cariori pretio, potest pro eodem pretio alteri vendere, licet non deferat, dummodo fraus absit.
3. Negotiorum gestor accipiens pecuniam sub vsuris potest eam à domino petere.

§. II. 1 SECVNDO infertur, quòd si mercator paratus erat ire ad mundinas, † emturus merces, in quibus verisimiliter fuisset lucraturus 2 eam: accessit amicus & rogauit eum, vt mutuarer sibi illam pecuniam: quam promittebat sibi restituere in certo termino, cum luero sperato, non peccat, & bonè potest fieri, nec committitur vsura ratione lucri cessantis: dummodo mercator mutuans duceretur bona intentione, & potius mutuaret vt seruiret amico, quàm in fraudem. § Idem dicendum de eo, qui habebat merces, quas deferre volebat ad mundinas, vel aliam regionem, vbi verisimiliter 2 eas † pro cariori pretio venderet: nam si alias ibi apparear, & offerat idem pretium, quod mercator verisimiliter habiturus esset in loco destinato, licitè potest mercator illud capere, dummodo fraus absit. ita tenet *Host. in c. salubriter. infr. de vsuris. Innoc. in c. fin. eo tit. & ibi Abb. 4. mol. ver circa hoc.* & ibi etiã *Anania. 8. col. & 9. col. Cal. in c. nauigantes. 3. q. & 7. eo tit. & Salyc. in authen. ad hæc 15. & 20. q. C. in tit. Laurentius de Rodolphis, in tractatu vsurarum. 11. p. q. 24. &* 21. Archiepiscopus Palacius Rub.

Florentinus in 2. parte sua summa, titul. 1. c. 7. §. 16. quem latius videas. Ex illis infertur, quòd si aliquis habet ducentos ducatos, mutuat Ioan. cẽ nim ex illis pro suis necessitatibus expediẽdis, cum pacto, quòd tantum sibi vltra sortem rederet, quantum lucrabuntur alij centum in negociatione positi. si cùm dedit, volebat illos centum ducatos in negociatione ponere, ad instantiam Ioan. mutuauit sibi centum, licitus est contractus: quia quod vltra sortem recipit, est pro suo interesse. secus si solos centum, quos posuit: nam tunc vsura est, secundum *Gabrielem 4. sentent. dist. 15. quæst. 12. colum. 2. in fin.* vide infrà, §. 9. vers. imo quod plus est. § Aduerte A * tamen, quia in exigendo interesse ratione lucri cessantis, in primis debent deduci expensæ quas verisimiliter esset quis facturus in acquirendo illud lucrum, & illud quod minus valeret, propter dubium adeptionis: quia minus valet res sperata, quàm obtenta: vt est de mente doctorum in præallegatis locis, signanter *S. Thom. vbi suprà, 2. 2. quæst. 62. articul. 4. in corpore,* quem togo videas, quia pulchrè loquitur: eam commemorat *magister Conradus in suo libello de contractibus, tract. 2. quæst. 30. conclusione 4.* lanua exordiendo, & multipliciter comprobando, vt per te videre potes. § Ex his etiam infertur ad aliud quotidianum: Si ego recepi pecuniam mutuo sub vsuris, * & dum vellem creditori sortem & vsuras reddere, socius vel amicus petit illam à me mutuam, dicens, quod ipse eam sortem & vsuras deinceps curet res soluere creditori meo: & ita mutuaui ei, & pecuniam, quam paratam habebam pro solutione sortis, & vsurarum, & ab eo sum stipulatus, quod vsuras etiam meo creditori soluere: non est vsura. *Archidiaconus in c. vsura. 14. quæst. 3.* de quo facit festum *Ludou. in singulari. Calderin. in d. nauigantis. 4. q.* quem refert & sequitur *Salyc. in d. authen. ad hæc. C. de vsuris, q. 16.* quia non stipulor vt vsuras, sed vt eum indemnũ mihi ex seruitio contingens, vt tibi per eos. § Idem tenet *Laurentius de Rodolphis, in suo tractatu vsurarum, & magister Conradus, in suo libello de contractibus, qu. 41. in 1 conclusione:* quia in effectu ego nihil aliud egisse videor, nisi creditori soluere; deinde eum rogare, vt ibi mutuet. Subdet forsitan, quod si ego in sequenti anno potuissem gratis obtinere pecuniam, cum qua possem licitè acquirere quinque florenos vltra omnes expensas, & etiam defalcata lucri dubietate: si tibi mutuaui pecuniam, seruatis seruandis, possum à te exigere illos quinque florenos: quia in illis sum damnificatus ratione lucri cessantis. Quod tene menti, tanquam verissimũ, & quotidianum intellige, dummodo exigam ratione interesse, non ratione mutationis, secundum eum: qui subdit in *2. conclusione*, quòd si statim quod ego recepi pecuniam ad vsuras, promisi creditori quinque florenos, quos dare sibi teneor. quamuis statim velim restituere, tu in continenti petisti à me illam pecuniam mutuo:

* Qui accepit pecuniã sub vsuris, paratus reddere creditori, si eam mutuat, licitè petit vsuras. vide text. & ibi Alex. in l. Lucium Titium. de act. empt. ff.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

tuo: non possum à te exigere illos quinque florenos: quia non fuisti causa, propter quam ego illos deberem: ergo non teneris me seruare indemnem. Idem dicit, si ego accepi pecuniam mutuo pro vno anno, pro quinque florenis, & decreui eam tenere secundo anno pro aliis quinque florenis: & ita mea causa patior damnum quinque florenorum: si postea eam obi mutuauj, non possum à te exigere quinque florenos, quia tu non fuisti causa huius damni.

¶ Quod ego intelligerem, nisi ego cum illa pecunia possem negociando aliquod lucrum cõsequi: nam tunc ratione lucri cessantis possum à te exigere. quod apparet ex prædictis, & fuit de mente *magistri prædicti, vbi supra*, in 3. *conclusione*. ¶ Ex his etiam infertur, quòd si † gestor negociorum recepit pecunias ad vsuras pro gerendo negotio domini: quod facere potest, si expedit pro vtilitate domini: tenetur dominus pecunias & vsuras soluere gestori: vt *l. atqui naturam, §. non eadem. ff. de neg. gest.* vbi hoc notat *Paul. de Cast.* idem tenet *ipse in l. ob negotia, C. eodem, & in l. 1. C. mandati.* vbi dicit hoc procedere etiam de iure canonico: quia non vt lucrum, sed vt damnum emergens petuntur. facit *cap. peruenit. de fidei.* non enim debet officium suum esse sibi damnosum: vt *l. videlicet, ff. ex quibus cau. maior.* Idem fuit de mente *Bal. in l. si vero non remunerandi, §. si vtibi mandauerit, ff. mandati.* vbi dicit, quòd si procurator accepit pecuniam sub vsuris, potest vsuras à domino repetere, etiam de iure canonico.

5

Additio.

A ¶ Aduerte tamen.] Vide autorem supra, addeque *Per. Rebuff. in l. vnic. C. de sentent. quæ pro eo quod interest proferi. num. 593. & sequent.* vbi plures allegantur: & vide quæ dicentur inferius, §. 7. ver. qui dat minus, & quæ fiori probanda pereũ lucrum cessans propter moram debitoris vide *Benuenut. de contractibus mercatorum, n. 3.*

D. Ioannes Barabona.

SVMMÆ RERVM.

1. *Mutuans centum ad certum tempus, si post tempus indigeat, potest sub vsuris accipere centum, & à creditore illas repetere.*

2. *Thesaurarius ad soluendum stipendiarijs deputatus, si non soluat quàm primum potest, postquam recepit pecuniam publicam, tenetur eis ad omne damnum, quod passi fuerunt, siue carius emendo, siue alias.*

§. III. 1 TERTIO infertur, quod si mutuauj tibi centum ad certum tempus, & cùm hac † pecunia indigerem, & tu restituere oõ valeres, tantam pecuniam sub vsuris recepi: tunc possum à te exigere, non solum debitum, sed etiam vsuram quam solui, non vt vsuram, sed vt interesse. ad hoc bonus text. cum glos. & ibi doc. in *d. c. dilecti. supra, de for. compet. & in 6. peruenit, sup. de fideiuss. & in l. pe. C. de usur. militi anno. lib. 12.* tenet etiam *Innoc. in c. 2. sup. de vsuris.* refert & sequitur *Bald. & Salyc. & Paul. in l. vsuras in princ. C. de usuris.* repetimus hoc valdè notab. tenet *Abb. in d. c. fin. eo titul. in fin. Laurent. in d. suo tractatu vsurarum, in 2. p. quæst. 319. & Ananias in d. c. tenaquestas, 2. col. inf. de vsuris, & Lud. rensil. 101. incipit, in Christi, & cap. propositæ, & alij doctores in locis, de quibus sup. & Archiepiscopus Florent. in tit. c. 7. §. 20.*

¶ Ex istis infertur, quòd † si thesaurarius deputatus ad soluendum stipendiarijs, non soluat quàm primum potest, postquam recepit pecuniam publicam, tenetur eis ad omne damnum, quod passi fuerũt ex hac causa cariori emptione, vel pecuniæ mutuæ receptione, vel ex alia causa. text. & ibi *Bart. & Plat. in d. l. pe. §. fin. C. de erog. mil. anno. lib. 12.* Nec facio vim, verum cõtractus sit bonæ fidei, vel stricti iuris. prout facit *Bald. in d. l. vsuras, in princ.* cuius contrarium sentit *Abbas in d. c. 1. inf. de vsuris.* quia vtroque casu tenetur ad interesse, vel lucrum cessans. & sic intellige *legem regni. 5. partit. titul. 13. fin.* quæ dicit, quòd ille, cui res mutuatur, teneatur illam restituere tempore quo fuit conuentum, aliàs soluet pœnam conuentam, & si pœna non fuerit apposita, tenetur ad damna & interesse. Not. benè ista contra thesaurarios, de quibus meminit *Ioan. Surgeti in suo enchiridio, fol. 68. colum. 2.* vbi alia de thesaurario ponit. non enim debet quis vti re ad vsum alium, quàm destinarum, *l. 1. C. de cond. public. lib. 10.* & not. *Ioan. de Plat. ibi, & in l. grauissimè, C. de curs. publicis. lib. 10. & in l. iudicibus, eod. tit. Ioan. Surgeti vbi sup. folio 70. colum. 2.*

SVMMÆ RERVM.

1. *Fideiussor, si ad soluendum pecuniam sub vsuris accepit, potest licitè eas petere à principali debitore.*

§. IV. 1 QVARTO infertur, quòd si ego pro te fideiussi, & tu † ad tempus constitutum non soluisti, quapropter ego habui necesse pro te soluere: & cùm non haberem pecuniã, illam sub vsuris accepi: possum à te petere principale, & etiam vsuras quas solui: vt est text. cũ glos. in *c. peruenit. sup. de fideiussor.* quem ad hoc allegat *Bald. in d. l. & in contraria, in princip. ff. de vsuris, & in l. si vero non remunerandi, §. si vtibi mandauerit, ff. de mandati.* quod latè prosequitur *Io. Andr. in regula, damnum, de regul. iur. li. 6. in mercurialibus.* Cuius dicta per duodecim conclusiones expendit *Laurentius in d. suo tract. vsurarũ 2. p. q. 47.* & reassumit *Ananias in d. c. 2. inf. de vsuris, 5. 40. cum sequentibus.* & tangit *Abb. ibi, in fin. & Bald. in l. constitutionibus 2. col. C. eo.* videas per te.

SVMMA RERVM.

1. *Repræsaliatus pro sua ciuitate, si recipiat pecuniam sub vsuris, vt creditori satisfaciat, potest illa à ciuitate repetere.*

QVIN-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

§. V. 1 QVINTO infertur ad decisionem quæstionis † quotidie contingentis. Propter factum ciuitatis, aduersus quendam militem, datæ sunt repræsaliæ ipsi militi, contra ipsam ciuitatem, & eius ciues. miles accepit quendam ciuem illius ciuitatis, & ipsum carceranit. iste carceratus statim pluriesciuitati hoc nunciauit. Ciuitas tamen ipsum per tres menses, & vltra in vinculis stare permisit, nec de ipso curam habebat, propter quod ipse ciuis captus, videns non posse aliter à carceris miseria euadere, & se penitus destitutum, venit ad soluendum dicto militi creditori ciuitatis: & quia nō erat potens ad soluendum, quantitatem illam pecuniæ quantitatem sub vsuris mutuò accepere, & soluit. Ad istam quæstionem vide notata per doctores inf. 2. § *item si in facto. ff. de verb. oblig. per Alexan. ad finem.* Hoc casu licite poterit iste ciuis non solùm debitum principale, sed etiam vsuras ab ipsa ciuitate consequi, ex quo fuit necessitatus ad promittendum & soluendum pro ipsa ciuitate: & ipsa ciuitas interpellata fuit in mora soluendi, & redimendi eundem carceratum. Vnde quo ad illum, vsuras quas soluit, diximus interesse, quod licitè petere potest, ita consuluit in contingentia facti *Laurent. de Rodolphis consil. 23. in 2. vol.* & teassumit ipse *in dicto suo tractat. vsurarum, 24. q. 48.* quem latius videas. de quo meminit *Ananias in dicto c. 28. col. infrà, de vsuris.*

SVMMÆ RERVM

1. *Interesse lucri cessantis petere an possit venditor prædij ab emptore, qui non solvit in termino.*
2. *Vendens fundum, statutus terminum solutioni an licitè recipiat fructus vsque ad terminum solutionis, ita quòd non computet eos in parte.*

§. VI. 1 SEXTO infertur, quòd si vendo tibi prædia, & trado illud, atque † inde percipis fructum, & tamen ad terminum conuentum mihi pretium non solvis: possum à te petere pretium cum vsuris, si quas solui vel etiam cum interesse lucri cessantis: quia fructus rei facis mos à tempore traditionis, & tamen mihi soluere noluisti: quoniam si etiā res vendita in pignus daretur mihi, potuissem eius fructus percipere elapso termino solutionis, non facit, etiam si transcendant quantitatem interesse. Nam licet talis res à venditore repeti non posset, tamen fructus eius percipere potest, postquam contra voluntatem suam pretium rei venditæ detinetur, tanquam interesse. ita dicit *Archiep. Florentinus, vbi suprà* §. 20. Quod ampliari potest, vt procedat, etiam si res vendita esset talis, ex qua fructus non percipiuntur. vt puta, si emi à te trabes, vel ligna, & hæc res, ex quibus non percipitur naturaliter aliquis fructus, & causa acquirendi pretiū, acquisiui illud sub vsuris, & solui tibi venditori, sed rn nō tradidisti mihi lapides, vel ligna, imo fuisti in mora tradendi: interis mihi reddere illas vsuras, tanquam interesse damni emergentis. ita dicit signanter *Bald. in l. 1. vsuras, in fin. C. de vsur.* quem refert & sequitur *Laurentius in d. suo tractatu vsurarum, q. 119. & Ananias in d. c. conquestus, 1. col. infrà, de vsuris. & Archiepis. Florentinus, d. §. 20.* per text. ad hoc singularem *in l. Lucius Titius accepta pecunia. cum l. sequenti. ff. de act. empt.* vbi secundum vnam lecturam probatur, quòd si ego accepi pecuniā sub vsuris, vt adimplerem illud, quod in contractu ex parte mea venebat adimpleodum: tu autem fuisti morosus in adimplendo contractu ex parte tua: teneberis mihi ad soluendas vsuras. Nam dicebat ibi text. quòd si pro soluendo pretio tui emptæ, & sic pro adimplendo cōtractu, ex parte mea assumpsi pecuniās mutuò sub vsuris: tu autem venditor in tradendo rem venditam, fuisti negligens, & sic fuisti morosus in adimplendo contractu ex parte tua: teneberis mihi ad soluendas vsuras eius pecuniæ, quam pro soluendo pretio accepi. quem text. ad hoc valde commendat *Ludouic. in d. l. conf.* ror. *Salyc.* tamen *in d. l. vsuras.* dicebat se non posse percipere, quomodo illud posset procedere: quia venditor non est causa istarum vsurarum, cum ante eius moram ad istas vsuras pro soluendo pretio me obligauerim. secus si eius mora causa fuisset maioris cursus vsurarum: puta, quia si lapides vel ligna tradidisset, ego vendidissem, & fœneratori soluissem. ¶ Sed *Ioan. de Anan. in d. c. conquestus.* dicit, quòd dictum *Bal.* est verum: quia ideo recepi pretium sub vsuris, vt haberem ligna, & lapides; quibus fuissem vsus ad vsum destinatum. Et istud fuit quod modo quidam tecompensatio, cum vsuris, quas solui: sed propter moram venditoris solui vsuras, & non habui vsum rerum emptarum. ¶ Istud idem voluit *Laurentius, vbi suprà*, dicens quod dictū Baldi sibi placet, considerato quod emptor caruit commodo eorum, quæ emit, & damnum passus est vsuræ solutæ: & sic sine vllo commodo repetitur accepisse pretium sub vsuris. Et imputet sibi venditor, qui non tradidit quòd debuit, & voluit habere pretium: vt ibi latius per eum. quod mihi satis placet.

¶ Glos. tamen *in dicta l. Lucius, C. de act. emp.* & clarius ibi *Paul. de Castr.* aliter sentiunt. dicunt enim, quòd si non fuit facta traditio, & sic per venditorem fructus erant percepti, in electione emptoris est, petere fructus: per *l. fructus, ff. ad sit.* & si eos petit, ex tunc tenetur soluere vsuras, vel potest emptor fructus non petere: quia forte pauci sunt: & tunc ex quo traditio non erat facta, non tenebitur ad vsuras, etiam si venditor ei offerat fructus, quos percepit: quia nō tenetur emptor eos recipere, ne ad vsuras teneatur. Sit ergo casus, venditor, quòd offerat statim rem, & petat pretium, si videt emptorem non esse paratum soluere pretium: & ex tunc constituit eum in veram moram, & facit eum cenere ad vsuras, & si posset ipse venditor aliquos fructus percipi, & vult petere pretium

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

cum vsuris, debet rem offerre, ac eriã illius fructus: sed si non obtulisset: nec ipsum in vera mora constituisset, non posset postea offerendo fructus, petere vsuras. Ita debet intelligi & declarari glossin *d.l. curauit*, secundum *Paul. ibi*, qui dicit ista fore notanda: quia etiam hodie de iure canonico tales vsuræ sunt licitæ, secundum illam gloss. quia veniunt potius vt interesse, quàm vt vsuræ: vt suprà latè dictum est. ¶ Prædicta tamen intellige sanè, quando venditor prætenderet aliud interesse: vt puta, quia oportuit ipsum accipere pecuniam sub vsuris, vel incidit in pœnam: quia pecuniam, quam alteri debebat, non potuit ad tempus soluere, quam soluisset, si emptor dedisset sibi tale pretium. Nam tunc tale interesse bene poterit etiam de iure canonico petere: vt signanter volnit *Iaco. Butriga in d.l. curauit*. quod miro modo extollit solus *Ananias in d.c. conquestus 3. col.* Et quamuis ille non dicat idem in effectu, voluit *Bald. in l. etiam 2. col. vers. ar modo dubitatur, C. de exact. tri. ind.* vbi dixit, quod si fœnerator mihi mutuauit centum, & ego per instrumentum guarentigiæ sibi promisi illa restituere infra mensem, & à mense vltra esset bicimm creditori accipere ista centum sub vsuris. Iste contractus nõ debet exequi, nisi creditor probauerit, quod sua intererat accipere sub vsuris, propter aliquod imminens periculum. Non ergo sufficit: quòd venditor vel creditor probet, quòd sub vsuris accepit: sed oportet probare, quod sua intererat illam pecuniam sub vsuris accipere, propter periculum. Ex istis aliàs in contingentia facti dixi, quòd cùm beata regina Isabella, in humanis agens, emerit quasdam merces à mercatoribus, pro certo pretio soluendo à suo thesaurario ad certum tempus, infra quod non fuit solutum. quapropter mercatores ipsi coacti sunt vendere res suas, & merces quas habebant viliori pretio, quàm debuerunt. Item accipere cambia sub vsuris, vt suis satisfacerent creditoribus, ad terminum assignatum, eo quod non fuit pecunia debita ad tempus soluta. Vnde ex hoc graue incurrerunt iacturam, siue damnum: insuper perdiderunt lucrum speratum ex suis mercibus, quas vendiderunt ex pecunia sibi debita: quòd ex bonis reginæ ea defuncta erat ai mercatoribus satisfaciendum: quia tempus destinatæ solutionis venit in confidentatione damni prouenientis, vel lucri cessantis: vt *l. primo ff. si cert. pet. c. 1. de mutuis petitionib.* dixi supra in princip. huius sexti notabilis, non obstante delegatione à regina facta in suum thesaurarium, vel quemcumque alium: quoniam per illam non fuit à debito liberata: vt *l. Paulus ff. de nouat. & d. parti. tit. 14. l. 15. in fi.* nisi in casibus, de quibus in *l. 3. C. 10. & ibi doctores, & per Bart. in l. facta. §. si*
2 *hæres, ff. ad Trebel.* Quid autem, si quis vendat † fundum, statuens terminum solutionis, an liceat recipienti fundum vendirum, in pignus recipere fundi fructus, vsque ad terminum solutionis, ita quòd eos non computet in sortem? vide notanter per *Gabrielem 4. distin. 15. q. 11. col. 17. in fin.* ¶ Ex istis infertur ad vnum, quod pro indubitato ponunt iuristæ, si vendo tibi possessionem meã: & quia non das mihi eius pretium, facio pactum, quod quousque tu das mihi pretium, recipiam interim eius fructus: licitum est: quia cum possessio fructificet, non videtur iustum, vt emptor habeat vtilitatem, & fructum rei emptæ, & venditor non habeat vtilitatem pretij, vt possit pecunia vti. Theologi tamen non approbant istum couractum, nisi fieret pactum, quod si infra certum terminum non soluat emptor pretium, ex tunc fructum recipiat venditor, quousque pretium sit solutum, vt hoc non fiat in fraudem, sed in pœnam. ita dicit *Archiepiscopus Flor. in sum. 2. par. tit. 14. 7. §. 20. & 21.* ¶ Vnum adde ad prædicta, circa interesse versans in lucro, quod illud non amenditur, quando lucrum fieri potuisset cum iniuria alterius, puta præscribendo, vel vsucapiendo. glos. not. in *l. si quis vxori. §. pe. ff. de fur.* quam limita, vt non habeat locum, vbi ad cõpletudum illud locrum modicum temporis supererat: quia talis interesse habet bimtatio, licet in eo iniuria alterius versetur. Istod est de mente *Bart. in l. si is qui pro emptore. circa 10. col. in ver. vltimo, ad ver. quod si verum, ff. de vsuca.* & ita pondcrauit ibi *Barth. Dotius, in sua repetitione, ad limitationem dicta glos. Lancelotus in l. 1. ff. solut. matrim. 4. colum. glos. in ver. nam & republica.* reputans hoc valde not. & vide *Ias. in l. 3. §. Labeo ff. de acquir. pos.*

ADDITIO.

¶ Circa tradita hic per authorem, quæ potissimè pendent ex decisione text. in *Lauradit. C. de act. imp.* & circa illius legis verum intellectũ, vide quæ multis allegatis pulcherrimè, ac singulari doctrina disputat, & docet *Couar. lib. 3. resolutio. c. 4. & Mesiam, in l. Toleri. part. 2. fundamen. 2. n. 19. & sequent.*

D. IOAN. BARABONA.

SVMMA RERVM.

1. *Legatum factum in pecunia pro alimentis, potest ad partem bonefis lucris penes mercatorem deponi.*
2. *Thesaurarius regius non potest mercari cum pupillorum.*
3. *Et quid si is, apud quem deposita est pecunia, fugit.*
4. *Furtum, si per domesticum, vel mercenarium fiat, & res furata detur alteri in pignus, an vegetur creditus ad restituendum rem domino, si mutuum non soluatur.*
5. *Qui rem habet, & immobilia non possidet, si promissa seruare consueuit est fideiussor idoneus.*
6. *Tutor legitimus, si alij personæ succedit, & hæredes, remittitur sibi satisdatio.*
7. *Satisdare, verbum, an intelligatur cum pignoribus, vel fideiussoribus.*
8. *Consanguineus probata vita, potest esse iudex in causa consanguinei.*
9. *Homo famosæ vitæ, & bonæ opinionis, præsumitur semper in priorem statum mutare.*
10. *Archi-*

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

19. *Archidiaconus, qui examinat indignum, & illum præsentat episcopo, vt ordines: episcopus non tenetur, si archidiaconus erat probatæ opinionis.*
21. *Qui facit quod consuetum est, approbatur.*
22. *Consuetudo domini negotiorum gestoris, inspici debet.*
23. *Testatoris verba debent intelligi, secundum morem, & consuetudinem testatoris.*
24. *Post publicationem attestationum, non admittitur testis, licet sit homo probatæ fœdæ opinionis, in quo cessat subornationis præsumptio.*

§. VII. SEPTIMUM infertur, quòd si alicui est factum † legatum in pecunia pro alimentis, 1
potest & debet dari apud mercatorem ad partem honesti lucri. & licitum est per istum text. per quem ita firmat *Bart. in l. diuus Seuerus ff. ad l. Falc.* quem sequuntur ibi *Angel. Paul. de Castr. & Alexand.* & subdit *Bart.* idem esse in aliis similibus casibus; quasi dicat, quòd vbicunque tenebatur quis pecuniam illius, cuius negotia administrat, ponere ad vsuras, hodie tenetur ponere ad licitum quæstum: & tenetur ad illud commodum, quod licitè potuisset percipere. quod dictum sic intelligit, declarat, & etiam extollit *Bal. in l. 2. in fin. C. de cond. indeb.* quem refert & sequitur *Paul. de Castr. in d. l. diuus, & ibi Alexan. & Lud. consil. 28. & 139. & singulari 178. incipit, iure hodierno.* inferentes ex hoc, quod † fiunt olim tenebatur tutor fœnerari pecuniã pupillarem, aliàs de suo vsuras soluere cogebatur: vt *l. ob furtum, ff. de admi. tu. & in l. nisi, C. eo. & l. si* 2
A *pecuniam, C. de vsuris pu. cum similib.* ita hodie tenebitur pupillo ad interesse, si ipsam pecuniam idoneis mercatoribus non tradat, ad honestam lucri, atque licitam partem: per istum text. Ad idem est bonus text. in *l. quicquid. C. arbitrium tut. glos. in c. fin. 12. q. 4.* potest etiam tutor illam pecuniam conuertere in emptionem prædiorum: & si fuit negligens, in emendo prædia tenebitur pupillo tantum præstare, quantum percipere potuisset ex fructibus illorum prædiorum, si fuissent empta. quod est valde notandum contra tutores negligentes. ita tenet *Bart. in l. tutor qui repertorium, §. pe. ff. de admi. tut.* de quo facit festum *And. Sicul. in c. 2. in 2. col. supra, de depositio.* tangit *Salyc. in authen. nouissima, C. de admi. tut.* firmat *Ludou. consil. 28. in princ. & consil.* 139. Si tamen prædia non reperiantur, deponatur pecunia apud mercatorẽ, vt dictum est. aliàs tenebitur tutor ad interesse, vt prædixi, non quidem ad illud plus, quod ex illa pecunia potuit haberi. Nam si in illo loco, vbi degit tutor, & vbi habet fœnerari pecuniam pupillarem, sunt multi mercatores, qui diuersimodè
• dant lucrum pro pecuniis sibi redditis: debet
B tutor petere interesse, secundum *b* mercatorẽ, qui dat minus. vt est text. singularis & vnicus in *d. l. tutor qui repertorium, §. si deposui. ver. ce certe.* quem multum commendat ad hoc *Ludou. in d. singulari. 176. incip. iure hodierno, & d. consil.* 139. Si ergo tutor pecuniam non posuit ad partem honesti lucri, nõ tenebitur ad illud maius interesse, quod potuit habere ab illo mercatore, qui plus dabat, sed soluit ad illud, quod habere potuisset ab eo, qui minus dabat. ¶ Sed si † tutor, vel quiuis alius, qui negotia alterius 3
gerit, dedit pecunias mercatori ad partem honesti lucri, vel aliter eum ex negotiatus est, & inde pupillo, vel domino damnum euenerit. Si quidem talis erat mercator, apud quẽ communiter tales depositiones fieri consueuerũt: quamuis ipse fugiat, vel aliter damnum inferat, pupillo imputabatur, vel domino, non tutori, vel negotiorum gestori. per text. ad hoc singularem in *lege, si res pupillares, ff. de admi. tut.* vid. *Bar. in l. si soluturus ff. de solutionibus.* facit text. optimus in *lege, pignus, C. de pign. act.* & ibi not. *Angel. in lege, si à bona fide. ff. de rei vendi.* vbi etiam hoc tenet *Ang.* expresse, & sequitur *Per. de Vbaldis, in suo tractatu, de societate, 8. parte. q. 3.* de quo feci mentionem suprà, & *Alexan. in l. si cùm dotem. §. si post solutum. 3. col. ver. in gloss. in verbo, in suis causis, ff. solut. matrim.* de quo vide in rubric. 2
col. 27. ver. & per ista dicebat Ang. facit quod in simili dicimus in nauta, caupone, & stabulario, qui licet teneantur de furtis & damnis datis per famulos suos, iuxta *l. fin. §. pe. ff. nauta, caupo. stab. & l. 1. in fine. ff. furti aduersus nau.* tamen si famulum habebant communi opinione bonum; & fidelem, qui tamen damnum dederit, non tenebuntur. vt signanter voluit *Bald. in l. 3. & ita. §. ex hoc d. versic. sed quid si isti. ff. nau. caupo. stab.* argumento text. in *lege, argentum, ff. commodati.* qui bene facit. refert & sequitur *Alexand. in d. §. si post solutum.* tene menti, quia quotidianum: vide suprà, in rubric. §. 9. circa finem, versic. & per ista dicebat. ¶ Ex quo posset attendi vnum, quòd licet aliàs si † furtum committatur 4
per domesticum, vel mercenarium: & res furtiua pignori detur alicui: non cogitur creditor ad restituendum domino, nisi mutuum soluatur vt disponit lex regni, quam edidit rex Alfonsus, era 1314. [*Taborarum.*] *l. 35. qua incipit,* [*è que los, que tienen bombres.*] quam tene memoriæ: intellige tamen, quando famulus vel domesticus erat communi opinione bonus, & fidelis, per iam dicta: aliàs secus esset. & ita limitabis illam legem quotidianam, & per hoc aliàs dixi, quod si fornus alicuius ferratus, vel qui ferrum gestat ad pedes, rem domini vendidit, vel pignorauit, detentans illam rem, tenetur domino restituere, non soluto precio: quia famulus non reputabatur bonus, nec fidelis, ex quo ferrum gerebat in pedibus. idem dicerem de quocunque alio famulo malæ famæ & opinionis. vide quæ dixi suprà, in rubric. §. 69. ad finem. ver. idem dicas si furtum. ¶ Benefacit quod in simili voluit *Paul. de Castr. in lege, si quis supplicatum sit Stichum. §. fin. per illum text. in fin. ff. de verb. obligat.* dicens, quòd † qui est inops, & non possidet immobilia, tamen si est persona multum fidelis, & confecta fenare promissa, est idoneus fideiussor. & sic limitat *l. 2. in princ. ff. qui satisda. cogan.* vbi hoc Alexan. non placet. 5

¶ Ad

¶ Ad idem facit quod voluit *Bald. in l. legitimos 2. & 3. not. ff. de leg. 1.* vbi dixit, quod † licet
6 legitimus tutor teneatur satisdare: tamen si est persona multum fida, & honesta, remittitur sibi satisdatio. ¶ Et inde est, quòd dicitur statutum, quòd damnatus debeat satisdare secun-
7 dum qualitatem personæ: licet verbum, † satisdare, intelligatur cum pignoribus, vel fideiussoribus: vt *l. 1. ff. qui satisda. cogan.* tamen si est honestæ vitæ, & probatæ fidei, sufficit iuratoria cautio: per glos. in *l. 1. ff. de ripa mu. & §. his autem.* quæ dicit, quòd virtus hominis sufficit pro satisdatione. A * a * quam glos. extollit *Bal. in c. 2. 2. col. suprà, de iudic. & in rubric. de iu qui mi. in poss. causa rei ser.* ¶ Ad idem facit, quod voluit *Specul. tit. de iudic. §. superest. versicul. quid si non est consanguineus.* quem refert & sequitur *Alexan. in l. qui iurisdictione. §. fallentia. ff. de iurisdict. omni. iudic.* vbi dicit, quòd † consanguineus probatæ
8 vitæ, & opinionis, potest esse iudex in causa B * consanguinei, b * nec potest ex hac causa recusari. idem voluit *Antcn. in c. postremo, de appellat.* Idem dicimus in teste, secundum *Ioan. de Imol. in c. cum R. canonicus, de offic. deleg.* quem refert & sequitur *Felin. in c. literas. 3. column. ver. 6. limita. suprà, de præsump.* ¶ Ad idem facit mirabile dictum *Bald. in c. præterea. supra, de testi. cog.* vbi dixit, quòd ille, qui est bonæ vitæ, & magnæ opinionis, potest post didicita testificata producere testes, & corrigere dictum suum. ¶ Facit etiam glos. not. in *c. exposit. in ver. scirent. 12. qu. 1.*
9 quæ dicit, † quod homo sanctæ vitæ, & bonæ opinionis, præsumitur semper instam litē monere: & ideo si succumbat, non condemnatur in expensis, secundum *Hostiens.* quem alij sequuntur in *c. sanctum litil. pe. col. supra, de dol & cõtu.* sequitur etiam *Alexan. in l. properandum. §. finantem. 4. colum. C. de iudic. And. Siculus in c. infuturã. 2. col. supra, de offic. deleg. & in c. 16. col. supra, de iudic.* ¶ Ad hoc faciunt multa, quæ cumulat *Felin. in c. super his, de accusatio. fin. colum.* & signanter facit glos. not. in *c. ad hæc. de offic. Archi.* quæ
10 dicit, quod si archidiaconus, † qui examinauit indignum, & illum repræsentauit episcopo, vt eum præficeret, vel ordinaret, erat vir integræ opinionis, non tenetur episcopus. Ex qua glos. ego aliàs in contingentia facti dicebam, quod D a si potestas custodiæ carceris deputauit hominem fidelem, & in illo efficiẽ apprebatũ, qui postea fugit cum carceratis, non tenebitur potestas, cùm non sit, quod sibi potuit imputari. & in aliàs cõsului pro nobili viro Ioan. de Deça, cui iste casus accidit, dum esset corrector in ciuitate Abulensi, qui erat vxoris meæ auunculus, vt videri potest in meo consilio. ¶ Facit text. & quod ibi not. *Bart. in l. si pignoris, §. fin.*
11 *ff. de pig. act.* vbi probatur, † quod ille qui facit illud, quod consuetum est, non est in culpa. de quo dicto meminit *Ias. in l. 1. in princip. ff. quod quisque iur.* vide quæ dixi suprà, in rubr. §. 66. in fin. ver. idem dicerem, si mantus. Ad idem est
12 bonus text. in *l. si negotia. ff. de negot. gest.* vbi † consuetudo domini negotiorum sectari debet. ex quo dicebat *ibi Bart.* quod si quis conduxit cõcinum, vt eum duceret ad dumum domini: fortè quia inuenit ostium clausum, dimisit cõcinum in pascuis: quem tamen lupus occidit: nam si dominus non erat consuetus dimittere in pastuis, conductor tenetur de isto casu fortuito: si autem dominus erat consuetus sic dimittere, non tenetur conductor, secundum eum. Idem si dimisit in stabulo sine custode, vt habeatur distinctio ex consuetudine domini. de hoc not. per *Cyn. C. de episc. au. l. nemo. & C. de pignor. act. l. pignus. & in Spec. de locato. §. postquam, ver. quid si locauit ibi bones, secundum Bald. vbi sup.* Sic ergo dicatur in casu nostro, vt ratione probatæ fidei, & opinionis, excusetur tutor, apud talem pupilli pecunias deponendo. ¶ Idem ego dicerem, si ille mercator, apud quem deposita fuit pecunia ad partem honesti lucri, erat ille, cum quo pater pupilli erat solitus tractare, & apud quem patet tales depositiones faciebat. Nam tunc tutor excusatur à damno inde secuto, & imputatur pupillo. arg. *l. qui semisses, §. final. ff. de vsur. & l. vel vniuersorum. ff. de pig. act.* per quæ iura ita tenet *Iacob. de Bello Viso in auth. vt bi qui obligatur, §. quoniam autem. collat. 6.* & ibi est *glos. super ver. mutuantur.* bene facit text. in *l. cùm seruus, in fin. ff. de condi. & demonstra.* ibi nam quod ipse vinus facturus sit ab hæredibus suis, iussisse intelligitur. Ex quo not. *ibi Paul. de Cast.* quod † verba testatoris debent in- 13
telligi e secundum morem & consuetudinem E
testatoris. ad hoc *l. Scæuola, §. fin. ff. de vsufructu le. & l. penultim. in princ. ff. de al. le.* adde notata in *l. Seio. §. medico. ff. de annuis legatis.* intellige, nisi ageretur de præiudicio alterius, vt puta pupilli: quia tunc non præsumitur voluisse defunctum, quod fiat per hæredem, quod ipse erat facturus: vt *l. 1. §. si defunctum. ff. de rebus eorũ.* aliàs secus, vt *d. l. cùm seruus.* cum aliis, de quibus suprà. & quod not. in *l. aquissimum, §. fructuarium, ff. de vsufruct. & l. Ledelis. §. extat. ff. de iure fis. & d. l. vel vniuersorum, secundum Paul. vbi supra.* Tenebitur ergo tutor facere, quod pater pupilli solitus erat, vt dixi: & tenet *Salyc. in d. authen. nouissima.* qui hoc intelligit, quando tutor vel administrator erat industriosus in ipsa negotiatione, sicut pater pupilli. secus si non erat talis: nam tunc est in culpa, se immiscendo rei, cuius cognitionem non habet. & ideo tenetur de damno inde secuto: vt *l. 1. §. si defuncti. ff. de re. eorum.* & facit *regula, non est sine culpa. de reg. iur. lib. 6 cõcordantijs.* Sint ergo cauti tutores, & curatores, & alij administratores, seu negotiorum gestores, vt semper habeant negociationem cum hominibus communiter approbatis, vel cum his, cum quibus pater pupilli, vel dominus soliti erant negociari, & in ea negociatione, qua ipsi soliti erant, dummodo sint æqualiter idonei. & hoc ego aliàs vidi in practica. circa quod me amplius non extendo, quia extraneum est à materia nostra. Adde prædictis text. in *leg. si*

mei

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

mei causa. §. fin. ff commo. per quem dicit ibi *Bar.* quod si ego credidi alicui asserenti se esse nuntium, qui communiter consueuerat mitti pro nuntio à domino: præsumitur mandatum, & iusta causa credendi, per text. in *l. fin. ff quod cum eo.* qui bene hoc probat. de hoc meminit *Felin. in c. quod super his, de fide instrum. colum. 3. ver. prima conclusio.* personæ tamen probitas, vel legalitas, non est causa sufficiens faciendi actum extra terminum ad hoc præfixum. Vnde licet homo sanctimoniæ † producatur in testē, in quo 14
omnis cessat subornationis præsumptio: non propterea admittetur post publicationem attestationum. ita not. dicit *Bald. in c. iuranit. de probat.* de quo facit ibi festum *Andr. Sicul. col. 15.* qui multa alia similia cumulat, quæ per ipsum
C* videri possunt. c*

ADDITIONES.

A* ¶ Adde *Felin. in c. ad hoc. de sentent. excommun. in fin.*

B* ¶ Adde decem casus, in quibus propter excellentiam, siue bonitatem personæ, receditur à regul. iur. commonis. quos cumulat *Ias. in authent. iubemus, col. penul. & fin. C. de iudic.* vbi etiam hunc inter illos inserit. vide Iarium per *Hippol. in l. 1. §. quæstioni, col. 2. & seq. ff. de quæstio.* vbi vltra 30. descripsit. quorum plures habuit à *Felin. in c. super his. de accu.* vbi per totam col. fin. plura in hoc refert. vide *eundem Hippolyt. in dict. l. 1. §. si quis vicio, col. 4. & 5. ff. de quæstio.*

C* ¶ Adde *Hippolyt. in l. 1. §. si quis vitro. ff. de quæst. colum. 4. versicul. alius est etiam.* vbi post *Specul. & Alexand.* alitet tenet, videlicet, quòd testes omni exceptione maiores; in quibus cessat subornationis præsumptio, possunt produci, etiam post conclusionem in causa, & post publicatas attestationes. & vide *eundem, per totam column. & seq.* vbi describit septem notabiles conclusiones, in quibus propter legalitatem testis receditur à regulis iur. communis, quæ obuiant prædictæ conclusioni.

IOAN. BERNARDVS. 2

A ¶ Ita hodie tenebitur.] Vide circa istam propositionem, *Conar. ex professo scribentem, libr. 3. resol. c. 2.* & quæ plurimus citatis traduntur per *Bartinum de donibus, c. 1. num. 13.* & rursus ac latius *c. 2. num. 92. cum sequent.* apud quos alij multi circa hoc idem referuntur.

B ¶ Secundum mercatorem qui dat mutuo.] Adiunge quæ per authorem, & alios quos ibi adiunxi traduntur, suprà, hoc not. §. 2. num. 2. versic. aduerte tamen. & vide *Molin. de vsuris, q. 76. num. 577. & Bartinum, d. c. 1. num. 96.* sed cum nec maximæ nec minimæ vsuræ in vsu & rep. Christiana sint, quid loco eius quod interest, soluturus sit tutor, quidve facturus vt liberetur, vide *Bart. & Conar. in d. locu.*

C ¶ Siquidem talis erat mercator.] Vide *Chassan. in consuet. Burgun. rubr. 6. §. 6. n. 11. Philip. Cornæum, consil. 243. lib. 4. Decium, cons. 192. Carol. Molin. in tract. de vsur. q. 76. n. 57. & n. 596.* & pluribus allegatis *Bart. de dotibus, c. 2. num. 92.*

¶ Quod si potestas custodiæ carceris.] Adde D
Anchesi. c. 18. priorum. n. 9. ac plura quæ traduntur per allegatos suprà, additione proxima, multosque casus in quibus propter excellentiam personæ receditur à regulis iuris communis, vide secund. *Bern. hic in additionibus suis*, vide per *Ias. in authen. iubemus, C. de iudic.* & latius *Hippolyt. in l. 1. §. quæstioni. de quæst.* & per *Felin. hic allegatum in c. super his de accusat. & dott. in c. de multa, de præben.*

¶ Debent intelligi secundum morem & con- E
suetudinem testatoris.] Vulgaris est conclusio, de qua per nostros, in *l. si seruus pluribus, §. final. ff. de leg. 1.* & pluribus citatis *Tiraquel. de retract. lignag. §. 2. glos. 1. n. 5. & 6. & Mincha. de succes. progre. lib. 1. §. 1. n. 39.* Est tamen notab. & vt opinor, licet noua non tamen dubitabilis limitatio ne procedat, quoties sensus loquentis deducitur cōtra communem vsum loquendi ex instinctu & affectu naturali, vt si fideicōmissum sit à parte, si sine filiis decedat grauatus, & nepotē habeat solum, qui ex communi vsu non contineatur nomine filiorum, certè non obstabit, & induco text. *l. in qui dat mutua. §. final. de reb. dubi.*

DOCT. IOAN. BARAHONA.

SVMMÆ RERVM.

1. *Fructus rei pignorata pro dote, an & quando liceat percipere, & n. 5.*
2. *Dos datur ad onera matrimonij sustinenda.*
3. *Dos si non soluta, an maritus possit aliquid percipere ratione interesse lucri cessantis.*
4. *Haeres mariti possidens, vel detinens pignus datum viro pro cautione dotis, post mortem mariti, non tenetur fructus illius pignoris. sed computari debent in sortem.*
5. *Maritus si post longum mortem vxoris, vel soceri, aut alterius dotem promittentis, recipit integram dotem, non facta protestatione, seu reservatione in fructibus, vel interesse, sibi debitis, ratione mortis, an sibi præiudicet, quo minus illos petere possit.*

OCTAVO infertur, quòd quando socer §. VIII.
obligat, seu hypotheca † genero possessionem aliquā. pro dote filiæ: licitè gener percipit fructus illius possessionis, donec sibi dos soluatur: nec tenetur illos in sortem computare: vt est * casus valde singn. in *c. salubriter infra. de* A
vsur. qui alibi non reperitur. idem dicas de sponso, qui nutrit & alimentat sponsam: vt est gloss. valde not. in *l. 2. C. de do promiss.* de cuius veritate vide ibi *Cyn. Bald. & Salycet.* & eundem *Bald. & alios in l. si ante. ff. solut. matrim.* ¶ Ratio huius 2
est, quia † dos datur ad onera matrimonij sustinenda: vt hic, & in *dict. c. salubriter, & in l. pro oneribus, C. de iure do.* & penes illum debet esse onus alimentorum, penes quem est dos: vt *l. 4. & l. si pater. §. 1. ff. de pac. do.* Si ergo maritus vel sponsus sustinet † onera matrimonij, & dos sibi non soluitur à socero, vel ab eo, qui eā promisit: iustum est ratione istius interesse, quod interim fructus percipiat. ¶ Et hinc est, quod 3
licet

licet pro dote pignus datum non fuerit, sed ille qui dotem promisit, quia illam non tradidit die statuta, obligat se ex pacto ad certos denarios pro libra, quolibet anno, vel mense, donec dos soluatur: eodem modo ratione interesse licitè poterit maritus illos denarios petere. Ita tenet *Bart. in l. insulam, §. vsuras ff. solut. matrim.* & latius & clarius *ibi Ioan. de Imol. Ludo.* & alij moderniores. & doctores nostri in *d. c. salubriter.* signanter *do. Abb.* qui dicit hoc maximè procedere, si maritus solitus erat negociari. sed *Ana. ibi in 8. col.* dicit non esse neerstarium, quod maritus solitus sit negociari: quia illud solum modo enoſideratur, quando agitur de interesse consistente in lucro: vt suprà dictum est. nō autem quando agitur de interesse consistente in damno: vt *l. 2. iuncta gl. ff. de in quod certo loco.* Sed marinus agit de interesse cōsistente in damno: quia sibi adest: quod patet, quia exprendit in onera matrimonij. Et ita, sive maritus sit solitus negociari, sive non, poterit tale interesse petere: præsertim quia maritus potuisset emere prædia, ex quibus fortè tantundē potuisset habere. Istud idem firmat *Bal. Nouel. in suo tractatu, de dote 7 par. 3. speciali. & magister Conradus, in suo libello, de contractibus q. 35. conclusio 5. & 7.* respondens solēniter ad motiua *Ioan. Andr. & Ioan. de Lig.* contrarium tenentium, in *d. c. salubriter.* vt ibi per eum. Et videtur hoc satis rationabile. Nam videmus, quòd si venditur fundus cum termino solutionis pretij, com pacto, quòd interim durante termino aliquid soluatur pro interesse venditoris: valebit tale pactū, ex quo aliàs dictum terminum nō dedisset: & poterit venditor licitè petere dictum iustum interesse: per ea quæ dicta fuit. Idem si venditor constituit se nomine emptoris possidere, & emptor nō solnens pretium, obligat in specie rem venditam pro pretio, eo pacto, vt interim quòd sibi soluitur, debeat venditor fructus percipere, valet tale pactum, ratione commodi cessantis, & nō solutionē: vt suprà dixi. Pari ratione idem esset, si venditori esset data aliqua alia res in pignus pro dicto pretio soluendo infra certum tempus, cum pacto, quòd interim venditor possit fructus percipere. nam & hoc pactum videtur licitum ratione commodi cessantis. vt voluit *Bald. Nouel. vbi suprà.* ergo multo fortius idem dicimus in casu nostro: vt interim, quòd dos non soluitur licitè, possit maritus aliquid recipere pro oneribus matrimonij supportandis, sive sit datum pignus fructificans, sive non fructificans, vel etiam nullum: sive interueniat à principio promissio de aliquo dando, interim quòd dos non soluitur, sive non: nam & tunc poterit petere aliquid emolumenti, ratione interesse, propter moram dotis non solutæ. vt latè & singulariter concludunt docto. in *d. c. salubriter. & in l. insulam, §. vsuras ff. solut. matrim.* signanter *Ioann. de Imol.* quem refert & sequitur *Comperius in suo tractatu, de dot. 2. par. q. 6. in 2. col.* quem rogo videat & *Raphaelem Fulgosium cō-*

sil. 201. incipien. domina Galdeada. Quādo autem dicatur mora commissa in restitutione doris, tradit optimè *Bart. & alij in l. de diuisione. 2. col. ff. sol. mat. & Comperius vbi supra q. 8. Angel. in §. fuerat. Iustin. de act. & ibi Iason 6. col.* ¶ Sed vt omnis tollatur dubitatio, sit tantus gener, vt à principio, quando dos sibi promittitur, dicat, quòd statim sibi soluatur, vel saltem interim quòd nō soluitur, socer debeat onera matrimonij sustinere, vel ad ea sustinenda debeat certū quid annuatim dare. Illud videtur de mente *Ant. in d. c. salubriter. & Archiepisc. Flor. in sum. 2. part. titul. 14. 7. §. 28.* quidquid dicat *Lautr. in d. suo tractatu vsurarum. 2 part. q. 53.* illud etiam firmat *magister Conradus in suo libello de contractibus q. 35. in 2. conclusione.* direns quod in casu prædicto, quando à principio non soluitur dos generi, sed pro ea datur pignus, cuius fructus gener sibi accipiat, donec dos integra soluatur, vt licitè hi fructus percipiantur: oportet, quòd eos percipiat gener, vt sibi donatos liberè à socero, vel quod gener in conuentione astrinxerit socerum, ad dandum sibi illos fructus in partem dotis totalis: nō quia differt principiū obligationis, quia non vult socerum à principio fieri debitorem: sed ideo, quia gener partitur interesse, dādo talem dilationem obligationis: pro cuius interesse refusione vult illius fructus interim percipere, alioquin nō duxisset eius filiam in vxorem, nisi data sibi integra dote, vel socero statim debitore constituto. Secus tamen si simpliciter esset conuentum inter socrum & generū, quòd socer non esset debitor constitutus vsque ad certum terminum, & interim daret genero pignus pro securitate dotis: & de fructibus nihil est dictum: tunc enim crederem, quòd si gener fructus interim percepit, computaret in sortē, alias teneretur ad restitutionem: quia pro illo tempore nondum erat socer debitor: illos autem, quos post tempus perciperet gener, propter morā soceri, faceret suos, ad onera matrimonij sustinenda: maximè si ad hoc soceri cōsensus expressus vel tacitus accedat: vt est de mente *magistri, vbi supra.* Bonū ergo erit consilium doctorū: de quo prædiximus. Caueat tamen gener, vt fructus, vel emolumentū, quod ratione dotis non solutæ percipit, sit iustum & moderatū, & nō excedat metas interesse: alias non esset rotum in foro conscientiæ. vt in alio proposito paulo antè dicebam. vet aduerte mecum. nam si maius commodū reciperet ex perceptione fructuū pignoris, vel quantitatis conuentæ, quàm fuerit lucrū cessans, quod ex emptione prædiorum, vel negotiatione acquirere posset: illicitum est idem, si gener nullo modo esset empturus prædia, vel negotiaturus cū pecunia, sed in area tenere volebat: nam tūc nihil percipere posset, ratione dotis non solutæ. Sit ergo quilque conscientiæ suæ iudex.

¶ Ex istis resultat vnum valde singulare, & puto verissimum, quod dispositio *cap. salubriter.* nō emanauit fauore dotis: vt quidam dicebāt,

&

& malè: quia si verum esset, in omni casu liceret marito recipere fructus pignoris, vel aliquid ratione dotis non solotæ: quod tamen falsum est, sed tuoc demum, quando patitur aliquod damnum ex dilata solutione saltem lucri cessantis, vt apparet ex prædictis: emanauit ergo ratione interesse, vel lucri cessantis, quod potuisset maritus habere, si dos soluta fuisset, emendo prædia, ex quibus fructus perciperet, vel negotiando cum pecunia. Vnde quamuis ille tex. non emanasset, potuisset gener fructus percipere, propter interesse, quod prætendit ex non solutione dotis, sient de alio quocunque interesse dicimus. hoc in expresso melius, quam quinis alios, multiplicitet compecbat prædictus magister, vbi suprà, quem rogo videas.

¶ Ex quo infertur ampliatio singularis ad prædicta, vt procedant non solum in genero pignus habente pro dote: imo etiam si gener pignus sibi traditum alteri pignorasset cum omni iure sibi competenti, iustè poterit iste tertius percipere fructus istius rei pignoratæ, vel aliud, quod inter socerum & generum esset conuentum: vt no. voluit *Collectarius & Ioan. de Lig in d.s. salubriter, & Anania ibi. 2. col. & Laur. in d. suo tract. vsurarum q. 54.* & videtur hoc satis rationabile, quia ex quo iste tertius fuit subrogatus in locum mariti, debet sapere eius naturam: vt *c. ecclesia sancta Maria, vt lit. pen. cum concordantijs.* Istud enim interesse, quod percipit maritus, non permittimus sibi fauore dotis, prout aliqui dicebant, & malè: sed ratione sui proprij interesse, vel damni, quod sibi prouenit ex non solutione. Istud ergo ius, sine interesse bene potuit alteri concedere, maximè si erat sibi coniunctus, vel amicus: & ille amicus, non vt locretur fructus, mutuat pecuniam, sed propter charitatem, aut gratiam: tunc enim sine dubio fructus lucri facit absque vitio vsurx: aliàs. non ita dicit not. *Archiepiscopus Flo. in sum. 2. parte titul. 1. c. 7. §. 33. & magister Conradus, vbi suprà conclusione 13.* Sic intelligas, quod voluit *Bal. in rub. C. de vsur. in 4. quæst.* dum simpliciter tenet, talem creditorem non posse percipere fructus rei sibi pignoratæ. quia istud priuilegium soli marito est concessum, secundum eum.

4 ¶ Et inde est, quòd † hæres mariti possidens, vel detinens pignus datum viro pro cautione dotis: post mortem mariti non locratur fructus illius pignoris: imo tenetur eos in sortem computare, vt *l. 1. C. de pig. ac. & l. si pignore, ff. si. cum fi.* secundum *Innoc.* quem omnes sequuntur in *d. c. salubriter.* signanter *Abb. & Ana. 2. col. ver. quæritur etiam. & Laur. in d. suo tract. vsurarum qu. 51. & Archiep. Flor. in sum. 2. part. titul. 1. ca. 7. §. 29.* & non solùm fructus, quos percepit, sed etiam quos percipere potuit: vt *l. 2. & l. fi. C. de pig. act.* quia in optione hæredis est restituere pignus quandocunque, & liberare ab obligatione: quod non est in marito, cùm ipse teneatur ad onera matrimonij, & soluto matrimonio desinit esse dos.

Palacios Rub.

¶ Ex quo dicebat *Anania, vbi suprà*, se in contingentia facti dixisse, quod mortua vxore coniugâ, pro cuius dote data fuit vinea in pignus, relictis filiis, penes quos remanet dos, quod filij teneantur fructus in sortem computare, per prædicta: quod mihi videtur parum dubitabile. Nam ipsa a mulier, si viueret, tenebatur fructus in sortem computare: vt *l. Titia. ff. de so.* tenet *Bar. in Lin insulam, §. vsurat. ff. so ma. & in l. si pater, in princ. ff. de do. excep.* quem alij docto. vtrobique sequuntur, signanter *Io. de Imo in d. §. vsurat Ange. & Lasso in §. fuerat ante. Instit. de act.* Et concludunt omnes in *d. c. salubriter, & Host. in sum. tit. de vsu. §. an aliquo. ver. 6. & Laurent. in d. tract. qu. 52. Archie. vbi supra §. 30. Anch. consi. 149 incipit, in q. qua vertitur.* & per consequens eius hæredes. Cessat enim hoc casu ratio *d. c. salubriter*, scilicet alimentaria vxoris, in quo principaliter consistunt onera matrimonij, secundum dignitatem suam, & quantitatem dotis, vt dicit *Imo. Ioan. An. & alij in præsenti.* Vnde licet filij sint reliquiæ matrimonij, & ex dote matris sint alendi: vt *l. si maritus ff. so. here.* secundum *Bald. in l. si dotem 1. col. C. de sal. cassa adic. leg.* illud procedit constante matrimonio. & ita propriè loquitur *d. l. si maritus.* quicquid senserit *Bal. in d. l. si dotem.* Soluto autem matrimonio potest tunc ex suo filios alimentare, vt *d. l. si quis à liberis, ff. de liber. agno. & l. qui liberos, §. fi. de ri. nup. cum simi. gl. & doctores hic.* & inde est, quod licet vxor constante matrimonio possit petere dotem à marito vergente ad inopiam, mortua tamen vxore, filij non poterunt hoc petere, secundum *Bar. in l. si constante 4. col. ff. solut matrimo.* Sit ergo cauta mulier, vel eius hæredes, vt non recipiant pignus pro dote, sed b vel faciant ipsum distrahi, vel in solumm recipiant: alioquin fructus sortem extenuabunt, nisi in duobus casibus, quos ponit *Archiepiscopus, vbi supra.* Primus est, vbi violenter detineretur dos ab illis hæredibus mariti mortui: nec posset vxor se iuuare: quia non fieret illi iustitia propter potentiam illorum: tunc mulier licitè recipit fructus possessionis, vel pecuniam, sine extenuatione dotis. Ex pari ratione idem dicendum, quando mortua vxore, maritus vel eius hæredes velint restituere dotem hæredibus vxoris, propter potentiam vel tyrannidem: nam tunc licitè percipiunt fructus pignoris dati pro dote, vel aliud interesse. Secundus casus est, quando hæres mariti non posset sine magno suo detrimento restituere dotem, quæ in pecunia consistit, nec possessiones habet, quas vxori assignet: & propter hoc mulier, ne nimis grauetur, dimittit penes eum ad tempus: & si illo intermallo recipit ab hærede mariti alimenta, cùm non habeat vnde aliunde viuat, non videtur illicitum: nõ enim illud recipit ratione mutui, sed ratione interesse: cum si dotem haberet, inde viueret, emendo possessiones, vel exponendo negociationi. Secus autem quando hoc fieret ob vtilitatem vtriusque hæredis mariti, vt magis possit cum illa pecunia lucrari,

& vxoris, vt ex integro ſuo capitali habeat lucrum: non tamen de facili conſulendum eſt, ne pateatur via fraudibus vſurarum: factum tamen non ſtatim eſt condemnandũ. Hæc ſunt verba Archiepiſcopi: vt ſuprà, pro quibus bene facit text. *in l. vna. §. accedit, C. de rei vxo. act.* ¶ Adde alium caſum, quando ſtatutum vel conſuetudo diſponit, quòd in cauſa dotis interim donec reſtituantur dos mulieri per hæredes mariti mortui, vel per maritum hæredibus vxoris, ſoluantur decem pro centenario, vel quinque, loco alimentorum. Nam tunc vxor, vel eius hæres, licitè & in foro conſcientiæ illa recipere poterit. vt no. vulgus *Bald. in l. ſi. §. præterea, C. de iure do.* idem voluit *Paul. de Caſt. in l. diuortio, in prin. 5. col. ff. ſol. matr.* qui hoc limitat, dummodo vxor non habeat alunde, vnde ali poſſit. aliàs ſecus. idem in effectu concludit *Abb. in c. ſalubriter, fin. col. & ibi Ioan. de An. Felin. in c. conſultationibus, in fi. de effi. deleg.* vide *Raph. Fulgoſ. in l. inſulam, §. vſuras ff. ſolut matr.* Imo etiam ſi habeat vnde ſe alat, dum tamẽ illud recipiat vxor, ratione lucri ceſſantis, vel damni prouenientis ex nõ ſolutione dotis, vel ſaltem pro pœna à ſtatuto impoſita hæredibus, non ſoluentibus, quod fieri poteſt: vt volunt prædicti, & *magiſter Conradus, d. ſuo libello de contractibus, qu. 35. concluſione 10.* Et iſtud teneas, quamuis *Bal. & Paul. in l. 1. C. de ſum. Trini.* teneat contrarium, *& Ioan. de Lig. & Ioan. de Imol. in cle. 1. de vſur.* quia ſoluto matrimonio vxor non ſuſtinet onera matrimonij: ergo ſi aliquid recipit, vſuræ eſt, & per conſequens illicitum. Cum iſtis tranſit *Laſon in l. de quibus 18. col. ff. de leg.* Cum iſtis tranſit antiqua & moderna iuris prudentia: mihi tamen, ſalua decliſione melius ſentientis, videtur quòd non ſolum maritus, verum etiam eius hæres: item non ſolùm vxor, ſed etiam
§ eius hæres poterit iure licito † fructus pignoris percipere, propter dotem non ſolutam, vel id quod inter partes conuentum eſt, vt ſibi detur interim, quòd dos non ſoluitur, non ex diſpoſitione *diſt. cap. ſalubriter*, ſed ex eius ratione, & ex eo quòd iſti patiuntur incommodum ex non ſolutione: quia poſſent habere fructus rerum, ſi res ſunt immobilis, vel lucrum ex negociatione pecuniæ, ſi dos in pecunia conſiſtat: ab huiuſmodi damno tenetur aduerſarius eos ſeruare indemnes: vt in præcedentibus oſtenſum eſt: non enim genero hoc in priuilegium conceditur, propter onera matrimonij ſupportanda: ſed ratione intereſſe, & lucri ceſſantis, vel damni prouenientis ex non ſolutione. Quæ ratio æquè concludit in aliis, ſicut in genero, ex carentia dotis ſibi reſtituendæ: quia licet ſoluto matrimonio deſinat eſſe dos, ſeu habere rationem, vel nomen dotis, non tamen deſinit habere rationem debiti, ex cuius ſolutionis collatione creditur, vel eius hæredes patiuntur intereſſe: igitur poterunt ratione illius aliquid percipere vltra debitum: cùm poſſibile ſit, quod ſi hæredes generi haberent id, quod genero deberur: ex eo ipſi ſtatim de illis mercarentur, & annuatim verisimiliter lucrarentur aliquid vltra principale, vel emerent prædia, ex quibus leuarent annuatim fructus tanti valoris: quod tamen lucrum eis ceſſat: pro cuius lucri ceſſante refuſione (interuenientibus aliis requiſitis) licitè poſſunt percipere fructus prædictæ poſſeſſionis, vel pignoris, ſicut genero licebat, vel etiam ſi nulla poſſeſſio fuiſſet à ſocero genero pignorata, ſed tantum cautio præſtita, cum obligatione annuatim dandi certum quid ipſi genero, ratione dotis non ſolutæ: dabitur etiam eius hæredi, vel vxori, vel eius hæredi ſoluto matrimonio. Ita repetio formaſſe *magiſtrum Conradum, in dicto ſuo libello, de contractibus, quæſtio. 35. concluſione 7. & 9. & Salycet. in diſt. ambient. ad hoc 13. col. C. de vſur.* & hoc mihi placet.

¶ Intellige tamen iſta, quando fructus pignoris dotalis, vel illud, quod percipitur ratione dotis non ſolutæ: cùm menſurantur cum alimentis à marito præſtitis, ſeu præſtandis, conſiderata quantitate dotis debitæ. Secus tamen ſi eſſent immenſi: nam illi deberent comportari in ſortem. Iſtud fuit de mente *Bald. in l. fin. §. præterea 2. col. ver. adhuc eſt dubium, C. de iure dot.* quem refert & ſequitur *Anan. in diſt. c. ſalubriter, 2. col.* dicens hoc eſſe valde no. ad declarationem & limitationem illius c. Iſtud etiam fuit de mente *Bald. in l. pro oneribus, C. de iure dot.* vbi dixit, quod maritus licitè poteſt vſuras percipere moderatas, donec dos ei ſoluatur: moderatas autem intelligo, non ſolùm habendo reſpectum ad quantitatem dotis, & alimentorum, ſed attenta etiam conditione perſonæ mariti, ſi eſt induſtriosus, & ſolitus negociari, & mercari, & lucrari cum pecunia, quam habet: nam tunc habebitur conſideratio ad lucrum ceſſans: & ſi eſſet tale, quòd aſcenderet ad fructus quos ex pignore percipit, vel ad illud, quod ſibi datur ratione dotis non ſolutæ: licitè poſſet illud percipere, vel petere, per ea quæ ſuprà dicta ſunt. hæc fuit mens *Anton. & Abb. in d. c. ſalubriter.* dum ponderant mariti induſtriam: vt latius proſequitur *Bald. Nouel. in dicto tractatu de dote 7. parte 3. ſpeciali. & Camperim in ſuo tractatu dotis 2. parte quæſtio. 6.* ¶ Intellige etiam iſta, quando maritus fuit diligens in accipiendo fructus rei pignoratæ, ſeu in petendo vſuras nomine intereſſe, ratione retardatæ ſolutionis dotis. Secus ſi fuit negligens longo tempore, ſcilicet decem annorum: nam tunc iuris fictione maritus videtur ius ſuum remittere. Hæc fuit mirabilis deciſio *Bald. conſi. incipiente, in Chriſti nomine amen. poſt lucanum à die duttionis, &c.* de quo exclamant doctores Moderni, ſignanter *Alexand. l. quæ dotis 7. col. ff. ſolut. matrimon. Angelus in diſt. §. fuerat ante. 7. col. & ibi Laſon 7 col.* qui finaliter hoc reprobant, vt ibi per eos, de quibus feci mentionem ſuprà, ver. tamẽ ſi maritus longo tempore. ¶ Ex quo infertur vnum ſatis ſingulare, & quotidianum, quòd ſi † maritus 6
poſt longam moram vxoris, vel ſoceri, vel alterius dotem promittentis, recepit integram dotem

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

dotem, nulla facta protestatione, seu reseruatione in fructibus, vel interesse, sibi debitis, ratione motæ: per hoc non præiudicaretur ei, quo minus illos petere possit. Istud est notum dictum solius *Bald. Nouel. dicto suo tractatu de dote 2. part. col. antepe.* quod tene meoti. ¶ Intellige etiam prædicta, quando pro dote fuit datum pignus. secus si fuit dos promissa in pecunia numerata: & interim, quod non soluitur, fuit promissa certa quantitas. Nam hoc fieri non potest, secundum *Ioan. Andr. in d. c. salubriter*, quem alij cum muniter ibi sequuntur, & *Laurentius de Rodolphis in tractatu vsurarum 71. col. 2. parte, quæst. 53.* quem rogo videas, & vltra eum confirmatur ista opinio Ioan. And. quia à principio non potest per pactum taxari quantitas pecuniæ pro interesse: vt suprà late dixi, §. octauo inferiur. Idem dicendum est, si maritus indigès pecunia dotali, accipit illam ab illo tertio, dato sibi pignore, quod à socero habebat. Nam iste tertius non posset fructus consequi, interim quòd non soluitur pecunia, secundum aliquos: cuius contrarium tenet *Salyc. in d. authen. ad hoc, C. de vsur. quæstio. 8.* quod mihi magis placet, vt paulo ante dicebam. Reliqua circa materiam *dict. c. salubriter*, videas per te in locis suprà alleg. super quibus aliter non insisto, quia intentionis meæ processum impedit.

ADDITIONES.

A ¶ Vt est casus valde singularis in cap. salubriter.] Circa istius tex. intellectum, & varios intellectus eius materiæ, quos hic prosequitur author, coniunge *fratrem Dominic. Sot. de iust. & iure lib. 6. quæst. 1. artic. 2. & Medinam de contractibus c. de acquisitis per vsuram, §. ad c. salubriter. Nauarrum in suo manuali c. 17. nu. 272. & in repetitio. c. 1. 14. quæst. 3. num. l. 7. & sequent. & Castillo l. 29. Taur. num. 36. & Anton. Gomez in l. 53. eod. num. 30.* & pluribus allegatis doctè procedentem, vide *Couarr. lib. 3. resol. c. 1. num. 3.* addeque *Bactium de dotibus c. 25. num. 7. & 8. & Mesiam, de taxa panis conclusione.*

B ¶ Nam ipsa mulier si vineret.] Vide *Matth. de Afflictis, decis. 284. & Anton. Gomez. l. 53. Taur. num. 48.* & pluribus citatis doctè disputantem *Couar. lib. 3. resol. c. 1. num. 3. versi. sexto hinc, & Soto ad fin. d. artic. 2.*

C ¶ Sed vel faciat ipsum distrahi.] Vt istam doctrinam plenius intelligas, vide quæ scribit *Couarr. lib. 3. resolutio c. 18. num. fin.*

D. IOANN. BARAHONA.

SVMMÆ RERVM.

1. *Lucrum percipere ex pecunia apud mercatorem deposita, potest quis licitè, ratione lucri cessantis, vel damni prouenientis: & quando cessant, & etiam quando damnum sperator.*
2. *Ab vsura excusatur quis propter dubium eventum.*
3. *Stuprans virginem, tenetur damnum resarcire.*
4. *Percutiens, vel mutilans aliquem, tenetur ad operas amissas de præsenti, & de futuro.*
5. *Periculum mercantiarum per mare, vel terrã si quis pro certo pretio suscipiat, an talis contractus sit licitus.*
6. *Vadiationis contractus an sit licitus.*

Palacios Rub.

7. *Contractus, quem faciunt ludentes lusio fortunæ, siue lucri, an sit licitus.*
8. *Salarium conductum dantes mercatoribus per regnum, vel terram, suas transmittibus, si per prædones eis auferantur, satisfacere tenentur.*
9. *Colligentes prædia, debent tenere itinera tuta.*
10. *Fideiussor an possit aliquid percipere pro fideiussione.*
11. *Pecuniam recipere an possit quis vt sit fideiussor.*
12. *Pecuniam ab aliquo recipiens, vt vltra mare eam transportet, & ibi reddendam pro certo pretio, an sit vsura.*
13. *Cambia an & quando sint licita.*

§. IX.

AMpliari potest iste textus, & prædicta, vt 1
possit quis licitè † commodum recipere
ex pecunia apud mercatorem deposita, vel ratione lucri cessantis, seu damni prouenientis non solum quando damnum iam prouenit, seu lucrum cessauit, sed etiam quando damnum speratur: vt puta, si quis periculo se subiicit, propter aliquid sibi promissum: vt est tex. & ibi no. in *c. salubriter, & c. fi. infrà, de vsur.* vbi † propter 2
dubium eventum excusatur quis ab vsura: quia ratione dubij aliquid permittitur, quod aliàs non liceret: vt *l. si ea lege, C. de vsur. & l. si quis ex aliena, ff. de inds. & l. 1. §. 1. ff. de ventre inspe.* & propter spem largior fit interpretatio: vt *l. tale pactum, §. fin. ff. de pact. & l. antiqui. ff. si pars hæredi. pe. & l. cum pater, § cum æstimaret, ff. de leg. 2.* In simili dicimus de eo, qui damnõ iotulit alicui in persona: vt est videre in eo, a qui † stuprauit virgi- A 3
nem: iste enim tenetur damnũ resarcire eo modo, quo potest: nam cùm nõ possit virginitatem restituere, vel reparare, tenetur cum ea matrimonium contrahere, vel dotem sibi assignare: vt *c. 1. de adul.* Itaque est in consideratione non solùm ipsa defloratio, sed incommodum, quod ex defloratione est prouenturum, scilicet, quia non reperiet virum, cum quo contrahat matrimonium. Idem dicimus de eo, qui filiam alicuius liberam in facie percussit: ex qua percussione reddita est deformis, & propter eius deformitatẽ cùm pater eam nuptui traderet, necesse habuit plures pecunias in dotem dare: ad hoc etiam damnum, si est præsens, vel futurum, tenetur percutiens. ita dicit *Marianus in cap. 1. de iniur. col. 19. ver. sic atrocis autem*, sed non bene firmat, propter gloss. ibi. Cogitabis. Ex 6 prædictis infertur, quòd is, qui aliquem † percussit, B
vel mutilauit, tenetur ad operas amissas: vt *dict. capit. 1. de iniur.* tenebitur non solum ad operas amissas de præsenti, sed etiam de futuro, quas occisus vel vulneratus amissurus est in futurum, toto tempore vitæ suæ, vel quo viuere poterat: ita dicit *Spec. tit. de iniur. §. 2. sed numquid pro libero, & versic. quid si statim obiit.* cuius meminit *Abb. in dict. cap. 1. de iniur. 1. col. in fin.* vbi latius per *Marianum, consil. 17. versic. circa primum articulum.* ibidem ego prosequor in meis recollectis. Multa c his similia exempla adducere pos- C
semus, quæ vitandæ prolixitatis gratia ex voto præterimus. ¶ Primo d infertur ex his, quòd D
si m † vis per mare vel terram mittere merces 5
tuas ad aliquas partes: & ego suscipio in me peri-

periculum,& conuenio tecum,vt des mihi pro quolibet centenario valoris mercium quantitatem pecuniæ:iſte contractus licitus eſt,vel ſaltem non reprobatur: quia hic non interuenit mutuum,ſed factum ſecuritatis, propter quod recipit commodum. Vnde iuſtum eſt, quòd ex quo ſe periculo ſubiicit, debeat propter hoc aliquod lucrum ſentire: vt *l. periculi. ff. de nau. fœ.* & tenet *Bal. in l. cunctos populos, col. 6. ver. item do quandam regulam, de ſum. Trinita. & fid. ca.* vbi in hac materia tradidit optimam regulam, videlicet quod quãdo facta relatione iſtius præſtationis, quæ dicitur vſura ad aliquod antecedens reſultat, facio vt des, vt in matrimonio, vt *c. ſalubriter de vſur. infrà*, vel vt dendo, trado vel des: vt *Lan. ſuper, C. de act. empt.* vel patior vt des: vt *c. 1. de fen.* vel ſuſcipio periculum vt des: vt *dict. l. periculi.* aut aliqua conformitas vnius ad alterum, vbi propriè non dicitur eſſe vſura: quia non eſt lucrum, ſed quædam compenſatio debiti hinc inde: vt in iuribus ſuprà alleg. ſecundum *Bald.* de quo meminit *Ananias in rubric. de vſur. fo. 2. colum.* & hic vult ipſe, quòd prædictus contractus licitus ſit: quod etiam tenet *Lan. de Rudolphis, in dicto ſuo tractatu vſurarum 3. parte,* &c. & ſequitur *Ananias in dict. 2. fo. 30. col. 13. qui in fra, de vſur. & Archie. Florentinus, in ſum. 2. parte tit. 2. c. 7. §. 47.* Hoc etiã voluit *Anch. in l. ſina ad fo. de nau. fœn. in ſuis reportatis.* ſecundum quod refert *Ananias, vbi ſuprà. Alexan. in l. à Titio. 2. col. ff. de verbo obligat.* dicens, quòd conſideratio vſuræ hic adaptari non poteſt: quia illud lucrum prouenit ex proſpera fortuna duntaxat, nam ex aduerſa contrarium paſſus fuiſſet. ¶ Et quamuis ille non dicat, de hoc eſt caſus expreſſus & ſingularis, ſecundum *Paul. de Caſt.* de quo nec gloſſ. nec doctores perpenderunt, *in l. in nauc Saupheli. §. conductorem, ff. locati.* vbi vide, *Alexand. & in l. actio ff. de verbo obligatio.* vbi probatur, quòd ex iſto cõtractu oritur actio ſpecialis, quæ dicitur oneris aduerſi, quæ competit quatuor cõcurrentibus. Primò, quòd quis ſuſcipiat in ſe periculum oneris. Et hoc patet ex illo verbo, oneris aduerſi, id eſt actio de onere, cuius aduerſio ſiue periculum fuit in ſe ſuſceptum. Pro hoc etiam facit, quod habetur in *l. & hæc diſtinctio. & l. ſequ. ff. loca.* Secundò requiritur, quod illud onus nõ ſit illius, qui ſuſcepit in ſe periculum, ſed alterius: vt expreſsè dicitur *in l. in nauc.* Tertiò requiritur, quòd alia exactio non competat: & ſic videtur eſſe ſubſidiaria, quæ ceſſat, quando alia competit: vt etiam ibi expreſſe dicitur. Quartò requiritur, quod onus pereat, & ſic venit condictio. & rectè ponit caſum in mercatoribus Florentinis, qui præſtant ſecuritatem mercatoribus, qui ponunt merces ſuas in mari, & obligant ſe ad æſtimationem illarũ, ſi pereunt: & ſi non pereunt, volunt habere tantum pro centenario: Hic concurrunt omnia illa quatuor: quia ſuſcipit in ſe periculum oneris: item onus non eſt ſuum: item alia actio non adeſt, quia contractus locationis non eſt celebratus cum eis, ſed cũ nauta: ſi autem exiſtat quartum, ſcilicet, quòd onus pereat, conuenitur ad æſtimationem. Et eadem ratione, ſi res venit ad ſalutem, poſſunt illi petere quantitatem ſibi promiſſam. Et ſic patet, quod iſte non eſt contractus mutui, & quod eſt multum diſſimilis à caſu *dict. cap. fin. infra, de vſu.* & ideo non poteſt dici, quod illa lex ſit correcta, per *dict. cap. fina.* Remanet ergo in viridi obſeruantia, ponens caſum à iure ciuili appeobatum, & à iure canonico non reprobatum. & ſic licitè talis cõtractus celebrari poteſt, ſecundum *Ana. vbi ſuprà*, quod tene meori, quia quotidianũ adde *Iaſon. in l. cum ad præſens ff. ſi cert. petatur.* ¶ Sed caue: quia *magiſter Conradus in ſuo tractatu de contractibus, qu. 71.* tenet prædictum contractum ſore illicitum: quia ſit principaliter ſpe lucri: inde qui contrahit, quærens emolumentum ſuum, nullum ſubiturus laborem, nullamque facturus expenſam: quod eſt contra illud *Geneſ. 3.* In ſudore vultus tui veſceris pane tuo. Et contra illud *Iob 11.* Vir vanus in ſuperbiam erigitur, & tanquam pullum onagri ſe liberum narum putat. Liberum inquam à prædicto onere, de quo ſcribitur *Eccleſiaſtici 40.* Grane iugum ſuper filios Adam, à die exitus de ventre matris eorum, vſque ad diem ſepulturæ in matrem omnium, id eſt in terram, de qua homo formatus eſt. Idem addenti illud *Iob 5.* Homo naſcitur ad laborem, ſicut auis ad volatum. Et *Apoſtolus ad Epheſios 4.* loquens ei qui indiget temporalibus, dicit, Laboret operando tus nibus ſuis, quod bonum eſt, vt habeat, vnde tribuat neceſſitates patienti. Cum autem iſte † contractus ſit ſine labore, lucrum quærens, ergo illicitus: ſicut eſt contractus vadiationis, qui lingua noſtra [apueſta] appellatur, licet à lege permittatur poſitiua: vt *l. ſi rem. ff. de præſcript. ver. cum ſimil.* A lege tamen diuina prohibitus eſt, quia habet malas circunſtantias: quia vadiãtes poſtea ſe incipiunt odire, victus vincentem. Item in ipſa vadiatione oritur contentio inter vadiantes, & alter nimis inniti rit propriæ opinioni, & ſpe lucri principaliter ducitur. Item quia iſte contractus ſuſcipientis in ſe periculum, eſt ſimilis contractui, quem faciunt † ludentes ludo fortunæ, ſpe lucri, qui eſt illicitus, vt ibi latius per eum, quem rogo videas. Et hoc aliter conantur reſpondere ad *dict. l. in nauc Saupheli.* quod ibi non dicitur, quod liceat pro mercede ſuſcipere periculum rei alienæ: ſed bene ibi probatur, quod ſi quis ſuſcipit periculũ rei alienæ, & perit illa res, contra eum datur actio oneris aduerſi. & illa poteſt eſſe adiecta actio ad actionẽ locati: puta, quia poteſt alicui competere contra illum, qui vltra hoc, quod ſibi illa res eſt locata, vel ipſe circa eam locauit operas ſuas, & ſic ſolummodo tenetur de caſu contingente ex dolo, lata culpa, vel leui, & non leuiſſima) etiam voluit ſuſcipiendo periculum, teneri de caſu cõtingente ex culpa leuiſſima: aliàs enim ſuſceptio periculi eſſet fruſtra: quia aliàs ex contractu locationis tenetur de aliis caſibus: & ſic

poſſet

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

posset comperere ei, cuius mercis periculum quis suscepisset in primo casu, nec actio locati ad illum casum posset attingere, ad quem illa actio posset. Vel forsitàn posset dici, quod est omnino disparata actio ab actione locati, potès conuenire aliquis contra alium vbi nulla locatio interfuerit, vt in casu suscepti periculi, de quo agitur. Hæc ille, quæ me non vrgent, vt à prima discedam opinione. Fatetur tamen ille, quòd si suscipiens periculum mercium, locauit operas suas ad merces custodiendas, pro vitando periculo, pro aliquo pretio, vel temporali, licitum est vt sibi latius per eũ. Ea quo infert ad saluum conductum, † quem principes mercatoribus merces per sua territoria deferentibus concedunt: nam dando mercatoribus saluum conductũ expressè vel tacitè pericula subeunt, saltem de consuetudine: adeo quod si per prædones eis auferantur merces, satisfaciunt, vel satisfacere tenentur eis. Et hoc est, quia illi principes apponere habent operas, vt vitentur illa pericula: quia purgare habent stratà à prædonibus, quod tenemenes. Et quamvis ille non dicat, hoc fuit de mente *Hostiens. in c. postulasti supra de foro compe.* vbi dixit, dominum loci teneri de prædationibus in suo territorio commissis. Idem clarius dixit io *summ. tit. de resti.* § *ex quibus, penult. col. versi. hrenter puto.* dicens, quòd is qui pedagium recipit, tenemr saluare soluentem infra districtum suum in persona, & rebus: quia propter talia pedagium solus consueuit: & si hoc non faciat, peccat grauiter: quia & sine pedagio ad hoc tenetur. Non tamen dicit, quòd teneatur ad restitutionem pedagij, nisi constaret, quòd hac de causa fuisset concessum, quamuis tenetur ad satisfactionem plenariam, quod plus est, si in defectu iustitiæ mueniatur 23. *quæst. 2. dominus & q. 5. c. administratores.* Quæ verba sunt notanda, & sempiterna memoria digna, ad quæ vide *Cepol. in tractatu de serui. vrb. 11. col.* Idem voluit *Archidia. in c. si quis peregrinos 24. q. 3.* dicens, quòd teneatur is, qui recipit pedagium, vel vectigal, saluare in persona, & rebus: & saluare soluentem, iuxtà suum posse, infra suum districtum: quia propter hoc soluitur vectigal, & huiusmodi, alioquin teneatur ei ad emendationem perditorum, si in defectum iustitiæ inueniatur. Hęc ille, quem refert & sequitur *Bald. in cap. 1. § marchum. 2. col. versic. extra quæro, de hu qui feudum dare possunt, libro feudorum*, dicens per hoc, quòd comites & barones teneantur curtes suas, in quibus colligunt pedagia, tenere securas à latronibus: alias tenentur emendare damna deprædatorum. *Idem Baldus in c. 1. § conuentionales, colum. 2. versic. sed istud est valde nota.* dicens, quòd † colligentes pedagia, debent tenere itinera ruta: vnde si fiat aliqua roberiam eorum coria, territorio, seu districtu, ab eis possessio, vbi exigunt à transeuntibus pedagia, tenentur ex testimonio, vel malefactorem exhibere, *ff. de incendio, ruina, nau. l. nos quicquam*, quod dicit esse valde notandum. Idem *Bartolus* per illum textum, in *lege 1. in princip. ff. de his qui deiecerunt vel effud.* dicens, quod ciuitates debent tenere itinera secura, alias tenentur emendare damnum de robariis. Idem tenet *Florianus in l. in lege, § quoties. versic. item facit iste textus, ff. ad l. Aquil. & in dicta lege 1. § summa, ff. de his qui deiecerunt vel effuder.* dicens per illum text. quod de robaria committa in fundo alicuius, teneatur dominus fundi, si sciens fuit. sic & si commissa fuerit in territorio alicuius villæ, teneatur villa, si fuit sciens, quasi teneantur ad custodiam sui territorij: & hoc videtur sentire gloss. in *dict. l. nec quicquam.* Vide quæ plenè scripsi in tractat. Insularum cap. 3. § 3. intellige, quando villa colligebat pedagium, quod pro securitate præstatur, vt dictum est. & tenet *Odofredus in authentica, habita, C. ne filius pro patre, circa fi. versic. sed numquid domini scholares.* vnde qui soluit pedagium, non potest capi pro repræsaliis: secundum eum, quem refert & sequitur *Baldus in cap. 1. post principium, quæ sunt regalia, libro feudorum*, de quo facit festum *Firmianus, in tractatu gabellarum, 2. parte, penul. col. in principio, & Bartholomeus Perusinus in l. eum qui vectigal. final. colum. ff. de verborum signification. & in tractatu, de seruitutibus in rubrica, de seruitutibus aquæductus colum. 53. versic. ego in hoc articulo*, quod tamen intelligit ipse, quando dominus, vel villa, quæ colligebat pedagium, sciuit, & prohibere potuit. alias secus: vt *dict. l. nec quicquam in principio, cum notatis ibi per gloss. & Bartol. idem Florianus vbi supra.* Ego dubito de ista limitatione: quoniam vt vides, iura & doctores præallegari in tam dominium, vel villam pedagium colligentes ad custodiam viarum, si quidem non custodierunt, vel malè, quanquam ignorantes sint, non excusarent eos à restimmone: quia non solùm tenentur de homicidiis, furtis, rapinis, & aliis malis, quæ sub eorum inuisdictione fiunt, ex eorum malitia: de quibus *Isaiæ primo* dicitur, Principes tui infideles, socij furum. Sed etiam si fiant ex eorum negligentia, licet ignoranter. Ista sunt notanda verba *Supplementi, in summ. Pisana, in parte, restitutio. 6. colum antepenult. versic. bene ergo attendant domini.* de quo meminit *Felin. in c. postulasti, supra, de foro competenti, colum. 3. versicul. ex istis tene.* Vno tamen casu saltem posset decidio *Floriani, & Bartholomæi Perusinensis*. scilicet quando passus damnum incidens in discrimen, sua culpa, eundo per vias, vel loca insolita: quo casu dominus ignorans non teneretur: vt notanter voluit *Bartol. in d. l. 1. in princip. ff. de his qui deiecerunt vel effuderunt.* vbi dicit, quod stante pacto inter Florentinos, & illos de Vbaldis, quod deberent tenere stratam securam sub certa pœna: quidam fuit spoliatus cùm iret per Alpes, omissa via ordinaria: fuit decisum, quod non tenerentur, per illum textum, facit text. & quod ibi notat *Bartol. in l. 2. C. de cursu publico lib. 12.* vbi dicit, quod transiens per viam tortuosam, vel insolitam, præsumitur iturus contra deuentum.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

ad quod multa allegat *Angel. Aretin. in l. Imperator ff. de appellat.* dicens, per illum text. quod vectigales, nautæ, vel quinq; tenentur ex casu occurrenti, eundo per vias insoliras, licet breviores, aliàs autem non. Et idem in portatore, qui vadit per viam lubricosam, omissa bona, licet longiori, per *l. qua actione ff. ad l. Aquiliam ibi.* negligentius per lubricum transierit. idem *Salycet. in l. cum proponat, C. de nautico fenore.* cum his transit *Felin. in d. c. postulasti, de foro competen. 3. col. & in cap. sicut 5. col. supra de excep. & Paris de Puteo, in tractatu syndicatus in verbo, [robaria.] in princip.* de quo latius per *Firmanum in tract. gabellarum in ultima parte, quæst. 14.* vbi hoc vltimum limitat esse verò, nisi iusta causa motus quis fuerit per viam insuitatam, & non rectam: quia via recta erat ab aquis inundata. arg. *l. 2. §. si quis tamen, ff. si quis tamen ff. si quis cautio. l. mo. C. de liber. l. cessat ff. de publica.* secundum *Salycet. in dict. l. 3. C. de nautico fenore.* tunc enim non est quod imputetur itineranti. Vndè custos deberet etiam viam non rectam custodire, cùm illa eo tempore sit communis. Ista enim memoria repone: quia sunt quotidiana, & suo tempore valde vtilia, saltem in foro conscientiæ: vt sciant reges, & domini temporales, & ecclesiastici, quàm exactissimam debent adhibere curam in tenendo itineta, & territoria sua transeuntibus secura, aliàs tenentur in foto contentioso, & conscientiæ, refarcire damna eis illata. Et quamuis multa alia saporem habentia veniebant in mente: quia tamen non est hic locus accommodatus, sufficiant istæ quibus causam præstitit *magister Conradus*, faciens illationem prædictam, & eam nullo iure probans. Et vt pœnâ deuiantus euitem, ad vsitatam
10 E redeo viam. ¶ Secundo *e* infertur ex prædictis, quòd si ego † fideiussi pro te in certa quantitate, & tuo creditori instrumentum securitatis feci, pro qua fideiussione vel securitate conuenimus, quòd mihi vnum vel duos florenos pro quolibet centenario dares: hoc licitum est, quia hic non est mutuum, sed potius contractus innominatus, do vt facias, vel do vt des. Nam haberur respectus ad seruitium, quod tibi facio, propter quod, & propter periculum cui me subiicio, licitè possum commodum habere. Vnde in effectu videtur fieri quædam venditio crediti mei, ad quod habendum & consequendum, multo forte maiores expensas feci. Ita dicit *Laurentius in dicto tractatu vsurarum 3. parte 6 colu. versic. tertio, de securitatibus.* quem refert & sequitur *Ananias in dict. cap. fina. 29 colum. infra, de vsur. & Archiepiscopus Florent. vbi supra §. 56. magister Conradus in dicto suo libello, de contractibus quæstion.* 40. Quod mihi satis placet: quoniam certum
11 est, quòd † licitè possum recipere pecuniam, vt sim fideiussor pro te: vt *l. si non remunerandi, §. final. ff. mandati. & l. hoc iure §. 1. ff. de donationib.* & ibi not. *Bart. & Paul. de Castro.* notat *Bald. in l. antiqua. C. ad Vellcian.* ergo non est vsura: quia in huiusmodi fideiussione periculo me submitto, cùm te non soluente in termino, ego debeam pro te soluere: in qua solutione credo me tantum damnum passurum, quantũ commodum ex fideiussione cõsequor, eò quod tunc teneor sub vsuris pecuniam quærere, aut res meas pretio vilioni distrahere, vel forsan perdo lucrum verisimiliter speratum, vltra expensas, dubietate lucri defalcata, ex pecunia, quam pro te soluere cogor. Itaque tenera maluissem esse à fideiussione supportatus, & illius cõmodo carere, quàm fideiussionem subire, & pro ea vnum vel duos florenos percipere: cùm vtroque casu damnum patiar, vel in rebus meis, vel in lucro cessante. Si tamen nec damnum patior, nec lucrum perdo, ex huiusmodi fideiussione, videtur quòd non possim eius ratione aliquid exigere, saltem ratione interesse: quamuis te non soluente ego pro re soluissem: quia cessat ratio exactionis, de qua suprà. Sed si patior damnum, vel perdo lucrum, non tamẽ in quantitate conuenta, illud solum exigam: non quòd à principio fuit conuentum, quia in illo solum erat licitum pactum. Vnde vsile non vitiatur propter inutile: vt dixi sup. co. 436. ver. ita reperio consultum, præsertim cùm à principio ratione verisimilis dubij, licitè fuit deductum in pactum, vt ex præcedentibus satis liquet. Et bene dixi, quod ratione interesse oõ possit exigere, quando interesse non patior vel damnum: si tamen nomine pœnæ paciscor tecum, vt si oõ solueris in termino, des mihi duos florenos, quarenus meu pœnę lis in soluendo solicitus, & ego non tenear pro te soluere, licita est cõuentio. Idem, si ratione periculi suscepti hoc fiat, dummodo cesset dolus, & fraus, & malus animus. Nam si ego volens tibi mutuare, supposui Titium, qui meam pecuniã tibi mutuo daret sub fideiussore: ego verò pro certa pecunia fideiussi pro te: illicitam rem facio, cum in effectu pecuniam meã tibi mutuo, & pro mutuatione mercedem capio. Item si ego sciens te non posse in termino soluere, stipulatus sum à te nomine pœnæ duos florenos, si in termino non solueris, pessime egi. Item si ratione periculi sui lus vnus florenus erat cõpetens interesse, ego suscipio duos: illicitum est: vt est de mente doctorum in prædallegatis locis, signanter *magistri Conrad. d. q. 40.* qui pulchrè loquitur. ¶ Ex his certiò infertur, † quòd si ego recepi pecuniam tuam vltra mare 12
transportandam, & ibi reddendã, certo pretio ibi constituto non est vsura, nec contractus illicitus, siue suscipiam in me periculum, cuius causa licitè possim aliquid recipere, vt suprà dictum est: siue non: quia est locatio operarum, vel custodiæ. Ita dixit *Innoc.* quem sequitur *Host. Anan. & alij, in d. c. fi. infra, de vsuris, & ibi Ananias 3. col.* qui allegant ad hoc *dictam legem, in naue, & l. qui operas & l. qui mercedem, & l. fe. ff. locati.* Fatetur tamen *Innoc.* quòd si non accipio pretium tantum, vt portem, sed vt negotiatori mutuo darem, vt in ea negotietur: tunc benè est vsura, quia pecuniæ nullus est vsus vel vtilitas vtendi, si detineatur in area, nec deterioratur vtendo:

vt

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

vt *c. cupiens 88. dist.* & cum hoc transeunt *Hostien. Ioan. And. & alij in d. c. fi. & Host. in summa. eod. tit. § an aliquo. ver. sed numquid pro traiectitia.* vbi inter cætera dicit, quòd traiectitia pecunia, quæ est illa, quę periculo creditoris in nauigio recepta, datur traijcienda, ratione naturali, vsura reputatur: non obstante, quòd creditor in se periculum retineat: quia aut recipiens iuuat se de denarijs, aut non: si non iuuat se, iniquum est, quòd creditor ab eo lucrum exigat, quod non habuit. si iuuat se, ergo non remanet dimidium penes creditorem: quia cum sumptione amittitur, & sit alterius: vt *l. si alteri, ff. de solu. & lege, si à furioso, § fina. ff. si certum pet. & l. sequens.* Et hic patet, quòd non debet ab eo lucrum recipere, si re propria vtitur, & cum ex loco ratur. Et periculum, quod in se retinuit, in nullo releuat, sed potius onerarum relinquit. Imputet ergo sibi, quare periculō in se retinuit. Hanc doctrinam veluti singularem, refert & sequitur *Anania in d. c. fi. 2. col. infrà, de vsur.* ¶ Ex qua infertur ad decisionem dubij, de quo alias, dum causa peregrinationis in oppido de Guadalupe exigerē, à quodam religioso fui interrogatus, qui mihi dixerat, se multoties in penitentia hunc casum habuisse. Volebat Titius ire Venetias, seu in Flādriam, in tua naui, qui mille ducatos secum deferebat, quibus tu dominus nauis, ad instruendam nauem, atque pro victualibus, & aliis necessarijs indigebas. Conuenisti cum Titio, quod daret tibi illos mille ducatos, hoc pacto, quod si nauis occederet salua, sibi restitueres ducatos mille, & centum. Si autē nauis periret, periret etiam ducati periculo Titij. Dubitabat religiosus ille, nunquid iste contractus licitus esset, propter periculū, quod in se Titius suscipiebat. cum præsertim, si ipse pecuniam secum deferret, quæ paruo loco custoditur, & portatur, enim & melius potuisset ipsam saluare, quàm cum ex ea victualia, vel alię merces comparatæ fuerint. Sed veritas est, quòd iste contractus illicitus est, & vsurarius, vt apparet ex prædictis: nec video interesse ipsius Titij dantis pecuniam, ex quo ille in pecunia volebat illò deferre, & in omnem euentū vult certum lucrum habere: sue recipiens aliquid lucretur in mercibus, vel victualibus, sue perdat: quo casu omnes fatentur contractum fore vsurarium, licet concedens pecuniam in se suscipiat periculum: vt *§ dict. c. fina. infrà, de vsuris*, & probatur in *dict. l. periculis, ff. de nauti. fenor.* est gloss. singularis de iure ciuili, in *l. cum duobus, § item ex facto, ff. pro socio.* vbi vide *Paul. de Cast.* secundū quod refert *Angel. de Aret. in § de illa, in fi. Instit. de societa.* qui dicit hoc fore cordi tenendum, contra has mulierculas, quæ dant pecuniam transferendam in arte lanæ, iuxta decretalem nostram, & in se recipiunt periculum: volunt tamen decem annuatim, & sic quid certū: nam est vsura, secundum eum. Idem voluerunt *Cardi. & Abb. in presenti, & Petrus de Vbaldis, in suo tractatu, de societate 4. parte 6. col.* dicentes non esse licitum à principio conuenire, vt dans pecuniam debeat habere certum lucrum taxatum. ¶ Ad cuius confirmationem facit no. decisio *Bald. in l. rogasti, § 2. ff. si certum petat.* quem refert & sequitur *Anan. in d. c. fi. 44. col. infrà, de vsur.* vbi dicit, quod si mutuasti tibi decem, quæ promittis mihi reddere in nundinis: & si nō reddideris, promittis mihi quindecim: & cōstiteris ex nunc, prout ex tunc, tantum esse interesse meum: & pro interesse hoc, quod est tantum, facis istam promissionē: iste contractus non est licitus, quia pacisciturr à principio de certo lucro. Idem in effectu voluit *Bald. in l. vnica 4. col. ver. quid si promitto tibi, C. de sent. qua pro eo quod inte. prof. & Anch. consi. 148. incip. in Christi, &c. in quæstione quæ vertitur*, quos refert & sequitur *Alex. consi. 61. ad finem in 2. vol. incipit, redemptoris. & c. viso processu, & consi. 27. ad fi. in 4. volu. incipit, redemptoris, & c. viso themate, & Felin. in c. cum venerabilis, 3. col. ver. intellige 4. supra, de excep.* Idem tenet *Ludo. consi. 170. 2. col. incipiente, circa propositum.* ¶ Imo, quod plus est, si quis tradidit alteri centum ducatos, mox in suis necessitatibus expendendus, sub hoc pacto, quod sicut miles centum ducati apud Titium mercatorem luctabuntur, vel perdent: sic isti centum ducati illi traditi lucrentur, vel perdant, tam etiam iste contractus secundum plures doctores, videtur vsuram sapere: vt latè tradit *Archiepiscopus Florent. in summa 2. part. titul. 1. c. 7. § 17.* quem per te videas. multo ergo fortius idem dicendum erit, quando quis paciscitur de certa quantitate ratione lucri. ¶ Fateor tamen, quod si Titius illos centū ducatos, quos recipit vltra sortem, reciplat ratione periculi, vt pretium periculi præcisè, non est vsura, sed licitum. Nam etiam si non mutuaret, & periculum nauigantis in se vellet recipere, licitè posset recipere pretium periculi tocc propter hoc, quod ei seruitium faciat in mutuando, efficitur deterioris conditionis. Idem, si partim reciperet ratione periculi. & partim ratione mutui: nam in eo, quod ratione periculi recipit, licitum est, sed illud, quod recipit ratione mutui, illicitum est, & tenetur illud restituere, vt apparet ex prædictis, & tenet expresè *Ioan. Calde. in dict. cap. fina. de vsuris*, & refert & sequitus *Archiepiscop. Florent. vbi supra, § 22.* ¶ Quartò *z* infertur ad † cambia: recipit campsor centum in vno, puta Venetijs à Petro, restituí facit ipsi Petro, vel alteri pro eo, in alio loco, puta Florentiæ, centum sex florenos, vel septem, secūdum quod plus vel minus valet: hoc licitum est, quia non venditur pecunia, quæ est inuendibilis, sed tantum hic soluitur, quantum tibi numerator: nam tantum valet alicubi florenus cum vno denario, quantum alibi sine denario. cursus enim monetæ operatur excessum in valore, secundum locorum diuersitatem. plus enim valet florenus Florentinus Florentiæ, quàm alibi: & plus ducatus Romanus Romæ, quàm alibi. Operatur etiam hoc monetarum diuersitas: quando quæ enim tantum valent Venetiis centum ducati, quantum

F

G 13

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Florentiæ centum sex, vel centum septem floreni, vel plus vel minus: non enim plus soluitur, sed tantum. Et quamuis aliquid plus recipiat campsor, hoc licitũ est ratione periculi, cui se subiicit: aliquando immissione monetarum de loco ad locum, & vt subueniat salariis ministrorum, & pensionum, & aliorum in huiusmodi arte necessariorum, & vt non frustra operas ponat, & sudorem proprium in aliorum vilitatem, vt tenet gl. communiter approbata, in *l.2. C. de exercitoria. & ibi Bal. & Sal. Arch. in c.1.14.q.1. Bal. in rubr. C. de consti. pe. in prin. & in l.2. in prin. C. de vsuris vel in. Salyc. in authent. ad hæc 11.q. C. de vsuris. Anania in c. fi. 33. col. infrà, de vsur. Calde consil. 11. sub tit. de vsuris, Alex. consil. 11. in 2. volum. incipit, viso processu, Ludo. consil. 238. 2. col. incipit, pro habenda ista*, & multi alij, quos referre non curo, tenẽt istud cambium fore licitum. Idem lex regni, quam edidit rex Ioannes secundus Toleti, anno 1435. & rex Henricus IV. Cordubæ, anno 1455. petitio. 23. ad quod bene facit quod scribit *Tho. secunda secundæ qu. 77 art. 4.* ita tenet etiam *Laurentius in d. suo tractat. vsurarũ 2. part. quæst. 26.* quem simpliciter refert & sequitur *Archiepiscopus Florentinus, vbi supra* §. 49. Approbat etiam hoc *magister Conradus in suo libello, de contractibus q. 99. conclusione quarta, verfic. 5. modus, & corollario vndecimo.* qui pulchrè loquitur, videas rogo.

l.1. ti.18. lib.5.

¶ Idem dicunt ipsi de alio cambio minuto, scilicet, quando campsor cambiendo recipit vnum denarium pro floreno, quia dat forte moneram minutam. Vnde istud licitum est secundum eos, quos videas per te. Potest tamen in huiusmodi cambiis committi peccatum multipliciter, nõ solum cùm sit hodie exuaricia, sed etiam cùm dantur monetæ falsæ, vel incisæ, vel diminutinæ mixtæ, vel cùm nimis rapiunt pro huiusmodi cambio. Quantum autem sumi potest, non potest dari regula generalis determinatæ quantitatis vbique, secundũ Archiepiscopum. Idem firmat *magister Conradus dicto libello, q. 99. conclusione quarta, verfic. 2. modus, & in tertio corollario eiusdem questionis*, vbi ponit sex licitos cambij modos. quem videas rogo, quia singulariter loquitur in hac materia, & melius, quàm aliquis alius de his quos legi. Cuius dicta in materia cambiorum non sunt contemnenda: quia in vtroque foro quotidie sunt necessaria: & aliqua addit his, quæ moderni doctores dixerunt aliquando approbando, aliquando impugnando. ¶ Est & tertium genus cambij, quod dicitur cambium per Venetias, siue cambium siccum, vel cambium ad libras grossorum: & sic per hunc modum. Ego ego habeo Florentiæ decem libris grossorum, quæ faciunt centum ducatos: recipio à te campsore Florentino ibidem ducatos centum sex, vel plus, vel minus, sicut tunc Florentiæ cambia currũt, & valent decem libræ grossorum. & inde ad vnum mensem teneor tibi ad restimendum tantum, quantum infra decem dies computandos à die celebrati contractus, valent decem libræ grossorum in ciuitate Venetiarum: quæ aliquando valent plus, aliquando minus. & sic aliquando perdit, aliquando lucratur cambiens, licet vt in plurimum lucretur. Vnde ratione huius dubij videtur, quòd liceat tales facere contractus, per ea quæ sup. dicta sunt. quod latissimè prosequitur *Laurentius in d. suo tract. vsurarum 3. parte in princip.* quem refert & sequitur *Archiepiscopus vbi suprà* §. 1. qui finaliter dicunt, quòd licet iste contractus defendi possit in foro contentioso, quia tamẽ sit sub spe lucri, & intentione plus recipiendi, quàm sit, quod tunc mutuatur: & quia vt plurimum sic contingit, & aliàs non mutuaret ipse mutuans, consilium est, vt omnes abstineant. arg. *c. in ciuitate, inf. de vsuris.* ¶ Exercetur insuper in Romana curia alius contractus à trapezitis, seu campsoribus curiæ, quem cambium nuncupant: sed vsura magna est. Fit autem sic: Clericus consecutus de nouo beneficium aliquod, pro expeditione bullarũ ipsius indigens pecunijs, petit à campsore sub mutuo certam summam, putà mille florenos, restituendos in patria, puta Parisijs. Inde ad sex menses in moneta ibi currenti, ei quem ille statuerit, mutuat campsor: sed vlira lucrum cambij exurgens ex varietate valoris monetarum, in diuersis locis, exigit ab eo quinque vel octo pro centenario: sicque ei respondetur. Aliqui nituntur hunc contractum excusare triplici ratione. ¶ Primò, ratione moræ: quia tunc veniunt vsuræ soluendæ non vt vsuræ. Sed certè hoc casu nõ est dare moram, cùm nondum aduenerit terminus solutionis fiendæ. Tunc enim veniunt vsuræ soluendæ, quando secum post terminum datum quis non soluit, vnde recipit tale damnum, & sic ista ratio nihil valet. ¶ Secundò, nomine interesse: nam habendo campsor illã pecuniam, cum ea lucratus fuisset: sed non habendo, non potuit eam exercere: & sic consequitur damnũ. arg. *12.q.2. Si quis de clericis, & c. peruenit suprà, de fidei.* Sed ad hoc dicendum, quòd hoc procederet, quando campsor intenderet illam pecuniam exercere in alia negociatione licita, & honesta, emendo prædia, vel alias merces: quo casu haberetur consideratio ad damnum emergens, vel lucrũ cessans, vt suprà dictum est. Sed hic campsor mendebat illam pecuniam exercere in huiusmodi mutuis illicitis: ergo cessat consideratio damni vel lucri. ¶ Tertiò, ratione periculi: quia potest beneficiatus mori in via, & sic posset campsor totum amittere, vel cum magnis laboribus & expensis habere. Sed ad hoc respondetur, quòd isti campsores ita cautos se faciunt per diuersas vias, quòd sunt quasi secuti de capuali. Sed nec ratione periculi posset se excusare: cùm hic intercedat murmur: vt *d. c. fi. inf. de vsur.* Est ergo lucrum sœnebre, & restitutioni subiectum. ita dicit *Archiep. in summa 2. parte c. 7. in fin.* ¶ Multa alia in hac materia dici poterant, quæ breuitatis causa omitto. videatis per doctores prælegatos, signanter per *magistrum Conradum, in d. suo libello, de contractibus*

qu. 99.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

q.99. per totum. Videatis etiam *6.Thom. in suo opusculo, de vsuris.* quod est vltimum in ordine, nouiter impressum, & *Henricum Herp. in suo preceptorio, in septimo precepto, sermone 29. & per Gabrielem 4 sent. dist. 15. qu. 11. ver. dubitatur duodecimo.* cum pluribus sequentibus.

ADDITIONES.

A ¶ In eu qui stupram virginem.] Circa hoc vide quos adiunxi suprà in rubric. §. 30. num. 3. in versic. dotabit eam.

B ¶ Ex istis infertur.] Vide *auctorem sup. in rubric. §. 25. num. 5.* & quos ibi adiunxi.

C ¶ Multa his similia caemplа.] Adde tu circa æstimationem spei, dubitque euentus, quæ nostri tradunt *in l. 2. C. de rest. vendit.* disputantes ibi nunquid ea lex locum habeat in transactione, & *Tiraquell. de reuocand. donat. l. si vnquam, versi. donatione largitur, num. 199.* & rursus ac latius *eundem post l. connubial. de iure mariti, glos. 2. q. 1. n. 38. & seq.* quorum omnium traditiones maximè impugnant, quod sup. dictũ est, hoc 6. not. §. 1.

D ¶ Primo infertur ex prædictis.] Adde tu *fratrem Dominic. Soto de iustitia & iure, lib. 6. qu. 7. art. 1.* vbi disputat & resoluit, ac rursus communem super hac quæstione doctorũ sententiam refert *lib. 5. qu. 5. art. 2.* Videque *Conar. lib. 3. resolut. c. 2. num. 5. & Ant. de Menses in l. 2. C. de rescind. vendit. num. 15. & Nauarrum in suo manuali. ca. 17. num. 222. & Petrum Santerna, Lusitanum, in tract. de assecurat. per totum.*

E ¶ Secundo infertur ex prædictis.] Adde *Medinam de contract. c. de vsur. resin. tol. 8. Dominic. Soto de iustitia, & iure lib. 6. q. 1. art. 2. Carol. Molin. de vsuris q. 31. Boerium decis. 255. Decium consil. 7. nu. 1. Siluestrum verbi. fideiussor. nu. 14. & Angel. in verbi. fideiussor ad fin.* ac pluribus citatis *Conar. lib. 3. resol. c. 2. nu. 6. & Ant. de Menses l. 2. nu. 27. C. de rest. vendit. & Bact. de decimis tutorum c. 2. num. 82.*

F ¶ Vt d. c. fin. inf. de vsuris.] Circa materiam & intellectum huius text. vide quæ scribuntur per *Conar. lib. 2. resolut. c. 3. num. 8.* & rursus *lib. 3. c. 2. nu. 5.* & prolixè satis *Nauarr. in hunc repet.* quam secũ super eo ipso tc. *ad fin. sui manual. confes. & Petrum Santerna Lusitanum, in tract. de assecurat. §. 1. per tot.*

G ¶ Quartò infertur ad cambia.] Vide quæ habes in *l. 8. & 9. tit. 18. lib. 5. in vol. nouo & fratrem Dominic. Soto de iustitia & iure lib. 6. q. 6. artic. 1. & seq.* vbi de cambiorum iniquitate sat multa singulari doctrina, & salubri traduntur.

D. IOAN. BARAHONA.

SVMMA RERVM.

1. *Pecunia an possit apud mercatorem deponi, vt capitale sit saluum.*
2. *Argumentum à communiter accidentibus in valet.*
3. *Contractus legem accipiunt ex conuentione partium.*
4. *Periculum rei commodatæ ad quem spectet.*
5. *Periculum rei dotalis ad quem spectare debeat.*
6. *Societas, vt alter ex sociis lucrum ferat, & de damno nihil sentiat, an valeat.*
7. *Pecuniam ponere in societate, vel aliquid aliud, an possit pactisci, quod capitale sit saluum.*
8. *Pecuniam dare ad partem lucri, an sit licitum.*
9. *Oues, siue alia animalia, an licitè possint dari in faciendum, & quomodo.*
10. *Terram suam si quis dat alicui excolendam, ad certum tempus, sub annua pensione, & vnum par bouum, ea pacto, vt quolibet anno debeat reddere certam mensuram frumenti, etiam si boues in primo anno perirent, & in fine temporis debeat rusticus boues restituere, an sit contractus licitus.*
11. *Boues solent tradi à dominis terrarũ laboratoribus, pluribus pactis vsitatis sapientibus, quos vide.*
12. *Pactum interponentem pecuniam in societate, & interponentem operam, quòd alter, qui pecuniam ponit, possit quãdocunque voluerit illam repetere, an valeat.*
13. *Societate durante, non potest alter ex sociis extrahere aliquam quantitatem, ratione lucri sibi competentis, ante remissam rationem, nisi à principio hoc conuentum fuerit.*
14. *Merces an debeant artificibus solui opere perfecto.*

AMpliari potest secundò iste text. & prædicta, vt possit quis licitè habere lucrum ex † pecunia sua apud mercatores posita (maximè si est dotalis, prout erat in casu huius decretalis) etiam * si mercator cautionem præstiterit de pecunia integraliter restituenda, & de certa parte lucri reddenda. Ita dicit *Hostien. in præsenti, super verbo, committi.* quem refert & sequitur *Ioã. And. super ea. verbo. & Card. in 9. oppo.* idem tenet *Hosti. in summa, tit. de vsuris, § an aliquo casu. 5. col. ver. quid ergo.* dicunt enim, quòd non est intelligendum, quòd dos hic committeretur mercatori periculo viri, & mulieris. arg. *l. 1. ff. solut. mat.* vbi dicitur, quòd dotis causa semper & vbique præcipua est. Nam & reipub. interest, dotes mulieribus conseruari: cùm dotatas esse fœminas ad sobolem procreandam, replendamque liberis ciuitatẽ, maximè sit necessarium. Intelligendum est ergo, quòd dos mercatori committatur, hac societate habita, vt dote semper salua manente, pars lucri reddatur, de qua onera matrimonij supportentur: & ita sentiunt isti vnum. quod do. *Abb. in præsenti* reputat mirabile, & dicit se alibi nescire, quòd pecunia potest apud mercatorem deponi, cum hoc, quòd capitale sit saluum, & de lucro certa pars soluatur. quod apertissimè tenet *Host. in d. ver. quid ergo, & Bald. in quodam suo consil. incip. viso instrumento. & in l. cum duobus. §. si in secunda, ff. pro socio, & ibi Raph. in § item ex facto.* mouẽtur ipsi quibusdam fundamentis mihi parum vrgentibus. ¶ Primò per istum text. dum Papa mandat dotem apud mercatorem deponi, ad partem honesti lucri: & de damno nihil dicitur, ergo habebit maritus partem lucri, non autem damni. & ita si dos pereat, peribit periculo mercatoris. Sed ad hoc poteris dicere, quòd licet hic nihil dicatur de damno, nihilominus intelligitur, vt hic omnia intelligunt: & *Bald. in l. 1. 10 q. C. pro socio.* quia quando inter aliquos contrahitur societas ad partem lucri, licet de damno nihil dicatur, intelligitur etiam ad partem damni: vt est text.

Valde

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

valde ſingularis in § *illud expeditum eſt, Inſt. de ſo-*
2 *cie.* § Secundò dicunt ipſi, † valet argumentum
à communiter accidentibus: vt *l. nec natales, C. de*
proba. c. 1 ſup. de cleri. non re. adeò quod trãſit onus
probandi contrarium in aduerſarium, vt ſentit
glo. in *d. l. nec natales*, quam pro ſingulari exrollit
Ludo. in ſingula. 397. incipit, alio ſero. & And. Sicul.
in c. monit. 7. col. ſuprè, de iudi. & iura ad ea quæ fre-
quentius accidunt, adaptantur: vt *l. nam ad ea. ff.*
de legi. Sed communiter accidit, quòd mercato-
res lucrantur, & non perdũt: vt eſt notiſſimum,
& maiorem habent ſpem lucri, quàm damni:
ergo licitè poteſt cum eis in pactum deduci, vt
capitale ſit ſaluum. Ad hoc dicendum, quòd li-
cet communiter accidat, quòd mercatores lu-
crentur: non tamen propterea ſequitur, quòd ſi
forte perdatur aliquid, non debeat inter ſocios
communicari: quia aliàs eſſet ſocietas leonina:
vt infra, dicetur. § Tertiò dicunt, contractus
3 ex conuentione legẽ † accipiunt: vt *l. 1. §. ſi con-*
uenit, ff. depoſiti. l. in emptionibus, & l. in traditionibus
ff. de pact. & l. contractus quidam, de re. in. ff. cum con-
cordantiis. Sed iſte contractus initus inter pares,
quòd capitale ſit ſaluum, & lucra diuidantur:
videtur facere legem inter partes: ergo ſeruan-
dus eſt inter eas. Ad hoc dicendum, quòd tunc
contractus ex conuentione legem accipiunt,
quando conuentio non eſt contra naturam
contractus: aliàs ſecus: vt *l. cum precario, ff. de*
preca. & c. fi. eod. tit. vt ibi nu. *Abb. & And. Sic.* Iſta
autem conuentio eſt cõtra naturam ſocietatis:
quæ eſt, vt commoda & damna ſint communia
inter ſocios: vt *d. l. cum duobus, §. item ex facto, cum*
multis aliis, ff. pro ſocio. ergo non valet. § Quartò
4 dicunt ſic: videmus, quod in commodato † pe-
riculum rei commodatæ pertinet ad commo-
dantem in ſolidum, vt vſus rei commodatæ ad
commodatarium in ſolidum: vt *c. vnico. ſup. de*
commodato. & idem in depoſ. vt *c. bona fides, ſup.*
de depoſi. item in multis aliis contractibus. Ergo
idem erit in caſu noſtro dicendum, quod in
iſtis caſibus pactum periculi & commodi non
eſt contra naturam contractus, ſed contra ac-
cidentalia: & ideo valet, vt in *predicta l. cum pre-*
cario & in d. c. fi. maximè quia ex quo commoda-
tarius ex commodato recipit commodum, v-
tendo re commodata, iuſtum videtur, quod
etiam damnum ſuſtineat. vt *regula, rationi. de*
reg. iur. lib. 6. cum concordantiis. In caſu autem
noſtro euenire poteſt, quòd alter ſentiat dam-
num, & nihil commodi. ergo non debet tale
5 pactum valere. § Quintò, † periculum pe-
cuniæ dotalis ad marimm pertinet, cum ſit
dominus: vt *l. dote ancillam, C. de rei vend.* & tamen
ex conſuetudine, vel ex pacto lucrum commu-
nicat vxori, qualitercunque obueniat: vt tradi-
tur in *c. 2. ſup. eo. & l. regni, Foro legum lib. 3. tit. 2. l. 1.*
de qua ſuprà, habita fuit mentio, in rubr. §.
vnde lucra. Ad hoc dicendum, quòd non eſt
verum, quod periculum rei dotalis ſimpliciter
ad maritum pertineat: imò potius ad vxorem:
vt *l. plerumque §. 1. ff. de iure do.* niſi tunc demum,
quando dos eſſet tradita æſtimata ex æſtima-
tione, quæ facit emptionem: vt traditur in *l. ſi*
eſtimatio, ff. ſolut. matrim. & in l. ſi inter virum, C. de
iure do. vel ſi dos eſſet data in pecunia: vt *l. res*
in dotem data. ff. de iure do. & dixi ſup. verſi. intel-
lige. Et ideo valet pactum inter coniuges, quod
lucra inter eos communiter diuidantur: quia
inter eos eſt contracta quædam legalis ſocietas:
ſunt enim ſocij diuinæ & humanæ domus: vt
l. aduerſus C. de crim. expil. hæredit. & dixi latè in
rub. §. vnde lucra. Vnde inſtum eſt, quod inter
eos lucra diuidantur. cum vterque negociatur,
& operatur: ſed in caſu noſtro, ille qui pecuniã
ponit, nec negociatur, nec operatur, ſed quo-
dammodo mutuatur, & ex iſto mutuo vult lu-
crum conſequi, & de damno non participare, *Pro intelli-*
quod eſt iniquiſſimum. § Sexto ad hoc allega- *tu §. de*
tur pro caſu text. in *l. ſimon fuerit, §. 1. ff. pro ſocio.* *illa, Inſtit. de*
& in § de illa. Inſti. de ſocietate. † vbi dicitur valere *ſocietate.*
ſocietatem. vt alter ex ſociis lucrum ferat, & de 6
damno nihil ſentiat, & hoc eſt eorum potiſſi-
mum & vrgentiſſimum fundamentum. Sed di-
co, quod illa iura debent intelligi de damno &
lucro mercimonij, non autem de capitali: non
enim lucrum intelligitur, niſi damno deducto:
nec damnum, niſi omni lucro deducto: & ideo
poteſt ſocietas coiri, vt eius lucrum, quod re-
liquum in ſocietate fit, omni damno deducto, al-
tera pars ferat: vt *l. Q. Mutius, ff. pro ſocio.* ita intel-
ligit prædicta iura *Cal. in d. c. fi. inf. de vſuris, queſt.*
2. Laurentius in d. ſuo tract. vſurarum, 2. parte qu. 19.
de quorum intellectu inf. ſubiũciam. § Et per
iſta videntur excluſa fundamenta iſtorum do-
ctorum, hanc opinionem tenentiũ: quæ tamen
communiter reprobatur per glo. ad hoc ſingu-
larem, & communiter approbatam in *c. plerique*
14. queſt. 3. quæ dicit, quòd ad hoc vt ſocietas ſit
honeſta & licita, inter ponentem operam, &
ponentem pecuniam: oportet quòd ponens
pecuniam ſentiat de lucro, & de damno. Idem
ſenrit glo. & ibi *Azo in d. l. ſi non fuerit, ff. pro ſo-*
cio. & tenet *Goffr. in ſumma, tit. de vſuris, ad fi.* vbi
formaliter inquit, vis dare pecuniam tuam na-
uiganti, vel eunti ad nundinas, ſen alij mercatori, ſine peccato? pone tu pecuniam, & alius o-
peram, & communicentur pericula & damna,
& etiam lucra & commoda, hanc opinionem,
vt veriorem, tenet *Ioan. de Lig. Card. Anc. Abb. &*
Ananias in d. c. fi. inf. de vſuris. Abb. in preſenti. Bald.
in l. 1. C. pro ſocio. 9. qu. Sal. in authen. ad hoc 14. q.
C. de vſu. & in l. Q. Mutius ff. pro ſocio. Ang. in ſuo
tract. de ſocietate, qu. 11. Angel. de Aret. in d. § de illa,
Anch. in repet. reg. peccatum, de reg. iur. lib. 6. Ludo.
conſil. 238. 2. colum. incipit, pro habenda, & conſil.
523. incipit, circa propoſitam. Pan. de Caſt. conſi. 334.
incipit, viſo inſtrumento, Ananias conſil. 82. Laurentius
in d. ſuo tract. vſurarum, 2. parte qu. 15. & Archi-
epiſcopus Florent. in ſumma, ſecunda parte tit. 1. c.
7. §. 38. & S. Thomas 2. 2. qu. 78. ar. 2. in ſolutione 5.
argumenti, & magiſter Conradus in dicto ſuo libello,
de contractibus qu. 97. quoniam poſſet contingere,
ſi aliud diceremus, quod ponens operam,
ſentiret

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

sentiret damnum in operibus amissis, & in capitali pecuniæ: quod est contra naturam societatis, quòd vnus caput salutem habeat, & alius fructum: vt *d. l. Q. Mutius*, cùm societas summam rationem habere debeat: quia instar fraternitatis obtinet: vt *l. verum in principio, ff. pro socio*. Ista ergo societas esset leonina: vt *d. l. si non fuerit, & l. si vnus*, §. *& si pretium, in fi. ff. pro socio*. Et pro ista parte, quæ mihi magis placet, vltra alios, allego text. singularem cum sua glossa *in l. societas, in fi. ff. eod.* vbi dicitur, quòd si actum est inter duos, vt vnus ponat pecuniam, & etiam operam: alter verò nec pecuniam, nec operam: non est contracta societas: imo potius ille, qui recipit pecuniam, & operam, videtur mercenarius alterius. Cùm autem in casu nostro, veritate inspecta, ille qui dat pecuniã, in effectu eam non ponit, cùm propter pactum inter eos initum non censeatur contracta societas, sed mutuum, vt apparet ex prædictis: consequenter pecunia efficitur recipientis, cum eius periculo sit peritura: & sic iste qui dat pecuniam, nec ponit pecuniam, nec operam: ergo non videtur contracta societas, sed est mutuum, & per consequens quicquid ibi accedit, vsura est. Cõdamnus ergo ex prædictis, quòd † ponens pecuniam, vel aliquid aliud in societate, nun potest pacisci, quod capitale sit saluum. de quo vide singulariter per *Gabrielem 4. sent. dist. 15. qu. 2. col.* 7

Not. istam concor. pro quæ vide glan. l. si id quod, ff. pro soc. in prin.

24. *ver. 2. sequitur.* * ¶ Fortius adhuc dicebat *sanctus Bernardinus, in quodam suo sermone*: vt refert *magister Conradus in suo tract. de contractibus* q. 93. §. *ex illa conclusione*. quòd ponenti pecuniã, oportet, quòd debeat recipere in se periculum totius capitalis pecuniæ: itaque si fortuna perdatur, vel casu, sine culpa socij: ponens operam, ad nihilum teneatur. Hoc tamen admittit *magister Conradus, vbi suprà*, quando actum est inter eos, quod in fine societatis tota pecunia tradat ponenti: tũc enim meritò eius socius petit pretium rocius pecuniæ, vt ibi latiùs per eum: vide eum per totam illam quæstionem, vt q. 95. Ex quo infero ad decisiooem multarum quæstionem, quas multoties in practica vidi. ¶ Primò ad illud, quod faciunt quidam homines sagacissimi, qui dant † pecuniam suam negociatoribus, seu artificibus, ad exercendum in licitis negociationibus, qui intendentes se velle damnum participare, exprimunt solum lucrum: sed ob sui securitatem, exigunt à mercatore, vel artifice instrumentum de pecunia mutata, vel data, non sub nomine societatis, sed mutui vel depositi: cum per hanc viam possint suum capitale salvum facere. Iste contractus illicitus est: quia posset iste tradens pecuniam ad placitum mutare intentionem, & cùm contingeret mercatorem perdere, posset totum capitale petere, tanquam mutuum, vt instrumentum cantat. Posset etiam mori intestatus, & hæredes exigerent secundum tenorem instrumenti, quod reperirent. Est etiam hoc scandalizatium proximorum, qui sciunt illum percipere fructum ex mutuo: vnde inducendus est talis ad destrucodum coontractum mutui, si vult partem lucri, & de sic peroeptis in præteritum concordet se cum illo, restituendo, vel remissionem petẽdo. ¶ Potest tamen benè quis ob securitatem petere, tenere pignora à mercatore, vel artifice talia, scilicet, ex quibus vtilitatem non percipiat in vtendo, ad prouidendum sibi de capitali, contra fraudes mercatorum, dicentium se perdidisse, cùm non perdunt. ¶ Potest etiam facere pactum, quod vult partem damni, quod mercator incurreret, si sufficienter hoc ei ostendat. ¶ Potest etiam facere pactum, quòd exerceat pecuniam suam in quibusdã locis, & non in aliis: & si secus ille fecerit, & damnum patiatur, totum suum erit: quia contra pactum venit. Debet etiam sibi declarare, quòd solùm in negociationibus licitis pecuniam suam exerceat: quod si sciuerit contrarium facere postquam ei hoc constiterit, non patiatur, nec participet de lucro, sed pecuniam suam repetat. Hæc sunt pulchra verba *Archiepiscopi Florent. in summa 2. parte tit. 1. c. 7. §. 39.* quæ mihi satis placent, cùm vno solùm à malo, hoc est, quod capitale sit salvum, per viam pacti, sit abstinendum: vt suprà dictum est: sed etiam ab eo, quod potest esse malum, cùm per istam viam dans pecuniã, vel eius hæredes, possint capitale saluum facere, facit text. & quod ibi noc. in *c. cùm ab omni specie mali. sup. de vita & honesta cle.* ¶ Secundò infero 9 contra illos, qui † dant aliis oues, vel alia animalia in socidam, vt quolibet anno recipiant certam pensionem, adiecto pacto, quod si moriantur, vel aliquo casu pereant, debeant sibi restitui eiusdem ætatis, qualitatis, & bonitatis: ita quod capitale semper sit saluum: talis enim contractus illicitus, & vsurarius reputatur: vt apparet ex prædictis, & tenet *Cal. Card. & alij, in d. c. fin. infrà, de vsuris, Anchar. in c. 1. eod. tit. lib. 6. Laurentius in d. suo tract. vsurarum, 2. parte, q. 23. & Archiepiscopus Flor. in summa. 2. part. tit. 1. c. 7. §. 40. & magister Conradus in suo libello, de contractibus qu. 91. 2. col. vers. secundum corollarium.* inducens contra hoc multa argumenta, & solutiones ad illa, vt per te videbis, *& in qu. 92.* Et dicit *Card.* quod isti boues alicubi dicuntur sine cornibus, & pridie in cancellaria irritanimus quendam contractum huic similem. Vide *Gabrielem 4. dist. 15. qu. 2. col. 25. in princip.* de hoc infrà fol. seqnenti. col. 2. in fi. ver. ex hoc primo, vide *Angel. in summa, in parte, societas 2. §. 2. & Monteluum 5. par. tit. 8. l. 3. & l. 8. & tit. 11. l. 10.*

¶ Tertiò infero ad illud, quod quotidie faciunt vsurarij, dantes sua pecora alicui in socidam, eo pacto, quod ipsi recipiant fructus omnes pecorum, quousque consequentur totum suum capitale: & ex tunc pecora sunt communia. Hoc enim pactum illicitum est: quia per eum ouis redduntur immortales, & sic capitale redditur salvum: & postea lucrum locatur: quod est contra naturam contractus: ita tenet *summa Confessorum, tract. de vsuris qu. 36. vers. item*

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

item est valde iniquum. Idem tenet *Ioan. de Lign. in d.c. fi. inf. de vsuris. Laurentius* tamen in *d. suo tract. 2. part. qu. 22.* nititur hunc contractum sustinere per nonnullas rationes, de quibus ibi per eum, quem simpliciter refert *Ananias in d.c. fi. 29. co.* Sed *Archiepiscopus vbi supra* §. 40. concordat istas opiniones hoc modo. Si quidem tradens dicta pecora, velit capitale suum salnom, grege pereunte: & si non pereat, vult nihilominus de fructu pecorũ prius adducere suum capitale: istud illicitum est. & sic procedat prima opin. Si autem vult tradens, quod grege pereunte, totus pereat ipsi tradenti: sed si nõ perit, vult prius de fructu trahere capitale, & exinde facere pecora communia: istud licitum est. & ita procedat secunda opi. Hoc sit quotidie, & est periculosum, & est oo. per glos. in *l. si id. in princip. ff. pro socio.* Tutius tamen est, secundum eum, etiam ab isto contractu abstinere: quia recipiens pecora, minus grauaretur. Nam vbi malè fortunentur, ipse amittit duo, scilicet medietatẽ pretij pecorum, & laborum suæ custodiæ, vel operarum: tradens autem amittit vnum, scilicet medietatem pretij pecorum. Sed clarius & tutius esset, quod traderet pro tribus annis, vel quatuor, pecora: & in fine temporis æqualiter diuiderẽt fructum cum capitali: ita quòd tradens subiret pericula casuum fortuitorum, & recipiens pericula seu damna ex negligentia, secundũ *Archiepiscopum.*

¶ Quarto infero contra nonnullos, quos oo-
ui, qui dant † terras suas laboratori, seu rustico excolendas, pro tribus annis, vel quatuor, sub annua pensione, dant insuper vnum par boum, cum hoc, quòd quolibet anno debeat sibi respõdere cum certis mensuris frumenti, etiam si boues in primo anno pereant: & in fine temporis debeat rusticus boues sibi restituere. Nam iste contractus illicitus est: quia vult capitale fore saluum, & habere lucrum ex bobus, vt apparet ex prædictis. Volentes autem domini prædiorum hunc contractum palliare, attendentes quod laboratores male tractarẽt boues, si haberent eos periculo dominorum: paciscũtur domini cum eis, vt accipiant coloni in mutuum certam pecuniæ quantitatem pro dictis bobus emendis, & aliis accessitatibus subleuandis: qui laboratores siue coloni emunt sibi boues suo periculo, ex pacto tamen non tenentur restituere domino dictam pecuniam, donec labatur tempus locationis, vel conductionis, seu societatis, puta triennij vel quinquennium. nam istum contractum ego illicitum reputarem, cùm per hanc viam dominus vult capitale suum saluum facere. quicquid dixerit *Anchara. in regula, peccati venia. de regul. iur. Lib. 6.* quem per te videas. ¶ Idem dicendum, si tradens boues, velit participare lucrum, & damnum: sed nihilominus vult quolibet anno decem sextaria grani. Nam & hoc illicitum est: quia vult, quod rusticus subeat partem damni, & insuper sibi dari decem sextaria annuatim: quod in effectu est saluum facere capitale, & partem lucri habere. quod reprobatum est, vt dictum est in præcedentibus, ponunt doc. exemplum. Pone, quòd boues valebant tempore contractus 30. florenos, & in fine temporis deteriorati sunt in quinq; florenis: & quòd sextarium frumenti valet medietatem vnius floreni: tradens autem habendo nunc boues, habet saluum capitale: quoniam valor boum remanet florenorum 25. quibus additis aliis quinque, qui habentur de dictis decem sextariis frumenti, restat numerus 30 florenorum: & sic sibi capitale est saluum. Imò plus, quia ex alio latere pro medietate damni contingentis debitorem, habet duos cum dimidio, ratione deteriorationis boum: & sic nec dom habet capitale saluũ, & est sine damno, sed est insuper in lucro, & rusticus in damno. Istud autem illicitũ est, ex quo opera rustici æqualis est interusticio pecorum. ita dicit *Laurentius in dicto suo tractatu vsurarum 2. parte q. 23.* quem simpliciter refert *Ananias in d.c. fi. 27. col. inf. de vsuris, & Archiepiscopus vbi sup.* §. 44. qui latius loquitur, videas per te. ¶ Quintò infero, quod si P. tradit Io. vaccam æstimatam 10. libris, cũ tali pacto, quod ipse Io. teneatur eam, & omnem fructum, & fœtum cum diligentia seruare & custodire sumptibus suis, fructumque eius & fœtum ooo alienare, sine eius licentia, atque de fructibus eius, & fœtibus prioribus tantùm dare, & consignare ipsi Petro, donec sit ipsi Petro de pretio vaccæ integrè satisfactum: deinde assignare dimidium in futurum de fructibus & fœtibus talis vaccæ. Et cum hac conditione adiecta, quod si vacca vel fœtus eius, culpa ipsius Ioannis, aut ountij eius quocunque modo perierint; ipse Ioannes integrè restituere teneatur. Si autem diuino iudicio, aut fortuito casu prædicta euenerint, ipse Ioannes integrè restituere teneatur: iste contractus illicitus est. Nam euidentes apparet, quòd multum potior est conditio locatoris, quàm conductoris: quia poterit euenire, quòd postquam Petrus suam sortem receperit, vacca cum omni fœtu & fructu peribit: & sic cum omnibus expensis & laboribus habitis circa vaccam ipse Ioãnes nihil habebit. & sic in effectu tradẽs vaccam, paciscitur suum capitale saluum, quod illicitum est: vt apparet ex prædictis, signanter in 3. illatione, & ita tenet *Archiepiscopus vbi supra*, §. 43.

¶ Sexto infero, quod si emi vnum par boum pro pretio librarũ 50. & istos boues do cuidam laboratori æstimatos libris 50. ad laboritium faciendum cum eis, ad terminũ trium annorũ. & ipse laborator promittit quolibet anno trium annorum in festo sanctæ Mariæ Augusti dare pro laboritio, quod facit cum eis, vnũ modium grani: quos boues debet tenere, & alimentare, & pascere omnibus suis expensis, & in fine termini mihi dictos boues restimere, saluo, quòd si dicti boues valerẽt vltra dictũ pretium, medietas lucri debeat esse laboratoris, & alia medietas mei. & si minus dicto pretio valerent, debeat mihi soluere medietatem eius, quòd

minus

minus valerent dicto pretio. Et si dicti boues, vel alter eorum moreretur, debeat similiter mihi soluere medietatem æstimationis eorum, saluo quòd si mala custodia perierunt, tunc eo casu integrum pretium dare debeat. Iste contractus illicitus est: vt latè & singulariter concludit & prosequitur *Petr. de Vbaldis, in suo tract. de duobus fratribus, 5 part. quæst. 26.* quem per te videas, post alios, de quibus ibi per eum: quia hoc casu laborator grauaretur duplici onere, videlicet pēsione modij grani, quod annuatim præstare debet: & etiam medietate damni, seu periculi, si deteriorentur boues, vel perirent: & etiam onere pascendi, & gubernandi, & etiam seminis. Si autem non grauetur laborator duplici onere, sed lucretur bouem, & solùm tribuit modium: tunc non attendituur vsura, vt quotidie fit: & licet detur sibi medietas lucri, si plus valerent boues. Istud est de raro contingentibus, & est palliare, vt liceat mihi dicere, de damno: quod communiter contingit: quia boues non crescunt vsu, sed decrescunt. argum. *l. eum debere columnam. ff. de seruitut. vrb. prad.* vt ibi latius per eum. Sed pone, quod quis emit boues, aut res alias à pauperibus, quas non habēt, & locat eas venditoribus pro pretio annuo: an sit licitum? vide *Gabr. 4. dist. 15. quæst. 2. vers. dubium quintum.* ¶ Septimo infero ad id, quod fit quotidie. Ego habeo hæreditatem colendam: concedo eam colono, & mutuo sibi mille, vt ex eis possit emere necessaria ad culturam, boues, vel alia instrumenta, & colonus reddat mihi annuatim decem modios grani, & in fine locationis mihi soluat prædicta mille: certè iste contractus illicitus est. si ratione illorum mille volo quod mihi respondeatur de fructibus, de aliquo pluri, quàm dignum sit pro sola hæreditate, quia videtur hoc fieri propter mutuum impensum ei. vnde illud plus in fructibus est vsura. Si autem nihil plus volo percipere ratione mutui, licitum est: possum enim ad hoc induci motus pietate, vel vt colonus melius hæreditatem colat, & omnem diligentiam quam debet, adhibeat: quasi hoc faciam, vt redimam vexationem meam. quod de iure licitum est. iuxta not. in *cap. cum pridem, supr. de pactis, & in cap. dilectum, infr. de simonia.* & ita tenet *magister Conradus dicto suo libello, de contractibus, quæst. 36. vers. octauum exemplum.* quòd si mutuauit colono, vt coleret agrum meum pro certa mercede, an sit licitum, vide per eum. idem tenet *Archiepiscopus Florent. 2. part. tit. 1. c. 7. §. 10.* de quo videas *Laurentium de Rodolphis, in tract. vsurarum, quæst. 42. & Ioan. de An. in cap. fin. de vsuris, col. 13. vers. & prædicta.* facit in simili, quod ponit *Bald. in l. rogasti, §. si tibi, ff. si certum pet. col. 2.* ad hoc bonus textus in *cap. putant, 14. quæst. 3.* vide *Gabr. 4. dist. 15. quæst. 11. ver. dubium quintum.* ¶ Octauò infero, non
12 valere † pactum, inter pouerem pecuniam in societate, & ponentem operam, quòd ille qui pecuniam posuit, possit quandocunque voluerit illam repetere: quia istud est, capitale salvum facere: quod illicitum est, vt sæpè dictum est in præcedentibus: maximè quia cùm in societate possit esse lucrum. & damnum: vt *l. cum duobus, §. quidam iocarium, ff. pro socio.* non videtur liquida quantitas capitalis, quam posuit, cùm ratio non sit reddita, nec appareat quæ sint reliquæ: nisi dicas, quòd per instrumentum societatis potest apparere quantitas capitalis nisi probetur damnum, quod tamen non præsumitur, nisi probetur. argum. *l. 2. C. de fen. quæ sine cert. quantit. profer.* & ibi notat *Baldus & Petrus de Vbaldis, in dicto suo tractatu, decima quarta parte in fine. verbo.* ¶ Et intelligo non valere pactum prædictum, si societas maneat post repetitionem capitalis. si tamen finiatur, bene valeret. Nam sicut à principio liceret facere societatem ad tempus determinatum, sic etiam licebit ad tempus, quod alter sociorum expost facto declarare seu arbitrari voluerit. ¶ Eodem *b* B
modo dico, quòd † durante societate, non po- 13
test alter ex socijs extrahere aliquam quantitatem, ratione lucri sibi competentis, ante reuisam rationem: cùm tunc non appareat, an sit lucrum, vel damnum: & adhuc societas possit se habere ad lucrum, & damnum: quia sicut capitale extrahi non potest durante societate, vt supr. dictum est, ita nec lucrum: quia lucrum assumit naturam capitalis: vt *l. 1.* & ibi hoc notat *Bartol. & Ioann. de Plat. C. de fructu. vr. Constan. lib. 11.* & refert & sequitur *Angel. de Aretio, inst. de societate, in fine principij.* quod dicit esse notandum. ¶ Intelligo tamen, nisi à principio fuerit hoc conuentum, quòd vtrique, vel alteri eorum liceret annuatim certum quid de societate extrahere: nam tunc conuentio seruanda est: vt *l. 1. §. si conuenerit. ff. depo. & l. si conuenerit, ff. pro socio.* ¶ Idem si communiter consueuit ita fieri: quia consueta intelliguntur, licet non exprimantur. *l. quod si nolit, §. quia assidua, ff. de edili. edi. cum concordantijs, & cap. quod translationem, supr. de offic. leg. cum similib.* bene facit ad hoc, quod voluit *Baldus in leg. aduersus locari.* vbi dicit, quòd † licet artifici debeat solui regulariter opere perfecto, tamen ædificatores domorum hoc non seruant: quia ista interpretatio eis esset nimis onerosa, & possent cessare ab opere. Hic possent adduci multa, quæ cumulat *Andr. Sicul. in dict. cap. quod translationem, & Felin. in cap. cum M. in 4. not. supra, de constit.* in quibus consueta fieri, licet non exprimantur, intelliguntur. ¶ Idem dicendum est, si forte alter ex socijs esset pauper: nam ex qualitate ipsius tacite videtur actum, quòd aliquid debeat ex societate accipere: quia aliàs non posset operari: vt est videre in ligonizatoribus, & alijs pauperibus officialibus, qui ex operibus dietim viuunt: nam isti debent habere aliquid de mane pro alimentis. secundum *Cyn. & Bald. in dict. l. aduersus*, ita tenet *Petrus de Vbaldis in dict. tract. 5 part. quæst. 25.*

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

ADDITIONES.

A ¶ Etiam si mercator cautionem præstiterit.] Vide optimè, ac pluribus citatis, circa hoc disputantes *fratrem Dominic. Soto lib. 6. de iustitia & iure, quæst. 6 art. 2. & Couar. lib. 3 resol. cap. 2. num. 3.* Attentiusque considera, nunquid nō iniquum sit huiusmodi pactum, si depositario negotiatorij, plus lucri per conventiōnem detur, quàm opera sua mereretur, vt quod iniquè simplici ex societate auferret, iustè propter periculum susceptum obtineat, ac ita demum deponens rectè ex tuta pecunia minus lucri ferat, quàm si periculi partem incurreret, ex notat. per *Purpurat. in l. si pascenda, C. de pact. num. 37.* & pluribus relatis *Conarru. dict. cap. 2. num. 4.* quod si admittas & verum sit, habes intellectum huius textus in ista conclusione quam prosequitur author, sed non caret scrupulo, si dictis per D. *Soto dict. ar. 2.* indistinctè credamus. Verendum est enim ne huius contractus species mutui sit, licet ex mente contrahentium in casu nostro possit, meo iudicio negari, quod mutuum contrahitur. & lege *Anendañ. 2. part. cap. 29. num. 5. versus. dictis tamen.* & quæ dicam infr. §. sequent. num. 8. & lege *Nauarrum, in manual. cap. 17. num. 251. & sequent.*

B ¶ Eodem modo dico.] Vide tu limitantem & optimè explicantem *Anendañ. 2. part. cap. 29. num. 5. versus. l. num recipientes, & sequent.* vbi plura reperies circa ea quæ traduntur per authorem hic num. 12. & 13. & lege quæ dicit *Benevent. in com. de mercatura, titul. de contract. mercat. num. 8.*

C ¶ Tamen ædificatores domos.] Adde *Anchesium in cap. prætor, cap. 33. versic.* [*a minus tostia.*] *num. 10.*

D. IOAN. BARAHONA.

SVMMÆ RERVM.

1 *Pactum, quod pecunia perdita pereat ponenti, an valeat.*
2 *Operatum ratio habenda est inter socios, non solum ipsorum sociorum, sed vxorum earum: vt si vxor vnius amplius operatur in societate, debet deduci pars lucri aperibus suis.*
3 *Sociorum vnus, si habeat filios, qui multum operantur in societate, habenda est ratio illorum operarum.*
4 *Pactum, quod ponens operas, lucretur plusquam ponens pecuniam, an valeat?*
5 *In societate, an qui plus ponit, plus habere debeat.*
6 *Pactum, quod ponens operas in societate, habeat solum valorem operarum, & de lucro nihil, an valeat.*
7 *Omes si alicui dedi sub pacto, quod pro qualibet ave certipicum annuatim duos solidos: tum tamen fructus cuiuslibet ouis valeat quatuor: item, vt si omes moriantur, ille teneatur, dum ego vixerim, ei si omnes viuerent. & post mortem omnes illi remanent, etiam si sit numerus triplicatus, an tale pactum sit licitum.*
8 *Pecuniam in societate ponens in casu, quo possit pacisci, vt summa capitale semper sit salua, & de lucro participet, an tale pactum valeat.*
9 *Societate finita, si solum capitale remanet, qualiter sit dividendum.*
10 *Et si capitale deperditur, cuius tunc erit periculum.*
11 *Gregem perdunto si quis dat æstimatum, & apponitur pactum, quod omnis utilitas & periculum sit communis, si pecudes casu moriantur, quilibet patitur damnum.*
12 *Pastori vel capario non sufficit portare pelles, nisi probet casum fortuitum, puta mortalitatis, vel similem.*
13 *Socius si conueniatur actione reali pro re communi, in solidum per eum cuius ipsa, habet beneficium, ne vltrà quàm possit, conueniatur.*
14 *Socius quando se negat socium, non gaudet beneficio, ne conueniatur vltrà, quàm facere possit.*
15 *Et hoc, nisi pœnitet eum ante litem contestat. vel si negauit in genere.*
16 *Socius non gaudet dicto beneficio, quando illi renunciauit.*
17 *Et ista renunciatio potest fieri verbis tacitis.*
18 *Renunciare Falcidiæ non videtur hæres, qui simpliciter promisit soluere legata.*
19 *De fructibus si simpliciter fiat mentio, intelligitur deductis expensis: sed si in dispositione hominis fiat mentio de fructibus, intelligitur absque deductione expensarum.*
20 *Testator, quando dispouit, quod integrum legatum præstetur, intelligitur sine detractione Falcidiæ.*
21 *Socius si promittat restituere pecuniam, sine aliqua exceptione iuris, vel facti, intelligitur per hoc renunciare beneficia, ne conueniatur vltrà quàm facere possit.*
22 *Socius si iuravit contractum societatis seruare, perdit dictum beneficium.*
23 *Iuramentum habet vim specialis consensus & derogationis.*
24 *Et habet vim verborum derogatoriorum, ad sequentia testamenta.*
25 *Iuratus in genere non venire contra contractum, videtur renunciare beneficio l. 2. C. de rescindend. vendition.*
26 *Renunciatio si in contractu non intervenit, sed contrahens iurassit seruare promissa, videtur renunciare beneficio sibi tunc petenti.*
27 *Fideiussor, qui cum iuramento fidei fecit, perdit exceptionem excussionis non factæ.*
28 *Actio vbicunque est celebrata in genere, & debet exprimi in specie, si intervenit iuramentum, habet virtutem clausulæ specificatiuæ.*
29 *Velleianum renunciare videtur emolit, si iurat.*
30 *Laudum tantum absentium non citatum, valet si iuramentum intervenit.*
31 *Aduocatus, qui tenetur defendere promisit, an teneatur defendere si non fuerit requisitus.*
32 *Venditor, si iurauit defendere emptorem, defendere tenetur sine requisitione.*
33 *Imperator tenetur seruare statutum ecclesiæ, licet non requiratur ratione iuramenti, quod præstitit in sua coronatione.*
34 *Fideiussor non tenetur in duriorem causam, quàm principalis.*
35 *Iuramenti virtus tanta est, quòd vbi aliàs requiritur certificatio beneficij, non sit necessaria propter iuramentum.*
36 *Venditor ignoranter rem minus dimidia iusti pretij, & si promisit cum iuramento non venire contrà, an potest impetrare beneficium l. 2. C. de rescindend. vendition.*
37 *Mutuum pecuniam hoc pacto, quòd mutuatarius det sibi tantum lucrum, quantum posset lucrari talis mercator, an committat vsuram.*
38 *Gabellam fraudans, an sit tutus in foro conscientiæ.*
39 *Grex remanens, videtur idem grex.*

LIMITA

§. XI. 1. LIMITA tamen, & intelligе prædicta, vt non posſit deduci in † pactum inter ponentem pecuniam in ſocietate, & ponentem operas, quòd capitale ſit ſaluum, & ſic alter eorum de damno nihil ſentiat, & de lucro medietatem habeat: quando iſtud pactum fieret in fauorem ponentis pecuniam. Secus tamen ſi in fauorem eius, qui operam ponebat, & induſtriam, & ita debet intelligi text. in *dict. §. de illa.* ponderatis eius verbis, cùm dicit: Quia ſæpè quorundam A hominis preriosa eſt opera, &c. Sic [a] intelligit *d. Abb. in præſenti, in 3 col. ver. ſed ego, & in cap. final. 3. col. ver. ſed extra gloſſ. infrà, de vſuris.* Et quamuis *do. Abbas* putet ſe dediſſe eorum intellectum ad d. iura, non tamen fuit ſua inuentio, quia ante ipſum ſic illa intellexit *Saly. in d. auth. ad hæc. 14. quæſt. C. de vſuris.* & etiam *Petrus de Vbaldis in dict. ſuo tractatu de ſocietate, 4. part. 8. colum.* qui intellectus ſatis mihi placet. Et ſi quis rectè conſideret, quando ponens operam paciſcitur, quod ſi pecunia perdatur, ſit perdita periculo eam ponentis. & ſi non perdatur, & lucrum inde proueniat, inter eos æqualiter diuidatur. Hic non fit pactum, quod capitale ipſius ponentis operam ſit ſaluum: nam in caſu, quo perderus pecunia, & conſocius eam perdat: & ſic ſentiat damnum pecuniarum: iſte ponens operam, & induſtriam, ſuſtinet etiam damnum amiſſarum operarum, quæ tantum valebant, quantum pecunia alterius: vt dicebat text. in *dict. §. de illa.* Opera enim hominis nihil aliud eſt, quàm diuturnum officium: vt *l. 1. ff. de operib. lib.* imo opera hominis dicuntur eſſe fructus hominis *l. 3. cum duabus ſequentibus, ff. de oper. ſer.* Ille ergo, qui in ſocietate operam tantum ponit, non dicitur aliquid conſiſtens in ſorte, vel in capitali ponere, ſed ſolum fructum perſonæ, qui fructus vt vſusfructus perſonæ, correſpondet fructui, aut commoditati pecuniæ, quam alter ponit. pretium autem operæ eſt velamentum artis: vt dicit text. in *dict. l. cùm duo, §. in cocuuda, ff. pro ſocio.* quia ſæpe opera alicuius pro pecunia valet: vt *l. 1. & ibi Bald. C. pro ſocio.* vide *magiſtrum Contradum in d. libello, de contractibus, quæſt. 96. 97.* Sem- 2
per ergo habenda † eſt ratio operarum, non ſolùm ipſorum, vt per *Bald. in dict. l. 1. 4. quæſt. C. pro* B *ſocio*: ſed vxorum ipſorum. Vode ſi forte [b] vxor vnius ſociorum multum operatur in ſocietate, quod maximè contingit in vxoribus ruſticorum, quæ plerumque exercent opera ruſticalia ligonizando, arando, & metendo, & alia ruſticalia faciendo: vxor, quæ talia facit pro operibus ſuis dedocere debet partem lucri, quaſi cum ea videatur tacitè ſocietas cõtracta. quod fieri poteſt, vt *l. alimenta, §. fin. ff. de alimentis & cibo. leg.* & tenent *Bald. & Imol. in l. res indicate, §. ſocero, ff. ſolut. matrim.* ita dicit *Petrus de Vbaldis in dicto ſuo tractatu 3. part. quæſt. 3.* & clarius in *4. part. quæſt. 8.* Habebitur etiam ratio ad opera filiorum ipſorum † ſociorum: vnde ſi vnus eorum 3
habet filios qui multum operantur, & multum ponunt in domo, ſiue ſocietate: illarum operarum ratio eſt habenda: vt *l. ſi hic, §. ſi quis, ff. ſolutis.* vbi attenditur opera, quam ſerui marito præſtiterunt vxori. ita dixit *Angelus in l. ex duobus, ff. de neg. geſt.* qui dicit, quòd plusies haboit hoc de facto in duobus frumbus ruſticis, quorum vnum habebat familiam ad laborandum apcam, alter non. & quamuis ille non dicat: hoc enim voluit *Baldus in l. ſi patronus aſſeſſus, in fin. C. de neg. geſtis.* quem refert & ſequitur *Petrus de Vbaldis, in dicto tractatu, 4. part. quæſtion. 5. & Angelus de Aret. in §. aliquando, 32. column. ver. adueritas tamen, Inſtitut. de action.* Idem tenet *Baldus in l. ſi patronus, prope fin. C. communia vtriuſque iudicij.* Refert & ſequitur, & multum recommendat *Angel. de Aretio, in §. final. Inſtitut. de ſocietate, & Petrus de Vbaldis, in dicto ſuo tractatu de ſocietate, 4. part. 16. colum.* vbi dicit, quòd ſi ſunt duo fratres ruſtici, tenentes terras ad laborium, vnus eorum habebat duos filios laboratores, & omnes ſcindebant terram, fructus ex cultura prouenientes diuidantur in capita inter eos: quia ſocietas reſpicit capita eorum, qui in ſocietate operam ponunt. Præſupponendo ergo, quòd omnes ſint in hoc actu operarij, cuilibet debetur portio: nec enim debet obeſſe iſtis duobus filijs, quod filij ſunt: nam [c] cum ſuis laboribus ſi- C
bi quærere poſſunt: vt *dict. l. cùm operæ, §. ſic etenim, C. de bonis quæ lib. & §. 1. Inſtitut. per quas perſonas nob. acquir.* vbi ſi filius famil. aliquid ex proprio labore acquiſiuit, non venit diuidendum, nec communicandum cum alijs fratribus. tene hoc dictum memoriæ. ¶ Ampliabis iſta, vt ponens † operas iuſtè, poſſit paciſci eo modo, 4
quo ſupra dictum eſt. Immo tanta poſſent eſſe opera & induſtria illius, quòd valet pactum, vt ipſe lucretur duas partes, & tertiam habet ponens pecuniam. ita dicit textus *in dict. §. de illa.* quem pro ſingulari commendat *Abb. in præſenti.* ad idem eſt textus not. *cum gloſſ. in l. ſi paſcenda, C. de paſtu.* vbi dicitur, quod poteſt inter duos ſocietas contrahi, vt vnus ponat pecudes, alter vero cuſtodiam, & operam tantum, & in fine certi temporis, fortè quinquennij, fœtus diuidantur per portiones inæquales, puta quod † 5
ponens operam habeat duas partes, & ponens pecudes vnam tantum. quia opera vnius aliquando plus operatur, quàm pecunia, vel res alterius. ¶ Ad idem facit text. *in l. ſocietatem coiſſi, ff. pro ſocio.* vbi valet pactum, vt Titius partes ſocietatis conſtituat, etiam inæquales: & ſi malè arbitratus eſt, debet reduci ad arbitrium boni viri: vt *l. in propoſita, eod. titul.* bonus autem vir debet attendere diligenter, quis ex ſocijs plus in ſocietate ponit, & ille maiorem partem lucri habebit: vt *dict. l. ſi ſocietatem, in fin. cum multis ſimilibus.* Adde, quod valebit † pa- 6
ctum, quod ponens operas, habeat ſolum valorem operarum, & de lucro nihil, ſecundum *Gabriel. 4. diſt. 3. quæſt. 11. colum. 14. verſic. 3 ſequitur.*

Palacius Rub.

Qq 2 ¶ Ex

7 § Ex hoc primò infertur, quòd si ego dedi † omes alicui monasterio vel ecclesiæ, seu particulari personæ, sub hoc pacto, quòd pro qualibet oue recipiam in anno solidos duos: cùm tamen fructus cuiuslibet ouis valeat quatuor aut quinque solidos: & cum hoc, quod licet omes omnes traditæ moriantur, remaneat monasterium obligatum toto tempore vitæ tradentis, ac si omnes viverent: sed post mortem mei tradentis omnes omes ad monasterium liberè pertineant, etiam si numerus foret triplicatus. Istud pactum licitum est, quia ex quo plus valebant omes annuatim, quàm monasterium sibi peęstabat, ratione illius pluris potuit tradens pacisci in sui favorem eo modo, quo supra. Ita singulariter decidit *Hostiens. in summa, tit. de usuris, § an aliquo, ver. de bis, qui omes. & Ioan. de Lign. in cap. fin. infrà, de usuris, & ibi Anania.* 25. *col. & Laurentius in dicto suo tractatu* 2. *part. quæst.* 21. *& Archiepiscop. Florent. in summa*, 2. *part. tit.* 1. *c.* 7. § 44. nec daretur hoc casu ecclesiæ restitutio, etiam si eueniret mortalitas in omibus, es quo non interuenit læsio tempore traditionis, secundum eos. Consuluit tamen *Hostiens.* ipsi tradenti, quòd adueniente tali casu, inspecto lucro, quod monasterium recepit de dictis omibus, vel quòd non exigat, vel exactum restituat, ne locupletetur cum iactura aliena: si monasterium tantum non percepit, quantum soluit, vt *I. nam hoc natura, ff. de condi. indeb. regula, locupletari. de reg. iur. lib. 6. cum concordantiis.* § Idem dicendum est, si ego dedi, vel locaui alicui duos boues æstimatos duodecim florenis, eo pacto, quod vbi consuetum est dari pro duobus bobus duodecim sextaria frumenti, det ipse octo, ita tamen, quod ster ad periculum tertiæ partis boum. Iste contractus licitus est, quia ex quo recipiens boues lucratur annuatim quatuor sextaria frumenti, quæ ego plus videor posuisse in societate, si societas est contracta: iustum est, quod ille etiam se subiicere debeat periculo. Ita tenet *Archiepiscop. vbi suprà*, § 43. & facit, quod ipse ponit, § 40. *ad fin. versic. sed not. generaliter, & § 44. posit medium.* § Ex D his secundò infertur ad vnum, quod tibi videbitur nouum, quod si † ponens pecuniam in societate, in veritate plus ponebat, quam is qui ponebat solam operam & industriam: vel quia pecunia erat m magna quantitate, cui nullo modo correspondere poterat alterius opera, vel quia alter erat parum industriosus in arte: quod tunc ponens pecuniam, licitè poteris in pactum deducere, quod suum capitale semper sit salvum, quamuis pecunia pereat, & si non pereat, & cum ea aliquid fuerit acquisitum, vult habere partem: vt est textus valde singularis in *dict. § de illa. Institut. de societate.* secundum bonum intellectum valde o or. quem sic videtur intellexisse *Petrus de Vbaldis, in dict. suo tractat. de societate*, 4. *part.* 8. *colum.* quod mihi satis placet: quia ex quo ponenti operas datur multo maior commoditas, quàm suæ operæ mereantur, fortè inducentis: & reperiretur, qui illud periculum in se susciperet pro centum. & sic adhuc semper est lucrum: nescio videre, quare huiusmodi pactum, seu conuentio, non debeat valere: nã sicut ponens operas potest exonerari per pactũ à susceptione dimidiæ partis periculi, quæ sibi incumberet, eò quia sua opera fortè plus confert societati, quàm pecunia: & illud plus lucri quod esset suæ operæ attribuendum, compensat cum exoneratione dimidiæ periculi: vt suprà dictum est. pari ratione videtur, quòd si pecunia plus confert societati, quàm opera: possit ille, qui posuit pecuniam, exonerari à susceptione dimidiæ vel totius periculi, quod ad eum spectaret, eò quia contradit socio plus lucri, qnàm suæ operæ conueniret. Et ista videtur subtilis & vera consideratio: & hoc modo saluari potest opinio *Hostiens.* de hoc videas *Gabr. 4. dist. 3. quæst. 2. ver. dubitatur decimò.* § Ex his tertiò infertur, quòd si sunt duo socij ponentes mixtim pecuniam, & operam: sed vnus ponit minorem pecuniam, quàm alter: partes lucri & damni non erunt æquales correspondentes ei, quod vnusquisque posuit: tamen si opera & industria vnius valde excedebat operam & industriam alterius: puta quia solus nauigat, solus peregrinatur, vel pericula solus subeat, vel solus ster fixus ad apocham pannorum, & similia: tunc ad arbitrium iudicis recurrendum est, ac si hoc esset expressè actum: vt *dicta lege, si societatem mecum, ff. pro socio.* secundum *Bald. in l. 1. 4. quæst. C. eod.* quem refert & sequitur *Petrus de Vbaldis in dicto suo tractatu de societate*, 4. *part.* 15. *colum.* quod est non. & verissimum secundum eum. Idem tenet *Angel. de Aretio, in dict. § de illa.* quamuis aliud sentiat *Salycet. in dicta lege* 1. *C. pro socio, in princip. coniuncto versic. quæro septimò.* qui dicebat, quòd immo operæ vtriusque debeant inuicem compensari, quia si deberemus considerare industriam operis, nunquam partes essent æquales, contra *dict. l. si non fuerit, in princip.* Nec obstat *dict. l. si societatem.* quia loquitur, quando hoc fuit conuentum. vbi autem vterque pecuniam parem posuisset, sed alter tantùm operam: tunc fatendum est, secundum eos, quòd ratio operum illius, in dicis arbitrio est habenda. sed quod prius dixi, verius est: quia non videtur æquum, quod partes sint æquales, quando vnus plus operæ vel industriæ in societate ponit: vt dicit text. ad propositum valde singularis, in *l. quid enim, ff. pro socio.* § Quod intellige, nisi consuetudo regionis, aut sociorum aliter se habeat, quia tunc illa seruanda est. ad hoc bonus textus in *authentic. de fideiuss.* vbi dicitur, quòd inter aurifices consuetudo auriũcum obseruari debet: & secundum illam consuetudinem videtur contracta societas: quia consueta veniunt in contractibus, licet non exprimantur: vt *Quod si nolit, § assidua, ff. de edil. edict. & l. final. ff. de fideiuss. & l. licet, C. loc. & l. item quæritur, § quæ impleto, ff. eod.* ita expresse tenet *Bald. in l. 2. in 3. quæst.*

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

quæst. C. pro socio ad quod bene faciunt quæ paulo antè dicebam in secunda ampliatione, in fin.

¶ Ex prædictis habes quæ pacta in socios licita sint, & quomodo lucrum ex societate proueniens sit dividendum inter eos: restat videre, quid erit de damnis & incommodis, quæ veniunt durante societate. Nam societas quandoque est lucrosa, quando videlicet lucrum adest: quod regulariter præsumitur in mercatoribus peritis in negotiationis exercitio, qui præsumuntur lucrari, nisi infrà annum protestentur, & probent verisimilia argumenta & indicia, de opposito, per textum in *l. 2. in princip. C. de naufragiis, lib. 11. & l. iuxta qui repertorium, §. quæ autem ff. de administrat. tut.* ita tenet *Platea in l. neminem, C. de suscepto. & arcar. lib. 10. 2. column.* Quandoque est sterilis, scilicet, quando nihil est in lucro, sed solum capitale restat. Quandoque est damnosa, scilicet quando totum capitale, vel aliquid ex eo perditum est: quia damnum non potest intelligi, nisi de damno contingente in sorte: vt probatur in *lege, Mutius, ff. pro socio.* & traditur in *lege prima, C. eod. iuncta l. & in l. cum duobus, §. damna. ff. eod.* Istud autem damnum debet socius, qui illud allegat, probare infra annum. argum. textus in *dict. lege 2. C. de naufrag. lib. 11.* vbi dicitur, quod si nauicularius dicit se sustinuisse damnum, infra annum debet hoc probare. Ex quo dicebat *ibi Bart.* quòd si aliquis dat pecunias mercatori ad partem lucri, & damni: & mercator dicat se passum damnum furti, rapinæ, incendij, vel similium: mercator debet facere fidem infra annum, aliàs non auditur: quod est mirabile, secundum Bar. quem referunt *ibi Angelus, Nicolaus de Neap. Ioan. de Plat. & Alexand. in apostillis.* quiomnes tenent contrarium: ex eo, quia allegatio casus fit per mercatorem ad sui defensionem, & exceptiones seu defensiones sunt perpetuæ: vt *l. pura, in fin. ff. de dolo except. & l. iuxta, C. de exceptio.* & sic poterit probare vsque ad sententiam. Non obstat *dict. l. si quis.* quæ continet casum specialem in fisco. Et propterea sit cautus, qui dat pecuniam mercatori, vt paciscatur, quod de casu contingenti, ex quo damnum insurgit, debeat mercatori probare infra annum, vel aliud legitimum tempus. Ita dicit *Angel. & Plat. in dict. l. 2.* reputans hoc valde notan. in practic. Et ita quamuis mercator, apud quem deposita est pecunia ad partem honesti lucri, teneatur reddere ratio-
E nem in fine * primi anni, non ante. vt *l. neminem; C. de suscepto. & arcar. lib. 10.* & ibi not. *Bart. Angel. Platea, & Alexand.* de quo latius infra subiiciam: non tamen propterea arctatur probare damnum, vel periculum infra annum, vt prædixi. ¶ Si quidem *f* finita † societate solum
F 9 remanet capitale, de iuris subtilitate debet diuidi inter socios æqualiter, quia tale capitale videtur à principio communicatum: sicut dicimus in societate omnium bonorum, quòd vnusquisque videtur communicasse, quod erat proprium, & illud proprium transit in commu-

net: vt *l. 3. ff. pro socio.* ita dicit glos. in *l. 1. C. eod.* Subdit tamen, quòd de consuetudine seruatur contrarium, scilicet, quod capitale sit saluum, & restituitur ponenti. quæ quidem consuetudo, secundum *Iacob. de Arct. Cyn. & alios*, fundatur super iure scripto, vt colligitur ex his quæ habentur in *l. cum duobus, §. damna, & §. incommoda. & §. item ex facto, ff. pro socio. per Cyn. in dicta l. 1.* vbi hoc firmat *Baldus, in 2. quæst.* Idem tenet *Petrus de Ferra in sua practica, in forma libelli, in causa societatis. in verific. ad diuidendum, & diuisionem faciendam. & Petrus de Vbaldis in suo tractatu de societate, 4. part. quæst. 2. & 8. part. quæst. 41.* & si ita consuetum, intelligitur tacitè hoc actum. quia consuetudo, & tacitum pactum, dedu ctum videtur: vt *l. Iuct. C. locati, & l. quod si nolit, §. quia assidua ff. de ædil. edict. & l. fin. C. de fideiuss. §. fin.* & faciunt quæ paulo antè dicebam in secunda ampliatione in fin. ¶ *Angel.* tamen in *suo tractatu de duobus fratribus, 15. quæst.* aliter dicit, & fortè melius, saltem in foro conscientiæ. Aut ex statuto, vel consuetudine periculum dicti capitalis erat commune, & tunc communiter diuidi debet inter socios dictum capitale, quod superest. Aut periculum capitalis non erat commune, sed solum illius, qui capitale posuit. Aut est in dubio, & tunc totum illud capitale erit illius, qui pecuniam posuit, congruit enim hoc arbitrio boni viri, quod in hoc iudicio versamur, ne contractus claudicet: vt ille, qui participaturus non erat de periculo capitalis, non participet de ipso capitali. esset enim contra ius fraternitatis, cui societas comparatur. vt *l. rerum. ff. pro socio. in princip.* Item cùm ille, qui pecuniam posuit, eius commoditatem communicare dicitur illi, qui operas tantum posuit: tamen ille, qui operas tantum posuit, communicare dicitur fructum suæ personæ, & ideo capitale non est communicandum. Idem dicimus de eo, qui dedit vaccas pascendas, & gubernandas alicui: nam fructus vaccarum erunt communes, sed ipsæ vaccæ remanent illius, qui eas posuit. sicut dicimus de agro, quem dat aliquis laboratori ad laborandum: nam fructus erunt communes, sed ager remanet domini, vt *dict. l. cum duobus, §. si in secunda, ff. pro socio*, qui alibi non reperitur, secundum *Bald. ibi*, & secundum *Iacob. de Arenis in dict. l. 1. C. eod.* ¶ Si autem totum capitale, vel pars ipsius fuerit † deperditum, sunt 10
variæ opiniones, cuius erit periculum. glos. communiter approbata in *dict. l. si non fuerit, §. 1.* dicit, quod periculum est ponentis. Vnde si ego dedi animalia rustico ad laboritium, & perearit, pereunt meo periculo: vt *dict. l. cum duobus, §. damna ff. pro socio. & ibi Bald. & in l. 1. 8. q. C. eod. in l. 1. C. de fruct. & litium expen.* reddit rationem, quia perisset apud dominum, etiam si non posuisset in societate. vide *magistrum Conradum in dicto libello de contractibus. quæst. 93. ad fin.*

¶ Intellige etiam si animalia essent posita æstimata: quia licet regulariter æstimatio, quæ facit empoonem, transfert dominium & peri-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

culum in recipientem: vt *l. vna. C. de rei vxor. act. & l. si inter virum, C. de iure dot. & l. necessario, C. de peri. & commo. rei ven.* tamen ex quo fructus & fœtus pecudum pertinent etiam ad tradentē, vel saltem pars eorum, æstimatio non facit emptionem. ¶ Ex quo sequitur vnum satis singulare, quòd æstimatio in contractu, in quo tota vtilitas non pertinet ad recipientem, non facit propriè emptionem. ita mirabiliter dicit *Bald. in dict. leg. si pascenda. C. de pactis, in fin.* dicens, quòd iste est proprius casus, in *dict. § damna.* Est texrus meliot de iure, secundum *Paul. ibi, in l. si Titius, versic. sed nec, ff. de præscript. verb.* de quo exclamat *Iason in dicta lege si pascenda.* de quo ibi latius per *Petrum de Nobilibus, in sua repetit. in princip. Petrus de Vbaldis in dict. tractatu de societate, 5. part. quæst. 243. columna.* Ex quo infertur, quòd si aliquis dat † gregem pecudum æstimatum, & apponitur pactum, quòd omnis vtilitas & periculum sit commune, si pecudes casu moriantur, quilibet patitur damnum, quamuis pactum sit contra naturam emptionis. ita dicit *Baldus post Petrum in dict. l. si pascenda.* & sequitur *Alexand. in lege vbi ita donatur. ff. de dot. caus. mor. in apostillis.* & dixi suprà, in rubrica, col. 548. versic. facit ad prædicta. est casus in *d. § damna*, secundum eos. 11

¶ Hæc tamen intellige, nisi consuetudo esset, vt periculum capitalis sit commune. quia id, quod est de consuetudine, videtur actum inter partes, vt paulò antè dicebam. tunc enim periculum capitalis esset commune, postquam hoc potest fieri per pactum expressum: vt tenet glos. in *cap. plerique 23. quæstion. 4.* ita dicit *Angel. in dicta sua tractat. quæst. 12.* Secundò intelligo, nisi capitale pereat culpa vel dolo alterius sociorum: nam tunc illius solius erit periculum, cùm socius teneatur de dolo & culpa: vt *l. socius, ff. pro socio.* in qua culpa comprehenditur non solùm lata, sed leuis, non autem leuissima: sufficit enim, quòd socius talem diligentiam adhibeat in rebus communibus, qualem in propriis adhibere consueuit: vt *dicta lege socius.* Licet enim periculum pecuniæ in societate positæ, regulariter pertineat ad eum, qui eam misit: in societate tamen non intelligitur, quando venit culpa socij, etiam si capiesse in se periculum susceperit: vt *l. final. C. de nauti. fœnor.* secundum *Angel. vbi suprà*, vide *magistrum Conradum in dict. lege, libello. de contractibus, quæst. 93. ad finem.* ¶ Eo tamen casu, quo ex culpa, vel dolo alterius sociorum periculum euenit, tenetur damnum resarcire, & non debet attendi prior æstimatio, sed solum, quot valebant animalia tempore quo perierunt. quia in tantum damnum infertur, non in plus. Nam si salua essent, æstimatio prius facta non attenditur, sed corpora talia, qualia essent, cùm societas finita esset: igitur huius rei consideratio debet haberi. ita singulariter decidit *Saly. solus in dicta leg. 1. in fin. C. pro socio.* qui dicit se sic practicasse in G persona sua. ¶ Ex quo infertur vnum mirabile, quòd si marito data sunt in dotem alia animalia, vel aliæ res, quæ veterascant, vt sunt vestes: & illæ res dotales pereant: omnino debet attendi valor & æstimatio temporis, quo perierant, non autem temporis quo fuerant marito traditæ. Nam tunc tales res æstimatæ non æstimatione faciente emptionem modo fiant meliores, modo deteriores, quicquid eis accedit, mulieri pertinet, non marito: vt *l. plerunque, § 1. ff. de iure dot.* Dicemus, quòd attendendus est valor temporis, quo perierunt: cùm etsi non petijssent, in eo statu essent restituendæ. Sed si esset res, quæ cursu temporis non perirent: consideranda est prior æstimatio: vt *l. res in dotem data, ff. de iur. dot.* & ibi not. quod tene perpetuò memoriæ, ad quod facit, quod volnit *Bal. in additione:* quam facit ad tractatum *Bart. de duobus fratribus.* de quo meminit *Petr. de Perusio, in d. suo tract. de societate, 6. p. q. 20.* vbi dicit, quod singula vestimenta, & perlæ quas facit pater pro nuptiis filij, imputantur in partem filij, quantum [b] valent modo, nō quantum fuerunt emptæ. & secundum ista debet intelligi, quod tradunt doctores, singularitta *Ioann. de Imol. in Laffimata. ff. solut. matrimon.* & refert & sequitur *Petrus, vbi supr. in quæst. 21.* vbi dicit, quòd si vxor dedit in dotē quasdam res appretiatas, puta vestimenta, quas mulier vsu consumpsit, (quod sæpe contingit in mulieribus rusticalibus, quæ dant in dotem quasdam res mobiles, quas postea vsu consumunt) non habet minuere dotem, quia videtur idem ac si consumpsisset alias res mariti, quæ non habent diminuere dotem. Idem dicendum est, si mulier dedisset in dotem quosdam boues aratorios, tunc æstimatos: postea diminuitur æstimatio boum, non dico propter qualitatem boum, sed quia communiter tantum non valent: secundum *Dionys. de Perusio in dicta lege æstimata.* Nam ista debent intelligi, quando præcessit æstimatio, quæ facit emptionem, secus quando fuerunt æstimatæ res, vt sciretur earum valor: tunc enim diminuerent dotem secundum æstimationem temporis quo perierunt, quia si non perirent, deberent restitui tales, quales sunt, vt suprà dictum est. tene eordi. Cogita, si fortè ista procedūt inter rusticos & plebeios, apud quos nonnunquam dantur res, quæ vsu consummuntur, in dotem: vt puta oues, boues, vel capræ, vel etiam vestes, nec alia dos datur: nam videtur iniquum, quod istis forsan omnino consumptis, mulier remaneret indotata. Cogitabis. Si autem casu fortuito res ad societatem deductę perierunt, tunc non imputatur socio. Vnde si vaccæ perierunt, vel fuerunt deterioratæ casu fortuito, non imputatur custodi, vel laboratori, immo potius domino ponenti eas in societate, quia casus fortuitus regulariter domino imputatur: vt *l. incendium, C. si cert. pet. & l. pignus, & l. quæ fortuito, C. de pign. act.* de quo per *Petrum de Vbaldis, in tract. de societate, 8. part. quæstion. 3.* Non tamen sufficit hoc casu ipsi custodi, vel laboratori probare, interim, nisi etiam probet H

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

12 I bet casum fortuitum. Et ideo † non sufficit pastori, vel caprario, portare pelles animalium, quamuis per hoc constet de interitu, nisi probet casum fortuitum, pura moralitatis, vel similem. ita not. dixit *Bald. in Lect. ita. § species, ad finem de leg. 2.* & sequitur *Alexand. consil. 158. in 2. vol incipit, in causa & lite. & Ias. in dict. l. si pascenda, C. de pactis.* Idem tenet *Angel. in l. final. in fin. ff. de custo. reorum. post Cyn. in lege si creditor. C. de pign. act.* Lex tamen *regni 5. part. tit. 8. l. 15.* dicit satis esse probare casum per aliquas coniecturas, vel indicia, super proprium iuramentum pastoris, nisi dominus contrarium probauerit. & per istam legem quotidie iudicamus. de quo vide quod singulariter tradit *Petrus de Vbaldis in dict. suo tract. 8. part. quæst. 13.* vbi plenè prosequitur post alios, de probatione casus fortuiti.

¶ In casu tamen, in quo socius teneretur ad damnum, si factus est non solnendo, ita quod impotens est restituere, quæ ad eius manus ex societate peruenerunt, solum debet condemnari in eo, quod facere potest, deducto ne egeat: & sic in hoc est priuilegiata societas, quæ fraternitatis vicem gerit: vt *l. verum ff. pro socio, & l. sunt qui. ff. de re. iud.* ista est singularis decisio *Per. de Ferra. in sua practica, in forma libelli, in causa societatis, in verbo, ad dividendum & divisionem faciendum, in finalibus verbis.* Ad idem est textus *Institut. de act. ad fin. § item si socius cum socio iudicio societatis agat*: non plus actor consequitur, quàm aduersarius eius facere potest. tantum ergo socius sibi detrahet, quòd possit inde viuere, vt *ff. de regul. iur. in lege, in conuentione.*

¶ Nec est vis, vt conueniatur socius actione pro socio, vel alia: occasione tamen societatis, & ex contractu inito, durante societate. ad hoc bonus textus in *leg. socium qui in re, ff. pro socio.* & quod ibi not. *Bartol.* sicut dicimus in marito, & vxore: vt *Institut. de actionibus, § item si de dote.* sic dicit *Angelus de Aret. in dict. § item si socius, in princ.*

13 ¶ Ex quo infertur, quòd si socius † conueniatur actione reali, pro re communi, per eum insolidum possessa, habebit idem beneficium: quia pro re communi & occasione societatis conuenitur. allegat not. per *dicta Bartol. & Raphaelem in lege, si filiusfamilias, La 2. ff. soluto matrimonio.* & not. in *§ item si de dote, allegato.* quamuis *Ioannes Fab. & Ioannes de Platea in dict. § item si socius.* aliud velint. ¶ Et intellige ista non solum in socio omnium bonorum: vt in *dicta lege, sunt qui, ff. de re. iud.* sed etiam in socio vnius rei tantum. vt *dicta l. verum, in principio ff. pro socio.* ita firmant doctores, signanter *Ioannes Fab. & Angel. in dicto § item si de dote.* qui dicunt idem fortè posse dici in pluribus canonicis eiusdem ecclesiæ, vel pluribus scholaribus in eadem domo habitantibus. quoniam ista conueniunt bonis moribus: ergo sunt exrendenda, vt *ff. soluto matrimonio, l. eleganter, § primo, & lege patronus, ff. de regula iuris.* De hoc tamen dubitat *Angelus, vbi suprà*, quia nullo modo vnus canonicus contraxit cum alio canonico. vnde cessat ratio illius § igitur, &c. *lege, adigere, § quamuis, ff. de iure patron. cap. cum cessante, de appellation.* in scholaribus vero credit, quod occasione societatis & victus esset creditor & debitor, haberet locum §. ille. alias secus. ¶ Limitabis primo hæc, quæ de † socio conuento diximus, vt habeat beneficium, ne conueniatur vltrà quàm facere potest, quando se socium confitetur: aliàs non datur ei hoc beneficium: vt *ff. pro socio, l. si vnus, § vltim.* Ita dicit glos. in *dict. § item si de dote.* & bene: quia ille qui negat se esse talem, ex cuius qualitate habet hoc priuilegium, perdit illud: vt *l. sed si ex parte, in fin. principii, ff. quod cum eo.* qui textus est not. ad hoc. ad idem text. qui de socio loquitur, in *l. sed hoc ita, in fin. ff. de regul. iuris.* facit textus in *l. si dubitetur, § ita demum. ff. de fideius. & in authent. contrà qui propriam. C. de non numer. pecun.* ¶ Hoc[4] tamen intellige, [a] * si perseuerauerit in negatione vsque ad litem contestat. quia † antè potest pœnitere, & confiteri se socium, vt *l. lectius, § sed nec hæc. & ibi Floria. ff. de noxa.* & sequitur *Angel. in dict. §.*

¶ Item hoc est verum, secundum eum, si negauerit in specie, dicendo, nego me esse socium tuum. secus si in genere neget per litem contestatam negando narrata, prout narrantur, vt fit in litis contestatione. ita singulariter dicit *Bart. in l. si dubitetur, § ita demum præallegata.* quia per dicta verba generalia negatiua non perdit hoc priuilegium: sicut in simili diximus, quod non dicuntur verba contumeliosa vel iniuriosa, si stamus in verbis generalibus: secus si descendant ad speciem, vt puta si dico, quòd furatus fuisti Titio librum: secus si dico, quod tu es malus homo, vt *l. turpia, in princip. de leg. 1.*

¶ Limitabis secundo prædicta, vt † socius conuentus, ratione societatis, habeat hoc beneficium, nisi forsan illi renunciaret, vel tempore contractæ societatis, vel aliàs, quod potest: vt *l. si conuenerit*, & ibi not. *ff. de re. iud.* not. *in l. si quis crediderit. ff. de pactis. & in l. alia, § eleganter, ff. soluto matrimon.* & hoc ideo est, quia cum hoc beneficium competat socio ratione contractus, non ratione reuerentiæ: potest tolli per pactum, seu renunciationem: per regulam *l. si quis in conscribendo, C. de pact. & l. pactum inter hæredem, ff. eod. tit.* ita dicit glos. not. sic intelligens illum textum in *dict. l. si conuenerit.* & approbat *ibi Alex. penult. colum.* idem tenent *Host. Ioan. Andr. Ioan. de Imol. & cæteri scribentes in c. Odoardus. de solut.* refert & sequitur *Marianus in c. si diligenti, 4. columna. in princip. super. de fer. compet.* ¶ Renunciare autem intelliguntur † socius huic beneficio, non solùm quando expresse renunciaret, sed quando tacitè, per verba ad renunciationem apta. vt puta, si tempore contractæ societatis promisisset integram pecuniam, vel quantitatem restituere in pecunia numerata, vel alia similia: quæ verba operantur, vt videatur renunciatum dictæ exceptioni, & beneficio, ne teneatur vltra quàm facere potest, deducto oe egeat, quando ei renunciari potuit. Istud est quod not. sentir

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Rey. in l. poſt dotem. ff. ſol. ut. matrim. vbi dicit, quòd ſtante ſtatuto, quod maritus lucrari debeat certam partem dotis, vxore præcedente: ſi pater vxoris ſtipulatus eſt ſimpliciter dotem reddi ſibi, ſolut. matrim. intelligitur, ſalua tamen parte, quam lucrari debet maritus, quia verba contrahentium recipiunt interpretationem & limitationem à iure communi; & legis diſpoſitione: vt *l. quæro, §. inter locatorem. ff. locati, & l. quidam cùm filium. ff. de verbor. obligat.* Secus L *l* ſi pater fuiſſet ſtipulatus integram dotem ſibi reddi. nã tunc maritus videtur renunciare beneficio dicti ſtatuti. argum. *l. fin. C. ad l. Falcid.* de qua infra fiet mentio ſpecialis. hoc idem, tacito *Rey.* voluit *An. in l. damni, la vltima, §. cùm parietem, ff. de damno infecto.* per illum textum dicens, quòd ſi maritus ex forma ſtatuti debet lucrari partem dotis, vxore prædecedente: ſi promiſerit totam dotem reſtituere, videtur renunciare beneficio dicti ſtatuti, vbi non per errorem, ſed ex certa ſcientia fecerit. Idem voluit *Bald. in l. quod nomine, cum l. ſequent. ff. de cond. indeb.* vbi quærit, quid ſi maritus nondum reſtituit dotem, tamen eam integraliter ſoluere promiſit: an habebit beneficium, ne teneatur, niſi in quantum facere poteſt. Et dicit, videtur quod non, ſi per ſtipulationem integraliter ſoluere promiſit. argum. *l. ſi diuortio. ff. de verb. oblig.* Subdit tamen, quod in marito fortè dici poteſt, non obſtante dicta promiſſione, eum poſſe vti beneficio, ne teneatur, niſi in quantum facere poteſt, quia non poteſt maritus tali beneficio renunciare per pactum, eo quia ſibi competit ratione reuerentiæ, quæ marito debetur: vt *dict. l. alia, §. eleganter. ff. ſolut. matrim.* Vnde ex mente Baldi dibi, videtur eſſe: ſecus in beneficio prædicto, competente ſocio, ratione contractus ſocietatis: quia tali beneficio renunciari poteſt: vt ſuprà dictum eſt. Hoc in terminis iſtis firmat *Alexand. conſil. 133.* dicens pro hoc bene facere text. in *l. Mœuio, §. à me.* communiter approbata *de leg. 2.* vbi quãdo quis legat vxori per hæc verba, Quicquid ad eum nomine dotis vxoris peruenit, videtur remiſiſſe vxori deductionem expenſarum in rebus dotalibus factarum, quòd deductionem aliàs facere potuiſſet. ſecus ſi non dixit in teſtamento, Quicquid nomine dotis peruenit: ſed dixit, Lego vxori dotem, quia non videtur remiſiſſe deductionem expenſarum. Idem probatur in *l. 2. in princip. cum gloſſ. in verſi. prælegata.* & ibi not. *Bart. ff. de dote præleg. in l. ſi prior, ff. ſolut. matrimon. & in l. Neſcimus, in princip. ff. de re. ind.* ¶ Facit quod in ſimili not. *Bart. in l. Stichum, §. legata, & in l. doli, in prim. 3. colum. ff. de noua.* ¶ Ad idem *l. final.* & quod ibi unt. *C. in. C. ad leg. Falcid.* vbi per illam legem concludit, quòd aut hæres ſimpliciter promittit ſoluere legata, & non videtur † renunciare 18 detractioni Falcidiæ, aut promittit ſoluere integra legata, & videtur renunciare beneficio detractionis Falcidiæ. Idem voluerunt *ibi Bald. Angel. & Saly.* & ſequitur hoc etiam, quamrum ad propoſitum noſtrum, *Ioann. de Imol. in l. ſi patronus, ff. de donat.* ¶ Facit præterea in ſimili, quando † ſimpliciter fit mentio m de fructibus, 19 M intelligitur de ductis expenſis, b * vt *l. ſemel qui.* B * *ff. ſoluti. matrim. & l. fructum. ff. ſolut. matrim.* Si tamen in diſpoſitione hominis fit mentio de fructibus integris, intelligitur abſque deductione expenſarum, per *dict. leg. fin. C. ad l. Falcid.* ita dixit *Ludouic. Rom. in dict. l. fructum.* ¶ Ad idem facit *l. nemen, §. final. in ver. integrum, dict. leg. 2. & in l. decem.* & quod ibi not. *gloſſ. in verſi. tota decem. ff. de fideicom. liber.* vbi habetur, quòd quando teſtator diſponit, quòd integrum † legatum 20 præſtetur, intelligitur ſine detractione Falcidiæ: vt eſt etiam de mente *Bart. in l. centurio. ff. de vulga. & pupill. a.* in *ver. tertiò principaliter quæro, quando ſubſtitutio compendioſa eſt facta per verbum commune*, &c. & expreſſius not. *ibi Angel. Bald. in authent. ſed cùm teſtator, C. ad l. Falcid. & in l. precibus, 18. colum. in verſic. procedo viterius, &c. C. de impub. & aliis ſubſtit. Angel. & Benedict. in de Plumb. in dict. l. decem, & conſil. 122. incip. in queſt. propoſita. Paul. de Caſt. in dict. authent. ſed cum teſtator.* bene facit text. in *l. lex Falcid. in ver. integrè, ff. ad l. Falcid. & l. 1. §. cùm dicitur. ff. ſi cui plus quam per l. Falc.* quamuis idem *Angel.* aliter ſentiat, *in authent. de hæred. & fal. §. ſi verò*, expreſſim per illum textum.

¶ Ex iſtis ergo concluditur, quod prædicta per verba pinguia & generalia ſocium videtur renunciare † prædicto beneficio. ¶ Idem e- 21 rit, ſi ſocius promitteret reſtituere pecuniam, ſine aliqua exceptione iuris, vel facti: quæ verba omnem exceptionem excludere videntur: vt not. dicit *Specul. tit. de emption. & vendit. §. 1. 2. col. verſi. ſine aliqua exceptione iuris vel facti.* id eſt, defenſionem aliquam non opponet: vt *ff. de excep. l. 2. in princip.* Refert & ſequitur *Alexand. in dict. conſil. 4. colum.* per iſta enim verba tolluntur exceptiones, & defenſiones, ſaltem præſentes, & quæ competere poterant tempore contractus, licet de futuris exceptionibus maius ſit dubium, an generalis conuentio ſufficiat: vt notant doctores in *l. 4. §. quæſitum, ff. ſi quis cautionibus.* Et propterea ſi tempore contractus ſocius talitet promittens, eſſet in eadem paupertate, in qua nunc eſt, & ſic eo tempore competebat ſibi huiuſmodi beneficium, & exceptio, ſine dubio videtur illi beneficio renunciaſſe. immo etiam ſi nun eſſet à principio pauper, vt apparet ex prædictis: ſuper quo tamẽ cogitabis.

¶ Limitabis tertiò prædicta, vt † ſocius non 22 conueniatur vltra quàm facere poteſt, niſi in contractu ſocietatis interpoſitum ſit iuramentum, quod habet vim ſpecialis conſenſus: vt *l. cùm pater, §. filius matrem. de legat. 2.* ſecundum *Bald. & Saly.* not. *in l. 1. C. commodati. & Angel. in l. ſeruum, C. qui teſtam. fa. po. Anton. Corſetus in repetit. rubr. de iureiuran. 17. colum. in princip. 36. priuileg. Andr. Sicul. conſil. 25. 9. col. 1. part.* quamuis *Iaſ. in l. ſed ſi quis, §. quæſitum, ff. ſi quis cautio.* aliud ſentiat, & forte non bene. virtus enim iuramenti ope- N 23 ratur, quòd † vbi aliàs requiritur expreſſus conſenſus.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

sensus, vel specialis derogatio, vt in secundo testamento, respectu primi habentis clausulam derogatoriam ad sequencia: vt *lege. si quis in principio testamenti, de leg. 3. & 6. partit. tit. 1. & l. 22.* Si tamen in secundo testamento ponatur iuramentum, per quod testator iurauit illud tenere, & obseruare, & non reuocare: istud iuramentum habet vim verborum derogatoriorum expressorum ad primum testamentum: quia per hoc derogatur primo testamento, ac si specialiter facta esset mentio primi testamenti, & verborum derogatoriorum in eo contentorum. Ita tenent & firmant *Bald. Fulgos. Paul. Alexand. & Las. in l. sanctimus, C. de testament.* quia ex
24 quo † iuramentum habet vim verborum derogatoriorum ad sequentia testamenta: vt not. voluit *Ioann. Andr. in regula, quod semel placuit. de regul. iur. lib. 6. in fin.* quem refert & sequitur *Bart. in dict. l. si quis, in princ. prope fin. ver. quæro vtrum iuramentum, & in l. 1. § si quis ita, 2. colum. ff. de verb. oblig.* approbat *Las. in l. pacta nouissima, in princip. C. de pactis, & in dict. l. sanctimus, col. 2. C. de testamentis, in § item si quis postulante, 3. colum. Inst. de act. Lancelotus in l. si mihi & tibi, § in legatis, pen. colum. ver. secundum est consilium, de leg. 1.* & ibi alij moderniores. Idem firmat *Anton. Corsetus in repetit. dict. e rubr. de iureiur. and. in 9. columna. ver. 7. principiorum. Paul. de Castr. consil. 363.* pari ergo ratione iuramentum habebit vim verborum derogatoriorum ad præcedens testamentum, quod est bene notandum: de quo tamen ad præsens nō insisto, quia iste non est locus accommodatus. videas lautissimè consilio meo 17. Redeundo ad propositum nostrum: si socius promisit cum iuramento socio restituere, quod ab eo recepit, videtur de suo priuilegio cogitasse, ac sic per iuramentum illi renuntiasse, quasi specialiter illi renonciasset. quod facere potuit, vt in præcedentibus dictum est. ¶ Ad quod bene facit, quod voluit *gloss. Bartol. & alij in l. 2. C. de rescin. vendit. gloss. Anton. & alij in c. penult. de empt. &*
25 *vendit.* dum volunt, quòd ille qui promisit in † genere cum iuramento non venire contra contractum, videtur renunciare beneficio *l. 2. C. de rescind. vendit.* quod beneficium datur ei tantum, qui ignorauit se læsum in pretio (vt ibi plenè notatur) iurando non venire contrà, videtur saltem in genere cogitasse de omni remedio & beneficio, per quod posset rescindi contractus, *l. sub prætextu, la 2.* & quod ibi not. doctores, *C. de transact. & in l. qui iure militari, ff. de testam. mil.* bene facit text. & quod ibi notant doctores in *cap. ex rescripto, de iureiur. and.* & quod notatur in *authent. sacramenta puberum, C. si aduersus vendit. per Bartol.* ¶ Ex quo dicebat notanter *Anton. in c. si diligenti, de foro compet. post medium.* quòd iuramentum appositum super renuntiatione, habet excludere iurantem à quacunque exceptione, tanquam in genere cogitata: non solùm quando renuntiatio esset specialis de aliqua particulari esceptione, sed etiam si esset generalis de non opponendo exceptiones, etiam futuras. Nam & talis renuntiatio firmatur iuramento, ex quo potest seruari sine interitu salutis æternæ. ita dixit *Ioan. de Imol. in cap. cùm contingat, de iureiur. in repetit. in 3. membro, versus finem. ver. & adde prædicta, quod renuntiatio generalis, &c. & in cap. 1. de commodato.* vt latius per eum. Quinimmo, quod plus est, etiam si nulla interuenit renuntiatio in contractu † generalis vel specialis, sed solùm modo contrahens iurasset seruari promissa: videtur quasi certus de beneficio sibi competente, & per consequens illi renuntiare: vt notanter voluit *Bald. in dict. l. es rescript. 2. columna.* vbi dixit, quòd † fideiussor, 27
qui fideiussit cum iuramento, perdit ex vi illius iuramenti exceptionem excussionis non factæ per illum rerum apertè probantem, quod vbicunque † actus est celebratus in genere, & 28
debet exprimi in specie: si interuenit iuramentum, habet virtutem clausulæ specificatiuæ: nam ibi mulier fideiussit, & non expressè renuntiauit beneficio Velleiani: sed quia iurauit, videtur † expressè illi beneficio renunciasse. & 29
ad hoc illum rerum exaltant doctores ibi, signanter *Abb. & And. Sic. in consil. 25. incipit, scribitur, 9 columna. 1 part.* Non est ergo mirandum, si eodem modo fideiussor virtute iuramenti, videatur renuntiasse beneficio excussionis non factæ, vt ibi dicebat *Bald.* quem refert & sequitur *Anch. ibi, & Alexand. consil. 32. incipit, in causa executionis, fin. colum. verfic. 4. in 4. vol. Anton. Corsetus in repetit. rubr. de iureiur. an. in 10. column. ver. 12.* dicens se sic in facto allegasse, & obtinuisse. Et reputat valde notabile pro limitatione *authent. præsente, C. de fideiuss.* refert etiam illud dictum, sequitur & multum commendat *Baptista de sancto Blasio, in suo tractatu arbitrorum, quæst. 70. 4. colum. versic. 5. conclusio.* dicens per hoc † valere 30
laudum latum contra absentem, non citatum, seu non requisitum, si compromissum factum in arbitratorem sit iurarum, puta quia partes iurauerunt parere omni laudo ferendo per ipsum arbitratorem. nam iuramentum facit rem valere, vt melius valere potest: vt *d. l. cùm pater, § filius matrem.* & istam dicit fore nouam & intactam conclusionem, quæ tamen mihi non est sine scrupulo, eo quod in compromisso prohiberur à lege iuramentum apponi: vt *authent. de inducias. § quia verò, collat. 6.* corrigendo ea, quæ not. in *l. nec in arbitris, C. de arbit.* ad quod etiam facit lex regni, quæ prohibet iramenta opponi in contractibus, ordinatione Tuleti l. 127. Compromissum autem contractus est: vt not. in *authent. si verò contigerit, C. de ind. & in l. contractus, C. de fid. instru.* De iure tamen nostro permittitur iuramentum in compromisso: vt *cap. cum tempore, super. de arbitris.* & ibi not. *Abbas 2. not. in cap. ex parte, eod. titul.* latè per *Abb. in cap. per tuas, eod. titul.* quod videtur tenendum: quia lex ciuilis non potest prohibere iramentum apponi: vt per *Abb. in capit. 2. de arb. 3. columna. versic. in gloss. in verbo, & in cap. 12. a, el 2. de decimis, 2. columna. Anchar. in regula, accessorium, 13. columna*

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

& in regula, ea quæ sunt, colum. 28. per Bald. in l. pactum, C. de collat. 1. colum. & per alios, quos refert *Fel. in cap. ecclesia sanctæ Mariæ supra de constitut. 40. colum. ver. & ista verba.* nisi dicas hoc procedere, quando lex ciuilis disponit circa iuramentum præstitum, secus si circa præstandum. vt dicit *Ioan. de Imol. & Dominicus in cap. quamuis pactum, de pact. lib. 6. penult. colum.* quod tene mecoti, quicquid sit. ¶ Hodie emanauit pragmatica sanctio à sereniſſimis rege & regina, dominis noſtris, quod in compromiſſo, & in contractu minoris, & mulieris, ſuper alienatione dotis, & alijs quæ ſine iuramento non valerent, poſſit iuramentum apponi: tenendo ergo concluſionem prædictam, ad eius confirmationem, vltra ipſam, ergo allego mirabile dictum *Specul. tit. de aduocato, §. 1. 7. colum. verſic. ſed numquid is.* vbi dicit, quod ſi quis promittit tãquam † aduocatus eccleſiam defendere, non tenetur, niſi fuerit requiſitus, ſeu interpellatus. vt notatur in *c. breui, de iureiur. aud.* ſi tamen iurauit eccleſiam defendere per iuramentum, videtur renuntiare interpellationi, ſeu requiſitioni. ¶ Itaque tenetur eam defendere, quamuis non requiſitus, vel interpellatus. de quo facit magnum feſtum *dom. Anton. in dict. c. breui, & Andr. Sicul. in c. fin. verſ. 5. ſup. de empt. & vendit. & in rubric. de iureiur. & ibi Antonius Corſetus 9. colum. ver. quartum priuilegium.* ¶ Ex quo inferebat *Andr. Siculus in dict. c. fin.* limitationem nouam & inauditam ad illum textum dicentem, nunc demum † venditorem de euictione teneri, quando emptor ſibi denunciaret litem ſibi motam, nec ſufficeret venditorem alibi de lite certioratum de lite. vt ibi concludunt omnes, præſertim *Abbas.* nam hoc debet intelligi, niſi venditor iuraſſet defendere emptorem in lite mota: quia tunc ſi ſciuit litem motam, & non venit ad defenſionem, tenetur: quia ſatis eſt requiſitus à ſtimulo iuramenti. quod dictum dicit fore ſinum. pro quo facit text. cum ibi notatis, per doctores in *l. cum qui, §. ſi iuraſſet, ff. de re iud.* ¶ Quod tamen dictum mihi non eſt ſine ſcrupulo: quia iuramentum poſitum in contractu, aſſumit naturam illius contractus: vt notanter voluit *Innoc. in cap. per tuas, de arbitris, & ibi Abb.* refert & ſequitur *idem Abb. in c. cum tempore, 1. colum. end. tit. & in cap. veniens, 4. colum. de iureiur. & in cap. quemadmodum, 2. colum.* vbi eſt textus ſecundum eum, *end. tit. & in c. cùm contingat, 16. col. eodem tit. idem Abb. in cap. vt ſuper 3. colum. ſupr. de rebus eccleſiæ non alien.* facit textus in *l. fin. C. de non nu. pe.* Ad idem *l. ſi libertum ita iurauerit, ff. de oper. lib.* quem ad hoc allegat *Angel. conſil. 314. in princ.* de cuius veritate vide *Anton. Corſet. in d. rubr. de iureiur. aud. 16. colum. ver. trigeſimum ſecundum.* Sed pro nunc tranſeo cum dicto Andreæ. pro quo etiam facit quod voluit *Bald. in cap. olim, de reſcript. colum. antepenult.* dum dicit, quod † Imperator licet non requiratur, teneatur iurare ſtatum Eccleſiæ ratione iuramenti, quod præſtat in ſua coronatione, de qua in *clem. Romani de iureiur.* quaſi per iuramentum videatur renuntiare iuri ſibi cõpeteti, vt debeat requiri ſeu interpellari. ¶ Facit etiam ad hoc quod notanter voluit *Bartol. in l. ſi quis pro eo, fin. col. ff. de fideiuſſ.* vbi dicit, quod ſi fideiuſſor non teneatur, quando fideiuſſit † in duriorem cauſam quàm principalis, vel quando promiſit aliud, vel quando principalis non tenetur: iuxta *legem, Græcè. §. illud, cum ſimil. ff. de fideiuſſ.* tamen iſtis caſibus iurando tenetur, non tanquam fideiuſſor, quia deficit forma fideiuſſ. ſed vt principalis promiſſor. quoniam iurãdo videtur velle teneri omni modo, quo poteſt, ſecundum *Bart. vbi ſupr.* quem refert & ſequitur *Ang. de Aret. in §. fideiuſſores, in fin. Inſt. de fideiuſſ. & Ias. in §. item ſi quis poſtulante, 5. colum. Inſtit. de act. & Anton. Corſetus in rubric. de iureiur. 16. col. in fin. verſic. trigeſimum quintum, & Raphael Cumanus conſil. 189. poſt princip. incipit, teſtator.* de quo etiam per *Bald. in l. ſi prædium, fin. col. C. de iur. det.* Multa alia his ſimilia adduci poſſunt, de quibus per doctores in locis prælegatis: iſta tamen videntur ſufficere, ad confirmandum deciſionem *Alex. in d. conſil.* tenentis & firmantis, ſocium propter iuramentum perdere dictũ beneficium, quamuis non appareat de certa ſcientia ſocij volentis renuntiare ipſi beneficio: quia immo præſumitur ex certa ſcientia renuntiaſſe. quoniam ſcire, quòd ſocius gaudeat beneficio, oc teneatur, niſi in quantum facere poteſt: pendet à ſcientia iuris, & regulariter præſumitur quis ſcire iura: vt *l. leges ſacratiſſimæ, C. de legibus, l. ſi heres ab eo, in fi. ff. ad Trebell.* not. *glo. in authent. de inceſtis nupt. in princ. in verſic. ſciens. & Bald. in l. ſed ſi lege, §. ſcire. ff. de petit. here. & in l. non fatetur, ad fin. ff. de confeſſis.* Virtus autem † iuramenti tanta eſt, quòd vbi alias requiritur certioratio beneficij, non ſit neceſſaria certioratio propter iuramentum: quia ad iuramentum videtur quis deliberatè accedere: vt probatur in *d. c. ex reſcripto:* & ibi not. *Bald. & in authent. ſacramenta puberum, præallegat. & ibi etiam Bart. Arch. in c. quamuis pactum de pact. lib. 6. Anton. in d. c. ſi diligenti, poſt medium. & ibi Abb. 5. col. verſic. 2.* tangit *gloſ. Bart. & Angel. d. l. 2. C. de reſcind. vendit. Bald. in l. 2. C. de rebus creditis. Abb. in d. c. pen. de empt. & vend. Bart. Angel. & Ioan. de Imol. in l. ſcendum, ff. de verb. oblig. & in l. ſi duo patroni, §. idem Iulianus, & ſequen. & ibi Moderni, ff. de iureiur. idem Bald. conſil. 461. incipit, proponitur. in fin. pri. partis.* vbi dicit, quòd iuramentum idem operatur, quòd clauſula derogatoria, facta ex certa ſcientia. imo plus dixit *Ioan. de Imol. in d. c. cùm contingat, in 3. membro, verſus finem.* quòd etiam ſi iuramentum præſumeretur ex errore præſtitum, tamen obligat iurantem ad obſeruantiam iuramenti: quia aliàs eſſet periurus, veniendo contra iuramentũ: ſicut de mero rigore obligat iuramentum per dolõ extortum, per ea quæ habentur in *c. ſi verò, de iureiur.* hoc probat per not. per gloſſ. in *dict. l. 2. C. de reſcind. vendit. in d. c. penult. de empt. & vend.* dum ibi concluditur, quòd † ſi quis ignoranter vendidit rem minus dimidia iuſti pretij, & promiſit

O

C *

D *

31

32

33

34

35

36

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

sit non venire contrà, & iurauit, non potest intentare beneficium dictæ l. 2. quod de necessario intelligendum est de eo, qui ignoranter vendidit minus dimidia iusti pretij, quia si scienter vendidisset, non haberet locum remedium dictæ l. 2. secundum omnes ibi. quia scienti & volenti dolus non infertur: vt *l. 2. in fin. ff. de act. empt. & l. cum donationis, C. de transact.* Quātus ergo promittendo non venire contra contractum, videatur illa promissio continere eúdem errorem, quem continebat ipsa venditio. *l. fin. § idem quæsit. ff. de cond. indeb.* tamen propter iuramentum dictæ promissioni standum est, secundum omnes in *dict. l. 2. & in d. 4. pen.* saltem non obtenta remissione, vel absolutione à iuramento, iuxta notata in *cap. 1. de iureiurand.*

¶ Vnum finaliter non omitto, quod illi, qui dant pecuniam mercatori ad partem lucri, vel damni, secundum dispositionem huius text. & *l. 1. C. pro socio.* non possunt petere rationem sibi reddi à mercatore ante finem anni, ita notant. dixit *Bart. in l. neminem, C. de fusceptor. & arc. libr. 10.* argum. illius text. quod est menti tenendū, secundum eum: quem referunt & sequuntur *Ang. Pla. & Alexan.* ad idem facit text. & *ibi Ioan. de Plat. in l. nisi opinatores, in princ. C. de exact. tribu. lib. 10.* quod tamen intelligendum est, quando peteretur ratio administrationis totius, ad quam non tenetur, nisi in fine administrationis, vt *l. aduersus, & l. rationum. C. de administ. tutor. & l. actus, ff. eo.* Secus si pro aliqua particulari gestione, seu speciali negotiatione, vel articulo: nam de eo bene potest peti ratio ante finitam administrationem, vt *ff. de tut. & ratio. distr. l. si adhuc, § curator, & ff. de admin. tut. l. cum curatore, secundum quartam lecturam, & ff. rem pupill. salvam fore. l. nam quasi, hac stipulatione.* ita tenet *Saly. in dict. l. aduersus, C. de administ. tut.* & cesset & sequitur *Ioan. de Plat. in dict. l. neminem, ad fin.*

¶ An autem mutuans alicui pecuniam hoc
37 pacto, quòd † mutuatarius det sibi tantum lucrum, quantum possit lucrari: talis mercator committat vsuram. vide *Conrad. de contract. q. 43.*

¶ De lucris illicitè acquisitis per maritum, vel vxorem, constante matrimonio, an & quando sint restituenda, per quem, quibus, & qualiter
P dixi supr. in rubr. col. 315. §. hinitabis 3. ¶ An P fraudans gabellam, sit nitus in foro conscientiæ: vide *Abb. & Felinum in cap. 1. de constit. c. *.*
E *
38 ¶ † Quid autem de eo, à quo non fuit petita gabella infra annum, vt disponit lex regni: an sit tutus in conscientia. *Archi. Flor. 2. part. summæ, titul. 1. cap. 13. § 7.* Adde, quòd grex siue armenta possunt licitè arrendari, vel locari, cum pacto, quod earum æstimum, quibus sunt tempore locationis, reddantur domino gregis finito
39 locationis tempore, seu arrendationis. Nam † renouatus grex, idem grex est: vt *l. grege. & l. si gregem. de legat. 1. l. proponebatur, ff. de indicijs.* Quid autem si mutuati vbi, pacto appositio, quòd mihi reddas ista decem, & fodias vineam. Non valet istud pactum, glossi in *l. rogasti me, § si tibi, ff. si cert. pet.* quia etiam illud pactum est vsura, in eo quod additur forti. quod est not. *Dyn.* secundum *Baldum 2. col.* vbi vide alios modernios. Item pone, quod in aliqua possessione non inuenio laboratorem, nisi mutuem sibi decem, & mutuo: an operę, quas alias impenderet, sint vsura. Non credo, quia tenetur mihi ad eas ex contractu locationis, & non est lucrum, sed verum debitum. argum. *ff. de rebus cred. l. proxima. ff. de contrah. empt. l. fundi partem.* ita dicit *Bald. in d. §. si tibi decem, colum. 2.* de quo videas latius *Laurent. de Rodolphis, in tract. de vsuris, quæst. 42. & Ioan. de Anano in cap. final. de vsur. col. 13. versic. ex prædictis, & Archiepiscopum Florent. 2. part. tit. 1. cap. 7. §. 10. & magistrum Conradum in suo libello de contractibus, quæst. 36. versic. octauum exemplum.* vbi rogo videas. Et ista faciunt ad quæstionem, quæ quotidie accidit, locari fundum, dando laboratori mille, ad instruendum: cum hoc, quod post terminum mihi illa mille restituatur: an sit vsura? Veritas est, sicut ex prædictis colligi potest, quòd si ratione illorum mille, aliquid vltrà quàm deberet in pensione mihi daret, contractus est vsurarius, aliàs secus: per *cap. patuit, 14. quæst. 3. secundum Archiepiscop. vbi suprà.* vide quæ scripsi suprà eod. §. 7. In dubio autem contractus non iudicatur vsurarius, secundum *Bald. in dict. l. rogasti, § si tibi pecu. colum. & ibi Ias.* quem rogo videas. quia pulchra dicit, & addit signanter text. in *cap. fin. de vsuris.* ¶ Plura alia in hac materia honesti loci erunda se offerebant, tam de his quæ per doctores in prælegatis locis tacita reperio, quàm etiam de bis, quæ excogitata hominum malitia adinuenit: quæ dudum scribere statueram: quia tamen eorum me turba fatigabat, ac ne longior, quàm putaram, tractatus efficeretur, hoc loco substiti. Parce igitur lector dignissime, si aliqua, aut in totum prætermissa, aut in parte neglecta videbantur: quoniam causa prædicta me reddit excusatum. Vale.

ADDITIONES.

¶ Vide not. in *l. proinde, § notandum. ad l. Aquilianam, ff. Si non persequatur noxæ in negatione.* A *

¶ Adde quæ scripsi in meis fallentijs: in regula incip. fructum quomodo à lege. B *

¶ Adde in proposito, quę notabiliter posuit *Alexan. in l. 2. § fin. colum. fin. ff. solut. matrim. & Ias. in l. quod te, 8. colum. ff. si cert. pet.* C *

¶ Adde quod idem & nouiter tenet *Alex. in l. 2. § fin. col. fin. ff. solut. matrim.* qui de hoc multum gloriatur. & vide *Ias. in col. fin. ver. tenendo tamen.* vbi idem sequitur. confirma id, quod adducit *Ias. contra Alexand. ibi, in l. quod te, ff. si cert. pet. pen. col. post princip.* D *

¶ Adde *Segur. in tract. de bon. lucra. constant. matrim. fol. antepen. col. 2. in fin.* E *

IOAN. BERNARDVS.

¶ Sic intelligit Dominus Abbas in præsen. A
tib.] Vide *eundem in consil. 77. lib. 2. & Couar. lib. 3. resol. cap. 2. num. 3. ad fin.*

¶ Si

B ¶ Si forte vxor vnius sociorum multum operatur.] Tu circa distributionem hanc, ratione laboris, & personarum habita, vide *Petr. Gerard. singul. 68. Alexan. consil. 99. lib. 2. & consil. 77. lib. 5. Cornetum consil. 152. ad fin. & consil. 196. lib. 3.* & pluribus citatis *Conarr. lib. 3. resol. cap. 2. num. 3. versic. quartò hinc scribit. & Baetium de decim. tut. c. 2. num. 17. & Gregor. glos. 6. l. 8. tit. 10. part. 5.*

C ¶ Quia cum suis laboribus sibi quærere possunt.] Ista est grauis & intricata quæstio, super qua vide *Ias. Decium, & alios in l. illud, C. de collat. Roman. consil. 469. Socin. consil. 92. lib. 1. Crot. in l. frater à fratre, num. 118. & ibi alios de cond. indebit. Ferron. in consuetud. Burgund. tit. de iure person. §. 2. Francisc. Vinium inter communes sentent. versic. filius famil. & ex nostris Mental. l. 7. tit. 4. lib. 3. For. Gregor. glos. 1. in l. 3. tit. 15. part. 6. Arias in l. 29. Taur. num. 119. Didac. Perez. in l. 1. tit. 2. lib. 1. Ordin.* atque ingens circa hoc agmen doctorum vide per *Baetium, de decimis tutorum.* vbi diligenter disputat, *in cap. 2. num. 3. cum multis sequent.*

D ¶ Ex his secundo infertur ad vnum.] Vide *Purpurat. in l. si pascenda, nu. 37. C. de pact. Silues. in summa verb. societas, 2. quæst. 3. Conar. lib. 3. resol. c. 2. num. 4.* atque secundum hæc intelligi posse nostrum textum, antumo, in quæstione de qua suprà, §. proximo, additione prima. vt ibi notaui. & lege *Nauarrum in suo manuali, cap. 17. num. 256.*

E ¶ In fine primi anni, non autem.] Vide *Roman. consil. 168.* & rursus *singul. 121. & decis. Tolos. 447. & Corset. singul. suis, verf. mercator.* apud quos etiam traditur nunquid intra hunc eundem annum damni casus probari debeat, vt hic autor disputat. atque lege *Benecunt. Ancon. in tract. de mercat. tit. de contractibus mercatorum, num. 8.*

F ¶ Siquidem finita societate.] Adde *Socin. consil. 265. lib. 2. col. 4. & Petrum Peruf. de societat. 4. part. 2. col. & Conar. lib. 3. resolut. cap. 2. num. 2.*

G ¶ Ex quo infertur vnum mirabile.] Circa istam dotis æstimationem, vide *authorem suprà, rubric. §. 17.* & quæ pluribus citatis, ac ex professo suscepta quæstione scribit *Conar. pract. quæst. cap. 28. & Socin. Iunior. consil. 56. lib. 1.*

H ¶ Quantum valent modò, non quantum fuerunt emptæ.] Adde quos adiunxi suprà, in rubric. §. 11. versic. qualia sunt. & nunquid præcisè res ipsa vel æstimatio rei dotalis conferri debeat, vide per *Sebast. Sapia, in l. emancipati, C. de collat. num. 3. & ibi Cagnol. num. 16.*

I ¶ Non sufficit pastori, vel caprario.] Vide *Guidon. sing. 171. & Alexand. consil. 158. vol. 2. Anton. Gomez. de locat. num. fin. Azeuedã. part. 1. cap. 1. num. 18. cum alijs, Chassan. in consuet. Burgund. rubric. 2. §. 1. num. 33. & Peral. in l. cum ita legatur, §. species de legat. 2. num. 6. Castillo, l. 27. Taur. num. 18. Didac. Perez. in l. 12. tit. 14. lib. 2. Ordin.* & rursus *ad Segur. in l. coheredes, §. cum fita, num. 277. de vulgar. & l. si ex legati causa, de verb. obligat. num. 119.*

¶ Hæc tamen intellige si perseuerauerit.] K Circa ista quæ traduntur hic per autorem, vide multa dicentem, & multos citantem *Didac. Perez. in l. 1. tit. 4. lib. 3. Ordin. col. 923.*

¶ Secus si pater fuisset stipulatus integram L dotem.] Vide *Tiraquell. l. si vnquam, verf. totum, num. 1. C. de reuocan. donat. & Alexan. consil. 5. colum. final. lib. 3. & consil. 133. col. 2. lib. 5. & Philip. Dec. in consil. 195. in col. 2.*

¶ Mentio de fructibus, intelligitur deduc- M tis expensis.] Vide *Alexand. consil. 133. lib. 5. Corset. in singul. verf. integrè. Bernard. in fallent. reg. 302. & Baet. de decim. inter cap. 29. num. 5.* & latius *Tiraquel. de retract. lignag. §. 15. glos. 1. num. 1. & seq.* apud quos etiam quid sit de fructibus integris traditur.

¶ Virtus enim iuramenti operatur.] De vir- N tute & effectu iuramenti, in articulis, quos hic prosequitur autor, & in multis alijs, habes *Marc. Anton. in tract. de virtut. & viribus iuramenti, & Corset. de iureiurando, quæst. 9. per tot. Hippolytum singul. 504. Tiraquel. l. si vnquam, in præfat. num. 133. de reuocan. donatio. Segurum* apud quem plures allegantur per *Didac. Perez, in l. filius dum in ciuitate, de verbor. obligat. num. 20. cum seq. Pinel. l. 2. C. de rescin. vendit. part. 3. c. 1. Minchac. lib. 3. quæst. frequent. cap. 59. Ducãs regul. 335. num. 20. Villalobos verf. iuramentum inter communes sentent. Didac. Perez. ad Segur. in l. si ex legati causa, num. 91. de verb. obligat. Matheſil. sing. 56. & 51. & 54. & 56. & in eius additione, multos allegatos. & Conar. lib. 3. resol. cap. 17. num. 5.* apud quos separatim reperies quæstiones, de quibus hic.

¶ Quidquid sit, emanauit pragmatica.] O Circa istam legem, & quæstionem authoris nempe vtrum iurameutum possit prohiberi, & annullari lege ciuili, vide *Castill. in l. 50. Taur. Anton. Gomez. de restitut. minorum, num. 22. ad fin. Meneses l. 2. num. 35. C. de rescind. vendit. & ibi Pinel. 3. part. cap. 1. num. 11. Didac. Perez. in l. 6. tit. 1. lib. 3. ordin. Ducãs regul. 335. num. 20. ad fin. Didac. Segur. in l. 1. §. si vir vxori, num. 158. de acquir. poss. Conar. c. quamuis pactum, part. 1. §. 3. num. 8.*

¶ Vtrum fraudans gabellam.] Vide *Anton.* P *Trigos singul. 89. Soto de iustitia & iure, lib. 3. quæst. 6. art. 7. Castro de lege penali, cap. 11. Conarr. reg. peccatum, 3. part. §. 5. Minchac. quæst. frequent. lib. 3. cap. 11. num. 43. Medina de contract. quæst. 13.*

Doct. Ioan. Barahona.

ALLE-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

ALLEGATIO IN MATERIA HÆRESIS.

A

CAsvs, super quo scribere cogor, talis est: Rodericus de Carrion rusticus, idiota, ac simplicissimus homo, qui hactenus semper curam hortorum habuit, captus, & carceratus fuit, tanquam hæreticus, ad denunciationem domini promotoris fiscalis, eò quòd aliquando dixit duos fore Deos, patrem, scilicet & filium. Item quia dubitauit de virginitate Virginis glorioſæ. Cùm autem post capturam ab Inquisitoribus fidei iudicibus, in prima † 4 sessione requisitus, & mo- † A.
nitus fuisset, vt de præmissis meram diceret veritatem, præstito iuramento, statim confessus est, se aliquando dixisse duos fore Deos, patrem & filium, motus naturali ratione, quia sicut aliàs pater & filius diuersi sunt, & duas continent essentias, ita putauit diuersitatem essentiæ inter patrem, & Deum filium: per hoc tamen nunquam discessit ab vnitate fidei Christianæ, errorémque suum cognouit, veniam cum lacrymis postulando, hoc idem in secunda & tertia sessione vel monitione iterauit.

De virginitate autem Virginis, dixit se numquam dubitasse, nec dubitationis verba protulisse, quamquam duæ mulieres illud testificentur, vt ex depositione testium apparet. quorum aliqui dicunt, quòd ipse Rodericus fuit ab aliquo ex circunstantibus reprehensus, & monitus, vt errorem deponeret. Quem quidem non deposuit, immo videtur in errore perdurasse. Dubitatur modo, nunquid ex istis hæreticus pertinax iudicandus sit, & vt talis declarandus, ac curiæ seculari relaxandus.

SVMMÆ RERVM.

1. *Arij hæresis qualis & vbi fuerit condemnata.*
2. *Virginitatem B. Mariæ negare hæreticum est.*

§. 1. AD huius dubij decisionem aliqua necessario præmittenda sunt (salua tamen semper in omnibus determinatione sacrosanctæ matris Ecclesiæ. Præmitto igitur in primis, quòd hæ duæ assertiones hæreticæ sunt;

Palacios Rub.

& ab Ecclesia damnatæ: vnde ipsas firmiter & cum pertinacia tenentes Ariani merito dici possunt. † Arius enim coæternum patri filiũ 1 † B
non agnoscens, diuersas in Trinitate substantias asserit, contra illud quod ait Dominus: Ego & pater vnum sumus. propter quod eius opinio, vt hæretica, in concilio Niceno damnata fuit: vt habetur *in capit. 1. 15. distinct. & in cap. quidam, versic. Ariani. 24. quæstio 3. & per gloss. in clem. 1. de sum. trinitat. verbi. aeternaliter.*

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

2 Secunda † etiam assertio, de virginitate Mariæ similiter damnatur vt hæretica, vt haberur in symbolo: Credo in vnum Deum. ibi: Natum ex Maria virgine. Super prima autem emanauit symbolum Athanasij, approbatum ab Ecclesia vniuersali. Si quidem iste Rodericus alteram istarum assertionum cum pertinacia teneret, sine dubio hæreticus pertinax iudicaretur, & vt talis relaxaretur curiæ seculari. Sed quia in veritate nec errorem in mente tenuit, nec pertinaciam adiunxit, vt infra dicetur, merito nõ potest dici hæreticus. Intelligo de errore hæresim inducente, vt infra latius ostenditur.

De virginitate Mariæ.

S. V M M Æ R E R V M.

1. *Hæreticus vt quis dicatur quæ requirantur.*
2. *Hæresis à corde incipit, inde ad exteriora procedit.*
3. *Hæresis qualiter dicatur contrahi ex verbis inordinate prolatis.*
4. *Hæreticus omnino occultus, an sit excommunicatus.*
5. *Locus apud Hilarium astrui aduersus & emendatus.*
6. *Bifariam potest quis à fide catholica deuiare.*
7. *Facta absque errore in intellectu an constituant hominem hæreticum.*
8. *Exercens actum infidelitatis, retinens tamen fidem in mente, an sit apostata, vel hæreticus.*
9. *Qui libidinis causa se monachum finxit, an ad monachatum teneatur.*
10. *Refutis præceptis Papæ quando non censeatur schismaticus.*

§. II. 1 † C AD hoc enim, quod † aliquis iudicetur hæreticus, duo † c præcipue sunt necessaria: & altero eorum deficiente, impossibile est, quòd aliquis censeatur hæreticus. Primum est, quòd habeat errorem fidei contrarium in mente, vel intentione: quia (vt Hilarius inquit) intellectine sensus in animo est, siue ad bonũ, siue ad malum. & ob hoc dicimus, quòd hæresis iniriatur in corde, postea verò descendit in ore: quia sicut fides principaliter consistit in corde, secundario in ore: iuxta illud: Corde creditur ad iustitiam, ore confessio fit ad salutem. *Rom.* 10. *s.* transumptiue in *cap. vno. de sacra vnctione, pen. colum.* ita hæresis, † quæ est oppositum fidei, vt ipsam fidem lædat, oportet quòd à corde incipiat, quando quis errat in mente, vel intentione. Sed quia de mente constare non potest, nisi ad vlteriora procedatur: oportet, quòd iste error deriuetur, & descendat in ore, exprimendo forsan ipsum errorem, per linguam, quæ nuntius cordis appellatur: quia verba sunt signa eorum, quæ in anima sunt passionum: vt *Philosophus*, in quit, *in libro Periher.* nõ enim præsumitur quis dicere, quòd ante animo non cogitauit: vt *leg. Labeo. ff. de supellectili leg.* Vnde ex abundantia cordis os loquitur *Matth.* 12. † propterea † d dicebat Hieronymus, quòd ex verbis inordinate prolatis, incurritur hæresis: nũ quòd hæresis in his cãsistat quia etiam sine verbis potest quis hæresim cõmittere, & dicetur occultus hæreticus, vt dicit *gl. 2. in c. 1. 24. q. 1.* quã sequitur *Car. in clem. 1. in prin. in tertia q. de vsuris, Bald. in l. si quis non dicam rapere. 1. col. C. de epis. & cleric.* sequitur *Ananias in capit. si quis episcopus, 3. colum. de hæret. & in cap. consuluit. 3. colum. de vsuris.* Sed quia verba sunt nec assio, vel causa erroris. ita notanter dicit *sanctus Thom. 4. sentẽ. dist. 14. q. 2. art. 1. in solutione 5 argumenti.* adde similem glos. *in clem. 1. in verbo, ex ipso.* de hæreticis. quæ glos. volnit † hæreticum omnino occultum fore excommunicatum, de quo † E vide *Archiepiscopum Floren. 3. † 21. tit. 25. c. 7. & fratrem Angelum de Clauasio, in summa, in verbo, hæreticus, verficul. 3.* qui tenet contrarium, vt ibi videbis.

De errore circa ea quæ sunt fidei.

2 † D

3 † F

4

Aduerte † circa prædicta, in libris manu scriptis, & impressis, quorum plures vidi, reperiri scriptum, Intellectiue sensus in animo est. & credo fuisse errorem scribentis, quoniam in originali *Hilarij 7. libro de Trinitate*, quem allegat *Magister sententiarum in 4. dist. 3.* sic dicit: Intelligentis sensus in crimine est. & hoc erat dixisse sanctum doctorem, postea scriptorum vitio aliter dictum est. Idem sentit in effectu *2. 2. q. 11. argum. 1. in corpore quæstionis.* vbi inter cætera dicit, quòd sicut ille, qui rectam fidem habet Christianam, voluntate sua assentit Christo, & exinde his, quæ vere ad eius doctrinam pertinent, sic † à rectitudine fidei Christianæ duplici- 6 *Duplicitur quis recedit à fide.*
citer potest quis deuiare, vno modo, quia ipsi Christo non vult assentire, & hic habet quasi malam voluntatem circa ipsum finem, & hoc pertinet ad speciem infidelitatis Iudæorum, & Paganorum. Alio modo, quia licet intendat Christo assentire, tamen non eligit ea, quæ sunt vere à Christo tradita, ad quæ sibi propria mens suggerit, & hoc pertinet ad hæresim, per quam quis profitetur fidẽ Christi, sed dogma eius corrumpit. hæc ille, quem refert & sequitur *Archiepiscopus Floren. 2. parte summe, titul. 12. cap. 4. in princ.* & latius *cap. 5. post Petrum de Palude. 4. sent. dist. 13.* vbi dicit, quòd error in intentione, vel ratione requiritur, vt aliquis sit hæreticus: quia hæresis est species infidelitatis: sed infidelitas est in intellectu subiectiue, sicut & fides sibi contraria.

Vnde † factum sine errore numquam facit 7
hominẽ hæretienm: vt puta, si quis fornicatur, aut mœchatur: licet agat cõtra veritatem, quæ dicit: non mœchaberis: ex hoc non est hæreticus, nisi credat vel opinetur fornicari esse licitum. Ratio est, quia quandocunque aliqua requiruntur necessario ad constructionem, deficiente altero eorum, impossibile est illud esse: quia dato oppositu, quòd sine illo possit esse, tam non necessario requireretur ad constructionem illius. sicut ad constructionem domus necessario requiritur fundamentum, paries, & tectum: ideo altero deficiente, non potest esse domus. Sic ergo ad hæresim constituendam requiritur error in intellectu, necessario: nullum autem factum † f absolute sine errore in intellectu facit hæreticũ: & propter hoc dicit, quòd baptizare imagines, adorare dæmones, eis thurificare, conculcare corpus Christi in lu- *De conculcato, & omnia huiusmodi quæ sunt valde horrenda peccata, nisi sit error in intellectu, nõ faciunt hominem.* *sancto Christi corpore in latrinam.*

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

hominem hæreticum: vt ibi latius pereum, qui pulchre loquitur. Idé in effectu voluit *S. Thom. 1. sentent. dist. 33. art. 5. in corpore quæstionis.*

8 Adde † prædictis, quòd si fidelis fidem mẽte teneat: aliquem tamen actum infidelitatis faciat; puta si reuerentiam idolis exhibeat. propter amorem mulierum, sicut fecit Salomon dis suarum vxorum, vt habetur 3. *Reg. 11. & 3. q. 7. §. Salomon. & 32. q. 4. cap. Salomon*: non est propeer hoc apostata, aut hæreticus iudicandus. ita tenet *Rayn in summa 1. parte. de apostatu. verb. circa istas apostasias* refert *Archup. Florent. in 2. parte summæ, tit. 12. colum. 6.* Sicut † in simili dicimus de eo, qui libidinis causa simulat se monachum, non obligatur ad monacharum, saltem in foro conscientiæ: vt sentit glos. nota. in *cap. tuarum, in verbo. signatos, in fin.* & ibi notat *Abbas infra de priuileg.* facit *cap. tua. de spõs. secundũ eum.* Si ergo † quis propeer alicuius commodi temporalis consecutionem, vel periculi euitationem reliquit præceptis Papæ, & non obediat talis & si graiter peccet, non tamen dicitur schismaticus. ita dicit *Archiepiscopus Florentinus, parte. tit. 23. cap. 4. §. 11.* de quo latius scripsi in tractatu regni Nauarræ. 3. par. §. 1. & 2.

9

10

SVMMÆ RERVM.

1. *Pertinacia requiritur ad constituendam hæresim, & ea non præsumitur nisi probetur.*
2. *Non omnis error est hæresis, & qualis error constituat hæresim.*
3. *Hæresis vnde dicatur, & quid requiratur ad eam constituendam.*
4. *Pertinax quæ dicatur.*
5. *Sola pertinacia an faciat hæreticum.*
6. *Inquisitoribus vel iudicibus fidei legitime admonentibus non obtemperantes, pertinaces fiunt iudicandi.*
7. *Pertinaciter inhærere hæresi quæ dicatur.*
8. *Idiotarum admonitionibus in causis fidei, an fit parendum.*
9. *Ioannis Gersonis tractatus de signis cognoscendi pertinaciam.*
10. *Iacobi episcopi Mutinensis opus de religione Christiana.*

§. III. *De pertinacia.* SECVNDVM perquàm necessariũ ad hæresis perfectionem, est † pertinacia, †‡ id est, persistentia in errore iam mente concepto, seu

1 † Obstinato in voluntate, quæ nunquam præsumitur, nisi de ea constet, vt infra subiiciam. Nam, vt inquit *Augustinus in Enchiridio*, In multis rebus errare, nullum aut minimum peccatum est: sed hæresis, sicut infidelitas, grauissimum peccatum est.

2 †H Ergo non omnis † error [b] † est hæresis, sed ille solus, qui est fidei orthodoxæ contrarius, adiuncta pertinacia. vt ostendunt verba *Hieronymi super epist. ad Galatas*, transumptiue in *cap. hæresis 24. quæst. 3.* Hæresis, † inquit, Græce ab electione dicitur, quòd scilicet vnusquisque eam eligit disciplinam, quam putat esse meliorem, vt eoam tradit *S. Thom. 2. 2. q. 11. art. 1.*

3 Ante ergo, quàm quis eligat dogmatizare, vel opinari, aut asserere aliquid contra fidem, confirmando errorem per electionem, nõ potest dici hæresis. Oportet igitur, quòd per talẽ electionem adiungatur pertinacia, taliter adhærendo errori, quòd nullo modo velit ab eo discedere, sed defensare persistit. Ita dicit *Augustinus* scribens *contra Manichæos*: & habetur *in 6. quæstione Ecclesia 24. q. 3.* vbi littera dicit. Qui in Ecclesia Christi morbidum aliquid pr.auum: q. sapiunt: si correcti, vt sanum reclumq. sapiant, resistunt contumaciter, suaq. pestifera & mortifera dogmata emendare nolunt, sed defensare persistunt, hæretici sunt: vt etiam tradit *S. Thom. secũda secundæ quæst. 11. art. 2.* Hoc est, quod ostendit nobis *Apostolus ad Titum 3. cap.* trãsumptiue in *cap. dixit Apostolus eadem causa & q.* dum monet nos, vt hæreticum hominem post primam & secundam correctionem vitemus. in quibus verbis denotatur pertinacia eius, qui monitus se corrigere noluit, vt infra latius declarabitur. Ad idem *clemen. vna de summa trin. §. porro ibi*: quisquis deincepsasserere, defendere, seu tenere pertinaciter præsumpserit, tanquam hæreticus sit censendus. dicit ibi *glos. in verbo pertinaciter.* pertinax, † valde vel imprudenter tenens, durus, irrenocabilis, indoctus, obstinatus.

Not. illum textum.

Intellectus c. qui in Ecclesia 24. q. 3.

4

Sola ergo † pertinacia est, quæ facit hominẽ hæreticum, secundũ *Card. ibi in nono notabili.* ad idem *clem. vna. §. si de rsuris ibi*: Sane si quis in illũ errorẽ inciderit, vt pertinaciter affirmare præsumat, &c. dicit *ibi Landinus.* exponendo verbum, pertinaciter, id est, obstinata pertinacia: alias non incurreret pœnas illius clem. *Gerson* exponit, pertinaciter, id est, cũ persistẽtia incorrigibili. quod sequitur *ibi Card. in princ.*

5 *Expone sane modo, id est, absque pertinacia non constituitur quis hæreticus.*

Si ergo † inquisitores †, vel iudices fidei errorem alicuius declarent & corrigant: ille vero non obedit, vel obtemperat, dicitur pertinaciter resistere, vt est textus valde singularis cum glos. *in leg. tutor. §. tutores, ff. de suspectis tutoribus.* vbi si tutor ad præceptum superioris, pecuniam pupilli non destinauit in emptionem prædiorum, iudicatur pertinax: & carceretur vt suspectus. notat multum *Bart. ibi*, & facit secundum eum, quòd ille possit condẽnari tanquam hæreticus pertinax, qui inquisitori aliquid asserenti non credit. Ex quo dicit ibi *Nicol. de Neapoli*, declaratur textus in *dict. clem. 1. §. fin. de rsuris in versi. pertinaciter.* Dicetur ergo pertinax hæreticus, si quis episcopo, inquisitori, vel theologo non credit, dum eum contigunt, vt patet ex prædictis. Et tenet in exp.cllo in terminis istis, dominus *Felinus Sandeus* auditor Rotæ meritissimus, *in rubrica, de hæreticis*, quod est valde notandum, & ad propositum nostrũ satis accommodatum. & quamuis ille non dicat, hoc fuit de mente *dom. Cardin. in d. clem. 1. de summa trin. in princ. in 2. quæst. & in cap. 2. eod. titul. in antiquis*, dum dicit, † quod ille tantum dicitur pertinaciter inhærere hæresi, qui se non corrigit, vel saltem non est paratus corrigi ad mandatũ superioris, vt *d. §. tutores & d. c. 2. de summa tri.*

6 † I *Qualis debeat esse monitio vel correctio, vt quis dicatur pertinax.*

7

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

& facit text. *in c. hæc est fides. 24. q. 3.* vbi *Hieronym. ad Damasum* inquit, Hęc est fides, Papa Beatissime, quã in catholica didicimus Ecclesia, in qua si minus perite, aut parum caute forte aliquid positum est, emendari cupimus à te, &c. & vi-
8 detur hoc satis rationabile: Nam † si forsan idiota erraret, & alius simplicissimus homo eũ corrigeret de errore, & ad eius correctionẽ teneretur statim errorẽ deponere, incideret forte in alium maiorem: vnde dici potest de tali.

Incidit in Scyllam, cupiens vitare Charybdim.

Oportet igitur quòd corrigatur, vel moneatur à superiore, vel inquisitore, vel iuris perito: vt supra dictum est.

Adde multa de pertinacia, quæ scribit *Archiepisc. Flor. 2. par. tit. 4. c. 6.* aliquid per *Astensem in summa lib. 2. tit. 39. c. 2. in fin. per sanctum Thom. 4. dist. 13. & ibi Bonaventura, quarta col. vers. ne autem*
9 *ignores, & ibi alij recentiores*: vide † duodecim considerationes, secundũ totidem signa, quibus aliquis solet de pertinacia notari vel cõvinci circa materiam hæreticæ prauitatis, per *Ioan. Gerson. 1. par. alphabeto 14.* quas in effectu prosequitur dominus *Lacelus de † Villasansa, episcopus Malacensis in suo eleganti opere de religione Christiana. par. 2. cap. 7.* qui pulchre loquitur. cui adde gl. notabilem in extrauagante Ioannis XXII. incipiente: cum inter nonnullos in verbo, pertinaciter. vbi ponuntur septem modi, quibus aliquis dicitur pertinax.

10

SVMMÆ RERVM.

1. *Intellectus cap. qui in Ecclesia, & cap. dixit Apostolus 24. q. 3.*
2. *Qualiter sit intelligendum illud Apostoli: hæreticum hominem post primam & secundã correctionẽ deuita.*
3. *Circa hæreticos duo sunt consideranda, & quæ ea sint.*
4. *Hæretici non statim sunt igne trudendi, sed curandum omnia vt conuertantur. & ad hoc inducitur pulcherrimus exemplum.*
5. *Melius est blande agendo peccatores conuertere quam aspere tractando eos perdere. ad quod plura elegantur inducuntur.*
6. *Qui se corrigit, vel corrigi paratus est, non potest dici pertinax.*
7. *Tenens quæ sunt contra fidem, si paratus sit corrigi, non est hæreticus.*
8. *Qua sit censenda legitima admonitio. & à quo fieri debeat in casibus fidei, ad hoc vt ei non obtemperans hæreticus censeatur.*
9. *Qui ratione naturali motus tenet aliquid contra fidem, an & quando censeatur hæreticus.*
10. *Dubitans, vel male sentiens de articulo fidei, quare quis improprie censeatur hæreticus.*
11. *Non omnis Christianus tenetur æqualiter ad explicite credendum, sed iuxta personarum qualitatem.*
12. *Contradictoria illis 11. quæ ad fidem spectant, bifariam potest contingere.*
13. *Simplices & idiotæ, an & quando sint de subtilitatibus fidei examinandi.*
14. *Hæreticus vnde dicatur. & quando quis per simplicitatem, vel imperitiam ab hæresi excusetur.*
15. *Ignorantibus & simplicibus quatenus parcendum.*
16. *Delinquentium qualitas in dicto & facto est consideranda.*
17. *Qui per linguæ lubricum, aut iocum, aut fatuam simplicitatem profert hæresim an sit hæreticus, & an puniri inde debeat. & vide infra § 7. num. 10.*

ET secundum istã intelligi debet † text. *in d. c. qui in Ecclesia 24. q. 3.* dum dicit: Si cui recti, vt sanum rectumq; sapiant, resistunt contumaciter, suaque pestifera & mortifera dogmata emendare nolunt, sed defensare persistunt. Sic etiam intelligi debet *c. dixit Apostolus.* dum dicit: Hæreticum post primam & secundã correctionem deuita. Vide notanter per *Gersonem parte 1. tractat. de protestatione circa materiam fidei, consideratione 11. ahàs alphabeto 14. supradicto.* § IV. 1 *Interlocutus. c. qui in Ecclesia &c. dixit Apostolus. 24. q. 3.*

† Aliqui † *k* glossatores exponunt sic: post primam quę fit in publico, deuita, seruato ordine correctionis fraternæ. Quæ expositio bona est, si intelligatur Apostolus loqui de fraterna correctione. Sed si intelligatur Apostolus loqui de correctione, quæ fit per iudicem in foro iudiciali (quòd videtur innuere verba Apostoli recte intuenti) intelligendũ est, quòd prima correctio est illa, quæ fit per iudicem: dum in primo lapsu pœnitentiam dat, & corripit hæreticum, abiurata hæresi. Secunda vero intelligatur illa, quæ relapsum publice arguit, & condemnat de relapsu: quia post abiurationem propriæ se condemnat iudicio, eo ipso quòd ad eum habitum in eam, quam prius abiurauit: tunc enim quia errorem laudat, & virtutem vituperat, ab Ecclesia pellendus est, secundũ glos. ibi. ita not. dicit *dominus Augustinus de Ancona in lib. de potestate Ecclesiæ. q. 28. art. 4. in solutione primi arg.* Aliter tamen exponit *S. Thomas ad Titum. 3. c.* dicens quod Apostolus scribens ad Titũ, volebat sibi ostẽdere, quos debuisset vitare, seu essent vitãdi ab hominibus, vel inter homines: & dicit quòd hæret. dat rationem huius, dicens: Quia subuersus est, qui eiusmodi est, &c. Vult tamẽ, quòd moneatur bis, & ter, vt dimittat errorem: & si non dimittit, tunc est hæreticus & vitãdus. Terna enim monitio requiritur, vt sufficiẽs ad omnia, iuxta illud *Cor. in cap. fin. 2. q. 1. cap. Deus omnipotens.* Ecce iam tertio hic venio ad vos. Cum errante enim iam agendum est à principio, vt corrigatur, iuxta illud *Matthæi 9.* Non est opus valentibus medico, &c. & iden nõ est dimittendus, quousque videat, si curari poterit. Sed si non potest sanari, tunc dimittendus est: iuxta illud *Lucæ 19.* Ex ore tuo te iudico serue *S. Thom.* nequam. Idem sensit ipse *2. 2. quæst. 11. artic. 3. in corpore quæstionis*, dicens: quòd † circa hæreticos duo sunt consideranda: Vnum quidẽ ex parte ipsorum, aliud vero ex parte Ecclesiæ. Ex parte quidem ipsorum est peccatũ, per quod meruerunt nõ solum ab Ecclesia per excõmunicationem separari, sed etiã per mortem à mũdo excludi. Ex parte autem Ecclesiæ est misericordia ad erranti conuersionem: & ideo non statim condemnat, sed post primam & secundam correctionem: vt Apostolus docet. Postmodũ vero, si adhuc pertinax inueniatur, Ecclesia de eius conuersione non sperans, aliorum saluti prouidet, eum ab ecclesia separando per excõmunicationis sententiam, & vlterius relinquit eum iudicio seculari à mundo exterminando

per

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

per mortem: vt dicit *Hieronymus* & habetur in *cap. resecanda 24. qu. 3.* hæc sunt verba Thomæ

†L 4 per quæ vult, † / quòd non † incontinenti sunt igni tradendi, sed omnibus modis trahēdi sunt

Nota illā textum. ad Ecclesiam. ad hoc tex. valde not. *in cap. conuenientibus 1. qu. 7. § item Petrum.* vbi littera: Petrus Apocrisarius Papæ dixit: Romæ exulatus est Macarius hæreticus à sancta sexta synodo: quadraginta dierum inducias dedit illi pater noster Benedictus Papa: & quondie mittebat ad eum Bonifacium consiliarium suum, & instruebat eum commonitoriis verbis ex diuina scriptura, & nullatenus volnit emendari. Hoc autem faciebat vt eũ reciperet in ordine suo. Ecce quod Macarius publicus erat hæreticus, & captus, & detentus à Papa Benedicto. Sed nihilominus ipse Papa mittebat ad eum secretarium doctrinæ, vt eum instrueret, & ad veram fidem conuerteret. Melius † enim est, & sanctius, per hũc

5 modum peccantes ab erroris laqueo eruere, quàm per austeritatem in foueam perditionis propellere nutantes, vt inquit *Hieronymus super Hieremiam*, & habetur in *cap. recedite 45. dist.* nam vt *Augustinus* ait *in epistola ad Vincentium*, & habetur in *cap. quemadmodum 24. quæst. 7.* quærimus perditos, vt de innentis gaudere possimus: dicentes: Mortuus erat frater & reuixit: perierat, & inuentus est, &c. hoc est, quod nos docet Christus *Matthæi 18. & Luce 15.* dicens: Quis ex vobis habet centum oues, & si perdiderit vnam ex illis, nonne dimittit nonagintanouem in deserto, & vadit ad illam donec inueniat eam, &c. dico vobis, quòd ita gaudium erit in cœlo super vno peccatore pœnitentiam agẽte quàm super nonaginta & nonem iustis, qui non indigent pœnitentia. habetur transumpnine in *cap. penitentem 26. quæst. 7. & cap. serpens, de penitent. dist. 1.* Et ob hoc Calistus Papa, vt habetur in *cap. pandect, 50. dist.* inter alia dicebat: Si aliquis lapsus quoquomodo foerit, portemus eum, & fraterno corripiamus affectu.

†M 6 Vnde † = si correctus † errorem corrigat, vel corrigi paratus sit, iste nõ poterit dici hæreticus pertinax, nec vt talis curiæ seculari relaxari, vt supra dixi, & probatur in *dicto cap. 2. de sum. trin.*

Nota illā textum. *& in cap. nec licuit 17 dist. & in capit. hoc est fides 24. qu. 1. & in allegato capit. dicit Apostolus.* dum dicit: Sed qui sententiam suam, quamuis falsam atque peruersam, nulla pertinaci animositate defendunt, præsertim quam nõ audacia suæ præsumptionis peperierint, sed à seductis atque in errorem lapsis parentibus acceperunt, quærunt autem cauta sollicitudine veritatẽ, corrigi parati, cum inuenerint, nequaquam sunt inter hæreticos deputandi. Hoc ideo est, quia non habent electionem contradicentem Ecclesiæ doctrinæ, ex qua parati sunt corrigi. ita declarat *sanctus Thom. secunda secundæ quæst. 11. art. 2. in solutione 3. argu. & Gonzelinus & Card. in clem. ad nostrum §. penultimo de hæreticis.*

7 Quamuis † ergo teneat aliquis ea, quæ sunt *Conclusio.* cõtra fidem: dummodo paratus sit corrigi, non

est hæreticus: possibile est enim aliquem negare assertionem catholicam, apud catholicos diuulgatam: si tamen est paratus corrigi, si ostendatur sibi, quod dicta assertio in sacra pagina, vel in determinatione Ecclesiæ continetur: talis non est statim hæreticus indicandus, sed examinandus est, an paratus sit corrigi, & de fide cum diligentia est informandus: & si tunc errorem suum correxerit, bene quidem: si autem pertinaciter permanserit, vel non redierit, est vt hæreticus indicandus, istud est quod volunt iura prædicta, si recte considerentur.

Ex † quibus infertur, † * quòd illa sola monitio vel correctio secunda est legitima, vel sufficiens reputanda, quæ per episcopum, vel inquisitores, vel alium iuris peritum erranti ostenditur aperte, quòd assertio sua catholicæ obuiat veritati, ita quòd iudicio intelligentium nulla possit tergiuersatione negare, quin sit sibi sufficienter & aperte ostensum, quòd error suus catholicæ veritati repugnat. Vnde si errans quærit certificari de errore, & certificatus statim reuertatur, non præuentus à iudice, nõ est hæreticus, nec aliquam pœnam meretur. Si autem patitur se præueniri, & delictum est occultum, & statim absque aliqua resistentia paratus est redire: adhuc non est puniendus, vt hæreticus. Si autem notorius est, & patitur se damnari, postea vult redire, adhuc recipitur: sed pœnam patitur, quia detruditur in carcerem, vt *capi. penult. de hæret.* Ista sunt notabilia verba *do. Antonij in rubrica, de summa trini. fin. colum.* & ad propositum nostrum satis accommodata.

8 †N *De monitione vel correctione.*

Cum autem in casu nostro iste Rodericus, motus naturali ratione, crederet duos fore Deos patrem & filiũ: hanc autem errorem pertinaciter non teneret, nec defenderet: imo credebat Ecclesiam sic tenere, paratus corrigi, docto sibi errore: & statim, quòd fuit edoctus, correctus seu monitus per inquisitores, in prima sessione, quamuis delictum erat occultum, confessus est errorem, & se correxit, erroris veniam cum lachrymis postulans: ergo per consequens non potest hæreticus pertinax dici. vt patet ex prædictis.

Etim terminis nostris firmat *Innocen.* † * *in capitulo, firmiter, in fine de summa trini.* dicens, quòd † O

Nota hanc doctrinam Innoc. pro simplicibus. si † quis teneat fidem implicitam, ei dẽdo quicquid Ecclesia credit: sed falso opinatur, ratione naturali motus, quòd pater maior vel prior sit

9 filio, vel quòd tres personæ sint tres res à se inuicem distantes: non est hæreticus: immo nec peccat: intellige vt infrà sequitur, dummodo hunc errorem suum non defendat, & hoc ipsum credit, quia credit Ecclesiã sic tenere, & suam opinionem fidei Ecclesiæ supponit: quia licet male opinetur, tamen non est illa fides sua, imo fides ina fides est Ecclesiæ, vt *dicto cap. damnamus, in fine.* Ista sunt famosa verba *Innocentij, vbi supra.* hoc idem referunt & sequuntur *Bald. Anto. Card. Abbas, & alij, in rub. eod. tit. Abbas & Felinus in cap. 1. de hæreticis, Ioan. de Anan. in cap. firmissime, eod.*

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

cod. tit. Card. clem. 1. §. porro 4. quæst. de summa trinit. & in clem. 1. de vsuris. §. fin. quæst. 2. in fine. Bald. in rubr. C. de sum. trinit. in fine. reputans hoc valde

Pro simplicibus male sentientibus de articulis fidei.

notandum, ad excusationem rusticorum, & idiotarum, qui sæpe impetuntur de hæresi per inquisitorem, secundum eum. vide *Capol. cast. 183. incipit: Bonum & vtile consilium.* Idem licet sub aliis verbis sentit *S. Thom. 3. sentent. distin. 25. quæst. 2. in solutione primi argum.* vbi dicit, quod non condemnantur simplices pro hæreticis, quia nesciunt articulos, sed quia pertinaciter defendunt ea, quæ sunt cõtraria articulis: quod non facerent, nisi pro hæresi fidem corruptam haberent: quia licet necessariũ sit cuilibet credere articulos fidei, quantum sufficit ad dirigendum in vltimum finem, secundum *eundem Thomam vbi supra. quæst. 1. art. 2.* Satis tamen erit laico, maxime idiotæ, credere articulos fidei implicite, † *p* secundum quod Ecclesia credit: vt tradit *Innocentius*, quem omnes referunt, & sequuntur in *capit. firmiter de summa trin. Abb. & alij, in rub. eod. tit.*

Errans in his quæ tenetur explicite credere, non est hæreticus, si non est pertinax.

† p

10 Et hinc est, † quod dubitans, vel male sentiens de articulis fidei, non est proprie hæreticus, vt dixit glos. not. in §. *quia vero. 24. q. 3.* quæ inter alia dicit, quod qui non tenet articulos fidei, dicitur large hæreticus. quam glossam reputat singularem *Ioan. de Anan. in dicto cap. firmissime in fin. de hæreticis.* Idem tenet *Iacob. Butr. in l. 2. eod. tit.* C. quem refert & sequitur *idem Ioan. de Anan. in cap. 1. in fine eod. tit.* idem tenet *Card. in d. clem. 1. de summa trinit. §. porro. ad fin.* Sunt enim aliqua in fide, ad quæ explicite cognoscenda omnis homo tenetur, vt puta articulos fidei omnes, secundum *beatum Thomam, 2. 2. q. 1. art. 5.* vel saltem eos, qui cõmuniter in Ecclesia docentur, & prædicantur, secũdum *Scotum, 3. sentent. dist. 25.* de quo plenius disserit *episcopus Malacensis in suo elegantissimo opere, de religione Christiana, part. 2. capit. 2.* † vbi secundum magis & minus

11 Christianos ad hanc explicitam credẽtiam teneri dixit, secundum personarum qualitatem: Vnde non æqualiter omnes, vt ibi late prosequitur, quem rogo videas, quia pulchre loquitur. Vnde si in his aliquis erret, infidelis reputatur, & hæreticus, si pertinaciam adiungat.

Sunt alia, ad quæ explicite credenda homo non tenetur, & in his errans nunquam efficitur hæreticus: vt si aliquis simplex credat Iacob patrem fuisse Abrahæ, quod est contra veritatem scripturæ, quam fides profitetur, quousque hoc sibi innotescat, quod fidei Ecclesiæ contrarium habet, quia non discedit per se loquendo à fide Ecclesiæ, nisi ille, qui scit hoc, à quo recedit, de fide Ecclesiæ esse. Ista sunt notanda verba *S.*

† Q *Thomæ*, † *q sentent. dist. 33. q. 2. in solutione 6. argum.* quem sequitur *Archiepiscopus Florentinus. 2. part. summæ, tit. 12. cap. 4. in fine.*

Et quamvis ille non dicat, hoc idem voluit *S. Thomas, 1. sentent. distin. 33. art. 5. ex corpore quæst.*

12 dicens † quòd contradictio de his quæ ad fidem pertinent, potest esse dupliciter: vel quia est de illis, quæ expresse in articulis fidei continentur, quos scire omnes tenentur: & circa talia contradictio non est sine peccato in altero, vel erroris simplicis, vel hæresis, si pertinacia adiungatur: vel est de illis, ad quæ consequitur aliquod inconueniens, & contrarium fidei: licet in fide expressum non sit, nec determinatum: & tunc ante pertractionem; per quam scitur, quòd aliquod inconueniens fidei sequitur, potest vtrumque sine peccato opinari, & maxime si pertinacia non adiungatur. Sed pertracta veritate, & viso quod sequitur, idem iudicium est de his & de illis, quæ determinata sunt in fide, quia ad vnum sequitur alterum. sicut si aliquis simplex & scripturas ignorans, crederet Iacob patrẽ Isaac fuisse, ad quod sequitur scripturam esse falsam, quod est expresse contra fidem: antequam sequi ostenderetur, ibi posset eius opinio sine peccato esse: sed ostenso, quod sequitur scripturam esse falsam, sic adhuc in opinione pertinaciter persisteret, hæreticus iudicandus esset. hæc ille. Hoc etiam fuit de mente *S. Thomæ 2. 2. q. 3. art. 6. in solutione 6. argum.* vbi 13

Simplices & idiotæ quando sint de fidei subtilitatibus examinandi.

dicit: quòd simplices non † sunt examinandi de subtilitatibus fidei, nisi quando habetur suspicio, quòd sint ab hæreticis depraũati, qui in his, quæ ad subtilitatem fidei pertinent, solent fidem simplicium deprauare. Si tamen inueniantur non pertinaciter peruersæ doctrinæ adhærere, si in talibus ex simplicitate deficiant, non eis imputatur. Hæc ille. Idem sensit *super epistolam Pauli ad Titum. 1. cap. final. 2. col. versic. 2. ex parte electionis.* vbi dicit: quòd si eligens errorem fidei non est pertinax, sed est paratus corrigi, secundum Ecclesiæ determinationẽ, & sic non ex malitia, sed ex simplicitate, vel ignorantia, non est hæreticus. Idem *Petrus de Palude. 4. sentent. dist. 13. quæst. 2.* dicens: quòd hæreticus † dicitur ab electione, seu hærendo, & hæresis est secta vel diuisio, à verbo, *αἱρέομαι*. quod est eligo. † *r* vnde quando ex electione, & non simpliri ignorantia quis diuidit se à fide catholica, in quocumque articulo, quem tenetur explicite scire, vel alio per Ecclesiam declarato, cum pertinacia, ipse est hæreticus vere. Secus ergo, si ex simplici ignorantia, vel imperitia. 14 † R

Et videtur † mihi satis rationabile, ac consonum; ignorantibus enim & simplicibus parcendum est, vt *c. super litteris. de rescrip. & cap. inter corporalia. de translatione prælatorum prope finem.* ibi: veniam errori dedimus: quia non ex malignitate, sed ex simplicitate peccarunt. ad idem *c. cum vniuersorum. de rerum permutat.* ibi: vt tamen simplicitati venia tribuatur. & *cap. sancta 86. dist. in fin.* dum dicit: sed quia simplicitatem tuam cum senectute cognouimus, &c. & collegit ibi gloss. quod parcitur simplicitati. Ad idem pulcher textus in *cap. scriptura. de consecrat. distin. 2.* vbi litera: Si quis de antecessoribus nostris, vel ignoranter, vel simpliciter, nõ hoc obseruauerit, & tenuerit, quod nos Dominus facere magisterio & exẽplo docuit, potest simplici- 15

tati

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

tati eiusdem indulgentia Domini venia concedi.

Ex quibus omnibus patet, quòd huic rustico simplici parcendum est, quamuis erraret proferendo verba prædicta. † Qualitas †› eorum personarum in dictis & factis attendenda
16 †S est; vt *l. prima. C. si quis impera. male. cum concordantiis.* Ad prædicta facit notabilis decisio *Matthæi* doctoris antiqui, & magnæ auctoritatis, in *clemen. 1. § nos igitur. de sum. trin. & Iohannis de Lignano*, quos sequitur *ibi dominus Cardin. in quarta quæst. Idem Matthæus in clem. nolentes. de hæreticis.* quem refert & sequitur *ibi Ioannes de Imola, penultima col. in princip. Lapus, Abbas in clement. vna. §. fina. de vsuris.* quem refert & sequitur *ibi dominus*
17 *Card. in 5. quæst.* qui † omnes conformiter tenẽt,
†T quòd si quis per lubricum † linguæ, aut ioco, vel fama simplicitate asserat aliquid hæreticũ: vt puta, quòd exercere vsuras non est peccatũ: non est hæreticus, neque per inquisitores in aliquo debet puniri: sed per iur ordinariũ imponetur ei saltem aliqua leuis pœnitentia salutaris. Lubricum enim linguæ, ad pœnam facile trahendum non est: vt dicit text. *in lege famosi. ff. ad legem Iuliam maiestat.* Aliqui tamen ex prædictis sarcentur, quòd etiam per inquisitores & iudices fidei poterunt leuiter castigari: ratio est, quia isto casu non concurrunt necessaria ad hæresim, scilicet error in intellectu, & pertinacia in voluntate, ergo, &c. Cum autem in casu nostro iste Rodericus delatus, verba prædicta protulit, aut ex lapsu linguæ, aut fatua simplicitate, vel diabolica suasione, credens Ecclesiam sic tenere, paratus currigi, non serioſe, vel pertinaciter, vt sæpe dictũ est: concluditur de necessario, quod non potest dici hæreticus pertinax: quia de eius pertinacia nec constat, nec constare potest: vt apparet ex prædictis.

SVMMA RERVM.

1. *Dubius in fide quando dicatur hæreticus, & intellectus cap. 1. de hæreticis.*
2. *Augustini de Ancona & aliorum doctrina per ordinem quinque modos, quibus aliquis dici potest dubius in fide.*
3. *Dubius in fide quando quis dicatur infidelis, subtiliter explicatum.*
4. *Discredens vnum fidei articulum, non habet fidem formatam, nec informem.*
5. *Accedentem ad Deum quid credere oporteat.*
6. *Post peccatum primi parentis nemo potuit saluari nisi per fidem mediatoris Iesu Christi.*
7. *Idiotis qualiter credere sufficiat.*
8. *Hæresis nõ incurritur, nisi pertinacia adsit.*

§. V. 1 ET per istã, meo iudicio, tollitur † de medio vnum, quod tanquam præcipuum adducit dominus promotor fiscalis contra eum dicẽdo, quòd ex quo iste Rodericus fuit dubius in his,
†V quæ sunt fidei, infidelis est hæreticus: vt *capitulo primo* † *v. de hæreticis.* quia vt ibi dicit *Ioannes And.* quem alij sequuntur, illud procedit, quando in tali dubitatione babet firmitatẽ animi, & quandam pertinaciam: vt quia perseuerat in illa dubitatione: aliàs secus. Hoc idem tenet *Augustinus* † *de Ancona in libro de potestate Ecclesiæ,* 2
q. 28. art. 1. vbi ponit quinque modos, quibus *Obseruãda*
aliquis potest esse dubius in fide. quem refert *est Augustini de Triumphis*
& sequitur *Archiepiscopus Florentinus. 3. par. titul. Anconitani*
23. *cap. fin. § 10. de potestate Papæ, &c.* recitat domi- *doctrina,*
nus *Episcopus Malacensis, in prælegato suo opere, de loco hic ci-*
religione Christiana, parte 2. cap. quarto. vbi multa *tato: nam*
cumulat ad intellectum *prædicti capit. 1. de ha-* *singularis*
reticis, quæ per te videas. vbi reperies, an & *est, nec pas-*
quando dubius in fide debeat hæreticus cen- *sim cuique*
seri. Idem in effectu voluit *Gulielmus doctor anti-* *obuia.*
quus, prout refert *Archiepiscop. Florentinus, in sum-*
ma. 2. par. ti. 12. cap. 4. in fine principij. dicẽs, † quod 3
tunc dubius in fide infidelis est, quando spontee vult dubitare: secus si vacillat circa fidem ex tentatione, sed cum displicentia rationis, quasi tunc sit paratus corrigi, & per consequens non adhæret dubitationi cum pertinacia. Vel aliter potest intelligi, quòd dubius in fide sit infidelis, quando dubitat de tota fide Christiana: quoniam talis censetur pertinax, & incorrigibilis, seu pertinaciter dubitans: quia non est paratus corrigi per doctrinam, quam dubitat veram: cum nullus nisi per veritatem corrigi velit. Secus tamen est de illo qui totam fidem generaliter tenet, saltem implicite, dubitat tamen de aliquo articulo speciali, nescions illum in sacris litteris contineri: vel credit aliquid aliter intelligi, per aliquam auctoritatem sacræ scripturæ, quam male intelligit. Nam iste talis nõ iudicatur hæreticus, ex quo paratus est corrigi, & non pertinaciter illud tenet: quia tunc remanet aliquid ex fide, per quod probari potest eius error. Ita notanter intelligit *dictum cap.* 1. *Guilielmi. Ochem in suũ dialogi. 1. p. libr. 3. c. 10.* & alibi non legi, de quo ibi latius per eum. Adde † quòd discredens vnum articulum fidei, 4
non habet fidem formatam, nec informem: vt *Discredens*
late & singulariter firmat *S. Thomas. 2. 2. q. 4. art.* *vnum fidei*
3. cuius meminit *doctus de Villa Diego, in tract. here-* *articulum,*
sees. q. 20. col. 3. Cum autẽ iste Rodericus simpli- *non habet*
cissimus homo teneat quidquid tenet sacro- *fidem for-*
sancta mater Ecclesia, quamuis dubitaret de v- *matam, nec*
nitate essentiæ diuinæ propter auctoritatem *informem.*
male intellectam, vel ex simplicitate, vel diabolica suasione, paratus tamen corrigi, nullo modo potest dici hæreticus pertinax. Credit enim iste Rodericus, Deum Patrem, Deumq. filium Iesum Christũ passum surrexisse, & remuneratorem bonorũ operum, &c. quod ei tãquam laico idiotæ sufficit credere: iuxta illud *ad Hebræos.* 11. Sine fide, inquit, impossibile est placere Deo. Credere † enim oportet accedẽtem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit. hoc ideo dicit Apostolus, quia nemo potest placere Deo, nisi accedat ad ipsum. *Iacob. 4.* Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis. *Psalm.* Accedite ad eum, *Psal. 33.*

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

& illuminamini. Sed nullus accedit ad eum, nisi per fidem: quia fides est lumen intellectus, ergo nullus potest Deo placere, nisi per fidem. Accedentem autem per fidem, oportet crede-
† X re Domino † x tanquam termino motus, qui est ipse Deus. vnde dicit, oportet accedentem credere Deum, quia est: oportet etiam, quod accedens sciat, quòd Deus habeat prouidentiam de rebus: aliter nullus iret ad ipsum, si non speraret aliquam remunerationem ab ipso, vnde dicit: Et inquirentibus se, &c. *Esaiæ* 4. Ecce Dominus veniet, ecce merces eius cum eo. Merces autem est illud, quod homo quærit ex labore. *Matthæi* 20. Voca operarios, & redde illis mercedem suam: quæ merces nihil aliud est, quàm Deus: quia nihil extra ipsum debet homo quærere. *Genes.* 15. Ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis. Deus enim nihil aliud dat, quàm seipsum. *Psalm.* Dominus
Psal. 15. pars hæreditatis meæ, & calicis mei. *Thren.* 3. Pars mea Dominus, dixit anima mea, &c. Et ideo dicit, remuneratur est inquirentibus eum,
Psal. 104. non alius. *Psal.* Quærite Dominum, & confirmamini: quærite faciem eius semper. Hæc *sanctus Thomas vbi supra*, & subdit, quòd hæc duo sufficiunt ad salutem, credere Deum esse remuneratorem bonorum, & credere articulos implicite, vt etiam tenet *Innoc. in cap. firmiter, Andr. Cardin. Abbas. & alij in rubr. cod. tit.* quia post peccatum † primi parentis nemo potuit saluari à reatu culpæ originalis, nisi per fidem mediatoris. Sed ista fides diuersificata est, quantum ad modum credendi, secundum diuersitatem temporum, & statuum. Nos autem, quibus est tantum beneficium exhibitum, magis tenemur credere, quàm illi, qui fuerunt ante aduentum Christi. Vnde credere debemus in Deum explicite. Aliis † vero sufficit implicite credere, præsertim idiotis, simplicibus, laicis, & mulieribus, vt per *sanctum Thomam, vbi supra*, qui latius loquitur, & *secunda secundæ, quæstio. secunda art. 5. in corpore quæstionis.* & latius & melius *Bonauentura 3. sentent. distinct. 25. argu. 1.* qui dicit, quòd aliquos articulos fidei tenentur laici explicite credere, scilicet, Deum esse trinum & vnũ, &c. alios implicite.

Hæresis non est, nisi pertinacia adiungatur.

Sed ad casum nostrum non est vis, vtrum quis dubitet, vel erret in articulis, quos tenetur explicite credere, vel in his quos sufficit implicite credere: quia neutro casu incurret hæresim, † nisi pertinaciam adiungat, secundum *Thomam quarto sentent. distinctio. 13. quæst. secun. in solutione sexti argumen. & Archiepiscopum secunda parte summæ titul. 12. cap. 4. in fine, & Petrum de Palude quarto sentent. distinct. 13. quæst. 2. in princip.* de quibus superhabita est mentio. sed quamuis excusetur quis ab hæresi, si erret in his, quæ explicite credere tenetur, si pertinaciam non adiungat, non tamen excusatur à peccato.

SVMMÆ RERVM.

1. *Falsum opinari circa ea quæ directe ad fidem spectant, hæresim inducit, maxime si pertinacia adiungatur.*
2. *Qualis ignorantia sit culpa in nobis.*
3. *Quando sit credendum confessioni alicuius.*

ET † secundum ista intelligo illud, quod notanter dicit *sanctus Thomas, prima parte q.* §. VI.
33. *art. 4. in corpore quæstionis*, dum dicit, quod in † Y
his, † quæ ad fidem pertinent directe, sicut ex *Nota hanc considerationem.*
quæ sunt nobis principaliter diuinitus tradita, 1
vt Deum esse, & filium Dei esse incarnatum, & huiusmodi: circa ista falsum opinari, hoc ipso inducit hæresim, maxime si pertinacia adiungatur: quia in omnem terram exiuit sonus eorum, vt dicit *Psalmus* 18. & *Apostolus ad Romanos* 10. transumptiue in *cap. ita Dominus 19. distinct.* dixi late in tractatu Insularum. cap. 1. §. tertio. Et
Ignorans ignorabitur circa istud subdit *ibi Apostolus*: Si quis autem ignorat, scilicet, ea quæ Dei sunt (de iure naturali) ignorabitur à Deo, id est, reprobabitur. ita exponit *Gregorius in moralibus*, quia ignorantia, † quæ dicit priuationem cognitionis necessariæ 2
ad salutem, & est in nobis, & à nobis, culpa est, præsertim cum simus in via veritatis voluntariæ & ab ea recedimus in viam erroris nos præcipitantes, & hæc est ignorantia erronea, † vt † Z
in hæreticis, quæ non tuitur, quando est circa fundamentum fidei, vel circa alia, quæ fidei sunt, adiuncta pertinacia. istud est, quod notanter voluit *Bonauentura secunda sentent. distinct. 29. qu. 9.* Istis ergo merito dicet Dominus illud, quod habetur *Matth. 25. cap.* Amen amen dico vobis, nescio vos. *Esaiæ* 5. Propterea ductus est populus meus captiuus, quia non habuerunt scientiam. *Psalmus*, Nesciuerunt enim sacramenta Dei, nec introierunt. *Sapientiæ quarto c. Hieremiæ secundo.* Tenentes legem nesciuerunt me. talis dicere potest illud *Psalm.* Lumen oculorum meorum non est mecum. de tali intelligendum est illud, quod habetur *secundi Regum quinto cap.* Cæcus & claudus non intrabunt in templum Dei, scilicet, gloriæ, cæcus qui ignorat Deum, vel ipsum negat, claudus, qui Deum cognoscit, & ea quæ Dei sunt, non tamen operatur recte. Cum autem iste Rodericus cæcus non sit, quia Deum cognoscit, & credit quicquid Ecclesia tenet, quamuis dubitaret circa vnitatem Dei, & virginitatem virginis, paratus corrigi, non est hæreticus, & templũ Dei intrabit, præsertim cum putauerit Ecclesiam hoc ipsum tenere, vt ex sua confessione clare constat. *Psal.* 37.

Cui quidem confessioni † a standũ est: quia † A
cum † sit res, quæ dependet ab eius animo, & 3
voluntate, credendum est sibi, ac suo iuramento. per id quod dixit *glos. in fine.* §. *institutionum de fide catholica* bonus textus *in capite, significasti de homicidio, & in capit. si vero, de sententia excommunicat.* vbi qui percutit clericum, ignorans probabiliter eum clericum, excommunicatus non est: quam ignorantiam probat per proprium iuramentum. *Quando confessioni alicuius credendũ sit.*

SVM-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

SVMMÆ RERVM.

1. *An & quomodo præsumendum sit contra eum, qui profert verba ab Ecclesia damnata.*
2. *Inductio cap. cum dilecto, de accusation. an dubia confessio possit interpretari in malam partem, & vim intellectus in § sequens num. 1. & 10.*
3. *An præsumatur contra confitentem cum dicit se occidisse hominem, sed tamen ad suam defensionem.*
4. *Inductio cap. contra Christianos, de hæret. lib. 6. & quid sit iudaizare.*
5. *Ex facto iudaico colligitur iudaizandi intentio.*
6. *Per confessionem detegitur confitentis intentio.*
7. *Contra actum exteriorem alicuius eorum declaratum, probari potest actus interior, id est, contraria voluntas.*
8. *Generalis præsumptio faciens contra aliquem, tollitur per aliam specialem præsumptionem.*
9. *Quando concurrunt duæ præsumptiones contrariæ, specialis vincit generalem.*
10. *Dicens se non serio, sed ira, ioco, lubrica lingua aut simplicitate hæresim protulisse, an sit puniendus, & vide supra § 4. num. 17.*
11. *Omne malè factum præsumitur malè actum, nisi probetur contrarium.*

§. VII. *Confessio circa prohibita quâ de interpretatur in malam partem.*

NOn obstat, quod dominus inquisitionis promotor in contrarium adducit, & satis subtiliter, dicendo, † quòd cum prædicta verba hæretica sint, & ab Ecclesia damnata, vt supra dictum est: præsumendum est contra proferentem, quòd iocose dixerit, & malo animo, ac depravato: quia omne malè dictum aut malefactum ex prava intentione processisse præsumitur, vt *l. si non convicii, C. de iniurys.* vbi dicens alteri verba contumeliosa, præsumitur dixisse iniuriandi causa. ad idem *cap. primo de præsumptionib. & l. prima C. de fucatis.* quæ præsumptio fundat intentionem accusatoris, vel denuntiatoris, & transfert onus probandi in adversarium, vt not. in *l. sine possidetis, C. de probationi.* & videtur casus † in terminis, in *cap. cum dilecti. de accusation.* vbi confessio etiam iurata, quæ potest torqueri ad bonum, & malum, ex quo prima fronte sonat in delictum, debet fieri interpretatio in malam partem contra confitentem: nisi is, qui confitetur, excusationem alleget & probet. Nam ibi episcopus confessus est super dilapidatione, naufragio, & simonia, & sua confessio poterat referri ad bonum, & ad malum, vt ibi dicit textus. Episcopus volens se excusare, arctatur ad probandum excusationes suas, propter præsumptionem, quæ erat contra eum, ex sua confessione, super rebus, quæ sapiunt delictum: vt est ibi textus singularis, secundum omnes, quem sic inducit dominus promotor fiscalis contra hunc Rodericum.

Ad cuius confirmationem facit quod notanter voluit *Bartolus*, † quem alij sequuntur, in *l. Aurelius, §. idem quæsitum est, ff. de liber. leg.* vbi dicit, quòd si quis confiteatur se occidisse hominem, sed ad sui defensionem, præsumitur contra confitentem, adeo quòd eius confessio potest scindi, & acceptari, quatenus confitetur hominem * occidisse, † quia homicidium est de genere prohibitorum: & quatenus subdit, quòd ad sui defensionem occidit, potest reprobari. Vnde nisi alter probet, quòd ad sui defensionē occidit, condemnabimur. Hanc doctrinam sequitur *Abbas in cap. bona, el secundo, de postul. prælat. fine. & in cap. cum venissent, de iniust.* ponderans ad hoc illum textum, iuncta gloss. reputans eum notabilem. Idem tenent multi alij, de quibus per Moderniores in *dicto capitulo, cum dilectis, & in tractatu malefitiorum, in parte, comparent dicti inquisiti, & partem confitentur, partem negant.*

Ad prædicta † facit textus in *cap. contra Christianos † de hæret. lib. 6.* vbi ex hoc solo, quòd quis fecit ritum Iudæorum, condemnatur vt hæreticus, cum videatur iudaizandi intentione fecisse. Iudaizare autem, est facere id, quod soli Iudæi facere solent, secundum *Abulensem, Exod. 28 capitulo in parte*: nec audientur ex ore vestro. Ex tali † ergo facto, quòd non nisi per Iudæos fieri solet, arguitur iudaizandi intentio & voluntas. Iudaizare etiam est non facere, quod in lege observatur, ea intentione, vt legalia observentur, secundum *Anselmum*, vt tradit *beatus Thomas in quarto distinctio 21. art. 2. in responsione ad 2.* Siue ergo quis faciat actum, siue omittat facere ex intentione, vt legalia observet, dicitur iudaizare. Quòd si de intentione non appareat, in dubio præsumitur ex intentione iudaizandi fecisse, vel omisisse. Cum igitur de actu, vel omissione constet, præsertim in persona suspecta: videtur hoc sufficere ad eius damnationē. Quoniam ex quo per confessionem & assertionem huius Roderici constat de suo delicto & errore: contra huiusmodi actum exteriorem actus interior, id est, voluntas eius, vel intentio non delinquendi, probari non potest. arg. *cap. tua. in verbo, non videmus. de sponsalib. & ibi Ioan. And. secundum Baldum in rubr. C. si quis aliquem testari prohibuerit, col. 14. versiculo præterea actus.*

Ad hoc tamen potest responderi, quòd in casu nostro non intervenit aliquis actus exterior, sed sola confessio, per quam † detegitur confitentis intentio primo aspectu. Vnde ad probandum contrariam voluntatem, posset admitti. Sed quamuis ista probatio difficilis esset, non tamen impossibilis, vt sentit *idem Baldus in dicta rubr. columna 10. versiculo contrarium.* vbi si aliquis dixit: Sponte facio, per talia verba metus tempore prolata, metus non purgatur, sed geminatur. Probando ergo metum adesse tempore quo dicit Sponte facio: probatur contraria voluntas, vel intentio. Idem esset, quando probaretur interuenisse metum, vel dolum, quando factus est actus exterior, ex quo arguitus animus, vel voluntas. Vnde non videtur vsquequaque vera doctrina *Baldi* prædicta, nec probatur ex *dicto capitulo tua, in verbo, non videmus.* aliter enim intelligitur ibi textus, vt sentit *gloss. in verbo, confiteris.* quæ exponit, non videmus qualiter tibi constiterit, &c.

vtrum

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

vtrum in foro pœnitentiali, an contentioso. Contra actum † ergo exteriorem, alicuius mẽtem declarantem, probari potest actus interior, id est, contraria voluntas, mens, vel intẽtio, probando actum contrarium exteriorem. quoniam per actus exteriores declarantur animus, & voluntas alicuius: vt colligitur ex *cap. accusatus, de hæreticis, libro 6.* & ibi notat *Anchoranus, circa finem.* nam & facto voluntas datur intelligi *l. de quibus, de legib. l. reprehendẽda. C. de insitit. & subsitut. sub cond. fact. cum similibus.* ex quippe, quæ consistunt in animo, probantur per signa exteriora. *cap. à nobis, secundo de sent. excommunicat.* & ibi notat *Marianus, in septimo notabili.*

7 *Intellectus cap. tua. in verbo, non videmus. extrau. de sponsalib.*

Ad ista multiplex patet responsio. Prima

8 quòd generalis † præsumptio, quæ facit contra istum Rodericum, ex ratione, de qua supra, tollitur per aliam præsumptionem particularem, quæ facit pro illo, scilicet eius simplicitas, & personæ qualitas, vt supra dixi. Quando † autem concurrunt duæ præsumptiones cõtrariæ, specialis vincit generalem. argum. *regulæ generi. de regulis iuris libro 6. & cap. 1. de rescriptis. cũ concordantiis.* Et in specie facit textus notandus *in cap. literas, de præsumptionibus.* vbi probatur, quod standum esset præsumptioni validiori inter duas præsumptiones contrarias. Istud est, quod in terminis nostris voluerunt *Lapus, Cardinalis. & alij in dicta clement. vna. de vsuris, §. sanè.* quos refert & sequitur *doctor de Villadiego, in suo tractatu hæreses. q. 1. in fine.* Pone, inquit, † quòd

9 *Quando concurrunt duæ contrariæ præsumptiones, præsumptio specialis vincit generalem.*

10 ille, qui dixit aliquid contra fidẽ, dicit se nõ se-

†D rio, † nec ex animo dixisse, sed potius ira, ioco, vel ex lubrico linguæ, seu ex fatua simplicitate, an sit puniendus, dicunt quòd extraordinariè punietur arbitrio iudicis, & imponetur ei aliqua leuis pœnitentia salutaris. Subdit tamẽ ille doctor: augerem tamen ego pœnã ex qualitate personæ, & ex qualitate loci, & personarum astantium, & scandali exinde secuti: quæ omnia, & etiam alia, in puniendis delictis sunt attendẽda. Præsumerem tamen ego, dicit ille,

11 verba serio fuisse dicta: quia † omne male factum, præue præsumitur actum: vt *dicto capit. 1. de præsumpt.* nisi ex coniecturis contrarium appareret. Ecce quomodo ille doctor ex cõiecturis admittit præsumptionem contra præsumptionem, quæ sumitur ex illis iuribus. Sed quæ maior præsumptio, quàm simplicitas & ignorantia istius delati?

SVMMÆ RERVM.

1. *Intellectus cap. cum dilecti. de accusat. cuius inductio supra §. 7. num. 2.*
2. *Intellectus cap. litterar. de præsumpti.*
3. *Iocans ab initio meram dicere veritatem, si postea velit excusare confessionem, an sit admittendus.*
4. *Notarius quando confector apposuit omnes clausulas solitas apponi.*
5. *Discrimen sit inter id quod quis facit ab initio, aut ex intervallo.*
6. *De intellectu cap. cum dilecti. de accusat. qui exercuit, & qualiter exponendum.*
7. *In delictis quando fiat benigna interpretatio contra delinquentem.*
8. *Quando dicta vel facta referri possunt ad delicta, vel non delicta, in meliorem partem sunt interpretanda. & huius dicti pulchra exempla.*
9. *Cum quis ab initio simpliciter confitetur delictum, si postea velit confessionem, an sit audiendus.*
10. *Subtilis intellectus & reprobatio cap. cum dilectus. de accusat. cuius inductio exstat supra §. 7. n. 2.*

AD textum *in dict. cap. cum dilecti,* † respon- §. VIII. 1
detur, *b* * quòd ideo fit ibi interpretatio *Intellectus cum dilecti. extra. de accus.*
in malam partem contra illum episcopum cõfitentem, quia à principio iurauit meram & B* †E
simplicem † dicere veritatem: & nunc cõtrarium est contra se, & præsumitur veritatem dixisse. Quapropter licet postea velit suam confessionem excusare, no admittitur: quia verisimilius est, quòd à principio dixerit veritatem, quã 2
postea. arg. *d. c. litteras.* † vbi ille Guilelmus, quãdo ad fidem rediit, confessus est fratri laborare eodem morbo: postea vero in alio iudicio, dum fieret inquisitio contra fratrem, pergauit illum cõ iuramento, dicendo quòd credebat illum fuisse & esse catholicum: & sic aut primo dixit mendaciũ, aut postea periurium. Sed Papa arbitratur, quòd potius incidit in periurium: quia non est verisimile, quòd ille tempore cõfessionis suæ dixisset mendacium in fratrem: erat tamen præsumptio pro secũdo dicto, quia fuerat iuratum. Sed prima præsumptio erat validior. Idem erat † in casu *dicti c. cum dilecti.* quia 5
ex quo ille episcopus à principio iurauit meritã & simplicem dicere veritatem, præsumendum erat, quòd veritatem dixerit: ideo licet postea suam confessionem velit excusare, non admittitur: quia ex quo fuit confessus de facto proprio, quod scire præsumitur, vt not. *in cap. ab excommunicato. de rescriptis.* contra suam cõfessionem non est admittendus, præsertim ex intervallo: sicut in teste dicimus, qui dictum suum ex intervallo corrigere non potest, vt *capit. præterea. de testi. con.*

Facit † in simili, quod voluit *Bald. in rubr. C.* 4
de revoc. his quæ in fraud. credit. in fin. quòd licet *Nota dictũ Baldi.*
notarius videatur rogatus apponere omnes *Notarius quando cõsuevit apponere omnes clausulas quæ apponi solent.*
clausulas, quæ de consuetudine apponuntur, *l. generaliter. C. de fideiuss.* procedit donec contractus est in fieri: licet postquam est in facto esse, non. quod dictum vt singulare refert *Andreas Siculus in cap. 2. de præscr. secunda columna.* inferens ex eo limitationem ad illum textum & alia iura, quæ volunt, quòd prælatus, vel administrator faciens contractum, potest illum reuocare, cum pœnæ adiectione, dum contractus est in fieri: secus si in facto esse; vt ibi laous per eum. Per hæc, † & alia multa, quæ ex proposito trãseo sub silentio, patet, maximam esse differentiam, & vim inter illud, quod à principio quis dicit, aut facit: & illud quod ex intervallo. De intellectu † dicti *cap. cum dilecti.* multum laborat 6
Antonius in cap. fi. de confess. col. 19. de quo meminit *Augustin. in tractat. de malefic. in parte, comparent dicta inquisit., & in termino defensionis, in principio, & Iason in L. vt vim. ff. de iust. & iur. solum. 3. vers. 4. circa prædicta. & ibi vide.*

Cum-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Cumque in casu nostro iste Rodericus interrogatus ab inquisitoribus, meram & simplicē veritatem dixit, ex simplicitate verba illa protulit: credendum est sibi, cum subdit, quòd credebat Ecclesiam sic tenere. Vnde à principio iste Rodericus qualificauit confessionem suam, cui standum est: nō autem ex post facto, vt faciebat ille episcopus, in *dicto cap. cum dilecti*, vt supra dictum est.

Quinimo non solum volebat ibi episcopus suam confessionem qualificare, quod forsa licitum sibi foret, vt ibi probatur, secundum vnam lecturam, quam ibi tenent aliqui doctores, & *Bald. in cap. 1. §. item si vasallus. 2. column. de controuersia inuestiture. & in l. 2. in fin. C. de cust. reorum. & in additio. ad Specul. titul. de positionibus. §. 10. sequitur 1. colum. versicul. item si pecunia. & in authen. contra qui propriam. fin. col. C. de non num. pec.* quem sequitur *Andr. Sicul. in cap. fin. de solut. 3. col. & Lefon in dicta l. vt vim. ff. de iust. & iur. column. 3. vers. quarto quero. & ibi Claudius colum. 13.* Sed volebat ille episcopus suam pomam confessionem in totum perimere, quod non poterat, vt ibi est casus, secundum præfatos doctores.

7 *In delictis quando debeat fieri benigna interpretatio.*

Vel aliter †potest intelligi ille textus quando quis simpliciter à principio cōfessus est delictum propium, propter quam confessionem poterat damnari, quo casu fit interpretatio contra confitentem, per not. in *l. 1. C. de confessis, & in cap. fin. eod. tit. & in locis supra allegatis.* Secus tamen est, quādo ea, quæ crimen sapiunt, probantur per testes contra reum. nam tunc benigna fit interpretatio in bonam partem, iusta not. per *Bart. in l. non solum. §. sed vt probari. ff. de nouis oper. nunt. per Abb. in cap. in præsentia. de probat. colum. 4. & in Canditis, de præscript.* quia probatio debet de necessitate concludere, præcipuè in criminalibus, vt *dicto cap. in præsentia, & l. sciant cuncti. C. de probatio.* hæc fuit noua & subtilis cōderatio domini Felini Sandæi, auditoris Rotæ, ad illum text. in *dicto cap. cum dilecti. 4. colum. versicul. Posset tamen fieri vna consideratio.* quæ

Noua consideratio Felini.

8 mihi satis placet: quia † quando dicta, vel facta possunt referri ad delictum, & non delictum, iura interpretantur in meliorem † partem, vt *l. merito. ff. pro soc. & regula, estote. de regul. iur.* facit *gloss. in cap. absit. 11. quæst. 3.* & text. in *cap. in scripturis. 96. dist.* vbi ponuntur verba Imperatoris dicentis, quod si videret clericum amplexantem mulierem, præsumetur quòd causa benedicendi eam hoc faciat.

Hinè est, quòd si quis faciat articulum, quòd Titius cognouit Bertam per vim, non obtinebit, quia nō concludit: potest enim esse, quod fuit vis passiua, non actiua, secundum *Bartolum* C * *in l. 1. de duobus reis.* c * Ad ista facit notabile dictū *Innocentij in cap. super his. de accus.* vbi dicit, quòd si quis opponat exceptionem contra electum, & illam probet, oportet quòd sit talis, quæ necessario inferat delictum, & non possit aliud importare. non ergo sufficit, quamuis prima facie sonet in delictum.

Hinc est, quòd si quis excipiat contra electum, quòd sit venator: quamuis hoc probet, non obtinebit: quia interpretabitur, quòd hoc faciat licite causa recreationis, iuxta not. *in cap. 1. de cleric. d * venat. 2* † & si probet eum irascibilem, interpretabitur. quod ex iusta causa irascatur. ita not. dicit *Innoc. in capit dudum. col. 2. de elect.* & multum commendat *Anton. & Abbas ibi, col. antep.* Multa his similia adducere possem ad hoc propositum, quę breuitatis causa omitto. Secus tamen est, † quando confitetur quis 9 simpliciter delictum, & postea vult suam confessionem perimere, non potest: quia cum à principio potuit illam qualificare, vel modificare, & non fecit, imputetur sibi. arg. *l. veteribus ff. de pactis. & in l. Labeo scripsit obscuritatem, ff. de contrahenda empt. & l. quidquid astringendæ. ff. de verb. obligat.*

D * † G

Ex istis patet † responsum ad *dictum cap. cum* 10 *dilecti.* vbi duo interoquuntur: Primum, quòd ille episcopus à principio iurauit meră & simplicem dicere veritatem, & vigore huius iuramenti confessus est simpliciter contra se: ideo non admittitur volens postea suam confessionem perimere: quia præsumitur prius dixisse veritatem. Secundum, quia hanc interpretationem, vel peremptionem volebat facere ex interuallo, ideo non admittitur. Secus est in casu nostro, in quo à principio meram & simplicem veritatem dixit: postea vero nihil vult addere vel detrahere. Ecce quomodo differt casus noster à casu *dicti cap. cum dilecti.* differt etiā in alio, quia ibi per confessionem episcopi cōstabat omnino de delicto simoniæ, &c. Sed in casu nostro, nec per testes, nec per confessionem rei de delicto constat hæreticos: quia non constat de errore intellectus, nec de pertinacia ipsius Roderici, sine qua nullus potest dici hæreticus, vt supra late ostensum est. Ex quibus omnibus videtur necessario concludendum, quòd credatur confessioni istius Roderici, & per consequens tollatur de medio præsumptio, quod depranato animo illa verba protulerit.

SVMMÆ RERVM.

1. *Pertinacia nunquam præsumitur, nisi de illa constet.*
2. *De pertinacia vero, & non præsumptiue constare oportet.*

§. IX. 1 *Pertinacia non præsumitur nisi probetur.*

ET † posito sine veritatis præiudicio, quòd † H error in mente præsumatur: non tamen præsumetur pertinacia & † in eo: quia pertinacia numquam præsumitur, oisi de illa constet, vt colligitur ex multis præallegatis, & tenet in expresso *Ioan. And. in cap. cū contumacia. de hæret. lib. 6.* refert & sequitur *ibi Ancharanus & Dominicus in 2. column. & Ioan. de Ana. in cap. excommunicamus, §. qui autem, 2. column. in fine, eod. tit.* quod est valde notandum ad propositū nostrum

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

2 strum satis accommodatum. Ratio est † quia cum pertinacia sit qualitas facti, quæ perficit hæresim: quod est grauissimum delictũ: oportet de illa constare vere, & non præsumptiue: quia in delictis probationes debent esse luce clariores, vt *dict. l. sciant cuncti cum concordantijs.* Probabitur autem pertinacia altero de modis prædictis.

SVMMÆ RERVM.

1. *Pertinacia an non tantum iudicetur ex actu exteriori, sed etiam ex latenti perseuerantia in errore contra fidem.*
2. *Mulier, rusticus, miles & alia persona an habeant excusationem prætextu ignorantiæ solum in his quæ publice dicunt, an vero etiam in his quæ clam & occulte.*
3. *Actus clandestinus an semper accipi debeat in deteriorem partem. & de hoc plura exempla sequuntur.*
4. *Index an reddatur suspectus ex eo quod pars sibi loquitur ad aurem.*

§. X. 1. PNSTRO † adhuc, quòd mihi dicatur, quod pertinacia non tantum iudicatur in exteriori actu, ita quod ille solus reputetur pertinax in errore, qui verbis aut scriptura monitus,
† 1 resistit, imo etiam videtur ille pertinax, † 1 qui contra veritatem in Ecclesia prædicatam latéter diu perstitit, vel vsque ad mortem perdurat:
Nota. quia talis non videtur per ignorantiam, sed per obstinatã malitiam in tali errore tanto tempore perseuerasse: & ideo Ecclesia tales præsumit hæreticos: vt not. dixit *Archiepisc. Florentin. 2. part. sum. tit. 22. cap. 5. §. 1. colum. antepen.* Ad hoc responderi potest, quod dico, quod ista doctrina vera sit (de cuius veritate multi dubitant) quantum ad casum nostrum, secum trahit solutionem: quoniam iste Rodericus non perstitit in sua dubitatione diu, nec latenter, immo publice coram astantibus ista verba protulit, ex quo arguitur eius simplicitas & ignorantia, atque per consequens eius excusatio. ad hoc bene facit glo. not. in *l. 2. C. de interd. matr. & in l. qui contra. C. de incest. nup.* quæ dicit, † quòd mulier, rusticus, miles, & aliæ personæ, quæ excusantur propter ignorantiam iuris, habent excusationem in his, quæ publice dicunt, vel faciũt:
E* 2 * secus si clam, & absconse, seu occulte. ad hoc valde commendat illam glos. *Bald.* & reputat singularem. de quo exclamat *Ioan. de Ana. in cap. cum ex iniuncto, de hæret. 2. col.* ponderans ad hoc illum text. dum dicit: occulta conuenticula celebrari. vbi contra hæreticum ponderatur, quòd occulte conuenticula celebrauerit: ex quo infertur, † quòd actus 4 clandestinus
3 D semper interpretatur in deteriorem partem.

Nota de his quæ occultè fiunt. Signa illum tangentia.

4 Et hinc † est, quòd si pars sibilat in aurem iudicis, loquens sibi secrete; ex hoc redditur in-
F* dex suspectus: *f* vt notanter voluit *Specul. tit. de positionibus*, §. 7. *versic. quid si pones.* refert & sequitur *Abbas in capit. accedens, 2. 4 colum. vt lit. non conteſt.* & istud dictum habetur in solemni cultu apud doctores. Hinc est etiam, quòd prohibentur clandestina matrimonia, vt per totum *tit. de clandestina desponſ.* bene facit *l. papillus, ff. de auctor. tut. & l. cum ipse tutor, C. de contrahend. empt.* vbi tutori permittitur emere rem pupilli pa- E
tam, non autem clam, propter fraudem præsumptam. de quo per *Abb. in c. cum in iure de elect.*
g* Hinc est, quòd permittitur parti dare pecu- G*
niam iudici, vt iustam ferat sententiam, vel testi, vt verum dicat testimonium, si hoc faciat palam. secus si h* clam, vt not. tenet *Archidiac.* H*
in cap. qui recte. 11. quæst. 3. de quo exclamat *Bald. in cap. fin. de appell. & Moderni in tract. maleficiorum, in parte, falsario 10. col. in princ.* faciunt not. per *Bar. & alios in lege quemadmodum, C. de agricol. & censit. libro vndecimo.* & multa, quæ breuitatis causa omitto.

Vnde ad propositum iste Rodericus non clam, sed publice coram astantibus verba illa protulit, per quod arguitur eius ignorantia, & fatua simplicitas, vt dictum est supra. Adde prædictis bonum text. in *l. fin. ff. de ritu nupt. ibi:* si quidem palam fecerint, leuius, &c. allegat eam *Abb. in c. de homine, de celebrat. Miſſ.* inferens ex hoc ad religiosum, qui matrimonium contraxit, vt ibi per eum, facientem differentiam
† 2 inter eum, qui poblice contraxit, & eum † K
qui occulte. Idem dicit in *cap. cum quidam. finali colum. de iureiur.* de quo memini in *cap. per vestras, de donatio. inter vir. & vxor. §. 18. ad med. versic. idem fuit de mente.*

SVMMÆ RERVM.

1. *Probatio ex præsumpto errore & pertinacia, non infert panam delicti ordinariam.*
2. *Intellectus cap. inter sollicitudines de purgation. canon.*
3. *Iusta causa est minuendi panam, cum proceditur ex præsumptionibus.*
4. *Quando est suspicio de falsitate testis, index debet temperare sententiam.*
5. *Ex indicijs etiam indubitatis, an possit pœna ordinaria imponi.*
6. *Cum constat de homicidio per solam confessionem rei dicentis se occidisse ad suam defensionem, si defensio non probetur, an sit pœna ordinaria imponenda.*
7. *Cum procedit ex pertinacia & errore præsumpto in causa fidei, an sit imponenda pœna ordinaria.*
8. *Inquisitores hæreticæ prauitatis beniuniorem & humaniorem partem sequi debent, quod iste probatur.*

VSQ aliter dicere possum, si verbis daretur §. XI.
audacia, salua tamen decisione, & determinatione sacrosanctæ matris Ecclesiæ: quod *Nona consideratio in hac materia.*
etiam si præsumeretur inesse errur & pertinacia in his verbis, sicut præsumitur error in mente vel intentione, adhuc isto casu non cõdemnabitur iste Rodericus vt hæreticus pertinax, quia † cum probatur ex præsumpto errore, & ex præsumpta pertinacia, nno debet puniri pœna ordinaria delictiimmo temperanda est sententia: vt est casus valde singularis ad propositum in *cap. asserte, de præsumpt.* vbi licet Salomon ex præsumptionibus motus adiudicauerit

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

cuerit vni mulieri filium : non tamen voluit condemnare ad mortem aliam mulierem, quæ iustissime erat condemnanda, si legitime fuisset probatum contra eam, quòd filium alterius furripuisset: vt *l. 1. C. ad legem Fla. de plag. secundum Innoc. in cap. quia verisimile, de præsum.* vbi tradit hanc doctrinam, quam velut singularem, & ab alijs non traditam, commendauit *dominus Car. in dicto cap. afferte. & ibi Ant. Ioan. de Imol. & Abb. & alij moderniores, Ant. in cap. quanto, eod. titul. Abb. in cap. constitutus de test. & in cap. at si clerici, § de adulteris col. penul. de iudi. & in cap. 2. de cohabi. cle. & mul.* Pro qua doctrina videtur text. cum gloss. *in capit. inter sollicitudines, de purga. can.* vbi si aliquis † defecit in purgatione, præsumitur hæreticus: non tamen imponitur sibi pœna ordinaria delicti, sed mitior: quia detruditur in monasterio. Licet aliqui velint violentiam facere illi litteræ, reducentes eam ad dispensationem. Quod mihi non placet. Ex illo † texm & prædictis sumitur doctrina singularis, quòd *f* vbi proceditur ex præsumptione, est iusta causa minorandi † *l* pœnam. ad hoc *l. quid ergo §. pœna grauior, ff. de infamibus.* ita dicit *Baldus in l. fin. C. de prob. ad finem.*

1 2 3 F †L

1* 4

*, Hinc est, † quòd quando non plene liquet de falsitate testis, sed suspicatur de eo: tunc iudex debet temperare sententiam, quia procedit ex sola præsumptione. ita dicit *Bald. in l. presbyteri, la 1. penult. col. C. de episcop. & clericis. k* *.

K *

5 Hinc est etiam, † quòd licet reperiantur plura indicia contra aliquem, quæ sufficiant ad condemnationem, non imponetur pœna ordinaria delicti, sed minor: vt not. tradit *Gandinus in tract. maleficior. in cit. de præsump. & indi. in dub.* quem refert & sequitur *Pau. de Cast. in d. l. fi. C. de probat.* & latius in *consil. 197. in 1. parte.* vbi pulchre loquitur.

6 Mirabile dictum Abbatis. †M L*

Ex his † dicebat *do. Abbas* vnum mirabile verbũ, & ad propositum satis accommodatũ: quòd si de homicidio nõ constat aliter, quàm per confessionem rei, dicentis, Occidi Titium me defendendo † *m* & non probetur defensio: non punitur pœna mortis: quia in *l** tali pœna inferenda, probationes debent esse luce clariores: vt *d. l. fi. de probatio. & l. qui sententiam, C. de pœn.* ita not. dixit ille in *c. auditis, de præscrip. penult. col. versi. puto tamen.* nec reperitur alibi hoc dictum, & apud practicos modernos est in solenni cultu, vt refert ibi *do. Felinus 21. col.* de quo etiam facit festum *Alexand. in d. l. non solum, §. sed vt probari, ff. de noui oper. nunt. Ang. in tract. maleficior. in parte, de anno præsum. 7. col. fi. & in parte, comparent dicti inquisiti, & partem confitentur, & partem negant. 4. col. Felin. in cap. cũ venerabilis, 4. col. in fi. de except. & in cap. significasti 2. de homicid. col. pen.* de cuius veritate *ipse in c. auditis, & Bart. Soci. in l. ne eadem, ff. de except. rei iudi.* merito dubitant, & multi alij moderni, quos referre non curo.

7 Conclusio.

Concludo † igitur ex prædictis, quòd cum in casu nostro non constet aperte de errore mentis, intellige de errore hæresim inducente: bene tamen constat de errore simplici, propter quem peccauit (vt dixi post *Thomam supra, §. 4.* quãuis *Innoc.* quem ibi retuli, contrarium sentiat: nisi dixeris saluando Innocen. in his, quæ non tenetur quis explicite scire, vt supra dictum est in dicto §. 4. nec de pertinacia) sed proceditur ex errore præsumpto, & pertinacia præsumpta; nullo modo potest imponi pœna ordinaria delicti, imo aliqua leuis & salutaris pœnitentia: vt in superioribus dictum est. & tenent *Matthæus & Cardin. in dict. clem. 1. de summa trin. §. porro 4. qu. & in cap. 2. ad fin. eod. tit. in antiquis.* vbi dicunt, quòd si aliquis per simplicitatem dicat, animam rationabilem non esse corporis humani formam *n* † non est aliqua pœna corporali puniendus. idem sentiunt alij doctores, quos supra retuli.

†N

Et hanc † opinionem tanquam benigniorem & humaniorem, debent sequi inquisitores indices fidei, quia odia restringenda sunt, fauores ampliandi. vt *regula, odia cum concordantijs de regul. iur. lib. 6.* quia data diuersitate opinionum, humanior sequenda est, vt not. *Hostiens.* quem alij sequuntur in *cap. si vero, de cogna. spirit.* not. etiam in *cap. fi. de transact.* vbi text. in fin. dicit. In his vero in quibus ius non reperitur expressum, procedas æquitate seruata, semper in humaniorem partem declinando: secundum quòd personas & causas, & tempora videris postulare. Hoc debent facere domini inquisitores, Deum imitantes, cuius diuinitatis natura clemens est, & pia, magisque ad indulgentiam, quàm ad vindictam prona: quia non vult mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat, vt *cap. quia diuinitatis, de pœnit. distinct. 1.* Vnde si quis post lapsum peccatorum, ad veram pœnitentiam se conuerterit, cito à misericordiæ iudice veniam impetrabit, quia misericordia Domini plena est terra, vt traditur *Sapientiæ 15.* Adde bonum textum in *cap. licet plerunque 45. distinct. & in cap. significasti. de pœnit. & remiss.* & quæ ibi scripsi in meis recollectis circa finem. Ad hanc enim misericordiam nos mouet Dominus dicens, Estote misericordes: ego enim misericors sum: vt habetur *Luc. 6. cap.* transsumptiue in *cap. estote de vt ind.* vera quidem iustitia compassionem habet, falsa vero dedignationem. Vnde sententia, quæ misericordiam vetat, fugienda est: vt inquit *Gregorius in moralibus lib. 19. parte 4. capit. 23.* habetur *in cap. vera iustitia 45. distinct. & in c. ponderet, in fi. 50. dist.* melius enim est propter misericordiam rationem reddere, quàm propter crudelitatem, seu inclementiam: quia vbi paterfamilias largus est, dispensator non debet esse tenax: nam si Deus benignus est, ad quid sacerdos eius austerus vult apparere? vt *cap. allegant. 26. qu. fi.* Rectores ergo prouidi, & iusti indices, ex sua infirmitate aliorum infirmã pensantes, lapsos debent per mansuetudinem subleuare: vt *cap. reuelatio 45. distinct.* Propterea Christus ex magna pietatis dispensatione cadere Petrum permisit, vt ex sua infirmitate cognosceret, quàm misericorditer aliena infirma tolerare deberet, vt

8 Opinio benignior est sequenda.

De clementia, pietate & misericordia.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

cap. considerandum & cap. seq. 50. dist. Hanc ergo misericordiam in præ oculis debent habere iudices, ipsamque sequi: alioquin iudicium sine misericordia erit ei, qui misericordiam non vult fieri delinquenti: vt habetur *2. quæst. 7. §. de his, vltra medium.* Audiant quid dicat Melchiades Papa, loquens iudicibus, vt habetur in *cap. 1. super 2. qu. 1.* Primo, inquit, super omnia diligenter et inquirite, vt cum iustitia & charitate diffiniatis, neminem condemnetis ante verum & iustum iudicium: nullum indicetis suspicionis arbitrio: sed primum probate, & postea charitatiuam sententiam proferte: & quod vultis non vobis fieri, alteri facere nolite: & hoc debent facere præcipue iudices ecclesiastici, qui non ad punitionem & vindictam malorum, sed ad eorum correctionem & emendationem principaliter intendere debent, Christi saluatoris nostri imitantes exemplum, qui non venit animas perdere, sed saluare. *Luc. 9. cap.*

Pulchra verba.

SVMMÆ RERVM.

1. *Quid agendum de eo, qui de duobus denuntiatus alterum confitetur, alterum vero negat.*
2. *Testes singulares sunt, qui deponunt de diuersis actibus, & non probant.*
3. *Per testes singulares & famam nemo debet de crimine hæresis condemnari.*
4. *Intellectus l. 2. C. de hæret.*
5. *Crimen hæresis quanto cæteris est grauius, tanto requirit grauiores probationes.*
6. *Qui habet plures testes singulares contra se, non dicitur habere duos testes, & quare.*

§. XII.

De eo, qui super duobus denuntiatur, & vnum confitetur, alterum negat.

REstat modo respondere ad vnum, quod inquisitionis promotor dicere potest. Quòd etsi prædicta vera sunt, quantum ad id, quod ipse Rodericus confessus fuit se dixisse, quod putabat duos fore deos: non tamen procedunt, quantum ad dubitationem virginitatis: quia negauit se dubitasse, & dubitationis verba protulisse. de quo tamen constat per duos testes: vt in themate quæstionis præmissum est. in qua quidem negatione perdurat, & per consequens per iudices fidei condemnandus est tanquam hæreticus, vt *capitu. ad abolendum, §. 1. respon. 1. & 2. cum ibi not. & cap. penult. cum concordantijs.*

1 G Ad hoc † respondetur primo, quòd non *g* est verisimile, quòd ex quo confessus fuit primum, non confiteretur etiam secundum, si verum fuisset. item non est verisimile, quòd si dicta verba dubitationis virginitatis dixisset, testes qui ibi erant præfectes, & deponunt de aliis verbis, non deponerent etiam de istis: ex quo arguunt falsitas testium.

Aliter & 2. dici potest, quòd isti testes sunt

2 †O singulares: † quia deponunt de diuersis † actibus: vt apparet, & ex eorum depositione clare constat: nam sexus testis in ordine deponendi iuramus & estificarus 23. die Octob. anni 1500. dixit, quod iam erant octo anni, quibus audiuit eundem Rodericum dixisse, quod ex quo Deus habebat Patrem, quoniam virgo Maria parere potuit virginitate permanente. Secundum depositionem huius sunt iam nouem anni illi, quibus illa verba dicuntur prolata. Vltimus testis deposuit 21. die Maij, anni 93. & dicit, quod iam erant lapsi sex menses, quibus audierat eumdem Rodericum dixisse verba similia prædictis. & ita non deponunt de eodem actu, & tempore, & per consequens sunt singulares, & non probant: vt aliàs late scripsi in alio proposito, allegatione 38. incip. in causa quæ vertitur, vt expresse voluit *Ioan. And.* quem sequitur *Dominicus in c. vt officium de hæret lib. 6.* vbi dicit, † quòd per testes singulares & famam, de tanto quis crimine condemnari nõ debet. idem *Anton. in cap. cum oporteat, de accusa. Abb. col. 42. incip. ex multis agitatis in iudicio, &c. Salycetus in l. testium, C. de testibus.* Et ista est communis opinio, quæ multis iuribus & rationibus fundari potest: quamuis aliqui pauciſſimi doctores contrariam sententiam tenere videantur, quorum motiuis faciliter responderi potest: præsertim † ad *dictam l. 2. † C. de hæreti.* dum dicit: quòd leui argumento quis ennuincitur de hæresi: nam illud debet intelligi, quo ad hoc, vt contra aliquem suspectum de crimine procedatur ad inquisitionem, vel purgationem. ita intelligit gloss. in *cap. litteras, de præsumpt. & Card. in clem. 1. de hæret.* vel intelligitur quo ad imponendam pœnitentiam. ita intelligit illam l. & dictum *Innoc. in cap. sicut de simo. Ioan. de Imo.* non autem quo ad pœnam corporalem vel temporalem imponendam secundum eum, vel secundum doctores, in *dict. cap. litteras.* Illa lex debet intelligi de leui argumento: id est quòd de facili potest probari, & cum hoc intellectu transit *Abbas*, post alios: quia quanto † grauius est hoc delictum, tanto grauior probatio requiritur in eo, secundum eum ibi. Idem tenent *Marthaus, Card. Ioan. de Imol. & alij, in dict. clem. 1.* dicentes, quòd probationes in hoc crimine, sicut in aliis delictis, debent fieri secundum iuris communis regulas, quæ debent esse habent, quòd in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum. idem *Oldradus consil. 210. in resp. incipit Regularis habet traditio.* cum secundum eos hoc casu reperiatur aliquid speciale in crimine hæresis: idem est in eo dicendum, quod in aliis omnibus. idem *Anton. in cap. excommunicamus de hæret.* Ille autem † qui habet plures testes singulares, non dicitur habere duos testes: imo aliquando minus quàm vnum: quia vbi dicimus singularitatem testium, non damus numerum. vt per *Bald. in l. de quibus ff. de legi. in fin. & in dict. l. testium, C. de test. & in l. 2. C. de bonor. poss. secundum tab. & alibi locis*, signanter in *l. iurisiurandi 2. col. C. de testib.* vbi pulchrè loquitur, & in *rub. de controuersia inuestiturę, lib. feudorum, m** & quia vis huius M^u

Quando testes singulares probant.

3

4 †P

Signa hoc in dicta clem. 1. prope fi.

5

In crimine hæresis pro bationes luce clariore debent esse.

6

nego-

negotij non consistit in hoc articulo, aliter non examino: potuissem tamen ad saturitatem scribere, quia alia necessitas coegit temporibus retroactis lautissime differere.

SVMMÆ RERVM.

1. *An duo testes sufficiant ad condemnandum aliquem de hæresi, & quales esse debeant.*
2. *Testes omni exceptione maiores qui dicantur.*
3. *Mulieres an sint testes legitimi in causa criminali.*
4. *Mulier an possit esse testis in testamento.*

§. XIII. ET posito sine veritatis præiudicio, quod testes singulares in hoc crimine probent: dico, quòd istæ duę mulieres non probant contra hunc Rodericum: quoniam † 9 vt aliqui † Q doctores tenent in *c. excommunicamus, §. adijcimus, de hæret.* duo testes †non sufficiunt ad condemnandum aliquem de hæresi. idem tenet 1 *Archid. in c. vt officium, de hæreti. lib. 6. in ver. aliquorum.* quem aliqui sequuntur, cuius ratio est, quia vt supra dixi, quanto grauius est hoc crimen, tanto maiorem probationem exposcit: & dato, quod duo testes sufficiant ad condemnationem, oportet quòd sint integri, & omni exceptione maiores: quia in criminalibus probationes debent esse luce clariores: vt *l. sciant cuncti, C. de proba. 5. qu. 6. c. Epiphanium.* Ad hoc gloss. not. in *cap. at si clerici, de iudic. in ver. legitima probatione.* quæ dicit, puta per legitimos testes, & omni exceptione maiores, vt *2. quæst. 1. cap. in primis.*

2 Dicunnur † aurem testes omni exceptione
Testes omni exceptione maiores qui dicantur. maiores, qui repelli non possunt aliqua exceptione: vt *c. licet, de testib.* ita dicit *gloss. not. in ver. maiores, de consang. & affi.* de qua doctores faciunt festum. Ad idem bonus text. in *l. absentem, in princip. ff. de pæ. & lex regni 3. parti. ti. 14. l. 12. & 7. parti. tit. 1. l. 26.* quæ pulchre disponens circa probationem fiendam in casu criminali.
Lex regni.

† R 3 Cum † 9 autem in causa criminali † mulieres
Mulieres an admittantur in causa criminali. non sint testes legitimi: vt *cap. mulierem 23. qua. 5. & c. quoniam aliqua. de testib. & ibi gloss. & in c. forum, de ver. sig. Spec. tit. de test. §. 1. 25. col. ver. item quod est mulier. Hostien. in sum. cod. tit. §. quis possit esse testis.* Adde *gloss. in cap. super eo. & in c. in literam de testib. & in c. forum §. 2. de ver. sig. Flor. in l. ex eo. ff. de test. Ioan. de Imol. in l. qui testamento, §. mulier ro ff. ff. de testam. & Modernos in tractatu maleficiorũ in parte comparent dicti inquisiti, & negant rocum.* Habemus legem regni, quæ hoc approbat, *Fuero legum lib. 2. ti. 8. l. 8. qua incipit: toda muger.* vbi prohibetur mulieri testimonium dicere, nisi in certis casibus, inter quos iste non reperitur. quod approbat *stylus Curiæ l. 96. qua incipit:* 4 *sobre la ley.* Et videns † hoc satis rationabile: nam si mulier non potest esse testis in testamento: vt traditur in præalleg. iuribus; multo fortius non admittetur in causis criminalibus, vbi maior difficultas, maiusque periculum vertitur,

à paritate, imo à maioritate rationis: ita firmant doctores aliqui, vt refert *Ioan. And. in addi. ad Spec. vbi supra.*

SVMMÆ RERVM.

1. *Mulieres qualiter dicantur admitti ad testimonium de iure canonico.*
2. *Regulariter quando dicantur mulieres admitti ad testimonium, & in quibus delictis id fallat.*

NON obstat, si dicatur: quòd cum in hoc §. XIV. casu procedatur per viam denuntiationis, & inquisitionis, mulieres & de iure canonico admittuntur: vt *dicta cap. quoniam de test.* vbi hoc 1 tenent doctores, & in locis præalleg. quia † ad hoc dicendum quod admittuntur, quo ad præsumptionem non quo ad probationem secundum *Henri. post alios, in dict. c. quoniam in 1. distinctione,* vel aliter secundum † eum: Illud quod 2 dicitur, quòd mulieres admittuntur in causa inquisitionis, procedit regulariter, fallit in criminibus homicidij, & simoniæ, & aliis, quæ post peractam pœnitentiam impediunt executionem ordinis, & retentionem beneficij iam adepti; quæ enumerantur per *Bernardum,* & pleoius per *Hostien. in cap. nisi cum pridem, §. propter conscientiam, de renun.* in quibus criminibus licet procedatur per viam inquisitionis, seu denuntiationis, est tamen sicut in accusationis iudicio procedendum, vt pleue legitur & notatur in *t. inquisitionis, de accus.* ista sunt verba *Henri. vbi supra.* Cùm autem hoc casu procedatur super grauiori delicto, illis ibi excepruatis; merito in eo mulieres non sunt admittendæ ad probationem faciendam, sed solum ad præsumptionem.

SVMMÆ RERVM.

1. *Qualiter sic intelligendum illud: in criminibus exceptis admitti testes inhabiles.*
2. *Quales testes admittantur in criminibus exceptis.*
3. *Persona prohibita admissa ad testificandum in crimine hæresis, qualem probationem faciant.*
4. *Duo testes inhabiles admissi ad testificandum in criminibus exceptis non faciunt plenam probationem.*
5. *Intellectus cap. in fidei favorem, de hæret. lib. 6 & eiusdem subtilis inductus.*
6. *Qualis fuerit intentio Papæ in cap. in fidei favorem de hæret. lib. 6.*
7. *Doctrina Hostiensis declarata asserentis in crimine hæresis non sufficere duos testes.*

NOn obstat, †si dicatur, quòd in criminibus §. XV. exceptis, vt est crimen simoniæ, hæretis, lætæ maiestatis: vt dicit *glo. in cap. cum P. Manconella, de accus. glo. 1. 2. q. 7. in sum.* admittuntur mulieres, & aliæ personæ prohibitæ, & testes aliis 1 inhabiles, vt pote ludæi: vt *capit. contra Christianos, de hæret. libr. 6.* & alij infideles: quia illi sob repelluntur à testimonio contra fideles: vt *c. pa-*
In crimine hæresis admittuntur testes qui aliàs repelluntur.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

gans 2.quæst.7.& 1.Iudæi,& cap.licet vniuersis de testi. de quorum numero hæretici non existunt.item quia non apparet ratio specialitatis inter infideles, & Iudæos, &c. Admittuntur & excom-
2 municati, participes, & socij criminis in testimonio: vt cap.in fidei fauorem, de hæret.lib.6. item serui contra dominos: vt l.fi.C. ad l.Iul.mai. Admittuntur etiam periuri: vt c.accusatus §.licet,de hæret.lib.6. fortius ergo admitti debent mulieres,præsertim bonæ famæ & opinionis.

† S Ad hoc respondetur, †/quod licet in crimi-
3 ne hæresis † admittantur personæ aliàs prohibitæ: vt in prædictis iuribus: admittuntur ad præsumptionem, vel aliqualem probationem
4 faciendam:non † tamen vt duo ex his plene probent: vt aperte colligitur ex prædictis iuribus,signantes † ex text.in dicto cap.in fidei fauorē.
5 vbi dicitur,quòd excommunicati,participes,& socij criminis, admittuntur ad testimonium,in fauorem fidei, præsertim in defectum aliarum probationum contra hæreticos,credentes,&c. si ex verisimilibus coniecturis, & ex numero testium, aut personarum tam deponentium, quàm eorum, cōtra quos deponitur,qualitate, ac aliis circunstantiis,sic testificantes, falsa non dicere præsumantur. Pondero textillum, in-quantum dicit;Ex numero testium. quasi dicat ex multitudine testium.Nec dicas,quòd appellatione numeri veniunt duo testes, & illi sufficiunt, l.vbi numerus, ff. de testib. & regula, plurali locutio de regul.iur.cum concordantiis:quoniam dico, quòd illa verba non patiuntur illum intellectum,imo verus sensus & intellectus illorum verborum est, quòd si plures excommunicati, quàm duo,vel participes vel socij criminis, deponunt contra aliquem de hæresi: dum tamen ex aliquibus coniecturis non præsumantur falsa dicere;isti tales sufficiant ad condemnationem. sic intelligit illum textum *Franciscus de Aretio in*
6 *capit.final.in fine de testi.* fuit † enim mens Papæ, quòd prædicti,quamuis inhabiles ad testificandum,admittantur ad testimonium: non tamen dixit,quòd duo ex illis sufficiant ad condemnationem:& propterea dixit: Et ex numero testium. Et ex hoc dicebat *Franciscus Arretinus vbi supra*,posse dici,quod in testibus criminosis,vel infamibus, etiam concurrentibus coniecturis verisimilibus, & sic dicit debere intelligi do-
7 ctrinam † *Hostiensis*,quam refert *Archidi.& Ioan. Andre.in dicto capitulo vt officium, de hæret.lib.6.* dum dixit,quod in casu hæresis non sufficiunt duo testes. nam quando testes essent criminosi, vel infames, illud dictum satis probatur in *d.c.in fidei fauorem*. Idem, quando essent alij testes, aliàs à iure prohibiti: vt in casu nostro in mulieribus. Ita arbitror iuris esse, ego Ioannes Lupi de Palatiis Rubeis, Decretorum Doctor, salua decisione sacrosanctæ matris Ecclesiæ, ac cuiuslibet rectius sentientis.

ADDITIONES.

¶ Adde *Iaſ.in l.vt vim,col.2. ff.de iuſti.& iur.* & plenius per *Hippolyt.in ſingul.187. incip.confeſſio.* & vide *Socin.in l.1.ff.de vul.& pup.* A*

¶ Adde *Iaſ.in l.vt vim.ff.de iuſt.& iur.* B*

¶ Adde not.per *Hippolyt.in rub.C.de prob.col.* 75.vbi hæc & similia describit. C*

¶ Adde notanda per *Hippolyt.vbi ſuprà.* D*

¶ Adde *Hippolyt. in rub.ff.ad l.Cor.de ficar.* vbi alia sex similia scribit. E*

¶ Adde *Lanfr.in de Oria.in repe.c.quoniã contra in verbo,recuſationes,de proba.Felin.in c.porro,de ſent. excommuni.*qui referunt & probant hanc cōclu. F*

¶ Adde notata per *Hippolyt.in rubr.ff.de fica.col.* pe. plura etiã cumulantur *Fely.in c.cum ex iniuncto. de hære.in princip.in c.porro,de ſenten.excommuni.* G*

¶ Adde *Hippoly.in rub.ff.de fica.* vbi hoc & alia plura describit. H*

¶ Adde *Abba.in c.accedens,col.2.de accu. Iaſ.in l.1.col.5.ver.adde.ff.ſi cert.pet.* vbi per hoc dubitat de quadam doctrina *Bart.* quæ quotidie allegatur, vide *Iaſo.in l.vt vim.ff.de iuſtit.& iur. col.3.in fi.*pro qua etiam conclu. precor videas *Hippol.in repet.rub.C.de proba.col.75.per totam,& eandem in l.repe.ff.de quæſtio.col.6.in fin.& ſeq.* I*

¶ Adde *Hippolyt in repe.rubri. C. de proba.perſ.* *pro quo diſt.co.50.*& vide per totam col.in material.vide *eundem in l.repet.col.7.ff.de quæſtio.* K*

¶ Adde *Iaſ.in l.vt vim.ff.de iuſt.& iur.col.3.ad fi.* *Hippoly.in l.repeti.col.8.in princ. ff.de quæſtio.* L*

¶ Adde *Hippolyt.in repe.rubri.C.de proba.col.63.* *ver.item etiam.* M*

Ioan. Bernard,

¶ In materia hæresis.] Omnes fermè quæ- A
stiones, quas ista allegatione prosequitor author, sunt obuiæ, ac inuentu faciles, non solùm apud doctores classicos, qui in locis ordinariis de materia hæresis scribunt, verum etiam in eiusdem hæresis variis tractatibus,& opusculis: authores quorum Hispanæ, exteræque nationis sunt non pauci, *Paulus Grillandus de hæretic. Ludouic.Carrerius, de eodem & Brunus, & Arelatan. Occam in dialogis: Irenæus aduersus hæreses.* Habes etiam summistas de eadem re abundè scribentes,& ex nostris optima,piaque opera *Alphonſ.à Caſtro aduersus hæreſes*, atque *eiusdem aliud de iuſta hæreticorum punitione*, & *Gundiſal. de Villadiego.* Extat etiam aliud opusculum, atque rursus elegantissimum aliud *Iacobi Septimancenſ.*qui tam ad praxim, quàm ad pietatem animarum vtiliter scripsit.Habesque aliqua per *Didac.Perez in l.t. tit.Lib.1. Ordinat.* à quibus abundè multa traduntur supra articulis,quos hic prosequitur author, quorum loca hic parum necessario indicare visum fuit, vt istè propter impedimenta quædam domestica excusandus sim à labore parum frugi. Vnum tamen,aut alterum inferius attingam,quia rarò inter nostros scripta sunt,& in praxi frequentia, & notabilia,& ab istorum qui de hæresi scribunt tractatibus aliena.

¶ Si

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

B ¶ Si quis per lubricum linguæ.] Hoc idem accidit in blasphemiis, puniuntur tamen qui furore, vel iracundia hæc peccata incurrunt, nisi omninò à mente alieni sint, pura ebrij aut insani. Circa quæ vide *Covar. in c. quamvis pactum parte 1. §. 7. num 10. & 12. Simancas de hæreti. c. 8. Azevedo. parte 2. c. 5. nu. 12. Dueñas regul. 292. fallent. Gandisal. Villadiego in tractat. contra hæret. cap. 1.*

C ¶ Eius confessio potest diuidi.] Ista est quæstio grauis & ardua & in praxi vtilis, & cotingibilis inter eos maximè viros, qui iacturæ litis verum io confrendo præponunt. Circa quam vide ex nostris *Bernard. Diaz in regul. 122. in suis fallent.* & in vtramque huios quæstionis partem, pluribus allegatis quàm mihi dō propero liceat referre, lege *Didac. Perez in l. 1. tit. 4. lib. 3. Ordin.* & præter tam multa quę vir ille doctus scribit, vide quæ mox dicam infertis circa diuisionem confessionis tam in ciuilibus quàm in criminalibus.

D ¶ Actus clandestinus semper interpretatur in deteriorem partem.] Vide *Hippolyt. in rubric. de fidei iis, & Ytraquel. in præfatione de retract. conuentionali. num. 13.* vbi plura referuntur, quando verò quid dicatur clam fieri, vide *Cersetum in suis singul. verf. occulte.*

E ¶ Tutori permittitur emere rem pupilli palàm.] Vide quæ dixi suprà, in rubric. §. 3. nu. 11. & quia hodie iure regni est cōtra hoc statutum, vide tex. quem habes, in *l. fin. tit. 11. lib. 5. in volumine nouo.* & latissimè scribentem circa istā, vide *Dueñas regul. 31. per tot.*

F ¶ Vbi proceditur ex præsumptione est iusta causa minorandi pœnam.] Vide *Boerium decisione 164. Hippolyt. in rubric. de probat. num. 260. Thomam Grammat. decisione 42. Anton. Gomez. de probat. delictorum nu. 25. Plaçam de delictis c. 14. num. 3. Gregor. glos. final. per tex. ibi. in l. 4. tit. 8. part. 7. & Mariensem in dialog. relatorū, 3. parte c. 30. num. 5. & Simancas de hæretic. c. 49. num. 15.*

G ¶ Non est verisimile.] Nihil sanè notabilius scriptum est à nostratibus, qui de diuidenda confessione loquuntur, quàm hoc, quod à paucis tactum reperio, & à nostro authore hic sensim tactum est, confessionem, scilicet eius, qui nullis, aut paucis probationibus aduersus se inspectis, respondet, indiuiduam esse, quia licet aliàs siue in criminalibus, siue in ciuilibus, confessio diuidua sit, ex traditis per nostros, quos suprà citaui. versic. confessio potest diuidi. tamen qui nulla probatione conuictus, quasi sponte faterur humano iudici, nullo iure periurus censeri potest in eo confessionis articulo, qui reo fauet, cum si periurus esse deliberauisset, Dei & sui ipsius, semel oblitus rorum quod nocet simpliciter negare potuisset. Circa hoc ipsum vide *authorem supra §. 8. & Minchac. parte 1. de succession. progres. lib. 3. §. 23. num. 23. verf. & nota quòd. & Iason in l. manifestè num. 7. de iureiurand.* ex quo profecto & notabilia & vtilia sequuntur plura, quàm in quibus mihi liceat modo morari, propterea vel aliò remittenda, aut omnino omittenda. Sicut enim id gloriæ mihi non datur, vt totum quod in me est cuiusquam interfit habere, ita vereor id polliceri, cuius ex tempore pendeat euentus, ac Deum Opt. Max. verè & ex animo precor & oro, vt mea, omnisque mortalium vota dirigat, atque virtutis gratuita sua bonitate repleat, in melius subinde proiecta, quibus aliqua tanto benefactori, ac vnico redemptori Christo Iesu reddere muuscula possimus: cui summo duci & omnium datori, multis gratiarum millibus actis, plures habere semper opto, pro huius operis fine, quod minima mea operula subinde clandicante, ipso faciente omine, & quidquid est boni præstante, confectum est. Vale lector.

D. Ioan. Barahona.

¶ Vide *Simancam in Enchiridio violatæ religionis* †A *titul. 27. de interrogationibus.*

¶ Arij hæresis qualis, vide *Nicephorum Callistum lib. 8. historiæ Ecclesiasticæ c. 5. 6. 7. 8. & 24.* †B

¶ Vt quis vere & proprie dicatur hæreticus, quot & qualia requirantur docent *Nicolaus Eymericus in Directorio Inquisitorum par. 2. q. 32. Turrecremata in summa de Ecclesia lib. 4. par. 2. cap. 13. Albertinus tract. de agnos. affert. quæst. 2. & Conradus Brunus lib. 1. de hæret. cap. 2.* †C

¶ Id habet *Hieronymus super Oseæ*, refert *Magister lib. 4. sen. dist. 13. §. vlt. & D. Thom. 3. part. quæst. 16. art. 8.* †D

¶ De hoc articulo vide *Alfonsum Castrium l. 2. de iusta hæret. punit. c. 18. & Ioannem Roiam tract. de hæret. par. 1. nu. 240. & multis seqq.* †E

¶ Vide *Simancam cath. inst. tit. 30. de hæresi. num. 15.* & omnino *Alfons. Castrium, lib. 1. de iusta hæret. punit. cap. 1.* †F

¶ De pertinacia in causa hæresis vide citatos supra in principio §. 2. †G

¶ Vide *Eymericum in Directorio Inquisitorum par. 2. quæst. 3.* †H

¶ A quo debeat fieri admonitio ad hoc vt siquis ei non pareat, hæreticus censeatur, præter citatos hic ab auctore, vide *Arelatanum tract. de hæret. not. ab. 19. & Simancam cathol. inst. tit. 48. de pertinacibus num. 19. & 20.* †I

¶ An in crimine hæresis locum habeat fraterna correctio vide *Melchiorem Canum lib. 12. de locis theologicis c. 9. & Alfonsum Castrium lib. 2. cap. 25. de iusta hæret. punit. & Simancam in cathol. institit. tit. 19. de denunciatione.* †K

¶ Qualiter agendum sit cum hæreticis pertinacibus priusquam tradantur curiæ, luculenter ostendit *Nicolaus Eymericus in Directorio inquisitorum par. 3. in 10. modo terminandi processum fidei*, adde *Zanchinum tract. de hæret. c. 16. n. 5. & Simancam cathol. inst. tit. 48. de pertinacibus num. 32.* †L

¶ Hoc verum, nisi sit relapsus: tunc enim quàmis paratus sit corrigi, curiæ seculari est tradendus, *c. super eo de hæret. lib. 6.* sed non loquitur auctor de his hoc loco, vt series disputationis indicat. †M

¶ Vide citatos supra in §. 3. verf. Si ergo inquisitores. †N

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

†O ¶ Hæc sententia Innocentij cõmuniter est recepta à canonistis & Theologis, de qua præter citatos hic ab auctore vide *Zanchinum tract. de hæret. cap. 2. Albertinum tract. de agnos. affert. quæst. 36. nu. 6. & illos quos retuli super Directorio par. 2. q. 7.*

†P ¶ De hoc dubio quid tenendum sit, consule omnino theologos, & in primis *B. Thom. 2. 2. q. 2. art. 5. & 6.* quem etiã paulo post citat hic auctor.

†Q ¶ Idem dicit *B. Thomas par. 2. q. 33. art. 4.* vnde etiam hæc maiorem lucem accipient.

†R ¶ Vide *Melchiorem Canum lib. 12. de locis theologicis cap. 9. & Alfonsum Castrium lib. 1. de iusta hæret. punit. cap. 1.* ex quibus intelliges veram nominis etymologiam.

†S ¶ Vide *Hostiensem in summa titul. de hæret. §. Qualiter deprehendatur, circa finem*, ex quo multum hic locus illustrabitur.

†T ¶ Vide *Gondisalvum tract. de hæret. quæst. 2. n. 7. Zanchinum tract. de hæret. cap. 7. num. 9. Albertinum tract. de agnos. affert. q. 3. nu. 10. & Simancam catho. instit. tit. 17. de defensionibus reorum.*

†V ¶ De intellectu cap. 1. extra. de hæret. præter citatos hoc loco ab auctore, vide *Melchiorem Canum lib. 12. de locis theolog. cap. 9. vers. iam quod caput illud.*

†X ¶ De actibus fidei, videlicet, credere Deo, credere Deum, & credere in Deum, vide *B. Thomam 2. 2. qu. 2. art. 2.*

†Y ¶ Huc spectant tradita *per Eymericum in Directorio inquis. par. 1. q. 7. & 12.*

†Z ¶ Ignorantia circa ea quæ sunt fidei quotuplex sit, & an & quando excuset, vide quæ copiose dixi super *Directo inqui. par. 1. in quæst. 7.*

†A ¶ Vide *Arlatanum tract. de hæret. notab. 2. & Simancam catho. inst. tit. de confessis num. 2.*

†B ¶ Add. de *Iasonem in l. vt vim, ff. de iustit. & iure.* plenius per *Hippolytum singul. 187. incip. confessio.* vide etiam *Socinum in l. 2. ff. de vulg. & pupil.* & plenissime, per *Antonium Gomezium to. 3. variar. resol. cap. 3. num. 26. & seq.*

†C ¶ Vide *Alberi. tract. de agnos. affert. q. 23. nu. 59. & qu. 25. num. 14.*

†D Vide quos citaui supra §. 4. circa finem super verbo: per lubricum linguæ.

†E ¶ Et vide *Iasonem in l. vt vim, ff. de iust. & iure.*

†F ¶ De hac regula in crimine hæresis vide *Albertinum tract. de agnos. affert. q. 8. nu. 11. & q. 29. nu. 19. & qu. 34. n. 48.* & late *Ioannem Roiam tract. de hæret. par. 1. nu. 198. & multis sequentibus.*

¶ Vide notata per *Hippolytum Marsilium in Rubr. C. de probation.* †G

¶ De pertinacia, & quot modis probetur, vi- †H de *Torrecrematam in summa de Eccles. lib. 4. par. 2. cap. 16. & Albertinum tract. de agnos. affer. qu. 2. & 3. & 30.*

¶ Vide *Melchiorem Canum lib. 12. cap. 9. de locis theologicis.* †I

¶ De hac differentia quid sit sentiendum, †K vide *Simancam catho. instit. tit. 40. de matrimonio num. 8. & seq.*

¶ De hoc articulo vide plenissime *Andream* †L *Tiraquellum tract. de pœnis temperan. aut remittend. causa 27.*

¶ Præter citatos hic ab auctore vide *Iasonem* †M *in l. vt vim, ff. de iust. & iure & Antonium Gomezium tom. 3. variar. resolut. cap. 3. de homicidio. num. 26. & seq.* vbi plene.

¶ Et tamen hæreticum est asserere animam †N rationalem non esse corporis humani formam, vide *Concilium Lateranen. sub Leone X. sess. 8. in rescripto in cap. Apostolici regiminis.*

¶ Vide *B. Tho. 2. 2. qu. 70. art. 2. ad 2. argument.* †O & de hoc dubio plenissime disseruit *lib. 3. comment. in Directorium inquisitorum supra qu. 72.* doctrina vero auctoris hoc loco rursissima est, & iudicio nostro, vera.

¶ De intellectu *l. 2. C. de hæret.* plene agit *Am-* †P *brosius de Vignate supra in tract. de hæret. nu. m. 175.* vbi dixi.

¶ Testes qui alias repelluntur admittuntur †Q in crimine hæresis. & quot testes sunt necessarij, vide *Nuolarum Eymericum in Directorio inquisitorum par. 3. qu. 71. & 72.*

¶ An in causis criminalibus mulieres sint †R testes legitimi, vide *Tiraquellum in nouam legem connubialem, num. 61. & 62. & Iuliani Clarum in pract. crim. §. fi. qu. 24.*

¶ Doctrina auctoris hoc loco rursissima est, †S & vera, & optime interpretatur *c. in fidei fauorem, de hæret. lib. 6.* de cuius multiplici intellectu, vide *Ioannem Roiam in singularibus fidei singu. 189.* adde quæ dixi super *Directos inquis. par. 3. q. 64.*

FRANCISCVS PENA.

NOMINA

NOMINA AVTHORVM QVI TAM IN HOC Opere, quam in additionibus Ioan. Bernardi Diaz de Luco, & Doctoris Ioannis Barahonæ citantur ordine alphabetico, & qui ex nostris scribunt, hoc signo * notantur.

A.

Abbas Siculus Panormitanus
Accursius
Ægidius Bosius
Ægidius Bellamera
Ægidius Romanus
Aymon Crauetta
* F. Alphonsus de Castro
Albericus de Rosate
Albarotus
Albertus Brunus
Albericus Papiensis
Albertus Magnus
Alexander de Ales
Alexander Tartagnus
Alexander ab Alexandro
Alexander de Arioſtis
Aloisius Albertus
S. Ambrosius
Angelus de Aretio
Angelus de Perusio
Angelus de Clauasio
Angelus de Gambalionibus
Andreas Tiraquellus
Andreas de Isernia
Andreas Alciatus
Andreas Siculus
Andreas de Barulo
S. Anselmus
* Antonius de Burgus
Antonius de Butrio
* Antonius Gomez
* Antonius de Meneses
* Antonius Corsetus
S. Antoninus archiepiscopus Florentin.
Antonius Petrucius
Antonius Marcianus
Antonius Baterius
Antonius Rosellus
Apollonius
Apocalypsis
Archidiaconus
Aristoteles
Arnoldus Albertinus
Arnoldus Ferronius
* Arias Punellus
Argentinus de Forlimio
* Auendañus
Auicenna
S. Augustinus
Augustinus de Anchona
Augustinus Beroius
* Azo

B

Baldus de Vbaldis
Baldus Nouellus
Baldus de Bartolinis
* Baptista de Villalobos
Baptista de sancto Blasio
Baptista Cacialupus
F. Baptista in sūma Rosella
Bartolus à Saxoferrato
Bartholomæus de Capua
Bartholomæus Socinus Senior.
Bartholomæus Socinus Iunior.
Bartholomæus Capolla
Bartholomæus de Belleźinis
Bartholomæus Salycetus
Bartholomæus Veronensis
Bartholomæus Chassanæus
Benedictus de Plumbino
Benuenutus Stracha Anconitanus
S. Bernardus abbas
S. Bernardinus
Bernardus de Bisnero
* Bernardus Diaz de Luco
Berengarius Ferdinandez
S. Bonauentura
Boncompagnus
Boerius Senerinus
Bonifacius de Vitalinis
Brunellus
Brunus Arelatensis
Bulgarinus
Bundanus
* Burgos de Paz

C

Camillus Visitatinus
Capicius
Cardinalis Salinonensis
Carolus Ruinus
Carolus Molinæus
Catholicon
Cato
Carellianus Costa
Cæsar Lambertinus
Christophorus Porcius
Christophorus de Nicellis
Chancellinus
* Chronica episcopi Palentini
Claudius Mamerinus
Clementinarum liber
Collectarius
* Compostellanus
Concilium Tridentinum
* Concilium Basileense.
Concilium Nicenum
Conanus
Conradus Brunus

D

Detanus Sogotensis
Deuteronomium
* Didacus Couarruuias de Leyua
* Didacus del Castillo
* Didacus de Segura
* Didacus Perez
Dynus Muxellanus
Dionysius de Perusio
Dominicus Cardinalis
* F. Dominicus de Soto

E

Ecclesiasticus
* Emanuel Acosta
Exodus
Ezechiel propheta

F

Fabianus de Giochis
Fabianus de Monte
Fanucius de Fanuciis
Fanus
Federicus episcopus Palunensis
Federicus de Senis
Felinus Sandeus
* Ferdinandus de Loazes
Firmanus
Florianus de Sancto Blasio
Florianus de Sancto Petro
* Forus legum regni
* Foro juzgo
* Forus de Sepulueda
Franciscus Balbus
Franciscus de Ripa
* Franciscus Auiles
Franciscus de Aretio
Franciscus Brunus
Franciscus de Curte
Franciscus Cremensis
Franciscus Marcus
* Franciscus de Malpartida
Franciscus Mayronius
Franciscus Barbarus
Franciscus de Platea
Franciscus Barbarus
Franciscus de Pisis
Franciscus Paulus
* Franciscus Sarmiento
Franciscus Turzanus
Franciscus Vinius

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

Franciſchinus Curtius

G

Gabriel Biel
* Gabriel de Monterroſo
* Gabriel Saraina
* Gabriel Quemada
Gandinus
* Gaſpar de Baeça
Gaſpar Calderinus
Geneſis
Genzellinus
Georgius Narta
Gerardus Mazolinus
Gloſſa peregrina
S. Gregorius
* Gregorius Lopez
Gregorius de Arimino
* Gundiſſalaus de Villadiego
Guido de Suzaris
Guido Papa
Guillelmus de Monte
Guillelmus de Cuno
Guillelmus Benedictus
Guillelmus Durandus
Guillelmus Ocham

H

Henricus Boic
Henricus Bouerus
Henricus Herpius
S. Hieronymus
Hieronymus Cagnolus
Hieronymus Gratus
Hieronymus Butigellus
S. Hilarius
Hippolytus de Marſiliis
Hippolytus Riminaldus
Hoſtienſis
Hugo Donellus
Hugo Cardinalis

I

Iacobus apoſtolus
Iacobus de Arena
Iacobus de Albarotis
Iacobus Butrigarius
Iacobus de Bellouiſu
Iacobus de Arena
* Iacobus Simancas
* Iacobus de Villalpando
* Iacobus de Villeſcuſa
Iacobus Valenſis
Iacobus Zochus
Iacobious de Sancto Georgio
Iaſon Maynus
Innocentius
Ioannes de Anania
Ioannes Annibal
Ioannes de Arnono
Ioannes Bermoudus
Ioannes Bocatius
Ioannes Brunellus
Ioannes Campetius
Ioannes Crotus
S. Ioannes Chryſoſtomus
Ioannes le Ciriet
Ioã. Dominicus Cardinalis
Ioannes Faber
Ioannes Gerſon
* Ioannes Gutierrez
Ioannes de Imola
Ioannes de Lignano
* Ioannes Lupus de Palacios Rubios in tract. Inſularum.
idem in ll. Tauri
idem in tractatu regni Nauarræ
* Ioannes Lupus Segobienſis
Ioannes Monachus
Ioannes Maior
Ioannes de Nenizanis
Ioannes Neapolitanus
* Ioannes Oroſcius
Ioannes de Platea
Ioannes Sargetius
Ioannes de Sancto Georgio
Ioannes de Trigon
Ioannes Iacobus à Canibus
Ioſephus Iudæus
S. Irenæus
Iulius Clarus Alexandrinus
Iunius Iuuenalis

L

Lancelotus Decius
Lancelotus de Galialupis
Lancelotus Politus
Lanfrancus de Oriano
Lapus
Laodimes
* Laurentius de Palacios
Laurentius de Rodolfis
* Leges regni Hiſpaniæ
Leuiticus
Liber Regum
Liber Machabæorum
Lucas de Penna
* Lucas epiſcopus Tudenſis
Ludouicus Carrerius
* Ludouicus Burgenſis
* Ludouicus Gomeſius
* Ludouicus Luſitanus
* Ludouicus Molina
Ludouicus Rogerius
Ludouicus de Sardis

M

Magiſter Iram
Magiſter Sententiarum
S. Marcus euangeliſta
Marcus Tullius Cicero
* Marcus Mantua
Marianus Socinus
* Martinus ab Azpilcueta Nauarrus
Martinus de Fano
Martinus Laudenſis
S. Matthæus euangeliſta
Matthæus de Afflictis
Matthæus Matheſilanus
* Marieneo
Mauricius
* Melchior Pelaez à Merez
* Meſſias
* Michael de Cifuentes
Monaldus
* Montaluus

N

Nicolaus Boerius
Nicolaus Euerardus
Nicolaus de Lyra
Nicolaus de Matthæis
Nicolaus de Maelia
Nicolaus de Macha
Nicolaus de Niſſa
Nicolaus de Neapolitanis
Nicolaus de Vbaldis
* Nobiliarius Meſſiæ

O

Odofredus
Oldradus
Oldendorpius
Origenes
* Otalora
Ouidius Naſo

P

Paris de Puteo
S. Paulus apoſtolus
Paulus de Caſtro
Paulus de Liazaris
Paulus de Ciradinis
Paulus de Montepico
Petrus de Anchiarrano
Petrus de Biaxio
Petrus de Bellapertica
* Petrus Duenas
Petrus Follerius
Petrus de Ferrariis
Petrus Ferrarius de Petra Sancta
Petrus Gerardus de Petra Sancta
* Petrus de Medina
Petrus Mediolanenſis
Petrus de Nobilibus
* Petrus de Oropeſa
* Petrus de Plaça
* Petrus de Peralta
Petrus de Palude
Petrus Paulus Pariſius
Petrus Philippus
Petrus Perufinus
Petrus de Rauenna
Petrus Rebuffus
* Petrus Santerna
Petrus de Vbaldis
Philippus Corneus
Philippus Decius
Philippus Francus
Pius ſecundus Papa

Pileus

Pileus
Pyrrhus
Plarina
Plato
Plutarchus
Polycratus
Prouerbiorum liber
Purputarus

R.

* Raphael Cumanus
Raphael Fulgosius
Raphael Volaterranus
Regum liber
Remigius de Gogni
Richardus de sancto Victore
Richardus de Saliceto
* Robertus Maranta
Robertus episcopus Aquinaten.
Rochus de Curte
* Rodericus episcopus Camorensis.
* Rodericus Suarez
Rolandus à Valle
Rolandinus

S

Scotus
* Seneca
* Sebastianus Sapia
Sebastianus Vantius
Signorolus de Homodeis
Siluester Aldobrandinus
Siluester de Prierio
Speculator
Speculum conscientiæ
Statuta Florentiæ
Stephanus Costa
Stephanus Bertrandus
Stephanus Aufrerius
Straca Benuenotus
Summa Astensis
Summa Angelica

T.

Tancredus
* Tellus Ferdinandez
S. Thomas de Aquino
Thomas de Vio Caietanus
Thomas Fasioli
Thomas Grammaticus
Thomas de Ferrara
Thomas Parpalis
Tobiæ liber
Tindarus
* Tostatus episcopus Abulensis
Troilus
B. Turpius in historia expeditionis Hispaniæ.
Turzanus

V.

Valerius Maximus
* Valerius in historia scholastica
Valeosis
Vbertus de Bobio
Vegerius
Virgilius
Vincentius de Herculanis
Vitalis de Cambalionibus
Vitalis de Vitalinis
Vdalricus Zasius

X.

Xenophon

Z.

Zenzelinus.

SEQVI-

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

SEQVITVR

DICTIONARIVM, IN QVO

plerumque remissiuè promitti intelligas, nempe vt penes Doctores, qui singulis additionibus continentur, cuiuscunque conclusionis examen quærendum sit, ea enim fuit authoris cura potissima, licèt quandoque rarissimas eiusdem annotationes inter textas reperias.

A.

A CTIONVM plurium exercitium quo pacto fiat, eodem vel diuersis libellis, *super text. in proœmial. §. 4.*

N *Administrator, an condemnetur in expensis iniustæ litis quam sequitur, in rubr. §. 66. num. 27. versic. idem in omni.*

D *Adulterio qui offenditur constante matrimonio, offenditur stupro in viduitate, in rub. §. 83. ad fin. versic. ex quo.*

A *Adulterio vxoris quo pacto vir lucretur dotem, in rub. §. 20. num. 1. versi. propter adulterium.*

D *Adulterium contra bannitum, an sit permissum, in rub. §. 78. num. 9. versi. adulterium tamen.*

D *Adulterium quare non licitum sicut furtum causa extremæ necessitatis, ibid.*

B *Alienatim fidecommissi, quod à testatore prohibitum est alienari, quomodo reuocetur in vita alienantis, vel post eius mortem, in rub. §. 14. num. 5. versi. quin existente casu.*

C *Alituras aliquem, an satisfacit si domi sua alere velit, in rub. §. 64. num. 6. versi. debet intelligi.*

B *Alendi an sint filij mariti ex altero matrimonio ex fructibus dotis positæ in sequestro ob inopiam mariti, super tex. in proœmial. §. 19. in princip. versic. sed etiam filij.*

L *Alituras aliquem an liberetur, si faciat recipi in hospitali, cum qui alendus est. super text. in proœmial. §. 23. n. 9. versi. sufficit.*

B *Alimenta quæ dentur miserationis causa, an debeantur secundùm dignitatem, vel necessitatem vinendi, super text. 3. not. §. 24. num. 2. versic. dicens quod alimenta.*

H *Alendi spurium obligatio, an euanescat, si filium detexerit. super text. 3. not. §. 23. num. 7. versi. verumetiam.*

B *Alimentorum appellatione, an contineantur quæ famulis necessaria sunt. in rubr. §. 68. num. 6. versic. appellatione alimentorum.*

C *Amor priuat deliberatione. in rubr. §. 28. numer. 6. versic. amor.*

A *Annuli donatio, quam sponsus facit sponsæ cum benedicuntur, an valeat. in rubr. §. 4. num. 2.*

B *Appellari an possit à sententia fauore mariti dotem petentis lata, & an pendente appellatione, ex fructibus dotis marito subueniendum sit. super text. in proœmial. §. 15. num. 5. versic. & aduerte quod adeo.*

C *Apices iuris qui dicantur. super text in proœmial. §. 34. n. 9. versic. apices autem.*

B *Armorum portandorum materia. super text. 2. not. §. 1. versic. licet statutum.*

C ARTIFICIVM ædificiorum quo pacto & tempore merces soluenda. *super text. 6 not. §. 11. num. fin. versic. tamen ædificatores domorum.*

A ARRHARVM appellatio quid propriè significet iure Hispano. *in rub. §. 2. num. 2. vers. propriè appellant. & §. 12. num. 1. versi. secundum morem.*

H *Assertioni paternæ de filij merito quando ei donat, an credendum sit. in rubr. §. 50. n. 29. versic. assertioni, vel confessioni. & §. 81. vers. & non probentur merita. num. 18.*

B *Assessor purus legista in causa canonica potest recusari, idem si crassi ingenij sit in causa subtili. in præfatione rubr. num. 4. vers. ex istis etiam.*

B *Asserto fraudulenta in contrahendo, quid asserenti noceat. in rubr. §. 21. n. 11.*

H *Aum paternum & maternum quo pacto succedant nepoti relinquenti bona, quæ sibi prouenerunt ex vtriusque aui radice. in rub. §. 39. nu. 10. vers. Bart. in l. quod scitis.*

A *Aum an teneatur adoptare neptis. super text. 3. not. §. 26. num. 1. versic. an aum teneatur.*

B.

P *Bona quorum diuisio prohibita est, an spectent ad maiorem natu, licèt eorum primogenitura constituta non sit, in rubr. §. 69. ad fin. versi. tanquam maiori.*

C *Blasphemiæ delictum grauissimum, & an possit eius accusatio præscribi, & an possit committi citra hæresis labem aut peccatum mortale. in rub. §. 70. num. 4. versic. ex qualitate.*

C *Blasphemus an gaudeat immunitate ecclesiæ. d. §. 70. num. 4. versic. ex qualitate.*

C.

A *Canonistam an deceat scire leges & econtra, & an iuristæ conueniens sit, historicæ, poëticæ, moralium-que facultatum peritia. in præfatione rub. num. 2. vers. sicut enim.*

G *Cautela coniugibus vtilis, vt tempore quo nubunt, inuentarium faciant eorum quæ quilibet earum fert ad matrimonium. in rub. §. 60. num. fin. vers. faciant inuentarium.*

A *Cautela ducentis filiam sine consensu patris ne indotata maneat vxor. super text. 3. not. §. 6. num. 1. versic. cauti ergo.*

Cautio quotuplex, & quid contineat vbi eius mentio fit

fit à lege, vel ab homine, super text. in proœmial. §. 1.

C *Causa finalis quæ mouit contrahentes, quanta sit vis, super tex. 5. not. nu. 10. versi. quia forte.*

D *Clandestinæ & occultè factæ, semper in pœnis sumuntur, in allegatione hæres. §. 10. versi. actus clandestinus.*

G *Cambiorum materia explicita, super text. 6. not. §. 9. num. 13. versi. quarto infertur.*

G *Confessio vltra præsentiam eius cui fit, an requirat eiusdem acceptationem, super text. 4. not. num. 39. versi. in confessione.*

C *Confessio in criminalibus & ciuilibus fit ne diuidua, in allegatione hæres. §. 7. versi. confessio potest scindi, & versus §. 12. versic. verosimile.*

D *Citatio an requiratur sententia principis. super tex. in proœmial. §. 34. num. 11. versic. requiritur.*

M *Clericus in patrimonialibus an censeatur laicus, super text. 3. not. §. 23. num. 13. versi. in quibus clericus.*

N *Clerici in sacris constituti, qui clam matrimonium contrahit, pœna, & an sit hæresis suspectus, super text. in proœmial. §. 18. num. 26. vers. in quo non iudicio.*

C *Casus fortuitus an imputetur culpæ, si eius euentus culpa cessante non excusabatur, super text. in proœmial. §. 21. num. 10. vers. pro ista decisione.*

A *Citatio an debeat fieri ad instantiam partis, super text. 1. not. in princip. num. 1. versi. an citatio debeat.*

B *Citatio an potest parti per iudicem committi, super text. 1. not. in princip. num. 4. versi. sed etiam parti.*

A *Citatione facta per commissionem iudicis, an præsumatur processisse petitio partis, quæ non apparet. super text. 1. not. §. 1. num. 1. versic. in dubio præsumendum.*

B *Citatio quæ non apparet an præsumatur præcessisse, super tex. 1. not. §. 1. num. 1. versic. in dubio præsumendum.*

N *Clericus an possit filiam alere & dotare de bonis intuitu ecclesiæ quæsitis, super text. 3. not. §. 23. num. 13. versi. sed etiam.*

E *Clericus an possit dotare sororē de reditibus ecclesiæ, 3. not. §. 27. nu. 4. versi. aliud mutabilium.*

E *Citari an debeant hi quos incidenter negocium tangit. in proœmial. §. 27. num. 14. versic. vide Innocent.*

B *Clericus dicitur miles Dei, in rub. §. 39. nu. 2. versic. clericus dicitur, & §. 42. versic. clericus enim.*

C *Clericus præpositus regimini alicuius ecclesiæ, efficitur cum illius loci, & vbi de domicilio, & incolatu acquirendis ratione dignitatum, vel officiorum, quæ quis ceteo loco administret, in rub. §. 39. num. 5. vers. efficitur cum.*

I *Clericus in patrimonialibus, an vtatur iure Laicorum, in rub. §. 39. num. 11. versic. clericus in patrimonialibus.*

C *Clericus an habeat peculium castrense, vel quasi. in rub. §. 42. nu. 6. vers. sic etiam clericus.*

D *Clericus matrimonio contracto, licet non consummato, an priuetur beneficio & vsufructu. in rub. §. 55. num. 7. vers. nihilominus tamen.*

B *Concessa per importunitatem à principe, vel ab inferiore an valeant, in rubr. §. 81. num. 3. versic. aliqua contra ea.*

D *Concubinæ clericorum an possint puniri per iudicem ecclesiasticum, in rubr. §. 39. num. 7. versic. concubina clericorum, & 3. not. §. 21. num. 13. versi. quia sunt.*

C *Concubina aliquid recipiendo, an peccet, in rub. §. 27. num. 7. versic. non peccatum.*

G *Concubinario instituto, an possint fratres querelare testamentum, super tex. 3. not. §. 10. num. 10. vers. in hac infertur.*

G *Concubinarij quo pacto coercendi, & quo pacto, & quibus concurrentibus procedendum aduersus eos, super text. 3. not. §. 21. num. 11. versi. in primis igitur.*

H *Concubinarij an ob id quod in delicto apprehensi sint, possint condemnari, super tex. 3. not. §. 21. nu. 12. vers. nisi apprehendantur.*

I *Concubinæ clericorum an sint de foro ecclesiæ, super tex. 3. not. §. 21. nu. 13. vers. quæ sunt.*

L *Concubina clerici in minoribus beneficiati, an legibus regni comprehendatur, sup. tex. 4. not. §. 21. num. 10. versic. admitterem.*

M *Concubina clerici si nupta fit, an possit deferri & damnari super tex. 3. not. §. 21. num. 22. versi. contra mulierem nuptam.*

A *Coitus omnia in primam tempore æqualis & indifferens fuerit, in rubric. §. 37. num. 2. versic. omnis coitus.*

C *Coitus cū meretricibus est damnatus, in rub. §. 40. nu. 12. vers. coitus cum meretricibus.*

L *Coitus qui sint prohibiti, & quibus pœna imposita, super text. 3. not. §. 21. nu. 10. versi. admitterem.*

Confessio dotis recepta per maritum hæreticum facta an noceat fisco. in rub. §. 33.

B *Confessio mariti quod aliquid ab vxore receperit facta constante matrimonio, an sit suspecta & simulata, in ru. §. 51. nu. 4. vers. est suspecta.*

B *Confessio dotis recepta per sponsum de præsenti ante consummatum matrimonium facta, an præsumatur animus donandi, in rub. §. 55. nu. 2. versi. etiam quando esset.*

C *Confessio dotis recepta an loco traditionis habeatur, in rub. §. 76. num. 3. vers. idem dicas.*

A *Confessio mariti de dote recepta an obstet vxori quo minus eam petere possit à promissore, cum de solutione reali non constet, super text. in proœmial. §. 30.*

B *Confirmatus sine habilitatio vbi non pendet à voluntate approbantis, an possit ab eodem impugnari saltem per viam exceptionis, super tex. in proœm. §. 11. num. 2. vers. vbi confirmatio.*

E *Confiscatio bonis, cui applicabitur ius patronatus, quem habebat condemnatus extra territorium condemnantis, in rub. §. 29. num. 7. vers. vbi est ius patronatus.*

F *Confiscatis hæreditatis relicta per clericum filio spurio, à laico tactæ grauato, an fisco ecclesiastico, vel seculari applicari debeat, in rub. §. 39. num. 9. vers. applicabitur fisco imperij.*

K *Confiscatio bonorum clerici cui applicetur, Episcopo eius,*

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

cium, vel ſum. Pont in rubr. §. 39. num. 13. verſi. de bonis clericorum.

D Confiſcatio bonis vxoris hæretica, quid iuris de ſibi donatis à conſanguineis viri, in rubr. §. 45. num. 17. verſi. commiſit crimen.

D Comitatus, vel dignitas alia à principe procedens, an tranſmittatur ad hæredem ſeminæ, ſicuti alia quæcunque res, in rub. §. 50. n. 15. verſ. ita trãſmitteret.

F Conſenſus in contractibus, an debeat ab vtraque parte præſtari ſimul concurrens eodem tempore, in rub. §. 50. nu. 20. verſi. quia non requiritur.

H Conſenſus, vel licentiam neceſſarium ad actum, ſi quis deneget ab eo petitam, an cogatur præſtare, vel iudex ſuppleat pro eo. in rub. §. 68. num. 50. ver. nam tunc cogitur, & in proœmial. §. 27. num. 2. verſi. vel ſaltem.

E Conſtante matrimonio, arrharũ conſtitutio an valeat, in rubr. §. 24. nu. 2. verſi. etiam conſtante.

B Conſtituti clauſula, quando & quomodo operetur traditionem, & de ea re ſat multa, in rub. §. 76. nu. 2. verſi. hæc enim clauſula.

D Conſtituti, vel precarij clauſula an valeat, exiſtente principali nullo, d. §. 76. nu. 6. verſic. ſunt nulla.

F Conſuetudo an domicilij vxoris, vel mariti, attendenda eſt in dotalibus & alijs acceſſoriis matrimonij in rub. §. 55. num. 12. verſi. inſpiciendam. & rurſus. §. 60. nu. ſi. verſ. conſiderandum.

H Conſuetudo Cordubenſis circa lucra inter coniuges quæſita, in rubr. §. 60. ad ſi. verſi. ſicut Cordubæ.

E Conſuetudo loquendi teſtatoris quomodo obſeruanda, ſuper tex. 6. notab. §. 7. num. 13. verſic. ſecundum mortem.

A Conſuetudo prohibita per legem, an poſſit iterum introduci, ſuper text. 5. not. num. 1. verſi. gloſ. quæ ab omnibus.

D Contractus vulgo dictus aſſecurationis, an ſit licitus in vtroque foro, ſuper text. 6. not. §. 9. num. 5. verſi. primo inſertur.

C Currens ad braxium ſi cecidit, & eius equus percurrens acceſſit primus, an vincat præmij obtentione, ſuper text. in proœmial. §. 16. num. 10. verſi. an autem ſi currens.

D Contractus natura & effectus nunquid mutet, licet eius nomen à partibus mutetur, in rub. §. 7. num. 2. verſi. ex hoc dicebat Bald.

B Conſenſus alicuius requiſitus ad actum, ſi deneget an contradictio habeatur pro conſenſu, in rub. §. 22. num. 9. verſ. contradictio habetur.

B Conſuetudo an ita tantum qui eius introductioni conſenſerunt noceat, in rub. §. 21. nu. 1. verſi. in idem ſingulorum.

D Confeſſioni illorum qui dicunt ſe coniuges an ſtandum ſit, in rub. §. 32. nu. 5. verſic. vt voluit gloſ.

C Conſueta apponi an ſubintelligantur ſicubi omiſſa ſunt, in rub. §. 6. nu. 4. verſi. de conſuetis apponi.

A Confeſſio doris animo compenſandi facta, eius effectus ſit contra confitentem & eius creditores, in rub. §. 10.

B Cifferenda res, an ſint in collatione admittende qualis tunc ſunt, vel iuxta valorem, quem alio tempore habuerunt, in rub. §. 11. n. 3. verſic. qualia ſunt, & ſuper text. not. 6. §. ſi. nu. 11. verſi. quantum valent.

D.

C Delicti grauitas arguitur ex qualitate pœnæ, in rub. §. 78. num. 4. verſi. ex qualitate.

B Delictum adulterij quam graue ſit, in rubr. §. 78. num. 2. verſi. vxoris enim.

D Debiterẽ motũ an propria authoritate capere poſſim, vbi periculũ eſt in mora iudicem adeundi ſuper tex. 1. not. in princ. num. 14. verſi. illis enim caſibus.

C Debitum mihi, vel quod meum eſt, an poſſim propria authoritate capere, vel retinere, vbi iuris ordine illud aſſequi nequeo, ſuper tex. 1. not. in prin. num. 13. ver. gl. 1. C. an autem gentium.

A Doctor qui plures refert opiniones, an in dubio vltimam videatur probare, ſuper text. in proœmial. §. 14. verſi. in dubio videtur.

H Doctor legens vigintiquinque annis, an poſſit reliquo tempore legere per ſubſtitutum, in rub. §. 37. num. 22. verſi. ſi doctor.

B Defuncto an poſſit iniuria irrogari. in rubr. §. 83. n. 4. verſi. defuncto poteſt.

C Delinquens in eccleſia ſub ſpe immunitatis, an ea gaudeat: ſuper tex. in proœmial. §. 10. num. 5. verſi. qui delinquit.

C Damnum quod ex lucro prouenit, an reputetur damnum, ſuper tex. 3. not. §. 21. num. 4. verſi. gloſſ. ſingularis.

I Diuiſio omnium bonorum cuiuſcunque generis, quo pacto fiat inter coniuges ſoluto matrimonio, in rub. §. 62. nu. 10. ver. ita diſponit.

A Debita contracta conſtante matrimonio, an debeant per vtrumque coniugem ſolui. in rubric. §. 63. nu. 1. verſi. nam omne.

C Dominus cauſæ videns eam litigari ſuo nomine, an ſibi præiudicet non contradicendo. in rub. §. 68. nu. 24. verſi. quod voluit.

A Doctori aſſerenti conſuetudinem, eius tantum loci fides danda vbi verſatus eſt, in rubr. §. 21. num. 1. verſi. intelligi.

K Dominus recipiens equum deterioratum à conductore ſine aliqua proteſtatione, an ſibi noceat, in rub. §. 65. num. 33. verſi. quid autem ſi dominus.

A Dominium arrharum penes quem coniugum ſit, in rubric. §. 27. num. 1. verſi. ſecus eſt in arrhis.

A Dominium dotis an ſit penes maritum, ſuper tex. in proœmial. §. 6.

F Donatio regis an perpetuo apud donatarium, & eius hæredes remanere debeat, in rub. §. 37. num. 13. verſi. perpetuo apud donatarium.

A Donatio an valeat inter coniuges indeos, in rub. §. 37. num. 1. verſi. donationes inter eos.

A Donatio an valeat inter coniuges putatiuos, in rub. §. 36. num. 1. verſi. ſed etiamſi.

D Donatio inter coniuges putatiuos, an morte donatoris confirmetur, in rub. §. 36. num. 7. verſi. mortis donatoris.

E Donatio facta inter coniuges putatiuos, quorum vterque vel ſaltem donator, ſciuit impedimentum contrahendi matrimonij, an applicetur fiſco in rub. §. 36. num. 7. ver. applicantur.

C Donatio multis facta concubinæ an confirmetur iuramento. in rubr. §. 37. num. 12. verſ. niſi interueniat.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

G Donatio quam rex facit laico de tertiis decimarum an valeat & qualiter, in rub. §. 37. num. 13. vers. de tertiis decimarum.

A Donationem facere an possit clericus suæ concubinæ, in rubr. §. 39. num. 1. vers. idem est dicendum in clerico.

B Donatio facta publicis meretricibus an valeat, in rubric. §. 40. num. 2. versicul. donatio facta.

A Donatio, vel promissio facta mulieribus fornicariis, quæ concubinæ, vel meretrices sunt, an valeat, in rubric. §. 41. num. 1. vers. aliis mulieribus.

A Donatio an sit prohibita inter eos qui coniuges nexu patriæ potestatis contingunt, in rub. §. 42. num. 1. vers. amplia quarto.

A Donata à consanguineis viri sponsæ cui acquirantur, in rub. §. 44. & quid in dubio. §. 45. in princip. vers. recurrendum.

C Donata ambasiatoribus nuptiæ ambasiatæ, cui acquirantur, in rubr. §. 45. num. 6. vers. cedit ipsis.

A Donatio inter coniuges an confirmetur decreto iudicis, in rub. §. 56. num. 1. vers. etiamsi.

A Donatio inter coniuges ita demum non valet, si donator ex ea pauperior fiat, & donatarius locupletior. in rubr. §. 47. num. 1. vers. fieret pauperior.

D Donatio uxori absenti utrum possit illa repudiare sine consensu mariti, vel consanguineorum, qui in alienationibus mulierum per statutum requiruntur, in rub. §. 47. nu. 12. vers. ex prædictis infertur.

A Donatio inter coniuges ut donatarius alterius donet, an valeat, in rubric. §. 48. nu. 1. vers. ut alteri.

A Donatio remuneratoria inter coniuges, an permittatur, & qui sint huius remunerationis effectus, in rub. §. 50. nu. 1. vers. donatio remuneratoria.

B Donatio remuneratoria an computetur in tertio, & quinto, in rub. §. 50. num. 12. vers. donatio remuneratoria.

Donationis inter sponsos de futuro materia, in rubr. §. 3.

A Donata per sponsum sponsæ cuius sint, si de traditis animo non apparet, in rub. §. 6. num. 1. vers. in dubio.

A Donatio propter nuptias facta constante matrimonio, an possit excedere summam dotis, in rubr. §. 24. num. 1. vers. excedere.

I Donationem remuneratoriam, an perdat uxor per transitum ad secundas nuptias, in rubr. §. 50. nu. 35. ver. uxor præcipua nec illa perdit.

A Donatio inter coniuges iurata an valeat, in rubric. §. 51. num. 1. vers. nisi fuerit iurata.

Donare an possit uxor marito in causa dotis, quin à principio nupsit iurata, in rub. §. 53.

A Donatio inter coniuges in quinto non revocatur ex causa filiorum superuenientium. vbi alias lapso anno confirmatur morte donatoris, in rub. §. 54. nu. 2. vers. dispone lex regni.

A Donatio inter sponsos de præsenti, antequam uxor sic traducta, an valeat, in rubr. §. 55. num. 1. vers. si autem non.

O Donare an possit maritus ex lucris constante matrimonio quæsitis, in rub. §. 66. nu. 7. vers. debet ex bonis communiter.

A Donatio inter coniuges morte donatoris confirmatur, in rubric. §. 69. nu. 1. vers. morte donatoris.

E Donatio inter coniuges an similis donationi causa mortis, in rub. §. 68. num. 3. vers. videtur quodammodo.

F Donatio facta an & quando & per quæ censeatur remissa, in rub. §. 69. num. 10. ver. ad decisionem quæstionis.

F Donatio quæ mariti confessione de dote recepta, videtur tacitè uxori facta, an videatur revocata, si maritus declaraverit fuisse falsam confessionem, in rub. §. 69. num. 12. vers. sed quamvis.

G Donatio an revocari possit, vbi promissio de non revocando intervenit, in rubr. §. 69. num. 11. vers. quamvis promitteret.

H Donationem remuneratoriam, an revocare possit princeps, in rubr. §. 69. num. 13. vers. revocare non potest.

K Donatio regis Henrici, & clausula eius testamenti quomodo intelligatur, in rubr. §. 69. num. 14. vers. ru bi iosificari.

A Donatio an confirmetur morte similis donatoris, in rubric. §. 71. num. 1. vers. morte simili.

A Donationis inter coniuges confirmatio, an retrotrahatur, quoad fructus perceptos, in rubr. §. 71. vers. trahitur retro.

B Donationis inter coniuges revocatio, an retrotrahatur, quoad fructus, in rubric. §. 71. vers. revocatio trahitur.

A Donatio inter coniuges an confirmatur, si ambo pariter moriantur, in rub. §. 74. num. 1. vers. idem est si ambo, & quid hoc casu si uterque simul religionem intret, & quid in statuto vel pacto, de lucro dotis. d. §. 74. in fin. vers. ex hoc infertur.

B Donatio inter coniuges an confirmetur mortuo utroque, si non apparet, uter prius, vel an simul decesserint, in rubr. §. 75. num. 1. vers. melior est.

A Donatio inter coniuges ita demum confirmatur morte donatoris si præcesserit traditio, in rub. §. 73. num. 1. in vers. modo interruniat.

A Donatio inter coniuges eius domus in qua simul habitabant, an requirat aliam traditionem, in rubric. §. 77. num. 1. in qua vivente, & quid si huiusmodi donatio fiat causa mortis. ibid. num. 2. vers. idem dicas.

Donatio inter coniuges, an confirmetur morte si divortium bona gratia fiat inter eos, in rubric. §. 78. num. 1. in vers. si divortium.

A Donatio perfecta ex quibus causis revocetur tam inter coniuges facta quam inter alios, in rubric. §. 79.

A Donatio ex frequenti mulieris petitione facta, an morte donatoris confirmetur, in rubr. §. 81. num. 1. vers. ex frequenti.

E Donatarius cui donatio renuncata est alterius instantia & consilio, an habeat ius aliquod contra instantem & consulentem, & generaliter an impediens alicui commodum debeat illud restituere, in rubr. 81. nu. 11. in vers. tamen primum.

A Donatio inter coniuges non insinuata, an confirmetur morte, in rubr. §. 82. num. 1. vers. & non fuit.

B Donatio inter coniuges potatimos an confirmetur morte, in rubr. §. 82. num. 3. vers. adde alium casum. & §. 36. num. 7. vers. morte donatoris.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

O Donatio facta vnico filio, an reuocetur in totum, vel quoad legitimam tantum superuascientium. in textu 3.not.§.12.num.fin.vers.sed si posset.

E Dos quo pacto conferenda, quando ab vtroque parente filia data est. in rub.§.49.num.4.vers. sed predicta.

B Dos data nepti ab auo an imputetur in collatione nepti, vel eius patri. super text.3.not.§.27.num.2. vers.ex isto infertur.

D Dos data filie spuria in vs quod alimenta excedit, an possit reuocari constante matrimonio. super text. 3.not.§.24.num.5.vers.à marito tamen, & vers. quatenus excedit, & ver.vno tamen casu.

L Dos immensa que fit. super text.3.notab.§.22.num. 11.vers. intelligo.
Dos & donatio propter nuptias, an possit constitui ex rebus primogenij & qualiter. in rubr.§.13.& §. 14.nu.1. vers. in subsidium.

D Dos per maritum promissa filie, an solui debeat ex bonis constante matrimonio quesitis. in rubr.§.66. num.7.vers.debet ne bonis communiter quesitis.

A Dos an possit repeti ob inopiam viri, qui bona bene administrat. super text in proœmial.§.24.num.1. vers. non potest.

B Donatio propter nuptias quomodo possit alienari. in rubr.§.17.num.4.vers.secus tamen.
Dos an possit repeti à marito qui antea pauper postea efficitur diues. super text. in proœm. §.25.

Dos an possit repeti ob inopiam viri putatiui. super text in proœmial.§.22.

A Dos data marito & facto, an possit repeti constante matrimonio, si alter eorum ad inopiam vergat. super text in proœm.§.32.num.1.vers.nam alterius eorum.

A Dos an possit filia denegari, ex causis quibus pater potest filiam exheredare. super text.3.not.§.5.ver. ex quibus causis.

B Dos an & quomodo sit causa pia. super text.3.not.§. 12.num.3.vers.dos est causa pia.

G Dotales res que vsu vetustascunt & deteriorantur, quo pacto reddende per maritum. super text.9.not. §.fin.vers.ex quo infertur.

A Dotis inofficiosa competenda tempus, quod debeat attendi. super text.3.not.§.23.numer.1.vers.quo tempore.

H Dotis titulus in marito an sit onerosus. super text.3. not.§.22.num.7.vers.est titulus onerosus.

K Dotis titulus ex parte filiorum dotem maternam petentium, an sit onerosus. super text.3.not.§.22. num.8.vers.sed etiam ex parte.

F Dotis excessiua reuocatio an possit fieri per fratres viuente patre. super text.3.not.§.22.num.3.vers. & quod plus est.

A Dotis mensura quo sit iusta, & que sint ad hoc aduertenda. super text.3.not.§.22.num.1.vers.multa debet, & versus, ibid.num.3.vers.arbitrium.

D Dote promissa per patrem in genere, an videatur promissum quantum aliis filiabus datum erat. super text.3.not.§.14.numer.7.vers.pro vt alias filiabus.

M Dote magna per patrem constituta, an in excessu legitime videatur fieri melioratio. super text.3.not. §.22.num.11.vers. dando ergo dotem magnam.

C Dote promissa per patrem, mille ducatorum, computato in ea omni debito ipsi filie ex bonis materni sine paterni, an filia possit recepto mille bona materna petere. super text.3.not.§.14.num.1.vers.ex quo infertur.

A Dotare filias officium paternum. super text.3.not.§. 14.num.1.vers. officium paternum.
Dotalia an prescribantur ab eo tempore quo vxor potuit agere ob inopiam viri, super text. in proœm. §.2.

A Dotis restitutio an sit plena quando sit ob inopiam viri constante matrimonio. super text.in proœm.§. 8.vers.restitutio.

A Donatio propter nuptias, an sit in vsu & in quibus conueniat cum dote. in rubr.§.17.num.1.vers.sicut dos est.

A Dotis sequestrum ex l.si constante. ff.solut.matrim. cum similib. an fiat vbi mulier ab initio contraxit scienter cum marito paupere. super text.in proœm. §.9.num.1.vers.si tamen à princip. & versus in proœm.§.23.

A Dotis conditio, an deterior fieri possit cum ad naturam suam reuertitur. super text. in proœm. §.12. num.1.vers.resultat solutio.

A Dotis sequestrum ex inopia mariti, qua ratione & quorum fauore fiat. super text. in proœm. §.19. in princ.vers.non solum.& §.20.vers.secundum doctor. communiter.& §.33.

A Dotis sequestro facto ob inopiam viri, an reuertatur ad vxorem dominium rerum dotalium. super text. in proœmial.§.21.numer.2.vers.si autem res mariti.

B Dotis estimata materia tractata in proœm. §.21. num.2.vers. intelligo sane.

A Dotis causa, an inter laicos spectet ad iudicem ecclesiasticum. super text.not.2.in princ.vers. inter puros laicos.

B Diuortium quotuplex sit. in rubr.§.34.num.4.ver. quod triplex.

E.

H Eligens scientes indignum an priuetur facultate eligendi. super text 3.not.§.36.num.13.vers.ex vice facultate.

E Emens rem alienam bona fide vt domino restituat eam, an recuperet pretium. in rub.§.65.num.7.ver. vno tamen casu.

D Emptum constante matrimonio, vtrum pretio redacto ex re alterius coniugis, eius eorum quaratur. in rub. §.61.num.4.vers.efficitur propria.

A Emphyteusis bona, an possint obligari requisito domino. super text.in proœm.§.38.num.1.vers.quia bona.

A Exceptio excussionis, an sit de aspectibus iuris. super text.in proœmial. §.43.num.1. vers. exceptio excussionis.

D Exceptio aliquorum casuum etiam cum dilatione taxatiua, an extendatur ad alios similes. in rub.§. 16.num.10.vers. gloss. in Lanes alienum. & super text.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

text. in proœmial. §. 19. num. 1. verſic. etiamſi excipiantur.

C Euictio ne quod in contractu reciproca traditionis datum eſt, an pretium eſtimationis debeatur, licet in ea permutatione conuentum ſit, ne vterque teneatur de euictione. in rubric. §. 50. num. 14. verſic. vbi tamen.

D Excommunicatio eſt grauiſſima pœna. ſuper text. in proœmial. §. 18. num. 14. verſ. excommunicatio.

E Excommunicatio an inferenda ſit per ſuperiorem, quando præſidet non fert medicinalem. ſuper text. in proœm. §. 17. num. 14. verſi. ſi autem index.

G Excommunicandus an regulariter nemo ſit ſine contumacia. ſuper text. in proœmial. §. 18. nu. 17. verſic. regulariter.

K Excommunicatus per annum in culpa ſua, quam pœnam incurrat. ſuper text. in proœm. §. 18. num. 24. verſic. per annum ſuſtinuit, & ibi: an præſumatur hæreticus. & num. 23. verſic. ſi durauit.

L Exheredatio an poſſit fieri ex aliis cauſis ſimilibus earum, quæ in lege continentur. ſuper text. 3. not. §. 20. num. 15. verſic. ſed etiam.

G Executor teſtamentarius quam grauiter peccet ignauiter differendo reſtitutionem pro defuncto faciendam. in rubric. §. 65. num. 19. verſic. qui quam citius.

F.

A Famulus induſtriosè expulſus ab hero, vt pro eo teſtificetur, an poſſit ei teſtificari. in rubr. §. 34. num. 3. verſ. contra eum.

N Famina ſemel admiſſa ad feudum, vel primogenium, poſita nate maſculo an præferatur eiſdem, in rub. §. 69. num. 33. verſic. non poteſt.

E Feuda bona an obligari poſſint à requiſito domino. ſuper text. in proœmial. §. 38. num. 2. verſic. & merito.
Fideiuſſore dotis dato, an ceſſet priuilegium dotis vt recuperetur ex bonis prohibitis alienari, inter. auth. res quæ, C. communia de leg. ſuper text. in proœm. §. 11. numer. 2. & in rubric. §. 24. num. 5. verſic. ſed quæritur.

C Fideiuſſor an poſſit iure Hiſpano conueniri non diſcuſſo principali. ſuper text. in proœm. §. 18. nu. 10.

F Fideiuſſor datis, an & quando poſſit dari. ſuper text. 5. not. num. 8. verſic. in quo pro dote.

L Famina quomodo ſuccedat, vel excludatur in ſucceſſione primogenij. in rubr. §. 69. num. 24. vſq. imò quod plus.

K Filia recipiens relictum pro dote, à patre quæ reliqua bona filio reliquit, an nihilominus legitimæ ſupplementum petere prohibeatur. in rub. §. 16. num. 17. verſic. per hoc non prohibetur.

A Fideiuſſor an ſoluere poſſit ex ſubſtantia debitoris. in rubr. §. 11. num. 9. verſic. poſſunt ſoluere.

G Fideiuſſor an & quando priuſquam ſoluat pro reo, poſſit ab eo petere vt liberetur ab onere fideiuſſionis. in rubr. §. 38. num. 11. verſic. Bald. in l. ſi pro te.

B Filij an legitimentur per ſubſequens matrimonium putatiuum. in rubr. §. 36. num. 2. verſic. ita per matrimonium putatiuum.

Palacios Rub.

B Filius vxoratus nunquid quoad omnia pro emancipato habeatur. in rubr. §. 43. num. 2. verſic. quo ad omnia. & §. 73. ad fin. verſic. conſidera tamen.

C Filius vxoris etiam tempore conceptionis adulteræ, an mariti proles præſumatur. in rubr. §. 60. nu. 12. verſic. etiamſi probetur.

D Filius natus ex concubina domi retenta, an præſumatur eſſe concubinarij. in rubr. §. 60. nu. 13. verſ. natus ex concubina.

C Filij alti ex pecunia, quam pater ad eorum alimenta mutuo ſuſcepit, an poſſint ad eorum ſolutionem conuenire. in rubr. §. 66. num. 6. verſic. poſſum agere contra alios.

B Filia poſt vigeſimumquinque annos ætatis, an poſſit ſine metu indigne nubere abſque conſenſu patris. ſuper text. 3. not. §. 16. numer. 4. verſic. etiam cum indigne.

E Filius an teneatur reuelare patris hæreſim, & illum accuſare. ſuper text. 3. not. §. 26. num. 8. verſ. ex his inferitur.

B Filiusfamil. an conſerre teneatur, quæ ex ſubſtantia patris ludo, vel alias vicioſe perdidit. ſuper text. in proœmial. §. 8. verſi. quod ſi filius.

A Filiusfam. an poſſit eſſe in iudicio, in cauſibus quibus patri non queritur vſusfructus, & rurſus, an poſſit eſſe in iudicio, idem filiusfam. quibus cauſibus minor poteſt eſſe ſine curatore. ſuper text. in proœm. §. 28. num. 3. verſic. quia in his.

D Filiæ ſpurijs legitimatis, an poſſit in ſpuriæ ætatem reuocari, ex cauſis quibus pater poteſt filium exheredare. ſuper text. 3. not. §. 24. num. 7. verſi. reuocari in priſtinam.

B Filia meretrix, an & qua ætate ceſſans poſſit exheredari. 3. not. ab. §. 5. num. 3. verſi. ſi autem.

A Filia indigne nubens ſine patris conſenſu an dotari debeat. ſuper text. 3. not. §. 7. num. 1. verſic. nupſit indigne.

B Filiatio legitima an probetur ex cohabitatione maritali parentum, qui ſunt impares conditionis & ſtatus. ſuper text. 3. not. §. 7. num. 7. verſic. quod in ſimili, & rurſus §. 20. numer. 18. verſic. per ſupra dicta.

A Filia ſpuria an dotanda & alenda. & quatenus. ſuper text. 3. not. §. 10. verſic. ita tenetur. num. 1.

B Filia incongruè dotata, an poſſit agere ad ſupplementum dotis. ſuper text. 3. not. §. 25. verſi. poſſit agere. reſi. non tamen.

G Filia ſpuria mortua, an tranſmittat ad hæredes dotem ſibi datam. ſuper text. 3. not. §. 24. num. 4.

F Filius primogenitus an teneatur fratrem qui à patre legitimam non habuit, alere. ſuper text. 3. not. §. 27. num. 4. verſi. ſed ſolum.

A Filio ſpurio legatum vel donatio facta, an poſſit excedere quantitatem neceſſariam alimentis. ſuper text. 3. not. §. 24. num. 1. verſi. ſed ſolum.

B Filius ſpurius qua infamia notetur, & an ad honores & officia publica admittatur. ſuper text. 3. not. §. 10. num. 4. verſi. & propterea.

I Filij neſarij an ſint alendi ex iure Canonico contra iura Ciuila. ſuper text. 3. not. §. 10. numer. 14. verſic. quamuis Bald.

K Filij illegitimi an reputentur de genere vel familia.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

super text. 3. not. §. 10. num. 15. versicul. an autem.

C *Filia sine patris consensu contrahens matrimonium spirituale, an possit exheredari, vel dote aut alimentis privari. super text. 3. not. §. 11. numer. 2. versic. sed ita est.*

B *Filia dines an à patre dotanda. super text. 3. not. §. 14. num. 1. versic. sed etiam.*

D *Filia nupta an dotari debeat à patre. super text. 3. not. §. 20. num. 4. versi. & ita quamvis. & num. 6. versic. sic ergo.*

N *Filij suscepti per nobilem ex vili uxore, an legitimentur sine instrumentis dotalibus. super text. 3. not. §. 17. num. 20. versi. non potest nisi.*

O *Filij per subsequens matrimonium an legitimentur ignorantes & omiti. super text. 3. not. §. 20. nu. 17. versic. etiam ignorantes.*

D *Filij an teneantur dotare matrem. super text. 3. not. §. 22. num. 1. versi. an autem.*

D *Filia naturalis vel spuria an per patrem dotanda sit. super text. 3. not. §. 23. num. 4. versic. quod pater. & §. 10 num. 1. versi. ita tenetur. & versus d. §. 23. num. 7. versic. ista tamen.*

E *Filius spurius an præscribere possit, qua sibi à patre donata vel relicta sunt. super text. 3. not. §. 23. nu. 5. versi. etiam si possedisset dictam dotem.*

I *Filius spurius si sit in dignitate positus, an cogatur laborare, vel in ocio alendus sit à patre. super text. 3. not. §. 23. num. 7. versi. sed quod dixi.*

G *Filius spurius quo pacto nomine alimentorum possit quantam partem bonorum patris petere, an in fructu vel proprietate, ex dispositione patris vel legis. super text. 3. not. §. 24. numer. 4. versic. non tamen, & versus num. fin. vers. nisi ex paterna dispositione.*

B *Filij mortua matre, & ipsa mater vivens, an teneantur fructus pignoris dotalis in sortem computare. super text. 6 not. §. 8. num. 4. versic. sed vel faciant.*

E *Fideiussoribus an liceat in utroque foro pretium aliquod pro fideiussione accipere. super text. 6. not. §. 9. num. 10. vers. secundo infertur.*

G *Filiifamil. laborantes in re patris, an habeant partem lucri. super text. 6 not. §. fin. num. 3. versic. quia cum suis laboribus.*

P *Frandans gabellam an teneatur in foro conscientiæ. super text. 6 not. §. fin. num. 37. versi. an fraudans.*

C *Frater an teneatur alere sororem, cui dos legata est, ne alimentis minuatur dos. super text. 3 not. §. 20. num. 4. versi. & inde est.*

C *Frater an teneatur dotare sororem. super tex. 3. not. §. 27. num. 3. versi. frater. & an alere debeat. ibid. versic. compellitur.*

N *Filiæ spuriæ dos, an nomine alimentorum debeatur. super text. 3. not. §. 10. num. 10. vers. nec pater.*

P *Filij hæreticorum concepti ante hæresim patrum commissam, an pœnis legalibus afficiantur. super text. 3. not. §. 23. num. 17. versic. pulchra decisio.*

M *Fiscus succedens in bona patris, an teneatur filium alere vel dotare. super text. 3. not. §. 24. nu. 9. versic. teneatur filium.*

H *Frater an teneatur alere sororem etiam uterinam. super text. 3. not. §. 20. num. 6. vers. item frater.*

H *Frater an teneatur secundo dotare sororem, cui prior dos amissa est. super text. 3. not. §. 27. num. 5. versic. debet intelligi.*

C *Fructus pignoris dati in solutum, debeantur computari in sortem, & quo pacto creditori consulatur in hoc. super text. 6 not. §. 8. numer. 4. versic. sed vel faciat.*

A *Fructuum sequestrum an fiat appellatione pendente si de dilapidatione timor sit. super text. in proœm. §. 13.*

F *Fraus quando & quomodo præsumatur ob celeritatem temporis, inter venum & alium actum. in rubr. §. 30. nu. 13. versi. ex brevitate temporis.*

E *Filius spurius an possit institui in tempus cum capere possit, vel sub conditione si legitimetur. in rubric. §. 29. num. 4. versic. cum capere possit.*

A *Fornicatio simplex peccatum mortale semper & omni tempore. in rubric. §. 37. num. 2. versic. omnis coitus.*

B *Fiscus an possit vendicare qua donata sunt ob fornicationem, mulieri non concubinæ vel meretrici. in rubr. §. 41. in princip. versic. bene tamen poterit.*

D *Fructus beneficij clericis minoribus constituti, an patri quærantur. in rubr. §. 42. num. 9. vers. non acquirantur patri.*

F *Fructus omnium bonorum quæ coniuges habent, communicantur constante matrimonio. in rubr. §. 62. num. 9. versic. fructus omnium bonorum.*

G *Fructus primogenii an possint capi & distrahi pro debitu possessoris, & an possit ita primogenium fundari, ne procedat hoc. in rubric. §. 62. num. 9. versi. fieri executio.*

H *Fructus nondum separati die soluti matrimonii, an communicentur inter coniugem superstitem & heredes mortui. in rubr. §. 62. num. 10. versic. nam & tunc dividitur.*

O *Fructus & reditus ordinis sancti Iacobi, an communicentur inter uxorem & maritum commendatarium. in rubr. §. 65. num. 65. versi. ex isto infertur.*

H *Fructus decimarum qui superfiunt deductis oneribus matrimonii, an confiscentur propter delictum mariti, quamvis dos sit in sequestro petente uxore. in rubr. §. 66. numer. 23. versic. illa ergo commodatas.*

M *Fructus an intelligantur deductis expensis. super text. 6. not. §. fin. numer. 18. versic. mentio de fructibus.*

I *Furca an non suspendatur diues sicut nobilis, & utrum alia pœna vilis damnari debeant velut furtivi, ad triremes, palinodiam recantandi, & similibus. & an id privilegium perdant nobiles, divites, & in dignitate positi, qui delinquunt turpiter, & in factoribus quæ à nobilitate maximè obligarent, velut furtum, proditio, crimen nefandum, & similia. in rub. §. 9. num. 19. versic. inde est quod ficus.*

G.

G *Geminationis plures effectus. in rub. §. 17. num. 17. num. 10. versic. de alia geminata.*

C *Gesta per uxorem in iudicio, eidem vilia an valeant, si à principio opponatur. in rubr. §. 67. nu. 7. versic. quando à principio.*

B *Grama-*

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

B *Grauamen legitimæ impositum vt filius eam restituat post mortem filio primogenito, & a primogenito rursus suo filio an valeat, ex consensu filij grauati in rubric. §. 47. numer. 2. versicul. ex quo infertur.*

H.

I *Heres qui bona fide ex persona sua conscripsit, an teneatur exonerare conscientiam defuncti, cum malam fidem postea nouit. in rubr. §. 65. num. 24. vers. ad predictorum confirmationem.*

D *Hereditas patrui est quasi debita filio super text. 3. not. §. 21. num. 4. vers. hereditas est.*

D *Heredes mariti an teneantur dare vxori vestes lugubres, & an pretium. si ipsa in emendis eis præuenit. in rubr. §. 11. num. 8. versic. tenentur heredes.*

F *Homicida vel percussor tenetur ad operas quas facturus erat occisus vel percussus. in rubr. §. 25. nu. 5. versic. tenetur ad operas.*

D *Homicidia sequuto ex breuitate temporis præsumitur contra rallocutores homicida. in rubr. §. 30. nu. 11. versic. ex breuitate temporis.*

E *Homicidio vel alio maleficio perpetrato, an præsumatur quod opem præstiterit ille qui delinquentem fouit atque delinquit comitatus. in rubric. §. 30. num. 13. versic. associationem.*

E *Homicidij quando teneatur, qui primum vulnerauerit si alius interfecit. in rubr. §. 70. nu. 28. versi. primus vulnerans.*

D *Hæretica mulieri an denegetur beneficium Velleiani. in rubr. §. 38. num. 5. versic. denegandum est.*

A *Hæresis materia tractatus diuersorum doctorum. in allegatione hæresis sub rub.*

B *Hæreticus vel blasphemus lubrica lingua, an puniendus. in allegatione hæres. §. 4. versic. per lubricam.*

O *Hæreticorum filij catholici an præsumantur sua legitima. super text. 3. not. §. 23. num. 15. versi. filij catholici.*

E *Hæresis causa est mere ecclesiastica. super text. 2. not. §. 1. num. 22. versic. est enim.*

F *Hæreticorum punitionem, quo pacto exequatur potestas secularis. super text. 2. not. §. 1. num. 22. versi. potestas secularis.*

Hypotheca pro dote competens an exerceri possit in mercibus & rebus venalibus mariti mercatoris. super text. in proœmial. §. 35.

I.

L *Illustris persona potest seruire per substitutum. in rubr. §. 37. num. 23. versic. per substitutum.*

E *Immunitate ecclesiastica gaudere an possit, qui dum a potestate ministro ducitur per locum sacrum, vult in eo manere. in rubr. §. 38. num. 8. versic. si aliquis iustitiarius.*

F *Immunitate ecclesiastica an gaudeat confugiens ad corpus Christi. in rubric. §. 38. num. 9. versi. si confugiens.*

L *Iniustus detentor rei alienæ, vel debitor, quam citò & propere debeat soluere & restituere. in §. 65. numer. 36. versi. debet statim, & an si differat, possit ac-*

Palacios Rub.

cusari iniuria per creditorem. vide ibid. per Gutierrez allegatum singul. 361.

C *Importunitate tractus ad ludum, an teneatur restituere quæ vinctus quæsiuit. in rubr. §. 81. num. 6. versic. Innocent. in cap. quia plerique.*

E *Insinuationis renunciatio an valide fiat. in rubr. §. 17. num. 6. versic. fuerit renunciatum. & quid si non. ibid.*

A *Interesse lucri cessantis computatio qualis fiat. super text. 6. not. §. 1. num. 2. versi. aduerte tamen.*

D *Interesse lucri cessantis in piscatore vel venatore an peti possit. super tex. 6. not. §. 1.*

D *Iudex qui deputauit fidelem & idoneum custodem carceris, an teneatur de fuga capti. super tex. 6. not. §. 7. num. 10. versic. quod si potestas.*

D *Iudicis ecclesiastici potestas, & insta praxis procedendi ad executionem & capturam contra Laicos in bonis & personis eorum. super text. 2. not. §. 1. nu. 17. versi. procedet ergo index.*

A *Iudex an possit ex officio constituere dotem filiæ. super text. 3. not. §. 25. in princip. versi. quintuo quod plus est.*

D *Iudicis assertio qui in articulo mortis fatetur, falsam & iniquam sententiam tulisse ob pretium, quid profit. super text. 5. not. num. 10. versic. de iudice vel teste.*

F *Iudex conuentus in iudicium an possit aduersarium compellere, vt pericula & expensis iudicij primagat contra eum qui ex iniqua sententia commodum tulit. super text. 5. not. num. 10. vers. ex his etiam.*

G *Iudex iudicans contra consuetudinem an faciat litem suam. in præfat. rubr. vers. iudex enim.*

B *Iudex an possit tempus acceptandi lucra matrimonialia vxori restringere. in rubr. §. 66. num. 3. versi. qui potest illud.*

B *Iudex an possit oblatam pecuniam simulato animo capere connocatis testibus, vt donantem melius puniat repetundarum. super text. in proœm. §. 29. nu. 2. versic. si vxor alicuius.*

C *Interpretatio extensiua ex identitate rationis, an fiat per extensionem, vel magis per comprehensionem. in rub. §. 16. versic. non est per extensionem.*

B *Iudæi ligantur legibus. in rubric. §. 35. num. 1. versic. ligantur.*

C *Iudæi tenentur nunc dotare filias. in rubr. §. 35. nu. 2. versi. pater vel mater.*

C *Iurisdictio ecclesiastica & secularis an sint distincta & separata. super text. 2. not. §. 1. num. 15. versi. potestates.*

F *Iuris error an habeatur pro mala fide. super text. 3. not. §. 23. num. 6. versic. iuris error.*

N *Instrumentum guarentigium factum extra regnum an mandetur executioni in regno. in præfat. rubr. num. 25. versic. ex quo infertur.*

G *Iuramentum an valeat contra prohibitionem legis quæ fit personæ contrahenti. in rubric. §. 24. num. 5. versicul. vrget decisio.*

N *Iuramentum operatur vim specialis constitutionis. super text. 6. not. §. fin. num. 23. versi. virtus enim.*

B *Iuramentum inducendi puellam in vxorem an intelligatur si detur. super text. 5. not. §. 2. num. 3. versi. ex quibus infertur.*

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

M Iuramento an confirmetur contractus à minore sine tutoris authoritate quem habet in rubric. §.21. num. 11. versic. nisi ipse.

F Iuramento an confirmetur constitutio arrharum lexcessiua in rubr. §.24 num.4. vers. iuramentum.

O Iuramentum an possit legi ciuili prohiberi, & eius vis euacuari. super text.6 not.§ fin.num.30.vers. quidquid sit.

D Iocalium & festinalium locatio facta à sponso sponse, que pacto repetatur vel diuidatur mortuo altero eorum, ante vel post consummatum matrimonium in rubr. §.6. numer.13. versic.postquam ista scripsi.

H Iurisdictionem habeat locum in legato alimentorum. super text. 3.not.§. 24. num.7. versic. non habet locum.

E Ius regium Hispanie est ius commune, non statutum vel municipale.in prefat.rubric.num.8.versi. qua autem.

K Ius ciuile Romanorum in Hispania non allegatur pro authoritate sed pro ratione. in prefat. rubr. nu. 16.versic.maximè in curia regis.

I Iure regni deficiente, potius recurrendum est ad Canones quam ad ius Romanorum. in prefat. rubrica. num.15. versi. sic deficiente.

H Iure Canonico deficiente in foro Canonico, recurrendum est potius ad ius regium quam Romanum. in prefat. rubr.num.14.versic. merito ergo.

B Ius primeni temporis quàm inultum & agreste.in rubric.§.37.num.2. vers. quod in non erat.

O Ius patronatus quesitum constante matrimonio an communicetur coniugibus sicut alia lucra. in rubr. §. 62.num.23.versi.an istud ius patronatus.

L.

G Legatum an reuocetur inimicitia capitali superueniente.in rubr.§.78.num. 16. versic. item adde.

D Legato per maritum vxori omnium bonorum vsufructu,quid inde obtineat vxor contradicentibus filiis propter legitimam suam in rubr. §.25. num.4. versic. an excedat quintam.

D Legatum an res legata alienatione censeatur reuocatum.in rubr.§. 69. num. 7. versic. quomodo per alienationem.

C Legatum à marito factum vxori an computetur cum arrhis.in rubr. §.27 nu.2. versic. legatum an debeat imputari.

C Legata ad pium vsum, an & quando possint in alium commutari episcopus vel summus Pontifex. in rubr. §.47.num. 10.versi.ex istis infero.

D Legatum patris an computet filia in dotem quam ab ea viuente receperat.in rubr. §.27.num.3.versi. vtrumque habebit.

E Legatum dotis an debeatur, ex patris testamento, qui post factum illud filiam in vita dotauit. super text.3.not.§.12.num.8. versic.ad hoc facit.

E Legatum dotis an debeatur si tempore testamenti puella erat nupta ignaro testatore.super text. 3.not. §.20.num.6. versic.ex hoc dicebat Bald.

D Legatum summa pecuniaria in grauamine, vt quamdiu non soluatur, detur per heredes legatario annuum quid, an in grauamine inducat vsufruc. super text.6.not.in princip.numer.8. versic.& ista faciunt.

F Lege humana an possit tolli distinguitur lex diuina. super text.3. notab. §.3. numer. 12. versicul. potest tamen.

A Leges Romane an quasi à Deo date, & ideo in Hispania obseruande. super text.3. not. §.8. numer.1. versic. Romane leges.

A Leges an necessario de dubio casibus esse, vel conferi debeant constituite. super text.3. not. §.19, num.2. versi. lex debet esse.

A Legis Hispanie vel Romane obseruantia errare inductum quid interfit.super text.3.not.§.8. numer.1. versi. Romane leges.

A Legis ratione dubitandi ignorata, non potest eius dispositio intelligi. super text.3.not.§.19. numer.2. versic. lex debet esse.

A Lex omnis humana an ab eterna deriuetur. super text. 3.not.§. 8.num.1.vers. Romane leges.

I Leges Imperatorum circa matrimonium disponentes,an sint obseruanda. super text. 3.not.§.20.nu. 10.versic.illa iura.

D Legibus prohibentibus an renuntiari possit.in rubr.§. 17. num.5.versic. quibus etiam.

H Legitima an debatur filiis debita vel quasi. in rubr. §.16.num.14.versic. legitima que est quasi debita.

F Licentia requisita ad actum an sufficiat tacita. in rubr.§.68.num.27. versic.sufficit tacita.

A Licentiatus an gaudeat priuilegio doctorum. in rubr. §.38.num.1. versic. idem esset in licentiato.

D Lucrum datis an perdat maritus qui vxorem interfecit.in rubr.§.70.numer.9. versi. tametsi ex pacto vel conuentione.

B Lucra inuitè quesita an maritus solus restituere possit. in rubric.§.65.num.10.versic.si autem maritus.

A Lucra iniustè quesita constante matrimonio an communicentur inter coniuges.in rubr. §.65.nu.1. versi.sic acquisita non communicantur.

Q Lucra quesita constante matrimonio an communicentur inter coniuges, quando obtenerunt in loco, vbi non viget lex vel consuetudo de lucris communicandis.in rubr.§.62.num.31.vers.ampliabis predicta tertio.

F Lucra quesita post diuortium ex iusta causa factum inducit ecclesie.& siue culpa teneatur,an communicentur.in rubr. §.64.num.fin.versi.similiter potest.& sibi an isto casu cessit inter coniuges edictum vnde vir.& §.78.num.1.versic.diuortium fiat.

E Lucra quesita non traducta vxore & cum pecunia dotali,an communicentur.in rubr. §.64. num.17. versic. nisi forte cum dote.

A Lucra quesita constante matrimonio vt communicentur, an requiratur cõiugum cohabitatio. in rub. §.64.num.1.versi. vxor simul habitabat cum viro.

I Lucra quesita constante matrimonio. an transmittantur ad heredes vxoris nondum acceptata. in rubric.§.62.num.31. versic. quarto vt bona.

P Lucra quesita in matrimonio putatiuo an communicentur, sicut quesita in vero.in rubr.§.62.nu.23. versic. in matrimonio putatiuo.

N Lucra

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

N *Lucra ſalariorum qua habent index, aduocatus, medicus, aliq; rep. officiales, an communicentur, quæſita conſtante matrimonio in rub. §. 62. nu. 18. verſic. maritus ſuſtentatur.*

E *Lectus quem mortè mariti habituus eſt vxor qualis debet eſſe. in rubr. §. 11. num. 9. verſi. quod ſane intelligendum eſt.*

B *Lucrum legale non acceptatum an tranſmittatur ad hæredes, in rubr. §. 27. num. 1. verſic. non tranſmittit.*

K *Lucrorum partem an perdat vxor per tranſitum ad ſecundas nuptias. in rubric. §. 50. num. 35. verſi. ex his ego.*

A *Lucra quæſita inter coniuges poſtquam ſimul habitant. in rubric. §. 62. num. 1. verſi. poſtquam ſimul.*

C *Lucrorum quæſitorum ceſſio & dominium, an ipſo iure communicetur coniugibus. in rubr. §. 62. nu. 5. verſic. ipſo iure. & §. 65. num. 11. verſic. non videtur dicendum.*

K *Lucrum procedens ex conſolidatione vſusfructus cum proprietate, vel directi & vtili dominii, an communicetur coniugibus. in rubr. §. 62. numer. 13. verſic. ex prædictis.*

A *Lucrum pecuniæ depoſitæ apud mercatorem qui eam periculum ſuſcepit, an ſit lucrum. ſuper text. 6. not. §. 11. num. 1. verſi. etiam ſi mercatus.*

B *Legitima aſſignata in vita patris, ſi poſtea eius bona augeantur, an poſſit filius agere ad augmentum. ſuper text. 3. not. §. 23. numer. 2. verſic. ſi pater aſſignauit.*

A *Licentia principis ad faciendum primogenium an neceſſario debeat eius fundationem præcedere. ſuper text. in proœmial. §. 10. numer. 1. verſic. ex quo infertur.*

A *Legis diſpoſitio alternatiua verbis ad iudicem relatis an iudicem ſit electiua. ſuper text. in proœm. §. 15. num. 1. verſ. iudicis eſt electiua.*

B *Legitima filij an poſſit per patrem apponi grauamen, ne eam alienet ante legitimam ætatem. ſuper text. 3. not. §. 3. num. 2. verſ. ex quo inferri.*

B *Litis conteſtatio, an ſit fundamentum iudicij ſuper text. 4. not. num. 5. verſ. litis conteſtatæ.*

M.

C *Mandatum an efficiatur irrreuocabile, ſi inter mentum ſit non reuocandum fore. in rubric. §. 53. num. 6. nec obſtat glo.*

D *Mandatum an reuocetur procuratoris ſtatu ruinante. in rubric. §. 67. num. 8. verſi. falſum eſt quidam ribaldus.*

B *Maritus an accuſare poſſit vxorem quæ acrius verberata fugit, & adulterium commiſit. in rubric. §. 20. num. 4. verſic. acritur verberaſſet vxorem.*

M *Maritus ſolus an poſſit alienare quæſita conſtante matrimonio. in rub. §. 66. num. 25. verſic. ſolus ſine nomine.*

D *Maritus an teneatur vxorem hæreticam reconciliatam, & carcere incluſam alere. in rubric. §. 64. num. 7. verſi. maritus non tuebitur.*

A *Maritus an poſſit expellere vxorem propter dotem non ſolutam. ſuper text. 3. not. in princ. num. 1. verſi. poteſt maritus.*

B *Maritus qui longo tempore dotem annorum non perſyt alimenta, vel vſus ei doris, an præſumatur remiſiſſe illa. ſuper text. 3. not. §. 1. numer. 1. verſic. ſi tamen maritus.*

A *Maritus vxorem indotatam an teneatur alere. ſuper text. 3. not. §. 2. nu. 2. verſic. nec poteſt.*

L *Maritus qui ex lege vel pacto lucratiuum eſt dotem, an priuetur lucro ſi patri dotanti promiſit integram dotem reſtituere. 6. not. §. fin. num. 17. verſi. ſecus ſi pater.*

D *Maritus pauper quo pacto arrhas conſtituere poſſit. in rubr. §. 24. num. 2. verſic. adeo pauper.*

A *Maritus an poſſit conſtituere dotem vxori conſtante matrimonio in remunerationem nobilitatis vel iuuentutis. in rubr. §. 31. num. 1. verſic. valet talis conſtitutio dotis. & rurſus §. 32. num. 7. verſ. valebis ergo.*

D *Maritus qui vxori ſemel adulteræ pepercit, an rurſus adulterantem compoſit accuſare. ſuper text. in proœmial. §. 9. nu. 18. verſ. ex quo dicebat, ſi licet.*

B *Maritus ſidecubens pro multis an tanquam male gerens negotia ſua, poſſit conſtante matrimonio conuenire per vxorem ad ſequeſtrum dotis. ſuper text. in proœmial. §. 18. num. 9. verſic. ſidecubendo.*

D *Maſculis conſilium an præferatur fœmine, quando vtinque eſt executor teſtamenti. ſuper text. in proœmial. §. 43. num. 5. verſi. nam ſi diſcordant.*

O *Maſculos ac fœmina admittaturne ad primogenij ſucceſſionem vel feudi. in rubr. §. 69. num. verſic. vnde nepos.*

C *Marito obligante omnia bona ſua alicui creditori, an cenſeatur dotis reuocata, quam vxori fecerat.*

A *Maritus an poſſit matrimonio conſtante dotare vxorem. in rubr. §. 30. num. 1. verſ. valebis talis.*

F *Maternum officium, vel obligatio an ſit dotare filias. in rubr. §. 21. num. 5. verſ. quia non eſt.*

C *Mater an priuetur tutela filiorum, ſponſalibus per verba de præſenti contractis, & nondum conſummato matrimonio. in rubr. §. 55. num. 6. verſi. ſicut mater.*

E *Mater an perdat tutelam filiorum tranſitu ad ſecundas nuptias. in rubric. §. 67. num. 14. verſic. ſi tranſeat.*

M *Maſculinum an & quomodo concipiat fœminiſnum. in rubr. §. 69. num. 25. verſi. maſculinum.*

E *Mater ſi filiam dotauit, an poſſit quod dedit, à patre repetere. ſuper text. 3. not. §. 14. nu. 3. verſi. poterit à patre.*

C *Mater diues an teneatur dotare filiam, ſi pater ſit egenus & pauper. ſuper text. 3. not. §. 22. nu. 1. verſ. ſi mater eſt diues.*

A *Matrimonium carnale & ſpirituale an æquiparentur. ſuper text. 3. not. §. 11. nu. 1. verſi. æquiparetur.*

B *Matrimonium contrahere an poſſit quis compelli cum aliqua de certo genere. ſuper text. 3. not. §. 11. num. 1. verſic. de certo genere.*

E *Matrimonium propter dolum an reſcindatur. ſuper text. 3. not. in princip. nu. 2. ver. propter dolum ſimodi.*

G *Matrimonium an poſſit contrahi per patrem filio præſente & ſciente, & an valeat. ſuper text. 3. not. §. 3. numer. 19. verſi. hinc eſt quod ſi pater.*

C *Matrimonium contractum cum indigna, an inde ſuſce-*

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

pra proles legitima sit. super text. 3. not. §. 7. verfic. immo fortius. & §. 20 numer. 17. verfic. quod non bene.

A Matrimonium an posit contrahi sine consensu patris super text. 3. not. §. 16. num. 3. verfic. consensus patris. & §. 20 numer. 1. verfic. non autem de necessitate.

G Matrimonij putatiui effectus multi. in rubric. §. 21. numer. 8. verfic. secus si esset nullum.

B Matrimonij bona sunt tria. in rubr. §. 28. numer. 1. verfi. bona enim matrimonij.

A Matrimonij vsus & origo. in rubr. §. 37. numer. 2. verfi. omnia contra.

A Meretricem dici quæ duos causa quæstus admisit. in rubr. §. 39. nu. 1. verfic. meretricem dici.

D Meretricium licet sit peccatum, an tamen tolleretur dissimulationis. in rubr. §. 40. num. 12. verfic. illud tolerat.

B Miles an posit cum hoste conferentiam animum simulare, vt melius ob simulationem eum fallat, & principi suo debitam fidem exhibeat. super text. in proœm. §. 29. num. 2. verfi. quòd si vxor.

A Minor vxoratus quam habeat in bonis administrationem. & an liberetur à tutela, & habeat beneficium restitutus in integrum. super text. in proœm. §. 26. num. 3. verfic. lex stylis.

B Minor an aduersus amissam recusationem indicis restituatur super text. in proœm. §. 27. nu. 9. verfic. sicut excepti.

C Minor an restituatur aduersus omissam exceptionem criminis, per quam repulisset aliquem ab agendo. super text. in proœm. §. 26. num. 10. verfic. item non restituitur.

D Minor in criminalibus agens an restituatur. super text. in proœm. §. 26. num. 12. verfic. quia in executionibus penarum.

E Minor an restituatur ad opponendum crimina contra testes aduersarij. super text. in prouisi. §. 26. num. fin. verfic. ex istis infertur.

D Milites nostri temporis an gaudeant priuilegijs à iure militibus concessis. in rubr. §. 36. num. 7. verfic. de militibus nostri temporis.

A Molendina posita in flumine quæ quotidie deteriorantur, an tanquam bona mobilia posint sine decreto alienari. super text. in proœm. §. 17. numer. 5. verfic. inferens ex hoc.

C Meliorationis tertij & quinti computanda tempus quod attendi debeat. super text. 3 not. §. 23. num. 3. verfic. & illa faciunt ad quæstionem.

D Mens nunquid in dubio de vindicta iuridica intelligenda sit: & quid nocerat eorum processus vbi fiquatur delictum. in rubr. §. 7. num. 8. verfic. & inde est quod si Titium.

A Modica vel tradito an confletur donatio, & qualiter ea valeat inter coniuges, aliaq; de mentis traditis in rubric. §. 11. num. 1. verfic. communiter approbata.

A Mora irregularis in petenda dote an contrahatur per hominis lapsum super text. 3. not. §. 1. nu. 1. verfic. contrahitur mora irregularis.

B Mulier an posit sub spe iuris ad matrimonium inuitari super text. 3 not. §. 21. num. 1. verfi. potest enim.

N Mulier nupta an posit tertiari. super text. 3. not. §. 21. num. 21. verfic. mulier nupta.

N.

D Necessitatis causa multa permittuntur super text. in proœm. §. 27. num. 11. verfic. multa alia.

K Nobilis quis dicatur an rub. §. 9. num. fin. verfi. quis autem.

K Nobilitas quotuplex, & qua maior. in rubric. §. 9. num. 20. verfic. quis autem.

B Nobilitas à genere materno an detrahatur. in rub. §. 32. num. 1. verfi. non imprimis, & an valeat consuetudo, vel statutum in contrarium. ibid. num. 4. verfi. non valet consuetudo.

I Nobilis an furca suspendi, vel alia vili pœna damnari debeat, & quando id fallat. in rubr. §. 9. num. 19. verfic. non est quod sicut.

C Nobiles habent pro se iuris præsumptionem. in rub. §. 9. num. 7. verfic. semper pro nobilibus.

D Nobilibus danda sunt officia publica potius quàm plebeis. in rub. §. 9. num. 8. verfi. officia publica.

A Nobilium proprium est liberalitates exercere. in rubr. §. 9. num. 1. verfic. proprium enim est.

K Nobilibus qui suam dignitatem condecenter conseruare non possunt, licet habeant alimenta, an posit per executores testamenti dari aliquid ex bonis inter pauperes distribuendis. super text. 3. not. §. 23. nu. 8. verfic. sed suam dignitatem.

C Nobilitas arbitrij an & quando posit tolli consensu partium, sententia efficaciter confirmata. super text. in proœm. §. 11. num. 11. verfic. sed vbi contingit. & verfic. per l. 2. C. communia vtriusque iudic.

M Notarius extra territorium eius à quo creatus est, an posit instrumenta confidere, etiam de consensu partium. & vbi multa circa officium & creationem tabellionatus. in præfat. rubr. num. 21. verfic. etiam ex consensu partium.

B Nouitius an posit religiosus dici ante professionem. in rubr. §. 38. num. 5. verfi. donec sit.

O.

K Obligatio naturalis an delinquendo contrahatur. in rub. §. 66. num. 24. verfi. quod in delictis.

A Obligatio naturalis an oriatur ex donatione inter coniuges. in rubr. §. 21. num. 1. verfic. non oritur.

A Occidere fœtum quàm grauis & detestabile crimen. in rubric. §. 70. num. 2. verfic. est enim.

H Opibus & diuitijs quantum nobilitatis insit. in rubric. §. 9. num. 18. verfic. quinimo solet dicitur.

G Otorgamiento, Hispana vox, quid significet. in rubric. § 68. num. 27. verfic. otorgamiento.

P.

F Pactio facta per maritum de restituenda dote patri dotanda, in omnẽ casum qua iuri communi restituj debeat, seruabitur omnio. Mariti quæ consuetudines probata est. in l. dos à patre. C. solut. matrimon. licet contrarium sit de iuris vigore. in præfat. rubr. num. 11. verfic. & propterea.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

C *Pactum lucranda dotis, vel donationis propter nuptias, vtrum apponi possit feudo in dotem dato. in rubr. §.12. num.3. versi. idem dicunt.*

F *Pactum appositum donationi facta ecclesiæ, vt si certo tempore non soluerat ecclesia, perdat quod donatum est, an valeat. in rubric. §.16. num.13. ver. quod valeat pactum.*

K *Pactum & transactio super debitis mercatorum an valeat, quando debitores decoxerunt & sunt in fuga. in rubr. §.21. num. 15. versic. mercator effec.*

E *Paterfamil. an obligari debeat pro dotis nurus restitutione. in rubric. §. 21. numer. 3. versic. ex suprædictis.*

G *Patris obligatio restituendæ dotis nurus suæ, an valeat super matrimonio nullo, & ibi de multis effectibus matrimonii putatiui. in rubr. §.21. num.8. versic. secus si esset nullum.*

F *Pater si donet ecclesiæ, & ecclesia donet filio spurio donatoris, an valeat secunda donatio propter fraudem præsumptam. in rubr. §.30. num. fin. versic. si aliquis habens filium.*

A *Pater si ingrediatur religionem quid iuris de patria potestate & vsufructu, quem eius pater habebat in bonis filii. in rubric. §.43. numer.1. versicul. quod si pater.*

E *Pater an possit legitima filii præiudicare contrahendo titulo oneroso. in rubr. §.50. num.17. versic. poterit pater.*
Pater si filiam dari nuptui iubeat, intelligitur dote constituta. super text. 3. not. §.2. numer. 4. in versic. nam tunc indistincte.

A *Pater an crimen lesæ maiestatis teneatur filium reuelare debeat. super text. in proœmial. §.16. num.5. vers. illud propalare.*

D *Pater si dissipat bona filii an priuetur administratione. super text. in præm. §.16. num.13. in vers. si pater dissipat.*

E *Pater si suis rebus tanquam prodigus abutatur, an priuetur administratione, vel legitimam filio assignare cogatur. d. §.16. num.13. versic. quinimmo si pater.*

I *Pater si in fraudem filii bona sua alienauit an filius reuocet à fraudulento possessore etiam titulo oneroso. d. §.16. num.14. versi. imo si pater.*

A *Pater an teneatur dotare filiam, quæ sine eius consensu nupsit. super text. 3. not. §.3. numer.1. versic. quia hoc casu. & §.4. numer.2. versicul. non tenetur.*

C *Pater an magis amet filium quàm seipsum. super text. 3. not. §.3. num. 6. versi. pater fortium.*

C *Pater vel mater qua in primogeniti fundatione eligit filium minus dignum, an peccet. super text. 3. not. §. 36. num. 1. versic. peccaret.*

B *Pater egenus & pauper an teneatur dotare filias. super text. 3. not. §.22. in princip. versic. si pater.*

A *Pater an possit omnium bonorum fundare primogenium, si reliqui filij habeant vnde alantur. super text. 3. not. §. 21. in princip. versicul. ex quo infertur.*

N *Pater qui in vita disposuit de tertio & quarto, an maneat omnino priuatus facultate testandi, quasi reliqua bona sint legitima filiorum. super tex. 3. not. §.22. numer.14. versic. vt ergo: & ibi an in quinta computentur quæ pater in vita donauit.*

H *Pater an teneatur secundo dotare filiam cui prior dos amissa est. super text. 3. not. §.27. num.6. versi. pater tenetur.*

O *Paupertas quomodo probetur, maximè ea quæ fit in marito sufficiens ad sequestrum dotis constante matrimonio. super text. in proœmial. §. 18. num.30. versi. constabit autem.*

B *Pauper & miserabilis persona an possit laicum, coram iudice ecclesiastico conuenire. super text. not.2. in princ. num.5. versic. potest laicum.*

C *Pauperes qui dicantur & an miserabiles personæ. super text. not.2. in princip. numer.6. versi. pauperes dicuntur. & ibi paupertatis plurima damna & commoda.*

D *Pauperes an ad tributa teneantur. super text.2. not. in princ. num.8. versic. & propterea.*

A *Pauper an possit officium iudicis implorare, vt sibi subueniat diues. super text.3. not. §. 12. nu.2. versic. potest pauper.*

A *Patrocinatu dato in dotem quis præsumetur maritus an vxor. super text. in proœm. §.43. num.1. versic. numquid maritus. & quid si concurrant quæ præferatur. ibidem numer. 3. in versicul. sed si concurrant.*

L *Pastori an sufficiat pellem portare pecoris quod periit, & quibus probationibus liberetur custos. super text. §. fin. numer.13. in 6. not. versicul. non sufficit pastori.*

B *Pax facta an rupta dicatur per eum qui offendit, ob nouam causam. super text. 4. not. num.22. versi. secus si ex noua causa.*

C *Pecunia deposita ad emptionem prædiorum, an censeatur immobilis, & possit alienari sine decreto. in rubr. §.38. num.7. versi. pecunia deposita.*

B *Pœna appositæ certo loco habitandi promissioni, an debeatur. in rubric. §.2. numer.3. versicul. valebit tamen.*

D *Pœna appositæ contractui nulli an debeatur. in rubric. §.2. num.2. versic. & consequenter.*

G *Pœna pecuniaria in semel quæsitum ecclesiæ, per contrauentionem pacti, super quo apposita fuit, an possit tolli, remissione vel conciliatione eorum, qui contraxerunt, & quid iuris in fisco. in rubric. §.63. num.4. versi. non tollitur.*

F *Pœna temperanda vbi proceditur ex præsumptionibus, allegat. hæres. §.11. ver. vbi procedunt.*

B *Percussor vel mutilatus membri alicuius, an teneatur ad operum ei amissas. super text. 6 not. §.9. num. 4. versic. ex prædictis infertur.*

F *Prælatus si clericum concubinarium prænidet deteriorem fore, sublata sibi concubina, an satis faciat dimittendo. super text. in proœmial. §.18. num.15. versic. hinc est.*

I *Prælatus an pro leuibus culpis facile excommunicare debeat. super text. in proœmial. §.17. numer.22. versi. cauent tamen.*

G *Prælatus promouens indignum, an teneatur ecclesiæ, ad id quod eius interfuit. super text. 3. nutab. §.26. numer.11. versicul. ego credo quod prælatus.*

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

O *Prælato cathedralis ecclesiæ mortuo, an sit procedendum ad electionem, nisi prius regi nuncietur, in præfat. rubrica num. 25. versi. hinc est quod mortuo prælato.*

E *Prælatus quidquid post prælaturam quæsiit, vnde pater esse præsumatur in rub. §. 60 numer. 17. versic. nam quidquid.*

I *Princeps an donationem ab alio factam modificare possit in rub. §. 69. num. 14. versi. quinimo.*

C *Principis secularis, & ecclesiastici potestas, qualis & quanta sit in dispensando. in præfat. rubric. num. 6. versic. hinc singularitur.*

D *Princeps in collatione officiorum quid possit, & an concurrat cum quolibet in diuario. in præfat. rubric. num. 7. versi. nam concurrit.*

I *Principatus Hispaniæ non subest imperatori, in præfat. rub. num. 18. versi. sunt enim reges.*

D *Principis assertionibus quæ fides danda in rubric. §. 81. num. 7. versic. in quibus princeps.*

C *Præsentatus à pupillo si eli maior, an præferatur præsentato à tutore. super text. in proem. §. 43. nu. 4. versi. præsentatus à pupillo.*

B *Præscriptio inrisdictionis, an procedat sine scientia regis super text. 2. not. §. 1. num. 33. versi. oportet interuenisse, & an ea scientia non probata præsumatur. ibid. num. 36. versic. ista autem.*

A *Præscriptio arrharum an procedat constante matrimonio. in rubric. §. 17 numer. 15. versic. ex quo etiam.*

F *Prætuere hostem proditorem, an liceat quolibet alio & consilio etiam fraudis, si iuris ordine sequi non potuit remedium. super text. 3 not. §. 26. num. 9. versic. dummodo.*

A *Prælegatum vel donatio tertij & quinti vltra legitimam, an possit fieri à parentibus sine metu conscientia super text. 3. not. §. 26 in princ. versi. nunquid hoc faciat.*

B *Priuilegium vel feudum principis recepto pretio potius contractus emptionis est, & efficitur irrenocabile in rubr. §. 7 numer. 3. versic. & ideo renocari non potest.*

I *Præscribens bona fide, an superueniente conscientia rei alienæ sit tutus in foro anima. in rubric. §. 56. num. 24. vers. ad predictorum confirmationem.*

B *Priuatus litigans nomine reipublicæ vel ecclesiæ, à quo sit habiturus expensas super text. in proemial. §. 35. numer. 6. versicul. adde etiam quod si priuatus.*

F *Procurator an possit esse infamis super text. 3 not. §. 10 num. 8. versi. idem dicas.*

C *Probatis extremis an medium præsumatur. super text. 1. not. §. 1. num. 5. versic. probatis extremis.*

L *Probatio immemorialis, qua requirat. super text. 2. not. §. 1. num. 43. vers. ad probandum.*

D *Probatio eorum, quæ fiunt in collegio, an possit fieri, cum his qui sunt de collegio. in rubr. §. 21. numer. 1. versic. per illos de collegio.*

D *Pignus obligatum quasi tanto precio quanti valet, an censeatur alienatum in rub. §. 69. num. 7. vers. pro tanto pretio.*

F *Proditor an sit, qui clam clandestinum inimicum, inimicitias & iniurias quam fecit confitetur, non tamen admonitus nec prouocatus occidat. in rubric. §. 78. num. 14. versic. sufficit offensam.*

B *Plures delictum repertus an plurali pœna puniendus super text. in proemial. §. 10. num. 5. ver. qui delinquit.*

A *Primogenij bona vtrum possint in dotem vel donationem propter nuptias dari. super text. in rub. §. 16. num. 1. vers. potest inferri.*

I *Primogenij vel fideicommissi bona, an possint alienari pro debito fundatoris soluendo. in rubric. §. 16. numer. 4. versicul. pro ære alieno ipsius vinculantes.*

G *Primogenij partem licet frater non habeat, an tamen primogenitus teneatur fratri partem fructus communicare saltem vsque ad compensationem legitimæ. in rubric. §. 47 numer. 17. versicul. potuit pater.*

A *Primogenitus quo pacto ex primogenio constituat arrhas. in rubric. §. 25. num. 1. vers. sed fiet ergo.*

C *Primogenitus an bona primogenij tacitè videatur obligare pro debe. super text. in proem. §. 38. num. 4. versi. non videtur.*

D *Primogenij commoditas an confitetur quamdiu durat vita possessoris, delinquentis primogeniti. super text. in proem. §. 38. num. 6. vers. commoditas bonorum.*

A *Primogenij successor an teneatur cauere de restituendo successori in gradu. super text. in proem. §. 44. num. 1. versi. vtrum successor.*

A *Primogenito proximum in gradu succedendi possessori mortuo, an in viuente possit ius suum in inducem deducere, vt super in ea præsenti declaretur in futurum. super text. in proemial. §. 44. num. 1. versic. vtrum successor.*

B *Primogenij ad feudum vel fideicommissum argumentum an valeat. super text. in proem. §. 44. nu. 4. versic. de illis sicut de fideicommisso.*

K *Primogenium an pereat in primo successore, fundatum his verbis, relinquo filio meo maiori per viam maioratus. super text. 3 not. §. 26. num. 20. versic. ex quibus potest.*

I *Primogenia & rescripta per principem ad illorum fundationem cõcessa, an sint odiosa vel fauorabilia, & an vtilia reipublicæ. super text. 3 not. §. 26. num. 20. versic. est odiosum.*

D *Primogenitus à natura demens an succedat in primogenitura. super text. 3. not. §. 26. num. 8. versic. quod intellige.*

B *Primogeniorum fundationes cum licentia regis ad fiant citra labem peccati. super text. 3 not. §. 26. in princip. ver. de illo qui habet.*

E *Publicitas in concubinatu qualis requiratur, vt super in procedi possit per iudicem. super text. 3. not. §. 21. num. 17. versic. ex quibus omnibus.*

L *Publicatis bonis filij an publicatum sit peculium profectitium. in rubr. §. 66. numer. 24. versicul. non est publicatum.*

R.

A *Rationis potestas omnes mortales comprehendit. super text. 3. not. §. 8. num. 2. versic. Romanæ leges.*

A *Ratio*

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

A *Ratio & causa propter quam donatio inter virum & vxorem prohibetur in rubr. §. 28. nu. 1. versi. de cuius ratione.*

Raptum pœna an cuiretur contracto matrimonio inter raptam & raptorem in rubr. §. 58.

E *Rapta quarum raptore nupsit an perdat bona tim. super text. 3. not. §. 3. num. 13. versi. perdit bona.*

G *Reditus vitalitium an possit sine labe vsura cui. super text. 6. not. in princip. numer. 10. versic. ex istu.*

K *Regni iura & res an possint per regem alienari super text. 2. not. §. 1. num. 40. versi. res & iura regni.*

F *Regnum an transeat in dotem. super text. in proœm. §. 43. ad fin. versic. regnum non transit.*

C *Repetere qui possint arrhas excessiuas in rub. §. 24. num. 1. versic. repetere qui possint.*

E *Remissio principis secunda super homicidio an surreptitia sit, si de prima gratia alterius homicidij, nihil narratum sit. super text. in proœmial. §. 9. num. 25. versic. facit optime. & quid iuris vbi prima remissio processit ob inflam causam. ibid. & vide 4. not. num. 11. versi. nihil valet.*

A *Rescripto commissionis delegatorio, an debeat narrari lis in pendentia coram ordinario. super text. 4. not. §. 1. versic. sic etiam debet.*

D *Rescripto pedagij colligendi, an debeat narrari quod loca illa vbi colligenda sunt, sint alias pedagia onerata. super text. 4. not. num. 12. versic. vbi decidit.*

F *Rescriptis impetrandis an debeat fieri mentio eorum quæ nulla sunt super text. 4. not. num. 21. versic. limita quinto.*

F *Reuelare crimen alterius an possit, qui reuelatum probare non poterit. super text. 3. not. §. 26. num. 9. versi. dummodo.*

B *Rem scienter omittens defensiones quæ sibi competunt, an peccet. in rub. §. 70. num. 5. versic. ex quo infero.*

M *Rex in suo regno Hispaniæ, an & in quibus habeat intentionem suam fundatam de iure communi. super text. not. 2. num. 43. versic. rex in suo regno.*

N *Rex an sit index competens in causa propria. super text. not. 2. §. 1. num. 48. versic. rex est.*

S.

E *Senes an dicantur personæ miserabiles. super text. 2. not. in princ. num. 12. versic. idem potest.*

F *Socius qui contradicit negotiationi, vel mercaturæ certa rei vel casu, an habeat partem lucri, quod alter socius suo periculo quæsiuit. in rubr. §. 47. num. 15. versi. alter contradicit. & versus §. 63. num. 1. versi. ex his infero.*

B *Societatis perpetuæ & nunquam reuocandæ pactum simplex, vel iuratum an valeat inter virum & vxorem. in rubric. §. 54. num. 3. versi. sed est pulcherrimum dubium.*

A *Societas in bonis quærendis qualis inter coniuges sit. in rubric. §. 61. numer. 1. versic. vniuersalis societas.*

A *Socius an liberetur à damno & periculo alicuius negotiationis & mercaturæ, si protelletur de negotiatione consensu in ea. in rubr. §. 63. num. 1. versic. ex his infero.*

B *Socius an possit ex communi acerno ante venisam rationem aliquid deducere. super text. 6. not. §. 11. num. 13. versic. eodem modo.*

A *Societas an possit contrahi sine damno conscientiæ, saluo capitali, vbi alter socius solam operam & industriam ponit. super text. 6. not. ab. §. fin. numer. 1. versic. sic intelliget, & num. 8. versic. ex his secundo.*

B *Socij vnus an deducat pretium laboris, quem rebus societatis impendit. super text. 6. not. §. fin. num. 2. versic. si vxor vnius.*

K *Socius qui negat se socium, an ita demum perdat beneficium ne conueniatur vltra quam facere possit si perseueraverit in negatione. super tex. 6. not. §. fin. num. 15. versi. hoc intelligo.*

E *Societatis ratio intra quod tempus reddenda per administraturem. super text. 6. not. §. fin. num. 9. versic. in fine primi anni.*

F *Societate finita, quo pacto dividendum capitale inter socios, quorum alter pecuniam, alter operam posuit. super text. 6. not. §. 12. num. 9. versic. siquidem finita.*

C *Societas ex causa superuenienti an possit dissolui ante tempus. in rubr. §. 2. num. 3. versi. sacit text.*

B *Solemnitas extrinseca an præsumatur. super text. 1. not. §. 1. num. 4. versi. solemnitas extrinseca.*

C *Spei dubij eventus ratio quando habeatur. super text. 6. not. §. 9. num. 4. versi. multa his similia.*

I *Spurius ad honores vivire non potest. in rubr. §. 38. num. 16. versic. spurius ad honores.*

Sponsalia an transeant in matrimonium traductione sponsæ sequuta in rubric. §. 57.

Sponsus qua pœna puniendus, si rapiat sponsam non traductam. in rubric. §. 58.

B *Statorum laicorum contra arma portantes an liget clericos. super text. 2. not. §. 1. num. 13. versi. licet statutum.*

F *Statuto carcerandi pro certo tempore, an satisfiat si nobilis delinquens incarceretur amplo loco palatij, vel totius populi. in rubr. §. 9. num. 13. versic. stante statuto.*

B *Statutum excludens monachum à feudi successione, an procedat in canonico regulari. in rubr. §. 16. nu. 4. versi. idem erit in Canonico.*

D *Statuto prohibente ex ciuitate ad rus deduci marmora, an possint ex vno loco rurali ad alium per ciuitatem traduci. in rubr. §. 37. num. 8. versi. poterit etiam.*

E *Statuto vel pacto stante, quod vxore sine liberis mortua, vir lucretur dotem, an lucru locum sit vxore defuncta ante consummatum matrimonium. in rub. §. 55. num. 8. versi. si dicas statutum.*

G *Statutum quod vxori sine mariti licentia liceat testari an valeat. in rubr. §. 81. num. 13. versic. quod autem statutum.*

B *Statuto quod primo castrum intrauti detur præmium. si plures simul intrent, an omnium præmium sit. super text. in proœmial. §. 16. numer. 8. versic. & plures simul.*

D *Statu-*

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

D Statutum loicorum coertens libertatem matrimonij contrahendi an valeat super text. 3. not. §. 3. nu. 9. verſic. quod valeat.

B Statutum vel conſuetudo an poſſit legitimam tollere filio habenti vnde ſe alat. ſuper text. not. 3. §. 4. num. 3. verſic. ſed vbi filius. & §. 20. in prin. verſic. ex quo infertur.

C Statutum quod primogenitus ſuccedat ex luſis aliis, an valeat ſuper text. 3. not. §. 4. num. 3. verſic. ex iſtis infertur.

H Statuta an induci valeat quod ſpurij inſtitui poſſint. ſuper text. 3. not. §. 10. numer. 12. verſic. nec valet.

I Statutum minuens legitimam filiorum relictis alimentis an valeat ſuper text. 3. not. §. 24. num. 7. verſi. valere ſtatutum, & verſi. quod tamen.

L Statutum quod maritus lucretur dotem vxore ſine liberis mortua, an procedat in dote filiæ ſpuriæ. ſuper text. 3. not. §. 24. numer. 8. verſic. alio etiam caſu.

A Stuprator virginis quid reſtituere teneatur. 6 not. §. 9 num. 3. verſi. in eo qui ſtupravit, & in rubr. §. 30 num. 3. verſ. dotabit eam.

A Stuprans minorem duodecim annorum ætate qua pœna puniatur, & an illa minor poſſit virginitatem perdere. in rubric. §. 56. num. 2. verſic. ſi quis deflorauit.

C Studere an liceat in templo, vel diebus feriatis ſuper text. in proœmial. §. 27 numer. 10. verſi. diebus feriatis.

M Sumptus factos in feudo, quod reuertitur ad dominum, an repetat vaſallus. in rub. §. 62. nu. 18. verſ. potuiſſet expenſis.

B Sumptibus vniuerſitatis an debeat contribuere contra ſe, tanquam vnus ex ea qui litigat cum illa. ſuper text. in proœmial. §. 39. num. fin. ver. adde etiam quod ſi prinatus.

T.

B Tempus quod attendi debeat in computatione donationis propter nuptias. in rub. §. 24. num. 1. verſic. communiter.

D Teſtes domeſtici ad domeſtica probanda an admittantur. in rubric. §. 21. num. 21. verſ. probantur per domeſticos.

E Teſtes maſculi an præferantur fœminis. ſuper text. in proœmial. §. 46. num. 6. verſ. duo teſtes.

D Teſtis emendatio dicentis in articulo mortis quod falsò teſtificatus fuerit ſuper text. in 5. not. nu. 10. verſi. de iudice.

C Teſte vno qui filium adulterinum ſit an admittatur iuramentum: & an ſit plena probatio duorum teſtium quorum alter ſpurius ſit. ſuper text. 3. not. §. 10. num. 5. verſ. ex quo ipſi inferunt.

C Teſtis matio an iuxta mentem eius potius quàm verba debeat accipi. in rubr. §. 7. num. 6. verſ. vnde ſi teſtis.

B Text. l. cum plures. §. cum tutor verſ. ſolemnia munera. ff. de adminiſt. tut. explicatio. in rubr. §. 6. nu. 3. verſ. ſolemnia munera.

G Text. in l. ſi creditor. §. fin. de diſtractione pignorum in rubr. §. 16. num. 14. verſi. in l. ſi creditor.

B Text. in l. hæreditatum ad leg. falcid. circa computationem vitæ alicuius, ad intereſſe æſtimationem. in rub. §. 25. num. 2. verſ. lex hæreditatum.

A Text. l. 3. tit. 2. lib. 3. fori an ſeruetur de conſuetudine. in rubr. §. 26. verſic. non ſeruatur.

C Text. in l. aſſiduis. C. qui potiores in pign. habeant. an habeat locum in dote confeſſa. in rubr. §. 30. nu. 11. verſi. non habet locum.

H Text. l. penuli. ff. de milit. teſt. per quem vulgo dicitur quod de proximo accingendus habeatur pro accincto, in rubric. §. 38. numer. 13. verſis. per dict. l. penult.

M Text. l. 2. C. de prioribus qui filii diſt. & alij iuris regij cum in concordantes declarantur in rub. §. 65. num. 45. verſic. l. 2. C. de prioribus.

F Text. l. quoties. C. de rei vendicat. declaratio.

A Text. l. Atti in illum de pact. dot. cum ſimil. declaratio. ſuper text. in proœmial. §. 12. num. 1. in verſic. reſulat ſolutio.

B Text. in l. inſtituta. §. penult. ff. de inoff. teſtam. declaratio ſuper text. in proœmial. §. 15. num. 5. verſi. & aduerte quod adeo.

A Text. l. 207. ſtili declaratio ſuper text. in proœm. §. 26. verſic. lex ſtili.

I Text. l. penul. ff. de iure dot. declaratio ſuper text. 3. not. §. 27. num. 7. ver. lex penult.

C Text. l. vtile per inutile de reg. iuris declaratio ſuper text. 5. not. num. 10. verſ. quia forte.

C Text. inde quæritur. ff. commodat. declaratio ſuper text. 4. not. num. 10. ver. ar. l. inde quæritur.
Text. in l. extabit. C. de action. empt. ſuper text. 6. not. §. 6.

A Text. c. ſalubriter de vſuris declaratio ſuper text. 6. not. §. 8. num. 1. ver. eſt caſus.

F Text. cap. final. de vſuris declaratio. ſuper text. 6. notabil. §. 9. num. 12. verſic. vt dict. c. fin.

D Tabellio, vel teſtis an poſſit eſſe ſpurius. ſuper text. 3. notabil. §. 10. num. 6. ver. quamuis.

E Tabellio an poſſit eſſe infamis. ſuper text. 3. not. §. 10. num. 8. verſic. infamis unus.

H Tutor, an ullè poſſit aliquid accipere ab ſponſo pupillæ, vt eam ſibi det vxorem. ſuper text. 3. not ab. §. 3. num. 22. verſic. turpiter accipit.

G Tutor qui non geſſit, an poſſit petere, vt periculo ſuo prius agatur contra eum qui geſſit ſuper tex. 5. not. num. 10. verſi. idem dixit.

A Tutor quas vſuras, & intereſſe debeat bodie pupillo præſtare. ſuper text. 6. notabil. §. 7. numer. 2. verſic. ita bodie tenebitur, & verſic. ſecundum mercatorem.

C Tutor an & quomodo pecuniam pupilli ſpe lucri apud mercatorem. vt cum ea negocietur poſſit deponere. ſuper text. 6. not ab. §. 7. num. 3. verſic. ſi quidem talis erat.

B Tutores nobilium, vel eorum curatores, an & quãdo poſſint aliquid ex bonis pupilli donare. in rubr. §. 9. verſi. verum etiam.

E Tutor nobilis an poſſit rem pupilli emere per interpoſitam perſonam. & ibi quid iure regio. in rub. §. 9. num. 11. verſic. ſed ſi per interpoſitam, & in allegatione hæreſ. §. 10. verſi. tutori permittitur.

F Tutor,

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca

F Tutor, vel curator qui depositit pecuniam pupillarum apud campsorem, ad cuius fidem committatur recurrebatur, an tutor sit de periculo, & damno postea sequuto. in rubr. §. 9. num. 16. versic. & per ista dicebat.

E Tutor quatenus pupilli sui animus interfit, an possit ei debitum vsuras remittere. in rubr. §. 65. num. 17. versic. ad cuius confirmationem.

V.

E Vestes non eadem & aequales omnibus conueniunt, personarum q. qualitas in victu & habitu & gratificatione, plurimum valet. in rubr. §. 11. num. 9. versic. non enim omnes.

B Venditio inter coniuges non valet, in eo quod plus valet res vendita, quasi illud sit donatum. in rubric. §. 29. numer. 2. versicul. cum illud quod magis valet.

C Vir nihil nobilitatis capit ab vxore sicut econtra in rubr. §. 32. n. 1. vers. non efficitur nobilis.

C Vidua committens stuprum an perdat dotem. in rubr. §. 67. n. 6. vers. quod si vidua. & §. 83. n. 6. in vers. perdit dotem.

I Vidua transiens ad secundas nuptias an perdat lucra primo matrimonio quaesita. in rubr. §. 67. versic. quamuis.

G Vidua luxurians perdit tutelam filiorum. in rubr. §. 67. n. 16. versic. item perdit.

H Vidua luxurians perdit executionem testamenti mariti. in rub. §. 67. nu. 16. versic. item dicendum.

B Viduae vel corruptae an arrha dari possint in rubr. §. 12. n. 1. vers. vidua, vel corrupta.

A Vsura an sint prohibita de iure diuino naturali, ciuili, vel canonico. super text. 6 notab. an princ. n. 4. versicul. vsura sunt prohibita.

E Vsura quotuplex sit, & qua licita ratione eius quod interest. super text. 6. notab. in princ. n. 4. versic. tamen semper habetur ratio.

F Vsurarum restituendi obligatio, an sit dividua & quare. in rubr. §. 65. num. 18. versicul. defunctorum animae.

H Vsurarij an nequeant bona sua alienare, cum ius hypothecarium in toto sit in quibus vsurae restituendae sunt. in rubr. §. 65. num. 23. versicul. ex quo infertur.

H Vsurarum exactio an fieri possit, vt restituatur ex fundo dato in dotem filiae per patrem vsurarium. in rub. §. 65. num. 23. vers. ex quo infertur.

C Vita alicuius quot annorum praesumatur in rub. §. 25. versic. quis vincere.

B Vxor nobilis numquid teneatur ad obsequia servilia & vilia. in rubr. §. 31. numer. 2. versic. non tenetur.

D Vxor ignobilis plebeia an liberetur à solutione tributorum ex nobilitate mariti. in rubr. §. 31. nu. 7. versic. & inde est.

F Vxor an possit virum condemnatum ad penam aliquam, in daftria sua captum à carceribus liberare. in rubr. §. 32. num. 8. versic. puta si cum vir esset. & versus. §. 50. n. 24. versic. potest poni exemplum.

C Vxor putativa an perdat dotem sicut vera propter adulterium. in rubric. §. 33. numer. 3. versicul. sic etiam.

Vxor an efficaciter possit lucris quaerendis renunciare. in rubr. §. 63. n. 2. vers. ampliatur potest. & §. 47. n. 13. vers. infero ad unum.

C Vxor an possit efficaciter promittere aliquid pro dote filiae ignorante marito, & vltra dotem ab eo constitutam. in rub. §. 48. num. 4. vers. ex quo si verum est.

E Vxor si impudica oscula, vel mammillarum tactus permittat, an dimitti possit in rub. §. 78. n. 10. vers. quinimo.

A Vxor an efficaciter donet marito, vt ex re donata filiam dotet. in rub. §. 49. n. 1. versic. talis donatio, & quid si ex casu res donata sit data. ibidem num. 3. vers. hoc tamen.

D Vxor promittendo simul cum marito dotem filiae, an praesumatur hoc facere animo intercedendi pro marito. in rubric. §. 49. numer. 3. versicul. magis videtur.

D Vxor quae iuramento promisit alicui dotem non alienare, an possit postea alienare. in rub. §. 54. num. 6. vers. si mulier iurauit.

A Vxor luxuriata post mortem viri, an perdat quae maritus sibi dedit. in rubr. §. 83. num. 2. versicul. nam tunc.

A Vxor an possit in detentione domus, & rerum mariti, contra fiscum & creditores & haeredes manere donec sibi dos solvatur. in rub. §. 59. & §. 66. n. 23. versic. sua propria authoritate.

A Vxor quae acquirit, an praesumatur ex quisitis ex bonis mariti. in rub. §. 60. n. 1.

C Vxores duas an vnquam habere liceat, & quae sit hodie huius casus poena. in rub. §. 60. num. 6. vers. de his vxores. & versus in proemial. super text. §. 18. nu. 25. vers. sicut in similib.

E Vxor ad quae seruitia & opera teneatur mariti. in rubric. §. 62. numer. 6. versicul. intellige de seruitijs.

B Vxor si culpa sua non habitat cum viro, an habeat partem lucrorum, quaesitorum constante matrimonio. in rubric. §. 63. numero 2. versicul. quando ergo. & ibidem. quid in alijs casibus aduersus communem, cum culpa separatim habitatur.

D Vxor an possit eleemosynam facere de suis & viri bonis, & quousque pacto malè quaesita restituere possit. in rubric. §. 65. numer. 17. ficus de proprijs bonis viri. & §. 48. num. 3. versic. ex istis etiam infertur.

F Vxor obligata cum viro pro dote filiae communis an iuretur Velleiano. in rub. §. 63. num. 10. in versic. idem si vxor.

Vxor an teneatur ex bonis lucratis contribuere ad condemnationem pecuniariam propter viri delictum. in rubr. §. 66. numer. 18. versicul. praedicta procedunt.

A Vxor quae post mortem mariti luxuriose vixit, an perdat partem lucrorum constante matrimonio quaesitorum. in rubr. §. 67. num. 1. vers. omnia bona.

Universidad Carlos III de Madrid. Biblioteca